

43592
404 1759

MAGYAR
KÖNYVSZEMLE.

A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ. KÖNYVTÁRÁNAK

K Ö Z L Ö N Y E .

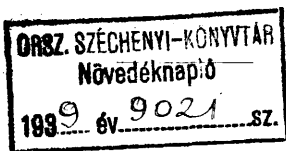
A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

KOLLÁNYI FERENCZ.

UJ FOLYAM XVI. KÖTET.

1908-IKI ÉVFOLYAM.

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ. KÖNYVTÁRA

1908.

Budapest, Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

XVI. KÖTET, 1. FÜZET. UJ FOLYAM. 1908. JANUÁR—MÁRCZIUS.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE.

A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ. KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE.

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

KOLLÁNYI FERENCZ.

1908. ÉVI FOLYAM.

I. FÜZET.

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ. KÖNYVTÁRA.

1908.

TARTALOM.

	Lap
Varjú Elemér. Két Corvin-kézirat (két melléklettel és három szöveggéppel)	1
Vidéki könyvtáraink 1906-ban	26
Dr. Gulyás Pál. A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Orsz. Könyvtárában lévő Aldinák leíró jegyzéke. (Ötödik közlemény, 8 hasonmással)	51
Tárca. Évnegyedes jelentés a M. N. Múzeum Széchényi Orsz. Könyvtáráról az 1907. év utolsó negyedében	73
Szakirodalom. Hinneberg Paul, Die Kultur der Gegenwart. T. I. Abt. 1. Ism. <i>Dr. Gulyás Pál.</i> — Essai de bibliographie pratique. Ism. Σ . — Briquet C. M. Les filigranes. Ism. <i>Dr. Gulyás Pál.</i> — Külföldi folyóiratok szemléje : Deutsche Literaturzeitung, XXVIII. 40—42., 48., 50—52. La bibliofilia, IX. 6—7., 8., 9. — Mitteilungen des Österr. Vereins für Bibliothekswesen, XI. 4. — Rivista delle biblioteche e degli archivi, XVIII. 9., 10—11. — Revue des bibliothèques, XVII. 7—9. — The library journal, XXXII. 10., 11., 12. — Zeitschrift für Bücherfreunde, IX. 7., 8., 9. — Zentralblatt für Bibliothekswesen, XXIV. 10., 11., 12.	79
A magyar bibliográfiai irodalom az 1907. év utolsó negyedében. <i>Horváth Ignác</i> -tól	90
Vegyes közlemények. Szana Tamás † (Σ). — A Kassai Múzeum új miniszteri biztosa. — A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének előadója. — Dante Divina commediájának 1472-ben Jesiben megjelent kiadása. (<i>Dr. G. P.</i>) — A kapronczai biblia. (<i>bártfai Szabó László.</i>) — A Carnegie-féle könyvtárakról. (<i>Observer.</i>) ...	93
Melléklet. A hazai nyomdák 1907-ben	1—20

TARTALOM.

1. ÉRTEKEZÉSEK, ÖNÁLLÓ KÖZLEMÉNYEK

	Lap
A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM Széchényi Orsz. Könyvtára az 1907. évben. (Négy melléklettel és négy szöveggéppel)	97
DR. CSÁSZÁR ELEMÉR. Kisfaludy Sándor könyvtára 1795-ben	314
DR. GULYÁS PÁL. A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Orsz. Könyvtárában lévő Aldinák leíró jegyzéke. (Ötödik és hatodik közlemény, tíz szöveggéppel)	51, 148
Ujabb külföldi tanulmányok Mátyás király könyvtáráról. (Egy szöveggéppel)	193
Egy tudományos kölcsön-könyvtár: a »London Library«	223
Bibliográfiai rendszerek (Első közlemény.)	289
KERESZTY ISTVÁN. A zene irodalma a könyvtárban	319
DR. MELICH JÁNOS. Az »Orthographia vngarica« és a magyar helyesírás. (Egy hasonmás füzettel)	119
Ujabb adalékok a hazai vend (szlovén) nyelvű irodalom bibliográfiájához	231
VARJÚ ELEMÉR. Két Corvin-kézirat. (Két melléklettel és három szöveggéppel)	1
DR. VÉRTESY JENŐ. A Fánscy-féle színlap-gyűjtemény a M. N. Múzeum könyvtárában	201
VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1906-ban	26

2. TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉSEK a M. Nemz. Múzeum könyvtárának állapotáról 1907. október 1-től 1908. szeptember 30-ig	73, 166, 246, 342
A BUDAPESTI M. KIR. TUD. EGYETEM KÖNYVTÁRA 1906-ban	250
AZ ERDÉLYI NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA 1907-ben	347
A MAGY. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA 1907-ben	345

3. SZAKIRODALOM.

ALBERT H.: Medicinische Literatur- und Schriftsteller-Vademecum 1907—1908. Ism. Σ	358
BRIQUET C. M.: Les filigranes. Ism. dr. Gulyás Pál	85

	Lap
BRITISH MUSEUM. Reproductions from illuminated manuscripts. S. III. Ism. —sp—	364
BROWN JAMES DUFF: The small library. Ism. Σ	173
BURGER KONRÁD: Buchhändleranzeigen des XV. Jahrhunderts. Ism. <i>dr.</i> <i>Gulyás Pál</i>	172
CATALOGUS Bibliothecae Musaei Nat. Hungarici III.	359
COCKERELL SIDNEY: The Gorleston psalter. Ism. <i>G—s</i>	268
DAVENPORT CYRILL: The book, its history and development. Ism. I. II.	365
DOREZ LÉON: Les manuscrits à peintures de la bibliothèque du Lord Leicester Ism. Σ	270
ESSAI de bibliographie pratique. Ism. Σ	84
GIEHLOW KARL: Kaiser Maximilians I. Gebetbuch. Ism. — <i>r.</i>	265
GREVE H.: Das Problem der Bücher- und Lesehallen. Ism. <i>dr. Gulyás Pál</i>	368
GYULAI AUGUSTUS: Bibliography of english authors. Ism. Σ	261
HINNEBERG PAUL: Die Kultur der Gegenwart T. I. Abt. 1. Ism. <i>dr.</i> <i>Gulyás Pál</i>	79
LEIDINGER GEORG: Die Teigdrucke des XV. Jahrhunderts. Ism. <i>dr.</i> <i>Gulyás Pál</i>	264
MORÓCZ JENŐ: Huszonöt esztendő. Ism. — <i>sp</i> —	367
PETRIK GÉZA: Magyar könyvészet 1886—1900. I. köt. Ism. <i>dr. Gulyás Pál</i>	356
REJTŐ SÁNDOR: A papiros tartósságának megállapítása. Ism. <i>G—l.</i>	362
THIEME HUGO P: Guide bibliographique de la littérature française de 1800 à 1906. Ism. — <i>s.</i> — <i>l.</i>	176
WEINBERGER W.: Beiträge zur Handschriftenkunde I. Ism. <i>dr. Gulyás Pál</i>	359
KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE	87, 180, 272, 376
HORVÁTH IGNÁCZ: A magyar bibliografiai irodalom 1907. október 1-től 1908. szeptember 30-ig	90, 182, 277, 380

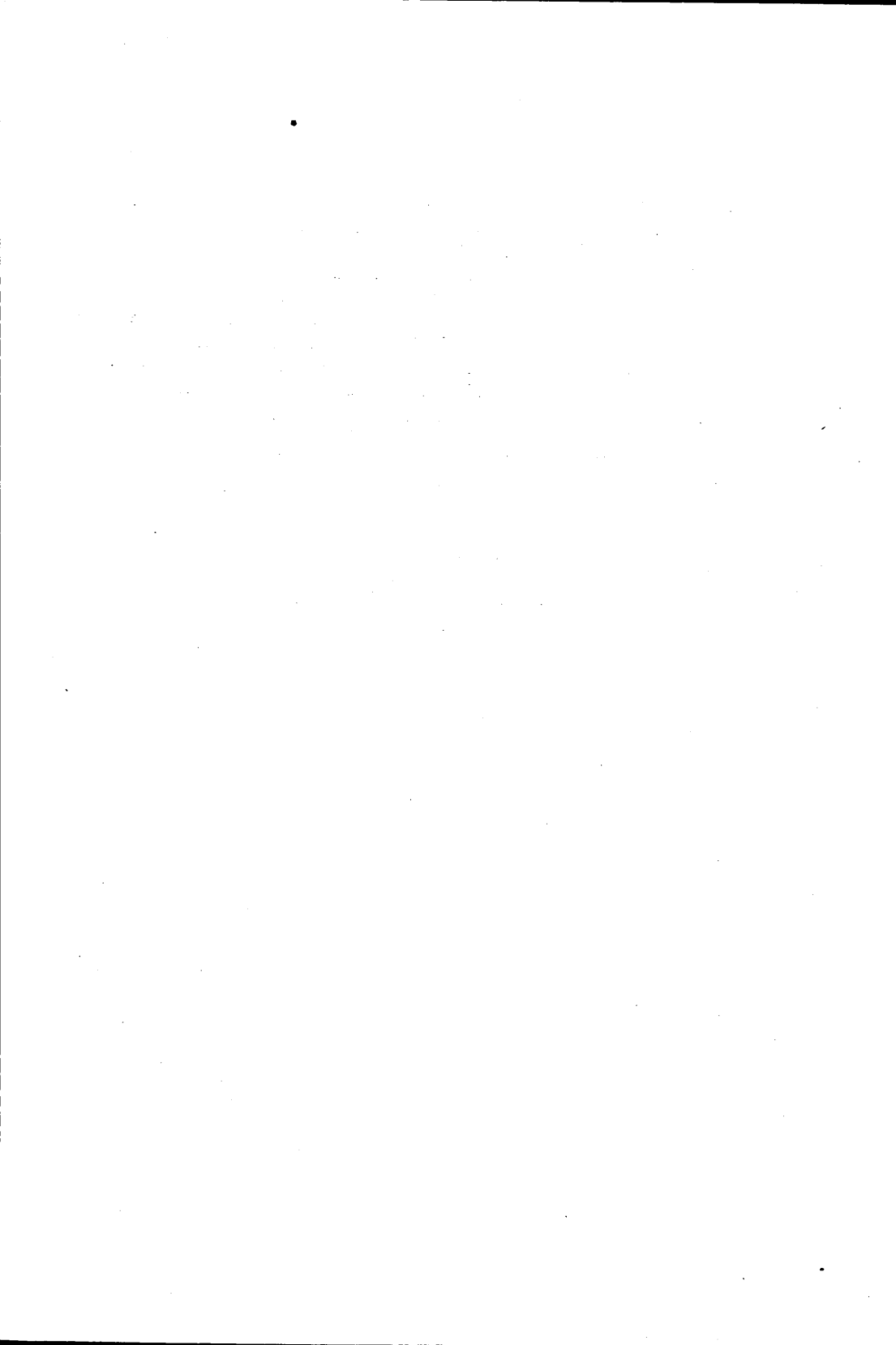
4. VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Szana Tamás † (Σ)	93
A kassai Múzeum új miniszteri biztosa	94
A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének előadója	94
Dante Divina Comediájának 1472-ben Jesiben megjelent kiadás. (<i>dr. G. P.</i>)	95
A kapronczai biblia. (<i>b. Szabó László</i>)	95
A Carnegie-féle könyvtárakról (<i>Observer</i>)	96
Kinevezések a M. N. Múzeum könyvtárában	189
Nemzetközi bibliográfiai konferencia Bruxellesben	189
A könyvek árendgeménye (<i>G. P.</i>)	189
A párisi Bibliothèque Nationale nyomtatványainak katalógusa (<i>—sp—</i>)	190
Kinevezések a M. N. Múzeum könyvtárában	279
A múzeumi hirlaptár állománya (<i>k—y</i>)	279
A bibliofil és a bibliomán (<i>—</i>)	280
A berlini kir. könyvtár új épülete. (<i>Observer</i>)	281
Könyvtárszervezői állások Északamerikában (<i>—u—</i>)	284

	Lap
Fővárosi kiadványok ingyenes szétosztása	284
Takáts Rafael nyomdászati működéséről	285
Dr. Fejérfpataky László a berlini történelmi kongresszuson	382
Récsei Viktor †	382
A Széchenyi Orsz. Könyvtár tisztviselői tanulmányúton	382
A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Szövetségének 1908. évi közgyűlése	382
A nemzetközi bibliográfiai értekezlet lefolyásáról (Σ)	386
Vramecz Antal krónikája (<i>ch</i>)	388
Modern könyvtári vasállványok	388
 VÁLTOZÁSOK A MAGYARORSZÁGI NYOMDÁKNÁL 1908. január 1-től október	
31-ig	192, 288, 391
NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ	392

MELLÉKLET:

A hazai nyomdák 1907-ben	1—16
A hazai hírlapirodalom 1907-ben -- I. Hírlapok <i>Kereszty István</i> -tól.	
— II. Folyóiratok <i>Horváth Ignác</i> -tól	1—21

KÉT CORVIN-KÉZIRAT.

(Két melléklettel és három szöveggéppel.)

VARJÚ ELEMÉRTŐL.

A Magyar Tudományos Akadémia 1905-ben pályázatot hirdetett a Corvina történetének megírására. Ez annyit jelent, hogy az Akadémia befejezettnek tekintette a Mátyás könyvtárát illető kutatásokat, s elérkezettnek látta az időt, a mikor a magyar nemzet multjának ezt a sajátságos és nevezetes jelenségét kimerítő monografiában le lehet tárgyalni.

A Corvinával a külföldi tudós-világ szinte Mátyás ideje óta foglalkozik. Már alapítása idején akkora híre volt, a minőt — a köztudományosság szempontjától — meg nem érdemelt, s alapítója halála után, mikor rövid idő alatt szétbomlott, valóságos legendákat költöttek róla. A tudósok gyarló másolataiban keresték egyik-másik régi író legjobb szövegét, ókori írók elveszettnek hitt munkáit kutatták kötetei között, *Festus*, *Livius* hiányzó decasait, persze hiában. Később a kéziratokat pazar kiállításuk miatt keresték s mint a művészi ipar remekéivel foglalkoztak velük. Az érdeklődés ma sem csökkent s alig van év, hogy itt, vagy ott ne írnanak valamit a nagy *Hunyadi* Mátyás könyvtáráról illetve, annak maradványairól.

Hazánkban jó későn kezdenek a Corvina iránt érdeklődni. Tudományos szempontból a XVIII. század vége előtt nem foglalkoznak vele, legfőképen azért nem, mert teljesen hiányzott az anyag, miután a nagy király könyveiből saját honában csak itt-ott lappangott egy-egy igen szerény darab. Még a kik írnak is róla, csak a külföldi tudósításokat követik. Önállóan és behatóan először *Horvát* István tanulmányozza a Corvina kérdését összeállítva a valódi és állítólagos Corvin-kódekszeknek a maga korában igen teljesnek mondható jegyzékét. Sajnos, mint a csodás szor-

galmú tudós munkáinak legnagyobb része, ezek a jegyzetei is kiadatlanok maradtak s így hatásuk sem volt. Épp így kiadatlanok maradtak *Horvát* legbuzgóbb követőjének, *Rómer* Flórisnak a Corvinát illető becses jegyzetei is, pedig ő már kevés híján 100 kétségtelen s körülbelül ugyanannyi kétséges darabjáról állított össze — javarészből közvetlen észleletein alapuló — jegyzéket. Mellette s utána a legkiválóbb kutatók: *Fraknoi* Vilmos, *Ábel* Jenő és *Csontos* János, a kik feljárták a Nyugat minden nagyobb könyvtárát, keresve az egykor nagy gazdagságú tudós könyvtár szétszórta maradványait.

E tudósok fáradozásai igen sok érdekes és becses apró adatot s több, előbb nem ismert Corvin-kéziratot hoztak napvilágra. Azonban egyikük sem tudott olyan adatok birtokába jutni, melyek képessé tették volna arra, hogy a könyvtár történetét illető fontos kérdések közül bár csak egyre is meg tudjon felelni. Valamennyi eddig napfényre jutott adat sem tud megbízható felvilágosítást adni arról, hogy *mi czélból, micsoda eszközökkel, minő elvek szerint* gyűjtötte össze könyvtárát Mátyás király; *mi volt gyűjteményében, hány darabból állott az, mennyi maradt belőle, hol vannak a meglevő darabjai?* Jól megnézve az eredményeket, konstatálnunk kell, hogy az utolsó 30 év alatt alig haladt valamit előre a kérdés a megfejtés felé; mindössze az ismert, vagy helyesebben az irodalmilag ismertetett kéziratok száma növekedett meg; ez sem valami nagyon.

Tanulságos összevetni az egyes kutatók által ismert Corvin-kódekszek számát, hogy világosan lássuk, minő lassan haladunk előre a Corvina megismerésében. 1840-ben *Budik* 59-et (köztük 48 valóságosat), ugyanakkor *Horvát* István körülbelül 80-at, 1848-ban *Vogel* 100-at (fele kétséges), 1878-ban *Rómer* 94 biztosat, *Fischer* csak 62 biztosat, de emellett 53 valószínűt, *Csontos* 1881-ben 107-et, 1895-ben 145-öt ismer. Megjegyzendő, hogy az utóbbi szám téves, mert — hogy egyebet ne említsünk — a Magyar Nemzeti Múzeumnak nem 15 — mint *Csontos* számítja — hanem csak 11 Corvinkódeksze van; ezekből is egy a legújabb szerzemények közé tartozik.

Bizony ez elég szegényes eredmény, kivált ha tekintetbe vesszük, hogy közvetlen szomszédságunkban Bécsben olyan könyvtár van, melyet egykor Maxmilián császár Mátyás király könyvtá-

rának maradványaiból alapított. Az okot könnyű megtalálni, ha átnézzük a Corvináról megjelent közleményeinket: *a kutatások nem voltak rendszeresek*. A tett »felfedezések« részben abból állottak, hogy a régiiek, főként *Denis* és *Horvát* István feledésbe ment feljegyzései alapján előkeresték a Corvinába tartozóknak vélt kéziratokat, a közismert kriteriumok (kötés és czimer) alapján hiteles, vagy kétséges voltukat megállapították, aztán jól-rosszul leírták őket; részben pedig a véletlen vetett felszínre egy-egy azelőtt ismeretlen darabot.

Mit érnek, ha a teljességet nézzük, a Corvina történetének előmunkálatai, azt legjobban mutatja az a tény, hogy egy része a *Denis* és *Horvát* István ismerte biztos Corvin-kéziratoknak még mai napig is puszta címével szerepel irodalmunkban s pontosan, könyvészetileg leírva még sehol sincs.

Ilyen körülmények között a Corvina történetének megírásába belefogni legalább is kétes értékű vállalkozás. Minden véletlen felfedezés -- a melyekre pedig mindaddig, a míg az európai nagy könyvtárak rendszeres és megbízható átvizsgálása meg nem történik, teljes joggal számíthatunk -- teljesen megváltoztathatja Mátyás könyvtáráról táplált nézeteinket. Elég ha dr. *Schönherr* Gyula nagyfontosságú felfedezésére a magyar gloszszás Corvin-kódekszre rámutatunk.

Felesleges lenne több érvet felhoznunk amaz állításunk mellett, hogy *az Akadémia által a Corvina történetének megírására kitűzött pályázat korai volt*. Az eredmény, helyesebben a teljes eredménytelenség is erre mutat. Nem lehet eléggé méltányolnunk, hogy a M. Tud. Akadémia a Corvina ügyének tisztázását kezébe vette; nemzeti kötelesség egykori fényes kultúránk ezen legszebb emlékének a teljes felderítése. Azonban erős és jogosult kétségeink vannak arra nézve, elérjük-e ilyen módon a kitűzött czélt? Ugy véljük, hogy az első és főfeladat lett volna a kutatások folytatása, még pedig az eddigieknél rendszeresebben és több munkaerővel. Azután, ha mindazoknak a könyvtáraknak, a melyekbe Corvin-kéziratok juthattak a leggondosabb átbuvárolása megtörtént, meg kellett volna íratni a Corvina kimerítő könyvészetét. Ha ez megtörtént s ha a kiadott könyvészet alapján a külföld is hozzászólhatott a kérdéshez, kiegészíthette s megrostálhatta anyagunkat, akkor, de csakis akkor

kellett volna megkeresni, akár pályázat útján, akár másként azt azt embert, a ki hivatott felderíteni s megírni legnagyobb királyunk legszebb és legmaradandóbb emlékü alkotása történetét.

Ám ha nem így történt a dolog, ha visszajáról fogtak is hozzá, az nem akadály, sőt ellenkezőleg, egyenesen ok arra, hogy folytassuk a Corvinát illető kutatásokat, a melyek három évtizeddel ezelőtt éppen a Magyar Könyvszemle hasábjain indultak meg. Minden megismertetett Corvin-kódeksz egy lépéssel visz bennünket előre s megkönnyíti azoknak a munkáját, a kik egykor a rendszeres és végleges kutatás munkáját fogják végezni.

A Corvinának az ismertetéséhez óhajtok magam is valamicskével járulni, a mikor az alábbiakban két igen becses kéziratát szóban és képen bemutatom. Egyik sem tartozik a teljesen ismeretlenek közé; az elsőről *Denis* emlékezett meg röviden majd másfélszáz évvel ezelőtt, a másikat néhány év előtt — persze nem magyar szempontból — egy német folyóiratban ismertették. Magyar szakember azonban nem érdemesítette őket figyelemre, holott mindkettő új, eddig nem ismert adatokat nyújt a Mátyás könyvtárának megismeréséhez. Az egyik a messze Franciaországból jutott a Corvinába, olyan földről, a honnan eddig egyetlen Corvin-kéziratot se származtattunk. Ki hitte volna, hogy a nagy király számára nem csak Itália és az osztrák tartományok, még a gallok országának miniátorai is dolgoztak? — A másik kézirat talán még érdekesebb útra irányít. Ezt — ha minden valószínűség nem csal — királyi elődeitől örökölte Mátyás, a kik közt Zsigmond oly családból eredt, a melyben a könyvek iránti szeretet valósággal apáról fiura szállt. Adataink vannak rá, hogy éppen Zsigmond nagy kedvelője volt a szép kódekszeknek, s bizonyosan nem rajta mult, hogy Mátyás király trónraléptekor nem talált Európa egyik leggazdagabb könyvgyűjteményére a budai királyi palotában.

Mindkét kézirat a bécsi udvari könyvtárban őriztetik, a hol más irányú kutatásaim közben jutottak kezembe. A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának igazgatósága kérésre fényképfelvételeket készítettett róluk; ezeknek kisebbített reprodukcióit, bár csak halvány fogalmat adnak az eredetiről, a Magyar Könyvszemle szerkesztősége volt szíves megcsináltatni.

I.

Mátyás király antifonáléja.

Ennek a kódexsznek első nevezetessége, hogy bár a legszebb Corvin-kéziratok közül való s közel másfél száz év óta emlegetik az irodalomban, pontosabb leírását még senki sem adta. Először *Denis* ismertette igen röviden,¹ azt állítva róla, hogy mindjárt Mátyás halála után Bécsbe került *Cuspinianus* vagy *Brassicanus* útján. Az utána következők mind az ő szavait kivonatolják; egy sincs, a ki megvizsgálta volna. A magyar irodalomban csak annyiban szerepel, hogy benne van a *Csontos* 1881-iki jegyzékében,² szintén *Denis* után. Hogy a Corvina iránt érdeklődő kutatók miért mellőzték, nem lehet megérteni; mellette sok kevésbé érdekes és semmi újat nem nyújtó Corvin-kéziratot leírtak; ezt hallgatással mellőzték. E hiányt akarjuk most pótolni az Antifonale tüzetes leírásával.

Czíme nem volt; a melyet most visel, azt *Denis* adta neki, tartalma után: Antiphonae, quae in missae sacrificio diebus dominicis dicuntur. Ez a cím azonban nem felel meg a tartalomnak, miután nemesak vasárnapi, hanem egyéb ünnepekre való antifonák is vannak a kötetben. Száma 1769. (Theol. 18.), mely szám alatt czíme a bécsi udvari könyvtár kéziratainak lajstromában (I. köt. 288. l.) is megtalálható. Nagy ívrétű, 201 levelet tartalmazó kötet, a melynek ma is hatalmas lapszélei vannak, daczára hogy már nincs eredeti kötésében s a második bekötésnél újra körülválták. Mai egyszerű barna bőrkötését a XVIII. században nyerte; ezen a kétféjű sas és az udvari könyvtár szokott jelbetűi láthatók:

E. A. B. C. V.
17 G. L. B. V. S. B. 55.

(Ex Augusta Bibliotheca Caesarea Vindobonensis. Gerardus Liber Baro Van Svieten Bibliothecarius. 1755.)

¹ Michael *Denis*, Codices manuscripti theologici latini bibliothecae Palatinae Vindobonensis. Vol. I. pars 3. nr. 827.

² Magyar Könyvszemle, VI. évf. 154. lap.

A kézirat nagy gót minuszkulákkal van írva, oly módon, hogy minden szövegsora egy-egy Gregoriánus hangjegysorral váltakozik. Ha írása nem mutatná, a kezdőlapjára festett magyar és nápolyi címerek bizonyítanak, hogy készítése a XV. század végső harmadára, közelebről az 1477—1490 közötti évekre esik. Rendkívül gazdagon van miniálva, miután nem kevesebb mint *negyvenhat* átlag 15 □ cm. nagyságú képes kezdőbetű, egy rendkívül fényes díszlap és rengeteg kisebb, arabeszkese initiale díszíti. Pompáját tekintve e kódexsz a Corvina eddig ismert legfényesebb darabjaival mérkőzhetik, ezzel azonban nem akarjuk azt mondani, hogy művészi szempontból is a legelső közé tartozik.

A nagy kezdőket bátran önálló illusztrációknak nevezhetnők, miután rajtuk a betű csak arra szolgál, hogy keretet képezzen egy-egy a szöveghez illő kép körül.

Kódexszünk nem a díszlappal kezdődik. Ezt megelőzi két teljesen azonos írású levél, a melyek közül az első (1^a lap) minden nagy initiale nélkül így kezdődik: *Hic cantores solempniter incipiunt subscriptum: Kyrie leison* (így!). *Quo incepto sacerdos cum ministris rediens facit confessionem debitam in loco consveto et ascendit postmodum ad altare.* Erre a vörösbetűs címre a nagyszombatra rendelt antifonák következnek, a megfelelő hangegyekkel. Az oldalt négy kisebb, egyenként kb. 4 □ cm. nagyságú kezdőbetű díszíti (három K és egy C), a melyek stílusukra nézve a kötet összes többi kezdőbetűitől elütnek és csak a 7^a lapon levő nagy initialéval egyeznek meg. E betűk tiszta rakott aranyalagra vannak festve, testük stilizált virágból és lombból van szerkesztve, s első pillantásra látható, hogy készítőjük a felső-itáliai miniátorok iskolájából való.

Már az 1^b és a következő lapok kisebb kezdőbetűi merőben más, Közép- és Nyugat-Európában divott izlés termékei. Ezeknél az alap kivétel nélkül bíbor vagy kék, mindig ellentétes színben festett betűvel. Úgy az alap, mint a betű szárai damaszkolva vannak; a kék fehérrel, a bíbor arannyal. A damaszkolás helyére néha arannyal rajzolt virágokat, arczokat vagy alakokat alkalmazott a festő, a kinek formakészlete, ötletessége kiadhatatlannak látszik.

A 3^a l. a díszlap. (l. 1. melléklet) Ezt a belső és felső oldalon keskenyebb, kívül és alul mintegy négy ujjnyi széles, remekül festett

keret foglalja be, a melyen belül hatalmas (22,5 × 20 cm.), a bekerített résznek nagyobb részét elfoglaló kép van. A kép a szövegnek megfelelően (*Resurrexi et adhuc tecum sum*) az Üdvözítő feltámadását ábrázolja elég naiv módon. Messzenyúló tájképen, melynek háttérében kanyargó folyó mellett épült tornyos város látszik, legelől a kőkoporsóból imént kilépett Krisztus áll, egyetlen vörös palástba öltözve, áldásra emelt jobbal, balkezében lobogós keresztet tartva. Mögötte a virágos mezőn áll a kőkoporsó, hozzátámasztott fedelével, e körül négy katona ül; kettő alszik, egy éppen ébredőben van, a negyedik pedig csodálkozást kifejező mozdulattal tekint a sebhelyes Istenfiára. Hátrább, a kiterjedt tájképbe illesztve, kisebb jelenetek foglalnak helyet: Krisztus és Péter találkozása a feltámadás után, odébb, a városból kanyargó úton, a három szent asszony fehérbe öltözött alakja; jobbról a Golgota, mint magas sziklacsúcs, tetején a három keresztfa, közülök a középső üres, a hegy lábánál Krisztus mint kertész, a mint Mária Magdolnával megismerteti magát. Az egész fölé derülten ragyogó kék égbolt borúl.

A kép különösen színeivel hat, a melyek üdébbek, csillogóbbak már nem lehetnének; e mellett a kifogástalan perspektívájú tájkép vesztegeti meg a szemlélőt, úgy hogy a rajzbeli igen nagy gyarlóságok alig tűnnek fel. Ott, a hol a miniátor apró alakokkal dolgozik, kevés kifogást tehetünk ellene; az előtte nagyobbarányú alakjainál azonban cserbenhagyja művészete: a koporsó csodálatosan el van rajzolva, az emberi alakok mozdulatai ügyetlenek, arcaik semmitmondók, üresek.

A keret minden tekintetben felette áll a képnek, akár a kompozíciót, akár a kivittelt tekintjük. Alapja körös-körül világos szürke, a melyen az aranynyal dúsan meghintett szindús lombozat kitünően érvényesül. A keretet a sarkakra alkalmazott három nagyobb és egy kisebb medaillon négy részre tagolja. A felső keskeny lécznek gerinczét szarufák módjára állított ágessonkos arany fatörzsekből alkotja meg a művész, s az így keletkezett háromszögeket részben a törzsekből eredő stilizált lombozattal, részben közbeillesztett emberi s állati alakokkal tölti ki. A másik három rész vázát rendkívül dúsan kiképzett stilizált, de természetes virágszalakkal is megrakott kúszó lombozat alkotja, ügyesen közbeszótt humoros alakokkal, lepkékkal, madarakkal, egyszóval igazi francia dróleriekkal megrakva. Az aprócska alakok

közt tülkölő vadászt látunk kopójával, alább koronás szüzet, a ki felé hófehér egyszarvú dőf, gyikokkal játszó oroszlánt (körbe foglalva), majmokat, fegyverbe öltözött medvét s vaddisznót, lantot s hárfát pengető angyalokat stb. az alsó lécz a legtarkább; ezen egyfelől viaskodó katonák apró alakjai, másfelől hanczúzó nőalakok, akiknek meztelenségét még fügefalevél sem takarja, teszik élénkebbé a tarka lomb- s virágfonadékot. A széldíszítmény közepén a lombozatból kékruhás, kiterjesztett szárnyú angyal emelkedik ki, kinyújtott kezeivel egy-egy, a mellette kanyargó ágakra támasztott kerekaljú pajzsot tartva. Az egyik pajzson Mátvás király kifogástalanul festett czímere, a másikon Beatrix királynée látható, jelezve a fényes kézirat hajdani birtokosainak kilétét.

A sarkokra helyezett medaillonokban önálló apró képek foglalnak helyet. A bal felső sarokban levőn a Jónást elnyelő csethálnak a tengerből kiemelkedő feje látható; a másik sarkon levőben a háttérbeli város kapuit viszi egy pánczélos, görbeszablyás vitéz. Alúl balról Lázár feltámasztása, jobbról ügyesen megfestett parányi intérieurben talán Tamás históriájából vett jelenet látható.

Az első nagy kezdőbetű a 7^a lapon van (1. kép). A hatalmas (18 × 18 cm.) initiale arany alapra van helyezve; maga a betű (I) a bal félen áll, reneszánsz ízlésű oszlop alakjában; a belőle kiágazó díszítmények a hozzá csatlakozó képet foglalják be. Ez messze elnyúló derűs tájéket ábrázol, a melynek előterében befelé kanyarodó ösvényen előre lépkedő csoport látható; csupa hosszú köntösű, komoly ábrázatú, szakállas férfi, a kiket csúcsos füvegek zsidókul jelölnek meg. Az elől haladónak füvegén vékony abroncsú korona, kezében pedig keskeny mondatszalog a zoltár kezdőszavaival INTRODVXIT NOS DOMINVS (t. i. *in terram fluentem lac et mel* . . .) Nem nehéz kitalálni, hogy a csoporttal az Egiptomból menekült s új hazájukba érkező zsidók vezéreit óhajtotta a művész bemutatni. Fejük felett a kék égből bibor angyalféjek által környezve az Atyaisten alakja emelkedik ki, baljában országalmával, jobbját áldásra emelve. Hogy az Írás *lac et mel* szavait is megörökítse a festő, az előtérbe méhkest, a hátul emelkedő erdős hegy oldalára pedig kecskéit fejő pásztort helyezett.

A képecske a maga korának legjobb termékei közül való. Némi modorosságtól eltekintve, a művész remeket alkotott; alak-

jainak arányai kifogástalanok, az arcok kifejezőek, jellegzetesek, a ruhák redőzete lágy és nemes, a technika kifogástalan, úgy hogy a készítőt, a ki nyilván a szienai iskola tanítványa, a legjelesebb miniátorok közé kell soroznunk.

1. kép. I kezdőbetű Mátvás király antifonáléja 7^a lapjáról.

Sajnos, ettől a művésztől ez egynél több initiale nincs az Antifonáléban, épp úgy, mint a hogy a Corvina eddig ismert darabjainak egyikében sem találkozunk alkotásaival. Kéziratunk többi képei egytől-egyik ugyanazon miniátortól valók, a ki a díszlapot festette. Ezek a képek így következnek:

10^a l. Nagy A betű, az e napi zsoltár kezdőszavához: *Aqua sapientiae potavit eos...* Hozzá a művész illusztrációul forrást rajzol, körötte tíz alakkal, kik között öltözetükről felismerhetők:

a pápa, bibornok, fejedelem, nemes, a tudós, a polgár, két földműves; valamennyien a forrásból isznak. A király *arany lilomos kék palástot visel*. A kép háttérében hulló zápor fátyolán át tornyos város látszik; a zápor az előtérbeli csoport feje felett lebegő felhőből hull, a mely a magasságban trónoló Atyaisten számolyául is szolgál.

A miniátor, a kit a díszlap képeinek elrajzolt alakjai nem a legkedvezőbb színben tüntettek fel, itt sokkal kifogástalanabban dolgozott. Alakjainak rajza jó; valamennyi ügyesen van jellemezve, valósággal egyéni arcokkal. Művésznünk nem idealizál, mint a 7^a lap initialejének itáliai mestere: ő, mint általában a francziák és németalföldiek, verista, a ki a pápát s a polgárt megnyult, sovány, szinte visszataszító arccal festi meg. Színei tündöklők, technikája bámulatos; a záporosó, vagy az alakokat visszatükröző forrás megérezkítésében páratlan ügyességet tanúsít.

14^a l. A zsolttár *Venite, benedicti patris mei* szavaihoz készült kép új oldalról, mint a csoportosítás nagy mesterét mutatja be művésznünket. Balról magas, egész az édig érő toronyba vonul fel az üdvözülteknek csupa meztelen alakokból álló tömege; jobbról kopár sziklán az ördögök az elkárhozottakat dolgozzák meg a kínzások minden nemével.

17^b l. Mozgalmas kép igen sok alakkal: az izraelitákat üldöző egiptomiaknak a rózsaszínnel festett Vörös-tengerbe fulladása.

22^a l. Az előbbi jelenet folytatása. Az elsülyedt egiptomiakból már csak a sisakok hegyei s a lándzsák csúcsai látszanak; a parton néhány zsidó térdel a felhőkből kilátszó Úrnak hálát adva. Sem a kompozíció, sem a kivitel nem kifogástalan; messze mögötte marad az előbbi képnek.

26^a l. A többinél jóval kisebb kezdő E a zsolttár ezen szavaihoz: *Eduxit Dominus populum suum*; a betűben levő képen az angyaloktól környezett Krisztus kézenfogva vezeti sz. Pétert, utánuk nagy sokaság tolong.

30^a l. *Quasimodo geniti infantes* kezdetű zsolttárhoz nagy kezdő Q, a melynek farka fél liliomban végződik. A betűben templom belseje látszik, keresztelő-kúttal, a mely előtt csecsemő fekszik; mögötte félkörben pápa, bibornok, király és más alakok állanak.

33^b l. *Misericordia Domini plena est terra* kezdethez nagy gótikus **M**, a melynek felső gömbölyű vonala szivárványt utánoz; belefoglalva a föld látható, mint kiterjedt madártávlati tájkép; elől Krisztus nagy alakja áll, áldásra terjesztett kezekkel s ugyanazon kifejezéstelen arczczal, a melylyel a díszlap nagy képén ábrázoltatik.

37^b l. A *Jubilare Deo omnis terra* kezdetű LXV. zsoltárhoz szolgáló kép: mélyen nyúló tájék balfelén nyitott épület, úgy ez, mint a jobboldali mező telve imádkozó alakokkal; középen oszlop tetejére helyezett oltár felett a tiarás Atyaisten trónol.

41^a l. A XCVII. zsoltárhoz *Cantate Domino canticum novum* készült kép két részre oszlik; egyik fele tájék, benne a halottakat támasztó és bénákat gyógyító Jézus, a másik félben templom belseje, hangjegyes karkönyvből éneklő csapattal. A kép a kevésbbé sikerültek közé tartozik.

45^a l. Eredeti felfogásról tanuskodó kép a zsoltárok ezen helyéhez: *Vocem jucunditatis annunciate*. Tájrézlet, melynek egyik sarkában a pokol kapuja látható, a mint azt Krisztus keresztségével tördeli; a többi részen a legkülönbözőbb szétszórta álló alakok, valamennyien olyan helyzetben, mintha hirdetnének valamit. Egy hegyes süvegű zsidó harsonát fúj, egy pásztor előre nyújtott karokkal kiáltoz, egy tanár a szószekből beszél, stb.

50^a l. E lapon kivételesen nem a zsoltár szavaihoz (Exaudivit de templo suo vocem meam. XVII. zolt 7. vers), hanem a címhez: »*In letaniis maioribus introitus*« alkalmazza a miniátor a képet. A betüben zárda-udvart látunk, nyitott boltíves folyosóval és oldalt álló egyházzal; a folyosóról körmenet kanyarodik ki s tart a templom felé. Elöl két pap a szentségházat viszi vállán, utánuk diakonusok között a püspök jön, végül a nép. Mozgalmas, szépen megfestett kép; valóságos művelődéstörténeti forrás.

54^a l. Az Úr mennybemenetele ünnepére illő antifonák kezdőképe nem is ábrázolhat mást, mint Krisztus visszatérését a mennyekbe. A kép közepét maga a szikla foglalja el; a körötte térdelő alakok igen ügyesen megfestett csoportja mellett szinte bosszantóan hat a szokott modorú ábrázolás, a mely a hegy fölött lebegő felhőből csupán Krisztus urunk két mezítelen lábát engedni kilógni.

58^a l. A XXVI. zsoltár 7. verséhez: *Exaudi vocem meam, qua clamavi ad te* Dávid királyt festi meg a miniátor, saját korának viseletében, a mint diszes szobában térdelve szívét ajánlja fel az előtte álló Jézusnak. Jól sikerült kép.

64^a l. A pünkösdi szertartáshoz tartozó antifonák élén a tüzes nyelvek leszállását látjuk. Ügyes elrendezésű kép, a melyeknek értékét azonban az arczok torz volta nagyon leszállítja.

69^b l. *Cibavit eos ex adipe frumenti* kezdetű zsoltárvershez szolgáló nagy C, a melyben azonban nem a psalmus szavaira vonatkozó, hanem a pünkösdkor tartatni szokott ünnepi körmenetet ábrázoló nagy művelődéstörténeti értékkel bíró kép talál helyet. (2. kép) A színtér templom vagy zárda udvara, a melyen félkörben a menet halad. Elöl három zenész megy, egy harsonás, egy lantos és egy sipos, a ki félkezével dobot ver; utánuk négy diakonus által emelt mennyezet alatt szentséget vivő püspök halad; ezt különféle öltözetű férfiak követik, kezükben hosszú nyelű gyertyatartókra tűzött égő gyertyákkal. Jobbról favazas, goblénnel borított páholyból király és királyné udvari népükkel egyetemben nézik a menetet.

72^a l. Érdekes kép a zsoltár eme szavaihoz: *Accipite jucunditatem gloriae vestrae*. Alul falövezte kertben embercsoport: császár, király, egyháziak, világiak, nők vegyesen; felettük felhőkön lebeg a »mennyország« mint bekerített város, a melynek közepén az Úr trónol, kapuja előtt pedig sz. Péter áll a kulcsokkal.

76^a l. A zsoltárnak *Repletur os meum laude tua* szavaihoz ismét Dávid királyt festi le a művész. Szép tájékon vízövezte kastély áll, tornyának ablakából hajlik ki a király, könyörgésre kulcsolt kezekkel tekintetét az égen lebegő atyaistenre emelve. E jelenettel merő ellentétben a palota udvarán három diszes öltözetű nő beszélget. A képen az építészeti részletek kevésbé, az alakok ellenben igen jól sikerültek.

79^b l. A zsoltár kezdősorához: *Caritas Dei diffusa est in cordibus vestris* Melchisedek áldozatát kapjuk illusztráció gyanánt.

86^a l. A pünkösdi utáni első vasárnaphoz tartozó zsoltár elé (*Domine in tua misericordia speravi*) újból a zsoltárszerző király képe járul. A királyi öltözetű Dávid az előtérben imádkozik; a háttérben hatalmas tornyos város.

96^b l. Úrnapijára (in festo Sacratissimi Corporis Christi) a már egyszer felhasznált LXXX. zsolt. 17. verse: *Cibavit eos ex adipe frumenti* szolgáltat anyagot a képhez. Mint fentebb láttuk, előszörre nem a zsoltár szavait használja fel a művész; most ezeket érzékíti meg, a mikor méhesekkel környezett kertet tár elénk, két asztalnál lakomázó alakokkal (férfiak, nők, gyermekek);

2. kép. C kezdőbetű Mátyás király antifonáléja 69^b lapján.

az égből egyfelől manna hull, másfelől valami fehér csomók potyognak, a melyeket egy asszony tálba fog fel. Igen szépen festett képecske.

95^a l. A zsoltár kezdete: *Laetus est Dominus protector meus*. A kép sziklás tájéket ábrázol; egyik felén várkapu látszik, a melyből pánczélos lovasok nagy csapata özönlik ki; a másik oldalon hegycsúcs emelkedik, oldalán nyitott szájú barlang, zsu-folva pánczélos vitézekkel; a nyílás előtt két vitéz beszélget. Mi összefüggésben áll itt a szöveg s a kép, nem tudom.

99^a l. Az előbbihez igen hasonló kép a zsoltár ezen szavai mellett: *Respice in me et miserere mei*. Csinos tájkép, balról nagy várkastélyllyal, középen kanyargó folyó mentén messzire húzódó úttal. A vár kapuján lovag-csapat léptet ki; előttük az úton három gyalog fegyveres beszélget.

103^a l. A kép itt sem függ össze a szöveggel, a mely így kezdődik: *Dominus illuminatio mea et salus mea*. A D betűben fényes királyi termet látunk, ennek közepén őszhajú királyt trónon ülve, körötte udvari népet, pánczélos testőröket, lefelől pedig egy-egy asztalnál ülve jobbról pénzváltót, balról ékszerészt. Sikerült kép.

107^a l. *Exaudi Domine vocem meam*. Hozzá illusztrációul Dávid király (ezúttal negyedszer) a mint királyi termében térdreborulva imádkozik. A kevésbbé jó képek közül való.

111^a l. A zsoltárhoz: *Dominus fortitudo plebis suae* szabadban feszület előtt imádkozó csoportot fest a miniátor.

115^b l. A XLVI. zsoltár kezdősora: *Omnes gentes plaudite* a következő képpel van diszítve: nyílt tájékon az előtérben nagy tömeg ember áll, benne pápa, király, egyháziak, világiak, nők, valamennyien felfelé nyujtott karokkal *tapsolnak*; fejük felett, a felhőkben a tiarás Atyaisten látható, palossal és országalmával. A csoportozat kitűnően sikerült.

119^b l. Kezdeté: *Suscepimus Deus misericordiam tuam*. A képen elől kerek oszlopcsarnokban liliomszálat tartó női alak: *Misericordia* áll; hátul magas sziklacsúcson levő templom ajtajánál az Atyaisten.

123^b l. Dávid király képe ötödször is, ezen szavakhoz: *Ecce Deus adjuvat me et Dominus susceptor est animae meae*. Templomban térdelő őszhajú férfialak, a mint meztelen csecsemő képében ábrázolt lelkét Istennek felajánlja. Sokszor ismételt, rendesen az első zsoltár kezdetéhez alkalmazott kép, igen szép kivitelben.

127^b l. A zsoltárhoz: *Dum clamarem ad Dominum exaudivit vocem meam* alig illő, de egyébként igen érdekes kép. Nyitott oszlopcsarnokban, a melynek messze terjedő remek tájék szolgál háttérül, hosszú szakállú férfi térdelve imádkozik, szemeit a felhők közt látszó Atyához emelve. Mellette terített asztal áll. Érdekes művelődéstörténeti adat, mi volt az előkelő ember étkező asztalának a felszerelése. Az asztalt finom fehér damaszt-abrosz borítja; van rajta egy óntál két sült madárral, egy négyszögletű

öntányér, hasonló anyagból készült sötartó, kés, két zsemlye és két asztalkendő. Az asztal mellett ónhütőben két fedeles aranykancsó, egy négyszögletű székecskén pedig *üvegkanna* és *üveg-pohár*, nagy ritkaságok még ebben a korban. A kötet legszebb képei közé tartozik.

132^a l. A pünkösöd utáni XI. vasárnapra rendelt antifona kezdete így hangzik: *Deus in loco sancto suo, Deus, qui inhabitare fecit unanimes in domo*. . . A hozzá tartozó kezdőkép fallal övezett város belsejét ábrázolja, melybe részint a falon át létrával, részint a kapukon keresztül pánczélos vitézek törnek be. Elöl egy császár és egy király (koronáikról felismerhetők) egymás vállára tett kezekkel állanak. A kép a gyarlóbbak közül való; rajta az emberi alakok, mint akár a száz évvel régebb miniatúrák képeken, mégegyszer akkorák, mint az épületek. Sajátságos jelenség kódekszünk festőjénél, a ki helyenként korának legmodernebbjei közé tartozónak mutatja magát.

136^b l. A kép semmi vonatkozásban sincs a zsoldár savaival: *Deus in adiutorium meum intende* . . . Az előtérben város látszik, melynek kapuján lovag-csapat robot ki; a háttér felé kanyargó úton egy pánczélos vitéz holtteste fekszik, vére pirosra festi a földet, mellette görbe szablya hever; hátrább egy hegy tövében álló fán felakasztott pánczélos lóg, messze a távolban lovascsapat vágat.

141^b l. Az antifona kezdete: *Respice Domine in testamentum tuum et animas pauperum tuorum*. . . A képen téglából épült hatalmas torony, három nyitott kapuval. A teteje omladozó félben van; benne trónoló király látszik, a kihez mindenik kapuban egy-egy emberi alak imádkozik.

145^b l. *Protector noster aspice Deus* . . . A hozzá tartozó kép felső, nagyobbik felét felhőkön lebegő arany-falú kastély foglalja el, téres udvarán a trónoló Atyaistennel; a kirakott udvar minden kölapján egy-egy drágakő vagy gyöngy fekszik. Szélről két angyal látható, az egyik írotáblát tart, a másik hosszú ülőpadra (nyilván az üdvözlendők részére) párnákat rak. Alul madártávlatból tekintett tájék látszik.

149^a l. Az antifona kezdete: *Inclina Domine aurem tuam ad me*. A képen balról várkastély látszik, jobbról térdeplőn imádkozó uralkodó, a ki szemeit a felhőkől kitekintő Úr felé fordítja.

153^a l. *Miserere mei Domine, quoniam ad te clamavi...*
 A kép tárgya nehezen hozható a zsoltárral kapcsolatba. Zöldelő domb tetején két térdelő pánczélos vitéz a mennyből kitekintő (ügyetlenül ábrázolt) Atyaistenhez fordulva imádkozik; a domb felé két oldalról lovas-csapat s elszórtan gyalogosok közelednek. Ez utóbbiak közt éppen az előtérben egy török vitéz látható, hosszú köntösben, turbánnal és erősen görbült szablyával. (3. kép).

158^a l. Az antifona eme szavaihoz: *Justus es Domine et rectum iudicium fac cum servo tuo* e lapon igen különös kép járul, a mely azonban mint festmény a jobbak közé tartozik. Fényes termet ábrázol a művész, a melynek egyik falánál oltár áll, két hálványnyal (mezitelen férfi és fekvő bika ércz-szobra); az oltár lépcsőjénél különös (bizonyosan keletiesnek gondolt) öltözetű katona görbe szablyájával egy letepert s már több sebből vérző turbános alakra sújt le. Hátral fegyveres testőr áll, mint a jelenet közömbös szemlélője.

161^a l. *Exultate Deo adiutori nostro...* Tájékép, az előtérben trombitáló s éneklő zsidókkal, a kik csúcsos fëvegeikről megismerhetők.

165^b l. Itt is igen különös és megmagyarázhatatlan képet találunk a zsoltáros eme szavai mellett: *Letetur os querentium Dominum*. A képen téglából rakott kemence tetején zöld turbános, lila köntösű ősz férfi felcsapó lángok között kinlódik; alul két hóhér a kemenczét fűti; köröttük király udvari népével együtt.

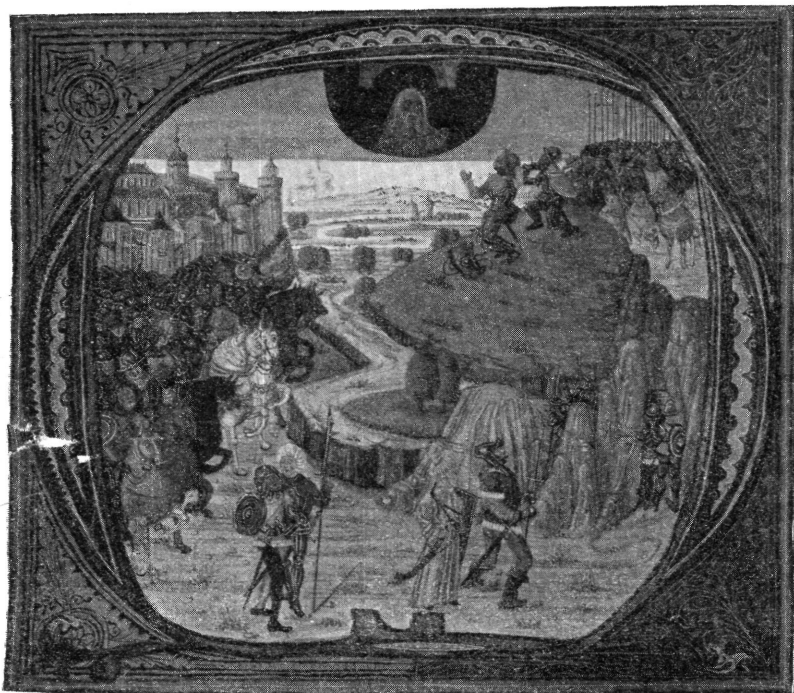
168^a *Venite, adoremus Deum*. E szavaknak megfelel a kép, a mely Mózeset ábrázolja, a mint a köréje sereglő zsidóknak a felhőkől kitekintő Urat mutatja. Igen szép képecske.

176^a l. *Da pacem Domine sustinentibus te...* A hozzá tartozó képen fallal körükerített kéttornyos gót templom udvarában négy palástos alak (kettőn csúcsos zsidó-süveg) hajlongva (zsidó módra) imádkozik.

180^a l. A zsoltárhoz (*Salus populi ego sum, dicit Dominus*) illő kép: hegy tetején Mózes Istentől a kőtáblákat veszi át; a hegy lábánál két férfi és két nő imádkozik.

184^a l. A pünkösöd utáni huszadik vasárnap antifonája így kezdődik: *Omnia quae fecisti nobis Domine in vero iudicio*

fecisti. A nagy O, illetve a belefoglalt kép a középkori felfogás szerinti mindenséget ábrázolja. A kör három részre oszlik: felső szelete az égboltozat, az alsó tenger, a középső haránt tojásdad rész a föld, a melyet tájkép jelképez. Ez az egész kövecses talajon áll, mellette balról cséphadaróval fegyverzett pánczélos vitéz, jobbról imádkozó női alak, alatta fehér lepelbe burkolt, deszkára

3. kép. Miniatura Mátyás király antifonáléja 153^a lapjáról.

fektetett halott, mögüle nagy álló óra emelkedik ki. Mindezt csillagokkal behintett (második) égbolt koronázza, a melyből két nyílvevő nyulik ki; ezek mellett IRA DEI — MUTATIO POPULI felírás.

188^b l. Az előbbihez hasonlóan igen sajátos képpel illusztrálja a zoltárosoktól vett eme szavakat: *In voluntate tua Domine universa sunt posita*. Tájkép jobb alsó sarkában a földet jelentő gömb egy szejletén Krisztus áll, kezeiben virgácsok-

kal; a kép másik felén várral koszorúzott sziklaorom alatt pápa, király, pap, koldus és pór imádkoznak.

193^b l. A zsolotárból vett kezdősorokhoz: *Sì iniquitates obseŕuaveris Domine...* itt is sajátos képet helyez a miniátor. Tájkép hegyekkel; balról város fala látszik, előtte kanyargó folyó, melynek egyik örvényéből mezítelen női alak emelkedik ki; az előtérben térdelő királyi alak imádkozik. E képen különös ügyesség van a víz sodra megérezéskitve.

197^a l. kezdete: *Dicit Dominus: ego cogito cogitationes pacis.* A D-ben trónon ülő ősz szakálú pápát látunk, előtte tarka terítőjű asztalon könyv; egyik keze ezen nyugszik, a másikra, amelylyel a trón karján könyököl, fejét hajtja. Az asztalra állítva egyfelől fehér lilium-szál, másfelől pallos. Ez a kötet utolsó képe.

A 201^a l. felső harmadában végződik a szöveg ezen szavakkal: *Dominica XXIII. post Penthecosten officium resummatur de Dominica praeterita scilicet Dicit dominus ego cogito cogitationes pacis: et cetera.* Zárószavak nincsenek. A következő oldal üres.

Kódekszünk vizsgálata — a mint azt fentebb már említettük — hamar meggyőz arról, hogy miniálásán két művész dolgozott. Az elsőnek, a kitől csak egy nagy és három kis kezdőbetű származik, itáliai volta minden kétségen felül áll. A másik miniátor, a kötet tulajdonképeni mestere, modoráról szintén felismerhető; diszitményei, különösen a kezdőlap keretében megnyilatkozó izlése és technikája épp úgy Franciaországra mutatnak, mint a képein viseletben, fegyverzetben, építészeti részletekben mutatkozó sajátosságok.

A francia művésznek kilétét megállapítani nincsen módunkban; képein névbetű, vagy jel sehol sincs. Azt nem nehéz konstatálni, hogy nem elsőrendű művész s *Jehan Fouquet* hazájában csak a kitűnő *mesteremberek* közé számítható. Viszont lehetetlen nagy technikai képzettségét el nem ismerni s ezt, ebben a korban még majdnem annyira becsülték, mint a művészi kvalitásokat. Jó tájképfestő; a messzeséget igen ügyesen ábrázolja, természeti tüneményeket, fényhatásokat kitűnően ad vissza, viszont gyenge az építészeti részletek megrajzolásában; ezeket rendszerint elnagyolja. Sokszor vét a perspektiva törvényei ellen, »elrajzol« ellenben egyszer-másszor a helyiségek belsejét meglepően jól festi

meg. Emberi alakjai néha igen rosszak, néha ellenben kifő, ástalanok; csoportosítani igen ügyesen tud, nagy embertömeget kitűnően ábrázol s parányi téren rengeteg alakot bír elhelyezni.

Azon körülmény, hogy számos gyöngye kép mellett kitűnőeket is készít s néhol egyes részleteket valósággal elnagyol, arra enged következtetni, hogy a miniátor gyors, meghatározott időre rendelt munkát végzett. Még így is tetemes ideig dolgozhatott az Antifonálén. Feltéve — a mi nem valószínű — hogy a kis kezdőbetűket nem ő festette, a negyvenöt kép és a díszlap megfestése bizonyosan eltartott legalább fél évig. Ennyi idő alatt belefáradhatott ugyanazon kötet díszítésébe; ennek megfelelően a kötet vége felé szaporodik az elszórt illusztrációk száma.

A két, különböző nemzetből eredt, eltérő irányú művésznek egy kódexszben való együttes munkálkodása eleintén arra a gondolatra vezetett, hogy ezt a kéziratot Mátyás udvarában miniatúrák, a hol Európa minden részéből való másolók és könyvfestők megfordulhattak. Ezt a véleményt azonban az Antifonale gondosabb átnézése megdöntötte. Nem lehet feltenni, hogy Mátyás király, ha itthon készített valaminő egyházi szerkönyvet, azt ne a hazai egyházak (elsősorban az esztergomi) ritusa szerint állította össze. Már pedig kódexszünk nem a magyarországi, hanem a francia szokásnak megfelelően van szerkesztve. Mindjárt kezdeté elárulja ezt; benne nem karácsonnyal vagy január elejével veszik kezdetüket a szertartások, hanem franciaországi szokás szerint nagyszombattal, illetve (ha a díszlaptól számítjuk a kezdetet) *husvétal*. Arra, hogy a kézirat nem hazánkban készült, erős bizonyíték még az is, hogy benne a címlapon levő címeren kívül Mátyásra vagy Beatrixra vonatkozó semmiféle képet, jelvényt, utalást nem lehet találni.

Daczára annak, hogy ilyképen az Antifonale külföldi eredete minden kétségen felül áll, még sem sorozhatjuk a díszes kódexszet azok közé, a melyek egyszerűen vásárlás útján kerültek Mátyás király birtokába. A díszlap alján levő kettős címer úgy bele van illesztve a keretbe, hogy utólagos befestéséről szó sem lehet. Bizonyos tehát, hogy a fényes kézirat Mátyás részére készült.

Önkénytelenül is felmerül itt a kérdés, miként, minő alkalomból juthatott Mátyás a távol Franciaországban készült drága kötethez. Sajnos, nagy királyunk diplomáciai összeköttetés-

seit még nem ismerjük annyira, hogy erre a kérdésre biztos választ adhassunk. Ha szabad feltevést megkockáztatni, úgy kódexszünk készültét az 1487. évre tehetjük, a mikor Mátyás III. Frigyes császár ellen Európa-szerte szövetségeseket keresve, XI. Lajos francia királlyal is érintkezésbe lépett.

Követe, a ki a mondott év elején nagyfényű kísérettel utazott el Páris felé, *Pruisz* János váradi püspök volt a kit nemcsak mint a díszes kódexszek nagy kedvelőjét, hanem mint ügyes másolót és miniátort is ismerünk. A püspök Mátyás és Beatrix részéről nagyszerű ajándékokat nyújtott át az uralkodónak, a melyeknek értékét *Bonfinius*¹ *huszonötezer aranyra* becsüli. Gyönyörű török paripák, drágaköves arany edények, felszerszámozott erdélyi lovak, aranyhímzésű drágaköves lótakarókkal voltak a király ajándékai, míg a királyné vont aranyfonálból szőtt díszruhát, perzsa öltözeteket, kősöntyüket és arany szobai készületeket² küldött. Elképzelhető, hogy ezt a királyi ajándékot a francia uralkodó viszonzta. Nagyon valószínű, hogy a Mátyásnak küldött ajándéktárgyak között könyvek is voltak; hiszen Mátyás könyvkedvelése ez időben már közismert dolog volt, arról *Pruisz* János is bizonyosan tett említést XI. Lajos előtt s illőbb ajándékkal alig lehetett volna a magyar királynak kedveskedni. Ha feltevéssünk helyes, akkor könnyű megérteni, miként van az, hogy a díszes kéziratban egyedül a kettős czimer vonatkozik Mátyásra és Beatrixra, s különben — eltérőleg a szokástól — semmiféle embléma, arczkép, jelvény nem mutat rájuk, mint megrendelőkre, s hogy a képeken előforduló fejedelmi alakok mind francia királyi emblémákat, liliomos palástokat, stb. viselnek.

Még csak azt kell megemlítenünk, hogy miután kódexszünk az egész évre szóló ünnepi antifonáléknak csak felét tartalmazza, valószínű, miszerint eredetileg még egy kötet tartozott hozzá.

¹ Decas IV. lit. VII., az 1744-iki kiadás szerint az 500. oldalon.

² Aureum cubiculi apparatus.

II.

Ptolemaeus Quadripartituma Hali magyarázataival.

A bécsi udvari könyvtár nyugati kéziratának ismeretes jegyzékében¹ a 2271. sz. alatt a következő címet találjuk:

2271. [*Philos. 11.*] m. XIV. 422. f. c. in. col. et fig. min.
*Haly Aberudiam Heben Rodan,*² *Comentarius in Claudii Ptolemaei Quadripartitum* (τετραβιβλος σύνταξις μαθηματικῆ). *Ex Arabica lingua in hispanicam jussu regis Castelliae Alfonsi opera Aegidii de Tebaldis in latinam translatus.*

Ki gondolta volna, hogy ez a keveset mondó cím a legérdekesebb Corvin-kódekszek egyikét rejti el a kutatók elől? A cím után magyar szakembernek aligha jutott volna eszébe a kéziratot megnézni; felfedezését tehát vagy az udvari könyvtár rendszeres átkutatása, vagy a szerencsés véletlen eszközölte. Az előbbi máig várat magára; a véletlen kedvezőbb volt. A kéziratnak pazar diszű Corvin-izlésű kötése magára vonta egy magyar kutató, az iparművészetünk felvirágoztatásában nagy érdemeket szerzett néhai Ráth György figyelmét, a ki első pillantásra meglátta, hogy Mátyás könyvtárából való darabbal van dolga. Sajnos, felfedezéséből a magyar irodalomnak édes kevés haszna volt, miután azt Ráth György csak szóbelileg közölte az érdeklődőkkel, a kéziratot azonban sehol sem ismertette. Azóta 1900-ban egy német folyóiratban külföldi ember foglalkozott röviden a kézirattal³ ösmertetése azonban a magyar szakférfiak körében egyáltalán nem keltett viszhangot. E mulasztást óhajtom jóvátenni, a midőn közvetlen szemlélet alapján bemutatom az érdekes kódekszet.

A széles ívrétű kötet 422 erős hártyalapból áll; kéthasábosan, élestörésű gót minuszkulával van írva, már az írás mutatja, hogy a kódeksz Mátyás koránál jóval régiebb; a gazdag miniatura

¹ *Tabulae Codicium manuscriptorum praeter graecos et orinetales in bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum.* Vol. II. 45. 1.

² Helyesen *Abi ibn Ridwán, Ab-i-Hasan.* L. K. k. *Hofbibliothek. Katalog der Miniaturen-Astellung; Wien, 1902.* 23. 1.

³ *Hermann H. J.* Eine unbeachtete Wenzelhandschrift in der Wiener Hofbibliothek. *Mittheilungen des Instituts für österr. Geschichtsvorschung, XXI.* köt. 162. és köv. 1.

pedig hamar révezet a pontos kormeghatározásra is, mert elárulja, ki részére készült a kézirat. Bár a címnap (l. 2. mellékletet) címerei részben át vannak festve, a díszítmények ízléséből s a kereteken alkalmazott jelképekből, főleg egy többször előforduló s félmeztelen fürdősnét (Badefrau) ábrázoló alakból rögtön felismeri a szakértő, hogy tulajdonkép Venczel cseh királynak, a XIV. század egyik legkiválóbb könyvkedvelőjének műdarabjával van dolga. A címlapot tarkaszínű gazdag, lombdíszítmény futja körül, egyik ága a két hasábot választja el, rajta címerek és alakok vannak elhelyezve. Felső részén egykor a Luxenburgi ház címere állott, ezt később átfestették. Balról is jobbról is egy-egy talpig szőrös »vadember« pajzsot és lobogót emel, az elsőnek pajzsán ma a magyar pólyák, lobogóján a Hunyadiak hollója látható; mi volt ezek alatt, nem tudom; a másik pajzsán, zászlaján, egyformán a cseh oroszlánt viseli. A külső lapszél díszítményén ezenkívül csupán derekára kötött kendővel fedve fürdősné jelenik meg, a jellemző lombcsomóval és dézsával; ugyanez, de már ingben az alsó széldíszítmény jobbfelén is szerepel; a hol a másik félen Venczel királlyal együtt fordul elő, a mint a nagy gótikus W betű alakú kalodába zárt uralkodót kiszabadítani készül.¹

Feltűnő, hogy bár a festett dísz a legkisebb részletig készen van, a lap mégis befejezetlen maradt: hiányzik a munka címe, a melyhez a másoló az első hasáb élén három üres sort hagyott. Ez üres sorok alatt van a szöveget kezdő nagy S betű, Venczel király alakjával díszítve. Az egész lapról különben minden leírásnál jobb fogalmat ad a mellékelt (kisebbitett) hasonmás.

A 2^a lap második hasábján végződik a munka előszava. Utána ismét címnek szánt három üres sor s erre kezdőbetű következik, asztal előtt ülő tudós (Ptolemaeus) képével. A szöveg kezdete: *Verba, que dixit sapientissimus Ptolomeus . . .*

A 6^b lapon újabb kezdete és initiale következik; itt nagy R-ben könyvből olvasó tudóst látunk. A további részben egyszerűbb s kisebb kezdők, többnyire tarka kacsaringókkal díszített

¹ Venczel király híres fürdősnéjéről bőven és érdekesen írt Julius von Schlosser: Die Bilderhandschriften Königs Wenzel I., Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen des Kaiserhauses. XIV. köt.

Ptolemaeus Quadripartitumának czimlapja.

kék és arany színű betűk díszítik a kötetet. Alakos, nagy initiale már csak kettő van; a 128^b lapon nagy P, könyvet tartó ószszakalú egyházi férfiú alakjával és hasonló D a 355^a lapon. Helyenként egy-egy kezdő helye üresen maradt.

A kódexsz Venczel király egyszerűbb kötetei közül való; pazar díszítésű híres bibliájával össze sem hasonlítható. Befejezetlen volta arra mutat, hogy a király élete vége felé miniálták s a megrendelő elhunyt, még mielőtt a kötet teljesen elkészült volna.

A mint már jeleztük, kódexszünk a XV. században Mátyás király birtokába jutott, a ki címlapjára saját czímerét festette s a kéziratot igen díszesen bekötötte.

Mielőtt annak vizsgálatába bocsátkoznánk, hogyan került a *Ptolemaeus* Mátyás birtokába, fel kell említenünk, hogy nem ez az egyedüli kézirat, a mely a művészetkedvelő cseh királytól jutott a Corvinába. Az a fényes kézirat, a melyet legutóbb dr. *Schönherr* Gyula agnoszkált, mint a Corvinához tartozó darabot s mutattott be a Magyar Könyvszemlében, egykor szintén Venczelé volt.

Schönherr véleménye szerint két módon juthattak Venczel király kéziratái a Corvinába. Lehet, hogy egyik-másik a tulajdonos halála után elkallódott kötetet Mátyás vétel útján szerezte, de lehet, hogy azok királyi elődeitől, Venczel testvére, Zsigmond magyar király útján szállottak reá. Az első feltevést az támogatja, hogy mindkét kéziratba Mátyásnak Csehország oroszánját is tartalmazó címere van belefestve, a mi arra mutat, hogy ezeket nem Csehország meghódítása előtt, hanem vagy éppen akkor, vagy pedig még később szerezte meg Mátyás király. Ez az érv azonban nem döntő; semmi okunk nincs felvenni, hogy az ifjú Mátyás mindjárt trónraléptekor ráfestette czímerét a budai (vagy más) királyi palotában esetleg talált könyvekre, ellenkezőleg, hiheetőbb, vagy könyvtára megalapítására s rendezésére csak később került a sor. Viszont valószínű, hogy a mikor budai királyi lakását elfoglalta, itt egyéb használati tárgyak közt könyveket is talált,¹ köztük Venczeltől származókat is.

¹ Feltűnő, hogy Mátyás néhány régi, nem túlságosan fényes kódexszet minő becsben tartott. A Corvina ismert maradványai közt különösen két ilyen kötet vonja magára a figyelmet pazarul díszített bőrkötése révén. Az egyik az erlangeni biblia, egy elég egyszerű kiállítású, mindössze néhány

Venczel díszes könyvei valamikor a budai királyi palota ékes-ségét képezték, azonban Mátyásra már nem sok szállhatott belőlük. Mikor a cseh király 1419-ben elhalt, fivére Zsigmond kapta meg ingóságait, köztük a könyveit is. Zsigmondnál a könyvek jó helyen voltak; ő maga is nagy barátja és gyűjtője volt a szép kódexszeknek, pártfogója az íróknak. Könyvtárát bizonyosan kedvelt székhelyén, Budán tartotta, ide kellett szükségképen kerülni a fivéréből örökölt köteteknek is. Prágában alig időzött Zsigmond valami keveset; Csehország nem nagy szeretettel viseltetett iránta. 1437-ben bekövetkezett halála után könyvei leányára, Erzsébetre s ez által vejére, Albert királyra szállottak. Nem lehet feltenni, hogy ez utóbbi elvitette volna Budáról ipa könyvtárát, már csak azért sem, mert rövid uralkodása alatt legtöbb idejét Magyarországon töltötte. Halála után özvegye futva menekült el királyi székhelyéről, elvive magával mindent, a mit lehetett. Ekkor veszett el reánk nézve a Venczel-féle könyvek legnagyobb része. Biztos adat van rá, hogy az özvegy királynétól a szent koronával s az uralkodóház sokféle kincsével a kódexszeket is III. Frigyes császár az utószülött László valóságos gyámja (a névleges Albert osztrák herceg lett volna) kaparintotta kezébe. Ezzel aztán végleg megpecsételődött a becses könyvek sorsa. Az ifjú királyfi nagykorúságra jutva ugyan követelte (más egyéb holmijával együtt) a könyveket nagybátyján, de kevés eredménnyel; egyet-mást visszakapott, a legnagyobb rész odaveszett. Még a mi megkerült, az is Bécsbe vándorolt, hogy a király halála után ismét nagybátyja kezébe jusson.¹

A Venczeltől eredő két Corvin-kódexsz a bizonyosága, hogy Erzsébet királyné nem tudott mindent elvinni; Zsigmond király hagyatékából a késői utódra is jutott valami.

szerény kezdőbetűt tartalmazó, kora XIV. századi hártyakézirat, a melynek páratlan szépségű kötését Mátyás király dombornyomású képmása díszíti; a másik az itt leírt Venczel-féle kézirat, a mely egyedül kiállítására révén alig érdemelhetne ki azt a pazar és más Corvin-kötetektől felülmúló kőtést, a melybe Mátyás öltöztette. E két kézirat ily módon való megbecsülésénél valószínűleg a kegyelet is szerepet játszott.

¹ L. az itt röviden elmondottakra nézve *Chmel* munkáját, *Materialien zur österr. Geschichte*, II. k. 95—99. l., *Schlosser* fentebb idézett dolgozatát és Th. *Gottlieb* nagyérdékű könyvét: *Büchersammlung Kaiser Maximilians I.* Lipse, 1900.)

Mátyás ugyan a kéziratokba befestette czímerét, mint a hogy idegen helyről szerzett köteteibe ma is beragasztja exlibrisét az amatőr, de egyébként nem igyekezett eltüntetni a régi tulajdonos emlékét; képmások, emblémák hirdették, ki volt első gazdája a remek kéziratoknak. Valamennyit átköttette-e, vagy csak az itt bemutatott darabot látta el fényes, új táblákkal, nem tudjuk; a Cassanatense-kódeksz már újkori kötésben van, nem is sejteti, minő lehetett egykori köntöse. A Ptolemaeus-kézirat kötése arról tesz tanuságot, hogy Mátyás különös becsben tartotta. Kötése valóságos műremek, kétségen kívül a legszebbek közé tartozik a Corvin-kötések között. Leírását s hasonmását a bécsi udvari könyvtár kötés-kiállításáról e folyóirat 1905. évfolyamában közzétett dolgozatomban találja az olvasó.

Messze vezetne tárgyamtól, ha a Ptolemaeus-kódeksz kapcsán a Corvin-kötésekkel általában foglalkoznék; ezúttal csak arra akarok rámutatni, hogy úgy ennek, mint a hozzá hasonló elrendezésű stuttgarti Sz. Ágoston-kódeksz bekötésének a Corvin-könyvkötés stílus eredete megállapításánál igen fontos szerepe van. A *többi* Corvin-kötés sajátos jellege daczára is erős rokonságot mutat egyfelől a XV. századi felső-itáliai, másfelől a XIV—XV. századból való perzsa táblák ornamentikájával. E kettőhöz hasonlót azonban az egykorú kötések közt sehol sem találunk. Ennek az ornamentikának az analógiáit itthoni emlékeken kell keresnünk s erős a hitem, hogy meg is fogjuk találni. A mi ebben az itáliai diszitménnyel rokon, az csak arra bizonyosság, hogy úgy a magyar mint a felső-olaszországi diszítő-ízlés keleti forrásokból is merített. A mi pedig benne egészen keleties, az ősi tulajdona a magyarságnak; az a keleti töről Mátyás előtt több mint félezer évvel szakadt el.

Azonban ahoz, hogy ez a fontos kérdés tisztázható legyen, első sorban arra van szükség, hogy a Corvina legjellemzőbb kötése ki fogás-talan hasonmásokban közrebocsáttassanak s ily módon ne csak bibliografusoknak, hanem a művészet és műipar történetével foglalkozó szakembereknek is alkalmuk nyíljon a kérdéssel való foglalkozásra.

A Magyar Tudományos Akadémiától várjuk, hogy ilyen részletkérdések tisztázását elősegítse s ezekre módot nyújtson. A míg erre nem vállalkozik, addig a Corvina történetére hirdetett pályázatai bizony kevés eredménnyel fognak járni.

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1906-BAN.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége eddigi szokásához híven 1906. évi működéséről is részletes jelentésben számolt be, hű képet nyújtva a vidéki könyvtárak mai állapota felől.

A társadalmi tényezők által fenntartott tudományos közgyűjtemények közül az 1906. évben 70 intézet tartozott a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének hatáskörébe.

Ez intézetek közül a hódmezővásárhelyi városi néprajzi múzeum, a sárospataki ev. ref. kollégium nagy könyvtára és a zombori városi könyvtár ez évben vétettek föl az állami felügyelet alatt álló tudományos közgyűjtemények sorába.

Ezzel szemben a nagyszombati Kárpát-Egyesület múzeuma előző évben kifejezett óhajására töröltetett az intézetek sorából s e közgyűjtemény viszonya a főfelügyelőséghez akként alakított, hogy az államsegélyből beszerzett tárgyakat illetőleg nemcsak az ellenőrzés, hanem az azok fölött való rendelkezés joga is hangsúlyoztatott az esetre, ha az egyesület múzeuma fenntartásáról lemondana. És így a főfelügyelőség hatáskörébe tartozó közgyűjtemények száma ez évben hárommal gyarapodott.

E gyűjtemények szükségleteire és a könyvtári és múzeumi ügy fejlesztésével járó egyéb kiadások fedezetül az 1906. évi állami költségvetésben 244.240 korona hozatott előirányzatba, mely összegből a rendes kiadásoknál az országos főfelügyelőség szükségleteire 31.240 korona, a tudományos közgyűjtemények szükségleteinél 118.000 korona, a rendkívüli kiadásoknál építkezési és beruházási szükségletekre 95.000 korona volt fedezetül szánva.

Ezek a javadalmi tételek a főfelügyelőség szükségleteinek rovatánál 1860 koronával, a gyűjteményekénél 45.000 koronával

multák felül az előző évi költségvetésben megállapított javadalmat, és így ez évre 46.860 koronával növekedett a kiadások fedezete.

Az 1906. évi javadalomban ennek folytán a főfelügyelőség szükségleteinek fedezése egy orsz. felügyelő 5640 koronát kitevő illetményeinek leszámításával, mely nem került folyósításra, 25.600 koronában, a gyűjtemények szükségleteinek fedezete 118.000 koronában és az építkezési és beruházási szükségletek fedezete 95.000 koronában, tehát az összes szükségletek fedezete 238.600 koronában volt megállapítva. Ehhez a javadalomhoz járult az előző évben felhasználatlanul maradt 26.575·42 korona, mely összegből 1149 korona a főfelügyelőség központi szükségleteinek, 25.426·42 korona a tudományos gyűjtemények szükségleteinek fedezetét gyarapította. Ekként 265.145·42 koronát tett ki az az összeg, a mely a múzeumi és könyvtári ügy fejlesztése terén a főfelügyelőségre váró feladatokhoz rendelkezésre állott.

Anyagi eszközei felhasználásánál a főfelügyelőség ez évben is az eddigi gyakorlat által igazolt eljáráshoz ragaszkodott. Pénzbeli segélyekkel és adományokkal járult a hatáskörébe tartozó tudományos gyűjtemények gyarapításához, gondoskodott fenntartási szükségleteik fedezéséről és segédkezet nyújtott nekik ama törekvésükben, hogy alkalmas helyiségben, szakszerűleg felállítva, avatott gondozás alatt tölthessék be rendeltetésüket. E mellett pedig foglalkozott a múzeumi és könyvtári ügy rendszeres fejlesztésével, általános intézkedésekkel és elvi kérdések megoldásának előkészítésével igyekezve egységes alapot teremteni a hazai közművelődés e fontos czélokra hivatott tényezőinek fentartása számára.

Első feladatánál, a közgyűjtemények anyagi támogatásánál, ezúttal is az a cél lebegett a főfelügyelőség szeme előtt, hogy a rendes évi segélyek folyósításán kívül nagyobb alkotással is járuljon a múzeumi ügy fejlesztéséhez. A 25.000 koronás nagy segélyt e célból a temesvári városi közkönyvtár számára eszközölte ki, hogy módot nyújtson ez újonnan létesülő közgyűjteménynek rendeltetéséhez méltó berendezésére.

Rendes évi segélyek címén 28.000 kor., rendkívüliek címén pedig 22.000 kor., összesen tehát 50.000 kor. folyósított a főfelügyelőség hatáskörébe tartozó könyvtáraknak.

A könyvtárak gyarapítására szánt dízmunkák és szakkönyvek közül a Breviarium Grimani hasonmás-kiadásának két

példányban való beszerzése 852 korona 88 fillérrel, a gróf Zichy Jenő Ázsiái utazása cz. munka 10 példánya vételára 3-ik részletének törlesztése 232 korona 40 fillérrel és az 1896-iki ezredéves orsz. kiállítás történelmi emlékeit tárgyaló díszmunka 30 példánya 3000 koronát kitevő vételárának ötödik és utolsó részlete fejében 600 korona terhelte a főfelügyelőség javadalmát.

Ezenkívül gyarapítási, butorzási, berendezési és egyéb célokra a főfelügyelőség közvetlen rendelkezésére álló javadalmából:

a pécsi városi múzeum számára a *Mátyás* Flórián hagyatékából megvásárolt könyvtár 2500 koronát kitevő vételárának második és utolsó részlete fejében 1000 koronát,

a Magyar Nemz. Múzeum Széchényi orsz. könyvtárának a *Hajnik*-féle könyvtár duplumainak 3000 korona vételára fejében első részletül 1500 koronát,

a tolnavármegyei szegszárdi múzeum könyvtárának Schlick-féle vasállványokkal történt s 2001·20 koronát kitevő fölszerelési költségeire első részletül 1000·60 koronát s 100 db Thonet-féle székekért 480 koronát utalványozott.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ajándékából a Szepes vármegye művészeti emlékei című mű II. része 60 példányban, *Mikes* Kelemen törökországi levelei 25 nagy és 75 kis példányban, ezenkívül nyolcz különböző mű nyolcz kötetben került szétosztásra. A főfelügyelőség által beszerzett anyagból a sárosvármegyei bártfai múzeum katalógusa 100 példányban, a M. Nemzeti Múzeum ajándékából a múzeum 1905. évi jelentése 100 példányban és a Magyar Könyvszemle 1905. IV.—1906. I—III. füzetei 50 példányban, a főfelügyelőség kiadásában megjelent s dr. *Bátky* Zsigmond által írt néprajzi útmutató 150 példányban a vidéki intézeteknél és magányosoknál, a Grimani-Breviarium V. és VI. kötete pedig, miként az előző kötetek a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában nyert letétként elhelyezést.

A könyvtárak szaporulatához jelentékeny anyaggal járulnak még a nyomdatermékek sajtóügyi köteleles példányai, melyek tudvalevőleg a köteleles példányokról szóló törvény életbeléptetése óta az Erdélyi Múzeum Egylet könyvtárán kívül a budai könyvtár, a debreczeni ev. ref. főiskola könyvtára, a győri városi könyvtár, a kassai múzeum, a nagyváradi kir. jogakadémiai könyvtár, a pécsi

városi múzeum, a pozsonyi városi közkönyvtár, a selmeczbányai városi múzeum, a szegedi Somogyi-könyvtár, a szombathelyi múzeum és a temesvári városi könyvtárnak anyagát gyarapítják. E köteles példányok ügyében ez évben az a változás történt, hogy a fiumei és selmeczbányai köteles sajtótermékek kiválasztása a vallás- és közokt. miniszter úr 101.615/1906. sz. elhatározásával megszüntetettvén, a 10.836/1900. sz. miniszteri rendelet oda változtatott, hogy a selmeczbányai és fiumei köteles sajtótermékek az Erdélyi Múzeum Egyesület könyvtárát megillető anyagban hagyassanak s az 1898—99. évekről beszolgáltatott fiumei köteles példányok nevezett egyesület könyvtárába visszaszármaztassanak, a nagyváradi kjr. jogakadémiai könyvtárt megillető köteles példányok pedig újabban, a Biharmegyei történelmi és régészeti társulat múzeumában nyernek elhelyezést.

Tekintettel arra, hogy emez intézkedés következeképpen a selmeczbányai városi könyvtár a köteles sajtópéldányokban való gyarapodástól elesik, a főfelügyelőség kérés útján birta rá a *Joerges A.* özvegye és fia selmeczbányai könyvkiadó és nyomdaczéget arra, hogy kiadványaiban és nyomtatványaiban a könyvtárt továbbra is részesítse. Az 1906. évi gyarapodásról a gyűjtemények állapotról szóló részben emlékezünk meg.

A gyűjtemények gyarapítására tett intézkedések kapcsán kell felsorolnunk ama munkálatokat, a melyek célja az egyes országrészek területének múzeumi értékű anyagának összeírása és a múzeumok számára való összegyűjtése.

Igy a főfelügyelőség gyűjteményei gyarapításának előkészítésére szolgálnak azok a rendezési munkálatok a melyek a főfelügyelőség által beszerzett múzeumi és könyvtári anyag és a Magyar Nemzeti Múzeum szétosztásra szánt feles anyagának rendezése körül folynak. A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi országos könyvtárának egyik tisztviselője, *Kováts László* segédőr, harmadik éve foglalkozik többes példányainak kiválasztásával: ez év folyamán a *Hajnik* Imre hagyatékából származó könyvtárból kiválasztott anyag katalogizálásával volt elfoglalva a mellett, hogy az *Almássy*-féle könyvtár duplumanyagának kiválasztását is munkába vette. A *Hajnik*-féle könyvanyagot 3000 K-ért vásárolta meg a főfelügyelőség a célból, hogy ezzel vidéki könyvtárainkat gyarapítsa.

Ugyancsak a gyarapítással áll összefüggésben a főfelügyelőség azon törekvése, hogy a vidéki gyűjtemények állománya szakszerűen katalogizáltatván, a mutatkozó többes példányok czélszerű kicserélése eszközöltethessék. Az 1906. évben a könyvtári kettős példányok lajstromának beszolgáltatására hívták föl az egyes intézeteket. A felhívásnak eleddig harminczan tettek eleget, legnagyobb részt nyomtatott jegyzékek beszolgáltatásával. A legnagyobb vidéki könyvtárak azonban ez idő szerint rendezés alatt állván, a kettős példányok kicserélésének kérdése csak akkor lesz keresztülvihető, ha a főfelügyelőség e tekintetben teljesen tájékozva lesz. A könyvtárak alapfölszerelését óhajtva minél tökéletesebben kiegészíteni, a főfelügyelőség megragadta az alkalmat, mely erre a budapesti természettudományi társulat tudományos becsű kiadványainak jutányos megszerezhetésével kínálkozott. Körlevélileg szerezte be az adatokat ama művekre nézve, melyek megszerzése az egyes könyvtárakban kívántatik. A beérkezett jelentések alapján megszerkesztett fölterjesztésben azután arra kérte a főfelügyelőség a nm. vall. és közokt. miniszteriumot, hogy a szükségelt könyvmennyiség megszerezhetésére az 1908. évi költségvetésbe egy átmeneti tétel állíttassék be. E javaslat elfogadása esetén vidéki könyvtáraink egyszerre kétségtelenül tekintélyes mennyiségű és nagy értékű gyarapításban fognak részesülni.

A könyvtári szak tetemesen megsaporodott teendőinek ellátására a főfelügyelőség dr. *Fejérvataky* László egyetemi ny. r. tanár, orsz. felügyelő mellett dr. *Ferencki* Zoltán, egyetemi m. tanárt, az egyetemi könyvtár igazgatóját kérte föl, a kinek közreműködése elsősorban a református és evangélikus felekezeti könyvtáraknál vétetett igénybe.

A jelentés további folyama az állami felügyelet alatt álló tudományos közgyűjtemények állapotáról, az év folyamán az állam és társadalom részéről fejlesztésük érdekében tett intézkedésekről és azok eredményeiről ad számot. Ebből a részből egész terjedelmükben közöljük azokat az adatokat, melyek a könyvtárak ügyeire vonatkoznak, vagy azokkal összefüggésben állanak.

Alsókubiban az árvavármegyei Csaplovics-könyvtár építkezésének ügye volt a folyó évnek is a legfontosabb és legsürgősebben megoldandó kérdése. Az előző évek előkészítő munkálatai lehetővé tették az építést eszközlő vállalkozóval oly értelmű szer-

ződés megkötését, mely szerint az épület az 1906. év szeptember hó 1-én teljesen készen átadandó lesz. Az épület kérdése ekként megoldatván, egyidejűleg a berendezés költségei felől való gondoskodás szüksége is felmerült. A vármegye kérelmére s a főfelügyelőség közbenjárására ez érdemben akként történt gondoskodás, hogy a könyvtárnak 30.632 koronában megállapított államsegélye 40.000 koronára emeltetett föl. Ez összeg utolsó 5000 koronás részlete az 1910. évi költségvetés kereteiben lesz utalványozandó. Az épület közbejött akadályok miatt a szerződésileg megállapított időpontnál csak valamivel később volt ugyan átvehető, még az ősz folyamán megtörtént azonban minden intézkedés arra nézve, hogy a helyiségek beosztása és berendezése megtörténjék. A könyvtári anyag átköltöztetése és végleges elhelyezése azonban, tekintettel a nedves téli és tavaszi időszak kedvezőtlen voltára, a jövő 1907. év nyarára halasztatott.

Az államsegély ez évben is a könyvtár rendezésére használtatott föl. Ez évben összesen 8241 könyvczédula készült, úgy hogy ez idő szerint mintegy 5—6000 kötetre tehető az a könyvanyag, mely még czedulázásra vár.

A könyvtárt a lefolyt évben *Fejérpataky* László orsz. felügyelő két izben látogatta meg s a könyvtár ügyeivel kapcsolatosan Árvaváralján is megfordult, hol beható tárgyalásokat folytatott a könyvtári választmány ott lakó elnökével.

A könyvtár állománya ajándék útján 107, vétel útján 1, összesen 108 darabbal gyarapodott. Törzssanyagából, mely hozzávetőlegesen körülbelül 45.000 kötetre tehető, 60 térítvényre 77 darab kölcsönöztetett ki.

Aradon a Kölesey-Egyesület nagy könyvtára — beleértve a külön fölállított Pálffy-féle könyvtárat, az ujságokat és a 48—49-es irodalmat — teljesen leltározva van. A leltár 1—3145 számot foglal magában.

Elkészült a nagy kölcsönzési forgalmat fölmutató szépirodalmi könyvtár leltára is 1—1890 leltári számmal.

A növendéknapló 1905 elejétől rendben vezetetik.

Az 1906. évre kiutalványozott államsegélyből az egyesület 1000 koronát az Atzél-könyvtár vételárának törlesztésére, 800 koronát a múzeum és könyvtár rendezési költsége czimén személyi díjazásra fordított.

Aranyosmaróton, Bars vármegye múzeumának életében fölötté örvendetes jelenségnek kell látnunk ama törekvést, mely egy a közönség érdekei szempontjából megfelelő könyvtárnak létesítésére irányul. A lefolyt évben a vármegye, a *Dillesz* Sándor-fele könyvtár megszerzésére öt évi 200 korona részletekben fizetendő 1000 koronát szavazott meg.

E könyvtár állománya igen vegyes és különböző értékű mintegy 3000 kötetet foglal magában, melynek szakszerű katalogizálása a gyűjtemények egyéb anyagának leltározásával együtt a sürgős feladatok közé tartozik.

A gyűjtemények közül a könyvtár ajándék útján 190, vétel útján 1, összesen 191 darabbal gyarapodott.

A könyvtár állománya ez idő szerint 3454 darab.

Balassagyarmaton Nógrád vármegye múzeuma a lefolyt évben mérsékelt igyekezettel törekedett ama czélok megvalósítására, melyek a kulturális egyesületek feladatát képezik. Az 1906. évre utalványozott 500 korona könyvtári államsegély csak a főfelügyelőség sürgető fölhívására vétetett föl az adóhivataltól s teljességgel figyelmen kívül hagyattak mindama teendők, melyekkel az állami felügyelet alatt álló és támogatásban részesülő intézetek a főfelügyelőséggel szemben tartoznak. Ebből következőleg nem áll módunkban, hogy a nógrádvármegyei múzeum ez évi állapotáról és tevékenységéről megnyugtató, részletes adatokat közölhessünk.

Sáros vármegye *bártfai* múzeuma, mely hála *Mihalik* József rendkívüli buzgalmának, rövid nyolcz hónap leforgása alatt létesült, régészeti tárgyak mellett 380 db. oklevelet és 834 db. könyvet és műlapot is tartalmaz.

A múzeum könyvtárát és levéltárát dr. *Vas* Antal gimnáziumi igazgató rendezte, elkészítvén annak czédulakatalógusát is.

Beszterczebányán a könyvtári ügy fejlesztésére és virágzására a főfelügyelőség véleménye szerint igen nagy hatással lesz, ha valamikor sikerülni fog a szorosabb értelemben vett városi könyvtárát, mely még mindig a városházán a főjegyző gondozása alatt van, egyesíteni a múzeum-egylet szakkönyvtárával, mely szintén városi tulajdon s a kettő egy helyiségben, egy vezető egységes gondozására bízatik.

A szorosabb értelemben vett múzeumi gyűjtemények közül a lefolyt esztendőben a szak-könyvtár ajándék útján 51, az állam-

segélyből vétel útján 20, egyéb vétel és csere útján 4, összesen 75 darabbal gyarapodott.

Vételre fordítottatott a könyvtárnál az 500 korona, államsegélyből 400-43 korona.

A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 885 db. volt.

A könyvtárból heti két nyitási napon 198 térítvényre 720 db. kölcsönöztetett ki.

Békéscsabán a helyi múzeum-egyesület vezetősége addig is, míg az épület kérdése gyökeres megoldást nem nyer, a Rudolf-gimnáziumban levő helyiségei túlszűfoltóságán a békéscsabai takarékpénztár épületében kibérelt helyiség útján iparkodott segíteni, a melyben a néprajzi gyűjtemény nyert ideiglenes elhelyezést.

Az egyesület gyűjteményei közül a könyvtár ajándék útján 20, az államsegélyből vétel útján 38, egyéb vétel és csere útján 11, összesen 69 darabbal gyarapodott.

Az egyesületnek az 1906. évre 300 korona könyvtári államsegély állt rendelkezésre.

A könyvtár törzsalloánya az év végén 1635 db. volt.

Budapesten a Budapesti Könyvtár-Egyesület által fönntartott központi könyvtár, mint eddig, a jelen év folyamán is teljesen rendezett viszonyok között szolgálta a maga elé tűzött kulturális föladatokat.

Az egyesület belső életében szomorú esemény volt dr. *Buday* József egyetemi m. tanár, elnöknek váratlanul történt elhalálózása. Az egyesület 1906. évi május hó 15-én tartott XVI. rendes közgyűlésén *Hochholtzer* Károly alelnök elnökké, helyébe pedig dr. *Szerelemhegyi* Tivadar alelnökké választatott meg.

A központi könyvtár a lefolyt esztendőben ajándék útján 619, az államsegélyből vétel útján 106, összesen 725 darabbal gyarapodott. A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 19.566 darab volt. A könyvtár olvasótermében 298 nyitási napon 5320 látogató 8892 kötetet használt, 95 térítvényre pedig 182 darab kölcsönöztetett ki.

A könyvtár fejlesztésére 1000 korona államsegélyben részesült az egyesület, mely összeg kizárólag új könyvek beszerzésére fordítottatott. A bútorozási és fölszerelési költségekre megállapított

5000 korona államsegélynek ez évben utolsó 1000 korona részlete volt esedékes. Emellett a könyvtár fönntartási szükségleteinek részbeni fedezésére még 300 korona államsegélyben részesült az egyesület.

A *dunamelléki ev. ref. egyház Ráday-könyvtára* a lefolyt évben rendezés alatt állván, gyarapítására mi sem történt s a közönségnek sem volt rendelkezésére bocsátható. Az 1905-ről áthozott 8244 kor. 90 fillér rendelkezési czélokra szolgáló államsegélyből fölhasználtatott 2990 korona 82 fillér, maradvány 1906 végén 5254 korona 08 fillér.

Debreczenben az ev. ref. főiskola könyvtárának vezetősége sem 1906. évi működéséről szóló jelentését, sem 1200 korona államsegélye elszámolását nem terjesztette be kellő időben a főfelügyelőséghez. A beküldött statisztikai iven hézagos adatai szerint a könyvtár ajándék útján 1097, vétel és csere útján 320, összesen 1417 darabbal gyarapodott. A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 74.357 darab. 230 nyitási napon az olvasóteremben 5678 látogató 8384 darabot használt, a kölcsönzési forgalom pedig 3549 térítvény mellett 4611 kötet volt. A főfelügyelőség a könyvtár rendezési munkálatainak miként leendő foganatosítására vonatkozólag kiküldötte, dr. *Ferenczi Zoltán* útján, majd írásosan is tájékoztatta a könyvtár igazgatóságát.

Deésen a Szolnokdobokavármegyei Történelmi és Irodalmi Társulat múzeumának újból való szervezése tárgyában a magas miniszteriumnál tett lépések mindezekig nem vezettek eredményre.

Azonban kétségtelenül örvendetes és biztató az a jelenség, hogy az egyesületi könyvtár kezelését a főgimnázium igazgatója a főfelügyelőség intenczióinak megfelelően végezi s készséggel vállalkozik arra, hogy Deés kulturális érdekeit a muzeális eszközök felhasználásával előmozdítsa.

A főfelügyelőség abbéli szándékát, hogy a könyvtárt rendszeresen segítse, az 1907. évtől kezdve kívánja megvalósítani s nincs kétségünk a felett, hogy ez esetben a helyi tényezők érdeklődése is fokozottabb mértékben fog a jobb sorsra érdemes társulat gyűjteményei iránt megnyilatkozni.

A gyűjtemények törzsállománya az 1906. évben a felügyelőség tudomása szerint miben sem változott.

Déván a Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat gyűjteményei közül a könyvtár ajándék útján 503, vétel és csere útján 120, összesen 623 darabbal gyarapodott.

A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 5070 darab volt.

A könyvtárnál meghatározott nyitási napok nincsenek s az anyag rendezetlensége miatt kölcsönzések sem eszközöltek.

Eperjesen az ág. h. ev. kollégium könyvtára a lefolyt évben mérsékelt haladást tett a nagymennyiségű anyag rendezésében. Számadásai igen sok kívánnivalót hagynak maguk után s ez az oka annak, hogy ez intézettel szemben még az 1905. évi államsegély elszámolási ügye is függőben van. A könyvtár gyarapodása 163 kötet, 14 füzet, 142 értesítő és egy nagyobb adomány, *Schulek* Gusztáv volt jogakadémiai tanár könyvtára. A *Szirmay*-könyvtár gyarapodása hét mű, hét kötet és két füzetben. A könyvtár állománya 14.691 kötet és füzet. Az iskolai nagykönyvtárról körülbelül 17.000 darab czédula van készen.

Felkán a helyi múzeum-egyesület tulajdonát képező Tátura-múzeum a lefolyt esztendőben is teljesen rendezett viszonyok között és elismerésre méltó ügybuzgalommal szolgálta a hazai kultúra érdekeit.

A múzeum gyűjteményei közül a könyvtár a lefolyt évben ajándék útján 122, az államsegélyből vétel útján 7, egyéb vétel és csere útján 7, összesen 136 darabbal gyarapodott.

A könyvtár törzsállománya az 1906. év végén 3472 db volt. A könyvtárból 14 személy térítvényre 74 darab könyvet kölcsönzött ki.

Győrött a városi közkönyvtárban régebbi idő óta folyó rendezési munkálatok a lefolyt esztendőben befejezést nyertek. A városi könyvtár helyiségében az a változás történt, hogy a győri népkönyvtár-egyesület által létesített és a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa által 2000 koronás könyvtárral gazdagított népkönyvtár, mely addig a városi könyvtár befogadására szánt helyiségből egy jókora termet foglalt el, a lefolyt év elején a városháza földszintjére, egy külön bejáratral és külön kijárával ellátott tágas terembe vitetett át, mi által az épület emeletjén a városi levéltár szomszédságában levő városi könyvtárban egy tágas helyiség szabadult fel.

Arra egyelőre — a város anyagi viszonyainál fogva — nincs kilátás, hogy a városi könyvtár az egy ízben már kombinációba vett alapítványi házba kerülhessen. Jelenleg arról van szó, hogy a város középpontjában, a Széchenyi-téren levő régi városháza, hol ezidőszertint iskolák vannak elhelyezve, ez iskolák kitelepítése, illetőleg részükre az állam által új épületek építése után, szolgáljon a városi könyvtár végleges otthonául. Ez azonban igen messze időkre szóló terv lévén, a jelen elhelyezés mellett kellett gondoskodni affelől, hogy a könyvtár a nyilvánosságának mielőbb átadassék. A felügyelőség erre vonatkozó felhívásának a városi tanács készséggel engedve, intézkedett az iránt, hogy a nyilvánossá tétellel kapcsolatos intézkedések (átalakítás, világitási berendezés stb.) sürgősen megtéssenek.

Az 1906. évben a könyvtár ajándék útján 1050, az államsegélyből vétel útján 44, egyéb vétel és csere útján 90, összesen 1184 darabbal gyarapodott. Vételre fordított az 500 korona államsegély teljes összege. A könyvtár törzsállománya az 1906. év végén körülbelül 25.000 darab; használták a városi tisztviselők, kiknek 111 térítvényre 243 darab kölcsönöztetett ki. A könyvtár gondozása a városi levéltárosra van bízva, ki a város szervezeti szabályrendelete értelmében külön díjazás nélkül a könyvtári teendők elvégzésére is köteles.

Gyulán a Békés megyei Közművelődési Egyesület Múzeuma, melyről 1905. évi jelentésünkben bővebben megemlékeztünk, könyvtára elhelyezésének kérdése kapcsán adott alkalmat a főfelügyelőségnek arra, hogy a múzeum felélesztésére irányuló óhajításait a nagym. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnál is kellően hangsúlyozza.

A könyvtár ajándék útján 2, vétel és csere útján 18, összesen 20 darabbal gyarapodott. A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 4156. Megjegyzendő, hogy az *Oláh* György-féle könyvtár nincs a számításban. A könyvtárból 5 darab kölcsönöztetett ki.

Gyulafehérvárott az Alsófehérvármegyei Történeti, Régészeti és Természettudományi Egyesület múzeumának a régészeti gyűjtemény örvendetes gyarapodása folytán mind szükségesebbé vált kibővítése a lefolyt évben már munkába vétetett és be is fejeztetett. Az építkezés által igen sok, becses anyag czélszerű

elhelyezése vált lehetővé, mivel azonban még felette nagymennyiségű régiségtárgy zsúfolva, vagy ládába csomagolva van, a múzeumépület déli szárnyának kiépítéséről is mielőbb szükséges gondoskodni.

A múzeum gyűjteményei közül a könyvtár ajándék útján 172, állami letét útján 12, vétel útján 4, összesen 186 darabbal gyarapodott.

A könyvtár törzsanyagának állománya az 1906. év végén 3095 darab. A könyvtárból kilencz téritvényre 14 darab könyv lett kikölcsönözve.

Hódmező-Vásárhelyen az ev. ref. főgimnázium könyvtárának rendezettségi állapota a lefolyt évben javult. A könyvtári anyag czedulázása folyik, a használat — kivált kikölcsönzés útján — kielégítő; a könyvtárat a társadalom minden rétege igénybe veszi s így az — habár szűkebb mértékben — valósággal közkönyvtár szerepét tölti be. A helybeli használat azonban, a hat olvasóra berendezett szobában csekélynek mondható, miért is ennek emelkedése óhajtandó.

Ajándék útján 22, az államsegélyből vétel útján 74, egyéb vétel és csere útján 155, összesen 251 darabbal gyarapodott a könyvtár, melynél az államsegélyből 515·10 korona, egyéb forrásokból 790·11 korona fordítottatott vételre. A törzsanyag állománya az 1906. év végén 18.350 darab volt. A könyvtárnak államsegély czimén rendelkezésére állott 56·44 korona 1905. évi maradvány s az 1906. évre kiutalványozott 800, összesen 856·44 korona, melyből felhasználatlanul 91·34 korona az 1907. évre vitetett át.

A könyvtárból 201 nyitási napon 107 látogató 196 darabot használt az olvasóteremben, 87 téritvényre pedig 390 darab lett kikölcsönözve. A használt anyag összesen 586 darab.

A *Kassai* Múzeum az 1906. év folyamán *Mihalik* József kir. tanácsos, miniszteri biztos vezetése mellett, működésének negyedik évébe lépett.

A könyvtárt 253 nyitási napon összesen 3324 egyén látogatta, a mi az előző évhez képest apadást tüntet elő. A használt művek száma, a kikölcsönzött művekkel együtt, 4305 darabra rüg. Ezek sorában a mult évben is a szépirodalmi (2837), a történelmi (407), a műtörténeti (239) és az encyclopédikus művek (146) képviselik a legnagyobb mértékben használt szakokat.

Az állandó látogató-jegyet igénybe vett olvasók statisztikája, foglalkozások szerint, a következő volt az elmúlt év folyamán: jogász és egyetemi hallgató (100), okleveles gazdatiszt, gazdasz (50), közép- és szakiskolai tanuló (370), közigazgatási tanfolyam-hallgató (24), ügyvéd, ügyvédjelölt s gyakornok (9), tanár, tanító, tanár- s tanítójelölt (41), hivatalnok (53), író, hírlapíró (4), orvos és fogtechnikus (6), gyógyszerész (7), mérnök, műegyetemi hallgató (12), építész (7), festőművész (1), lelkész (6), katona, csendőr (6), kereskedő és alkalmazott (20), vegyész (1), gépész (6), magánzó (5), földbirtokos (1), iparos (6), nő (15).

A könyvtár ajándék útján 1502 művel 2037 darabban 3366.60 korona, vétel útján pedig 124 művel 210 darabban 2147.60 korona értékben gyarapodott. A rendelkezésre állt könyvtári segély ez évben 2000 koronát tett ki.

Tekintve, hogy a múzeum örvendetes fejlődésével az évről-évre nagyobbodó költségeket Kassa városa minden áldozatkészsége daczára is alig bírja fedezni, Kassa város közönsége az elmúlt év folyamán egyhangú határozatával abban állapodott meg, hogy múzeumának teljes állami kezelésbe vétele céljából felír a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez; ez megtörténvén, a vallás- és közoktatásügyi miniszterium Kassa város ajánlatát elvben s a további tárgyalás alapjául elfogadta, a főfelügyelőséget pedig megbizta a további hivatalos intézkedések megtételével.

Kecskeméten a városi múzeum gyűjteményei között a könyvtár is alkalmas helyet nyert az 1906. év folyamán arra, hogy a közönség szolgálatára állhasson.

A múzeumi tárgyaknak célszerűbb elhelyezése kapcsán a város törvényhatósági bizottsági közgyűlése a Schlick-féle gépgyárnál 6200 koronáért egy, a gyár szabadalma szerint készített, 17.000 kötet befogadására tervezett vas könyvtár-állvány szerkezetet rendelt meg, mely a könyvtár céljaira legközelebb igénybe is vehető. A szak- és betűrendes czédulakatalógus már régebb idő óta készen lévén, remélhető, hogy a könyveknek szakok szerinti felállítása, számozása és jelzése, meg az alapleltár a közeljövőben elkészül.

Hátra van még azonban az olvasóhelyiség kellő bebútorozása s a fűzött állapotban levő könyvek bekötetése. Eme szükségletek költségeinek fedezéséről is elismerésre méltóan gondoskodott a város, minek folyományakép a főfelügyelőség sem zár-

kózik el az elől, hogy a kecskeméti múzeum érdekeit méltányos módon karolja fel.

A könyvtár ajándék útján 283, az államsegélyből vétel útján 100, egyéb vétel és csere útján 188, összesen 571 darabbal gyarapodott. Vételre fordítottatott a könyvtárnál 500 korona államsegély.

A könyvtár törzsanyagának állománya az 1906. év végén 8612 darab volt.

Kiskúnhalason az ev. ref. főgimnázium könyvtára gondozójának, *Thury József* tanárnak márcziusban bekövetkezett halála óta szeptemberig zárva volt. Ekkor *Nagy József* tanár választott könyvtárossá, kinek a megkezdett rendezési munkálatok mielőbbi befejezése képezi legsürgősebb feladatát. A duplumok jegyzéke már is sajtó alá bocsátatott. A közönségnek a könyvtár iránt eddig igen mérsékelt érdeklődése fokozódni kezd.

A könyvtár állománya ajándék útján 136, az államsegélyből vétel útján 110, egyéb vétel és csere útján 104, összesen 350 darabbal gyarapodott.

Rendelkezésre állott 600 korona államsegély; ebből vételre 582:18 korona, könyvkötésre pedig 17:82 korona fordítottatott. Egyéb forrásokból 210:50 korona értékű könyvet vásároltak.

A könyvanyag törzsállománya 35.427 darab. A könyvtárban 92 látogató 127 darabot használt, kikölcsönöztetett 237 téritvényre 510 darab.

Komáromban a vármegyei könyvtár a lefolyt esztendőben igen fellendült, mit részben ama körülmény idézett elő, hogy a könyvtár új otthonának felépítésére 25.000 korona államsegélyben részesedett. A könyvtáráépület elkészültével meg fognak szünni mindama nehézségek, melyek e gyűjtemény teljes érvényesülését ezidőszerint még akadályozzák. A fenntartó hatóság mindent megtesz a könyvtár fejlesztése érdekében s megtette a lépéseket arra, hogy a város területén működő összes könyvtárak egyesüljenek a vármegye könyvtárában. A Múzeum-Egyesület választmányára el is határozta, hogy gazdag és becses könyvtárát letétül elhelyezi; megkeresést intézett a vármegyei közgyűlés a komáromi ref. egyházhoz az id. *Péczei József* alapította könyvtárának átengedése iránt is, mely évtizedek óta elzártan áll. Legújabbán pedig Komárom sz. kir. város közönsége, felismerve a kulturális tényezők egyesülésében rejlő nagy erkölcsi hasznot, elhatározta,

hogy a városi népkönyvtárat beolvasztja a vármegyei könyvtárba. A múzeum könyvtárának átadása folyamatban van, a népkönyvtár átvételére vonatkozó tárgyalások pedig remélhetőleg rövid időn belül sikerre vezetnek.

A lefolyt évben 1200 mű érkezett a könyvtárba 1681 darabban. Ez a szám felülmúlja az eddigi években elért gyarapodást. Vétel útján szereztetett az államsegélyből 287 darab 660 koronáért, saját forrásokból vétetett 139 darab 315 koronáért, ajándékozott 1255 darab. Folyóirat 12 jár a könyvtár részére: 6 történelmi, 2 egyéb tudományos, 2 művészeti és 2 statisztikai.

A könyvtár törzsállománya az év végén 10.000 kötetten jóval felül van. A könyvtár 1906-ban 700 korona gyarapítási államsegélyt kapott.

A forgalom felette örvendetes, sőt oly mértékben emelkedett, hogy a könyvtár öre egyedül már nem képes eleget tenni a könyvtárt látogató olvasóközönségnek. Hetenként két napon át történik a könyvkiadás, mely két félnapot s a visszarakás és statisztikakészítés ugyanannyit vesz igénybe. 101 nyitási napon 4840 művet 5562 kötetben kölcsönöztek ki 425 egyénnek, az olvasók száma azonban valójában jóval több, mert a kölcsönvett könyvet többnyire a családtagok is olvassák.

A vármegyei könyvtár első kiadványa a lefolyt évben jelent meg; címe: A vármegyei könyvtár címjegyzéke, az 1876—1906-ig szerzett művek jegyzéke; szerkesztette *Alapi Gyula* Komárom megye levéltárnoka, a könyvtár öre.

Ez első kísérlet valóban hézagot pótló, mert a címjegyzék már mintegy 300 példányban forog közkezen és széles körökben terjeszti a vármegyei könyvtár iránt való érdeklődést.

*Losonc*on a városi közkönyvtár teljesen a főfelügyelőség óhajainak megfelelően tölti be hivatását. A lefolyt évben ajándék útján 40, állami letét útján 14, egyéb letét útján 20, az államsegélyből vétel útján 37, egyéb vétel és csere útján 179, összesen 290 darabbal gyarapodott. Vételre fordított az államsegély teljes összege: 400 korona, a város saját forrásaiból 980 korona, összesen 1380 korona. A könyvtár törzsállománya 22.895 darab. A könyvtárt 298 nyitási napon használták, kikölcsönöztetett 93 térítvényre 5316 darab. Látogatási díjakból befolyt 239·50 korona, katalógusok eladásából 22·80 korona, összesen 262·30 korona.

Löcsén az ág. h. ev. egyház könyvtárának mult évi jelentésünkben jelzett végleges rendezése *Géressy* Kálmán kir. tanterületi főigazgató vezetésével befejeztetett. Mintegy 3000 kötetmenő értékes anyag lett ez úton a templom karzatán elhelyezett tömegtől kiválogatva s a tanácskozóterem állványain elhelyezve. E kétségtelenül nagy munkán felül elkészült az anyag czédulakatalógusa és szakok szerinti leltára is, a következő csoportosítással: Theologia 352 mű, Hungarica et Scepusia 243 mű, magyar és egyetemes történet és jog 692 mű, szépirodalom és nyelvtudomány 488 mű, természettudomány 194 mű, filozófia, társad. tud. 228 mű, vegyes 130 mű. A könyvtári munkálkodás egy évi eredménye teljesen kielégítő s ha a munka és a kiválogatás ily buzgósággal folyik tovább a könyvtárnak a legbecsesebb része rövid idő alatt egészen rendezve lesz. Az a körülmény, hogy a könyvtár látogatottsága egyelőre mérsékelt, nem okoz aggodalmat. A rendezés és hozzáférhetővé tétel után *Löcsén* az volna a teendő, hogy — legczélszerűbben az ág. h. ev. egyház könyvtárának fejlesztése útján — egy modern könyvtár létesítéséről történjek gondoskodás. A lefolyt évben a könyvtár 20 darabbal gyarapodott. Törzsanyaga 16.895 darab. Az 500 korona államsegély állványok beszerzésére fordított. Használat: 4 térítvényen 12 darab.

Magyaróvárt a Mosonmegyei Történelmi és Régészeti Egylet könyvtára vétel útján 2, adomány útján 861 darabbal gyarapodott. Eme gyarapodás nagyrészt a *Sztér*-féle hagyományból ered, mely teljesen csak ez évben jutott az egyesület birtokába.

A múzeum építésének ügye annyiban haladt, hogy a megállapított 10.000 kor. államsegély első részlete, 2000 kor. már folyósított s hogy a főfelügyelőség a hozzá felterjesztett tervet néhány apróbb változtatással elfogadván, az építkezés megkezdhetővé vált.

A könyvtár törzsállománya az 1906. év végén 2453 darab.

Máramaroszigeten az ev. ref. főgimnázium könyvtára felett a lefolyt év nem tünt el eredménytelenül. A könyvtár nyomtatott anyagának rendezése befejeztetvén, a levéltárra került a sor. Ezen kívül a könyvtári duplumok összeírása is elkészült annyira, hogy csak a revízió van hátra, mi előreláthatólag rövid időn belül szintén meg fog történni.

A könyvtár ajándék útján 278, állami letét útján 11, vétel útján az államsegélyből 90, egyéb vétel és csere útján 3, összesen 382 darabbal gyarapodott. Rendelkezésre állott 1905-ről 1411:37, 1906-ban utalványoztatott 800, összesen 2211:37 korona államsegély, melyből 1405:08 korona felhasználatlanul 1907-re vitétt át.

A könyvtár törzsállománya 30:969 darab. Hetenként hat nyitási napon az olvasóteremben használt 265 látogató 290 darabot, kikölcsönöztetett 102 tértvényre 300 darab. A használt anyag összesen 590 darab.

Miskolczon az ág. h. ev. egyház könyvtárának érdekei szorosan kapcsolatosak a tervbe vett kulturpalota felépítésének ügyével, melynek állása egyelőre nem mondható kedvezőnek. Ezzel szemben újabban felmerült a város részéről az a helyes és kivitelre érdemes eszme, hogy az egész volt főgimnáziumi épületet múzeumi czélokra adja át, miáltal a kulturpalota felépítése feleslegessé válik.

A könyvtár gyarapodása 20 darab, törzsállománya 10.657 db. Használt 652 látogató az olvasóteremben 765 darabot, kikölcsönöztetett 12 tértvényre 851 darab.

A borsod-miskolczi múzeumot fenntartó Borsod-Miskolczi Közművelődési és Múzeum-Egyesület által beszolgáltatott statisztikai kimutatásokból kiténik, hogy könyvtára ajándék útján 806, állami letét útján 5, az államsegélyből vétel útján 12, egyéb vétel és csere útján 84, összesen 907 darabbal gyarapodott.

A gyűjtemények közül a könyvtár törzsállománya 4469 db.

Nagybányán az ügybuzgalommal gondozott városi múzeum annak daczára, hogy a kiállott tűzveszedelem óta a nyilvánosság számára csak igen kis határok közt volt hozzáférhető, ez évben is tekintélyesen gyarapodott.

E gyarapodásból a könyvtárra 582 darab esik.

Ezen szaporulat betudásával a múzeumi könyvtár törzsanyagának állománya az 1906. év végén 5243 darab volt.

Az egyesületnek alapítványokban 1330 korona, építkezési alapban 269:38 korona, tagdíjhátralékban 240 kor. és készpénzben 252:92 korona, összesen tehát 2092:30 korona pénztári vagyona volt. Az 1906. évi összes bevétel 3417:99 korona, az összes kiadás pedig 3165:07 korona volt.

A 600 kor. 1906. évi könyvtári államsegélyből, melyhez 274:11 korona előző évi maradvány járul, 844 korona számoltatott el.

Az egyesület belételeiben az a változás történt, hogy a városból hivatali áthelyezés következtében eltávozott *Gaál* Lajos titkár és *Myskovszky* Ernő múzeumi őr tisztje ideiglenesen *Schönherr* Sándorra ruháztatott, kinek legsürgősebb feladatává a könyvtárnak az új helyiségben való felállítása és szakszerű rendezése tétetett, mely munkalat jelenleg már előhaladott stádiumban van.

Nagyenyeden a Bethlen-főiskola gyűjteményei közül a könyvtár ajándék útján 170, a 600 koronát kitevő államsegélyből vétel útján 43, egyéb vétel és csere útján 864, összesen 1077 darabbal gyarapodott.

A könyvtárban hetenként három nyitási napon 51 látogató 862 darabot használt, kikölcsönöztetett 947 téritvényre 1786 db.

Nagykárolyban a vármegyei múzeum és könyvtár ezidőszertint rendezés alatt áll s mint ilyen a lefolyt évben nyilvános jellegű működést még ki nem fejthetett. Részletes tájékoztatást egyáltalán nem kapott a főfelügyelőség e munkálatok végrehajtásának eddigi eredményei felől.

Nagyváradon a Biharmegyei és Nagyvárad Régészeti és Történelmi Egylet gyűjteményei közül a könyvtár ajándék útján 124, vétel útján 50, összesen 174 darabbal gyarapodott.

A könyvtár törzsanyagának állománya 5461 darab.

Az egyesületi könyvtár kapcsán megemlékezünk ama nagyjelentőségű s a Szigligeti-társaság kebeléből kiindult kulturális mozgalomról, mely egy, a város igényeit mindenben kielégítendő közkönyvtár létesítését tűzte ki célul. A főfelügyelőség készséggel karolta fel az eszmét s annak megvalósítása érdekében konkrét választ kérő átirattal kereste meg a városi tanácsot; átiratára azonban válasz nem érkezett.

Nyíregyházán Szabolcs várm. múzeuma és könyvtára nyilvános működéséről, gyarapodásáról közelebbi adatok híján, nincs módunkban részletesebb ismertetést közölhetni.

Nyitrán a vármegyei múzeum vezetőinek tevékenységét részben a lefolyt évben is a feloszlatott turóczszenmártoni Maticza Szlovenszka könyvtári anyagának rendezése vette igénybe.

A rendezési munkálatok befejeztetvén, a főfelügyelőség a beszolgáltatott czédulakatalógus s kiküldötte: dr. *Melich* János jelentése nyomán tájékozódott a könyvanyag természetéről s ennek kapcsán arról is, mivel volnának pótlandók ama könyvek, melyek a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára számára kiválasztatván, Nyitráról Budapestre szállíttatnak. A főfelügyelőség akként határozott, hogy az elhunyt *Acsády* Ignác történettudós hagyatékából megszerzett becses és szakszerűen rendezett könyvtárt fogja állami letétként a múzeumnak adományozni.

Az 1906. évben a könyvtár ajándék útján 33, az államsegélyből vétel útján 70, összesen 103 darabbal gyarapodott, mi 498·20 kor. költséget okozott. A könyvtári törzsállomány 11.606 darab. Rendelkezésre állott 500 kor. könyvtári államsegély. A múzeum könyvtára, melynek gondozása a nyitrai kegyesrendi főgimnázium igazgatójára van bízva, a nyilvános használatnak még nem volt átadva.

Pápán az ev. ref. főiskola könyvtára a lefolyt évben is minden fennakadás nélkül s mint az alábbi statisztikai adatok igazolják, szép eredménnyel szolgálta a helyi társadalom szellemi szükségleteit. Gyarapodás ajándék útján 419, az államsegélyből vétel útján 3, egyéb vétel és csere útján 481, összesen 903 darab. A könyvtár törzsállománya 34.103 darab. Nyitási napok száma 305. Használtak az olvasóteremben 438 darabot, kikölcsönözöttet 511, térítvényre 1405 darab. Rendelkezésre állott s teljesen fel is használtatott 1500 korona államsegély.

Pécsett a városi múzeum rohamosan fejlődő gyűjteményeinek végleges elhelyezésére a lefolyt év végén kulturpalota létesítése vétetett tervbe. A város tanácsa decz. hó 14-én hivatalos beadványban jelentette a főfelügyelőségnek eme szándékát s egyben szakértő sürgős kiküldetését kérelmezte, hogy a nagyfontosságú ügy részletei is mielőbb megtárgyalhatók legyenek. Az időpont alkalmatlan voltára való tekintettel azonban eme kiküldetés csakis az 1907. év folyamán vált lehetségessé.

Könyvtári czélokra maradt az 1905-iki államsegélyből 292·50 kor. és kiutalványoztatott 600 kor., tehát volt összesen 892·50 kor. Ez összegből 200 kor. tiszteletdíjakra fordított, a többi kiadás pedig még az 1905-ik évben beszerzett könyvállványok és könyvkötések vételára között oszlott meg.

Gyarapodott pedig a könyvtár: letét útján 5 darabbal, ajándék útján 327 darabbal. Ez ajándékban nagyobb számmal szerepelnek az ügyészség által beszolgáltatott nyomdatermékek és a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége ajándékai. Vétel 12 darab. Az összes gyarapodás 344, az egész állomány 5007 darab.

Ez a kimutatás becslésen alapszik, épp azért csak megközelítő számokat tüntet fel.

Poprádon a Magyarországi Kárpát-Egyesület múzeumának kibővítése a lefolyt évben megtörtént s ez által a gyűjtemények célszerű elrendezése, a helyiségek átalakítása is foganatosítható volt.

A gyűjtemények közül a könyvtár ajándék útján 318, az államsegélyből vétel útján 22, összesen 340 darabbal gyarapodott.

Rendelkezésre állott 500 korona könyvtári államsegély. Felhasználtatott összesen 488·97 korona.

A könyvtár törzsanyagának állománya 4525 darab volt.

A könyvtár rendezés alatt lévén, csak kölcsönzés útján adatott ki 100 térítvényre 160 darab.

Pozsonyban a városi közkönyvtárnak a városban levő többi kulturális gyűjteménnyel egy épületben való végleges elhelyezésének terve ez évben fokozott mértékben foglalkoztatta a főfelügyelőséget, végleges megállapodásra azonban csak annyiban jutott, hogy elhatározás történt az építkezési terveknek országos pályázat útján leendő beszerzésére vonatkozólag.

Fontosabb jelentőségű esemény a könyvtár beléletében a Czimjegyzék elkészülte, mely 22 nyomtatott ivnyi terjedelemben már megjelent s a gyűjteménynek 1906. február közepéig beérkezett ama körülbelül 12.000 kötetét foglalja magában, melynek feldolgozását a helyi viszonyok megengedték.

A könyvtár a lefolyt évben ajándék útján 1346, az államsegélyből vétel útján 257, egyéb vétel és csere útján 278, összesen 1881 darabbal gyarapodott. Törzsanyagának állománya 13.384 db. Rendelkezésre állott az 1905. évi 1303·06 korona maradvánnyal együtt 2184·58 korona államsegély, melyből 1122·22 korona felhasználatlanul 1907-re vitetett át.

A nyitási idő 273 egész és 43 félnap volt, mely idő alatt 479 látogató az olvasóteremben használt 3231 darabot és kiköl-

csönöztek 3355 korona óvadék mellett 359, térítvényre 538, 31 egyszerű térítvényre pedig 42, összesen 580 darabot. A használt anyag összesen 3811 darab.

A *pozsonyi Orvos- és Természettudományi Egylet*, vidéki hasonló intézményeink között munkásságával a lefolyt évben is kiváló helyet biztosított magának. Tudományos törekvéseit nemcsak Pozsonyra terjeszti ki, hanem állandó összeköttetést tart fenn a külfölddel is s mint ilyen muzeumát kiváló figyelemmel gondozza és fejleszti. Könyvtára, mely állami segélyben nem részesül 11.402 darabot tartalmazott. Ez anyagból 261 darabot használtak.

Rimaszombatban a gömörmegyei múzeum gyűjteményei a lefolyt évben kedvezőbb elhelyezést nyertek s így a czélszerű berendezkedés kérdése került napirendre. A főfelügyelőség méltányolva a múzeum vezetőségének példás buzgalmát, törekvéseit s a kulturális hivatás betöltésére alkalmas gyűjtemények múzeális értékét, kilátásba helyezte, hogy a megfelelő bebútorozás költségének fedezéséhez hajlandó a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnál államsegélyt javaslatba hozni.

A gyűjtemények közül a könyvtár ajándék és hagyomány útján 6350 darabbal gyarapodott.

Ebből is látható, hogy a múzeum vezetősége megtalálta az utat és módot a nagyközönség érdeklődésének és áldozatkésztségének felkeltésére. A könyvtár törzsanyagának állománya 15.074 darab.

A könyvtárban 1304 darab könyvet, illetve levéltári anyagot használtak.

Selmeczbányán a városi könyvtár ajándék útján 88, az államsegélyből vétel útján 65, összesen 153 darabbal gyarapodott. Vételre 500 kor. államsegély állt rendelkezésre.

A könyvtár törzsállománya volt az 1906. év végén 2286 darab.

Az olvasóteremben 70 látogató 1050 darabot használt, 2585 térítvényre pedig 3571 darab kölcsönöztetett ki. A használt anyag összesen 4621 darab.

Sepsiszentgyörgyön a Székely Nemzeti Múzeum vezetősége lelkiismeretes buzgalommal fáradoz az ügyeinek előbbrevitelén. A legfontosabb s már évek óta húzódó kérdés: az építkezés ügye a lefolyt évben sem volt véglegesen megoldható, mert a már kész

építkezési tervekben behatóbb vizsgálat után lényeges tévedések és számítási, költségvetési hibák találtak.

A múzeum gyűjteményei közül a könyvtár ajándék útján 964, az államsegélyből vétel útján 157, egyéb vétel és csere útján 34, összesen 1155 darabbal gyarapodott.

Vételre 600 korona államsegély állt rendelkezésre.

A könyvtár törzsanyagának állománya 40.533 darab.

Szabadkán a helybeli Közkönyvtár és Múzeum-Egyesület a lefolyt évben feloszolván, gyűjteményei városi tulajdonba kerültek. Az új helyzetnek megfelelőleg történt s a múzeális ügyekre vonatkozó mozzanatokról a főfelügyelőség a városhoz intézett sürgető felhívásaira sem nyervén választ, eme közgyűjtemény állapotáról részletesebb ismertetést ez alkalommal nem adhatunk.

Szamosújvárott az Örmény Múzeum-Egyesülettől részletes jelentés nem érkezvén a főfelügyelőséghez, az 1906. évben végzett munkásságáról bővebb tájékoztatást adni nincs módunkban.

Szatomáron a Kölcey-kör lefolyt évi munkásságában s illetve belső életében a legnevezetesebb mozzanat az, hogy a múzeum s annak keretében a könyvtár megnyugtató irányban örvend a látogatottságnak.

A gyűjtemények közül a könyvtár ajándék útján 246, egyéb letét útján 27, az államsegélyből vétel útján 6, egyéb vétel és csere útján 120, összesen 399 darabbal gyarapodott. Vételre az államsegélyből 500 korona állt rendelkezésre.

A könyvtár törzsanyagának állománya 2445 darab.

A könyvtárnál 84 nyitási napon 206 térítvényre 492 darabot kölcsönöztek ki.

Szegeden a Somogyi-könyvtár és városi múzeum a lefolyt évben is rendezett viszonyok között, céltudatos munkássággal töltötte be nemes hivatását.

A könyvtár gyarapodása ajándék útján 845, állami letét útján 4126, az államsegélyből vétel útján 168, egyéb vétel és csere útján 534, összesen 5673 darab volt.

Könyvtári czélokra ez évben 2000 korona államsegély folyósítottatott.

A könyvtár törzsanyagának állománya 69.078 darab.

Használt a könyvtárban 232 nyitási napon 11.137 látogató 12.668 darabot.

Szegszárdon a tolnavármegyei múzeum épületének javítási, átalakítási és belső berendezési munkálatai befejeztetvén, a múzeumi gyűjteményeknek részben való új elrendezése a főfelügyelőség kívánalmainak megfelelőleg eszközöltetett.

Vételre fordított az államsegélyből 1495·99 korona.

A könyvtár törzsanyagának állománya, mely részben még rendezetlen, 2841 darab.

A könyvtári czelokra 1906-ban folyósított 600 korona rendes és 1480·60 korona rendkívüli államsegély teljes összegében felhasználtatott.

A könyvtárból, mely rendes használatnak nincs átadva, kikölesönöztek öt téritvényre 16 darabot.

Szombathelyen a Vasvármegyei Kultur-Egyesület múzeumának építkezése a lefolyt évben közel jutott a végleges befejezéshez.

A gyűjtemények közül a könyvtár 191 kötettel és 10 füzettel gyarapodott. Törzsanyagának állománya 7779 darab, melyből 162 kikölesönző 5624 darabot használt.

Temesvárott a helyi közgyűjtemények befogadására emelendő kultur-palota felépítésének ügyében a városi tanács részéről legújabbán amaz elhatározás történt, hogy tekintettel egyéb sürgős kiadásaira, az építkezést egyelőre elodázni kénytelen, de biztos kilátásba helyezi, hogy a kérdés legkésőbb az 1910. év folyamán végleges megoldást nyer.

A kulturpalotában elhelyezendő gyűjtemények közül *a városi könyvtár* ez évben működésének harmadik évébe lépett, mely év egyszersmind meghozta a könyvtárnak a teljes intézeti kialakításhoz szükséges amaz előfeltételeket, melyek az akadálytalan és sikeres működést biztosítandják.

A könyvtári bizottság megalakulásával összefüggőleg megalkottatott a könyvtár szervezeti és ügyviteli szabályzata is és tervbe vétetett *Bellai* József könyvtárigazgatónak a városnál eddig viselt állásától való felmentése a célból, hogy tevékenységét teljesen a könyvtár ügyének szentelhesse.

Az intézmény nagyobbarányú kifejlődésére kétségtelenül hatalmas befolyással lesz a 25.000 koronás nagy államsegély, mely részletes felhasználási tervet alapján könyvtári beszerzésekre fog fordíttatni. E nagyobbszabású munkálat jelenleg előrehaladott stádiumban van.

Dr. *Bászel* Aurél 3692 kötetnyi könyvtárának megvásárlása az 1905. évi s illetve 1906. évi államsegély terhére 2114 koronáért megtörtént.

A könyvtárban végzett munka az év folyamán az olvasó- és könyvkikölcsönző közönség kiszolgálása mellett főképen katalogizálásra fordított.

A könyvtárlátogatók száma 2721 volt, a használt anyag 4502 darab.

A könyvtár gyarapodása letét útján 379, az államsegélyből vétel útján 4078, egyéb vétel útján 677, összesen 5134 darab. Törzsanyagának állománya 52.714 darab.

Az államsegélyből 1907-re felhasználatlanul 22.886 korona hozatott át.

Verseczen a városi múzeum és könyvtár elhelyezésének ügyében a lefolyt évben az utolsó lépések tétettek meg arra, hogy e régóta húzódó kérdés megnyugtató megoldást nyerjen. Az e célra felajánlott épület átalakítási tervei a főfelügyelőség által megfelelően módosítván, a munkálatok foganatosítása az 1907. év folyamán akadálytalanul megtörténhetik.

A gyűjtemények közül a könyvtár ajándék útján 553, az államsegélyből vétel útján 55, egyéb vétel és csere útján 515, összesen 1123 darabbal gyarapodott. A könyvtár törzsanyagának állománya 21.094 darab. Rendelkezésre állott 500 korona államsegély, mely teljesen felhasználtatott.

A könyvtárt 94 nyitási napon használták; kikölcsönöztetett 306 olvasónak 3165 darab.

Zombor sz. kir. város könyvtáregyesületének könyvtára a lefolyt évben először részesült állami segélyben, mely teljes összegében az igen tekintélyes anyagú könyvtár rendezési munkálatainak költségeire fordított. A rendezést *Roediger* Alajos főgimnáziumi tanár végezte és be is fejezte. Az 1906. évi gyarapodás: 3 kötet adomány és az egyesület vagyonából 163.15 koronán eszközölt vételből eredő 60, összesen 63 kötet. A könyvtár törzsanyagának állománya 31.413 darab, melyből 34 látogató 62 darabot használt. Katalógusok és kezelési szabályzatok eladásából 78.20 korona folyt be.

A felsorolt adatok összegezésével a következő képet nyerjük a főfelügyelőség hatáskörébe tartozó könyvtárak felől:

Önálló nyilvános könyvtár 23 van közöttük, ú. m. az alsókubini Csaplovics-könyvtár, az aradi Kölcsey-Egyesület könyvtára, a budai könyvtár, a budapesti Ráday-könyvtár, a debreczeni ev. ref. főiskola könyvtára, az eperjesi ág. ev. kollégium könyvtára, a győri városi könyvtár, a hódmezővásárhelyi és a kiskúnhalasi ev. ref. főgimnáziumok könyvtárai, a kassai múzeum könyvtára, a kecskeméti városi könyvtár, a losonczy városi közkönyvtár, a lőcsei ág. ev. egyház könyvtára, a máramarosszigeti ev. ref. főiskola könyvtára, a miskolczy ág. ev. egyház könyvtára, a pápai ev. ref. főiskola könyvtára, a pozsonyi városi közkönyvtár, a sárospataki ev. ref. kollégium nagykönyvtára, a szabadkai városi közkönyvtár, a szegedi Somogyi-könyvtár, a Vasvármegyei Kultur-Egyesület szombathelyi könyvtára, a verseczi városi könyvtár és a zombori városi könyvtár. Ezek közül az aradi, debreczeni, kassai, kecskeméti, pápai, szabadkai, szegedi, szombathelyi és verseczi könyvtárak múzeumokkal állanak kapcsolatban és azok önálló osztályát képezik.

Kisebb méretű, de nyilvános használatra szánt általános jellegű könyvtárakkal vannak kiegészítve az aranyosmaróti, balassagyarmati, besztercebányai, deési, esztergomi, felkai, gyulai, gyulafehérvári, ipolysági, magyaróvári, máramarosszigeti, miskolczy, nagybányai, nagykárolyi, nagyvárad, nyiregyházi, nyitrai, pécsi, poprádi, selmeczbányai, sepsiszentgyörgyi, szatmári, szegszárdi, szentesi, a túrócszentmártoni, váczy és veszprémi múzeumok.

A többi gyűjtemények közül a békéscsabai, dévai, esztergomi, keszthelyi, kolozsvári, komáromi múzeumok, a pozsonyi természettudományi múzeum, a rimaszombati, szamosújvári múzeumok, a két temesvári múzeum és a zombori múzeum könyvtárai szakkönyvtár jellegével bírnak és első sorban az illető társulatok tagjainak állanak rendelkezésére.

Az intézetek közül tehát az önálló nyilvános jellegű könyvtárakon kívül 39 áll könyvgyűjteményével a könyvtári ügy szolgálatában.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ.
KÖNYVTÁRÁBAN LEVŐ ALDINÁK LEÍRÓ JEGYZÉKE.

DR. GULYÁS PÁLTÓL.

(Ötödik közlemény, 8 hasonmással.)

1533.

48. Cicero Rhetorica. Venetiis, 1533.

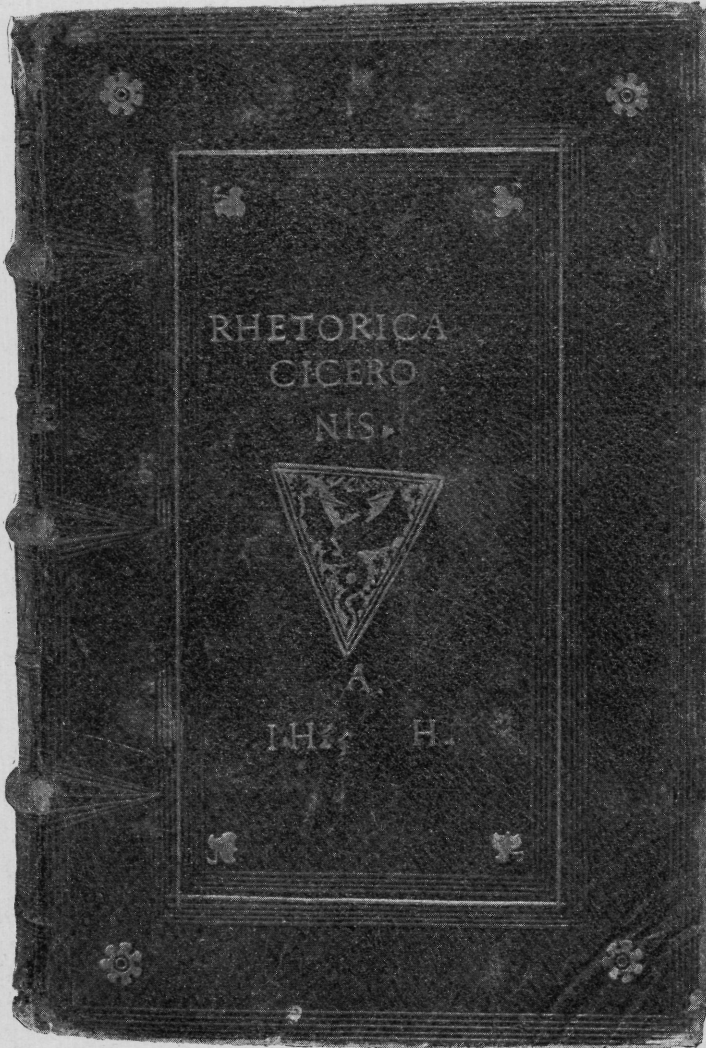
1^a (számozatlan, czímlap) l. || IN HOC VOLVMINE HAEC ||
CONTINENTVR. || *Rhetoricorum ad C. Herennium* lib. III. ||
M. T. Ciceronis de inuentione lib. II. || *Eiusdem de oratore ad*
Quintum fratrem lib. III. || *Eiusdem de claris oratoribus, qui*
dicitur Brutus: lib. I. || *Eiusdem Orator ad Brutum* lib. I. ||
Eiusdem Topica ad Trebatium lib. I. || *Eiusdem oratoricæ parti-*
tiones lib. I. || *Eiusdem de optimo genere oratorum praefatio que-*
dam. || *Index rerū notabiliū, quae toto opere continentur, p*
ordinē alphabeti. || *Varietas lectionū, quā ex diuersorū exēplariū*
collatione collegimus. [Nyomtatójegy.] 1^b l. üres. 2^a (*ii jelzésű) l.
ALDI P. M. AD ANDREAM NAV- || GERIVM PATRITIVM VENE- ||
TVM, COMPATREM, IN LIBROS DE ARTE RHETO- || RICA
PRAEFATIO. || OMNES *Andrea Naugeri, qui se uel componendis*
nouis || etc. 7^a l. *Index rerum memorabilium, quae toto opere*
continentur, || *per ordinem alphabeti* stb. 15^a l. *Illud hic subiungere*
libuit: consyderandum diligentius: utrum in || stb. 15^b l. üres. 16^a l.
PAVLVS MANVTIVS || ALDI. F. STVDIO- || SIS. S. D. || FECIT
meum erga uos perpetuum studium, & animi pro- || *pensio* stb.
16^b l. üres. 17^a (a jelzésű és 1. számú) l. RHETORICORVM AD
C. || HERENNIVM LI- || BER PRIMVS || (e)TSI *Negotijs familiaribus*
impediti, uix fatis stb. 58^a (fi jelzésű és 42. számú)l. M. T.

CICERONIS DE AR- || TE RHETORICA LI || BER PRIMVS
(f)AEPÉ, & multum hoc mecum cogitavi, boni ne stb. 101^a (m jel-
zésű és 85 számú) I. M. TVLLII CICERONIS AD QVIN= || TVM
FRATREM DIALO- || GI DE ORATORE. || (c)OGITANTI mihi saepe
numero, & me- || moria stb. 181^a (y jelzésű és 165 számú) I.
M. TVLLII CICERONIS DE CLA- || RIS ORATORIBVS LIBER, ||
QVI DITVR BRVTVS. || (c)VM É Cilicia decedens, Rhodum
ueniffem et || stb. 213^a (C jelzésű és 197 számú) I. M. TVLLII
CICERONIS AD || MARCVM BRVTVM || ORATOR. (u)TRVM
difficilius, aut maius effct, negare tibi sae- || pius stb. 237^a
(F jelzésű és 221 számú) I. M. TVLLII CICERONIS || AD C.
TREBATVM || TOPICA. || (m)AIRES nos res scribere ingreffos
C. Treba- || ti stb. 259^a (243 számú) I. M. TVLLII CICERONIS ||
DE OPTIMO GENE- || RE ORATORVM. || (o)RATORVM genera
effe dicuntur tanquã || stb. 261^a (245 számú) I. Kolofon: VENE-
TIIS IN AEDIBVS HAEREDVM || ALDI MANVTII ROMANI, ET |
ANDREAЕ ASVLANI SO= || CERI, MENSE MAR- || TIO M. D.
XXXIII. 261^b I. Post emendatos locos plureis, uifum est operae
pretium, fi adnotare= || mus stb. 262^a (számozatlan) I. üres,
 262^b I. közepén az Aldusok nyomtatójegye látható.

8-r. Lapnagyság: 20·5 × 13·5 cm. Lapok száma: 16 számo-
 zatlan, 245 számozott és 1 számozatlan, összesen 162 levél.
 A *, **, a—z, A—H jelzésű ívek mindegyike kvaternió, kivéve a
 *, ** és H jelzésűeket, melyek kvinterniók és az l jelzésűt, a mely
 duernió. Czimfeliratok, a fejezetek kezdőszavai, élő oldalczimék
 és a kolofon kétféle nagyságú latin majuszkulákkal, a szöveg dőlt
 betűvel van szedve; a sorok száma oldalankint 39.

Egykorú sötétpiros kecskebőrkötése meglehetősen kopott; hátán
 három valódi s minden bordaközben egy-egykeskeny álborda emel-
 kedik ki, melyet eredetileg aranyozás borított, a bordák közeit
 vaknyomású sávok és reneszánsz levélfonadék tölti ki; az egy-
 forma táblák közepét csúcsával lefelé fordított aranyos három-
 szögbe foglalt tűzokádó sárkány foglalja el, mely fölött az elülső
 lapon aranyos majuszkulákkal RHETORICA || CICERO || NIS. olvas-
 ható, míg alatta A. I. H. H. kezdőbetük állanak; a táblák széleit
 két, aranyos és vaknyomású sávokból alakított, keret díszíti, melyek
 közeit a sarkakon egy-egy aranyos rozetta, a belső keretnél egy-
 egy aranyozott levél ékesíti; a zöldszínű selyemkötők hiányzanak

(8. ábra). E kötés, a mint az alkalmazott bélyegzők is mutatják, kétségkívül az Aldusok könyvkötészeti műhelyéből származik.

8. ábra. Cicero Rhetoricájának eredeti bőrkötése.

A *Jankovich*-könyvtárból bekebelezett kötet könyvtári jelzése :
A. lat. 1384.

1534.

49. Poëtae tres egregij nunc primum in lucem editi. Venetijs, 1534.

1^a l. (számozatlan címlap): HOC VOLVMINE CONTINENTVR || *Poëtae tres egregij nunc primum in lucem editi* || Gratij, q Auguſto Principe floruit, de uenatione Lib. I. || P. Ouidij Naſonis Halieuticôn liber acephalus. || M. Aurelij Olympij Nemeſiani Cynegeticôn Lib. I. || Eiuſdem carmen bucolicum. || T. Calphurnij Siculi Bucolica. || *Adriani cardinalis uenatio*. [Nyomdászjegy.] M. D. XXXIII. || *Non ſine priuilegio*. 1^b l. MAGNIFICO, ET ORNATISSIMO || VIRO ANTONIO FVCCARO AV= || GVSTANO GEORGIVS || LOGVS SILESIVS || S. P. D. || EQVIDEM, *ut ingenue fatear, Antoni optime*, || stb. 4^a (A4. jelzésű) l. utolsóelőtti sorban: *Venetijs*, || M. D. XXXIII. XV. cal. febr. || 4^b l. *Georgius Logus*. || (a) *Mplexu teneræ dignatum & amore* || stb. 5^a l. *Georgius Logus PetroPaulo Vergerio apud Incly-* || *tum Ferdinandum, Romanorum, Pannoniae, || ac Bohoemiae Regē oratori Pontificio*. || (g) *Ratius intactae affiduus comes ille* || stb. 7^a (* jelzésű és 1. számú) l. GRATII DE VENATIONE, SEV || KYNHETIKON LIBER. || (d) *Ona cano diuūm, lætas uenantibus* || stb. 17^a (C jelzésű és 12. számú)¹ l. P. OVIDII NASONIS || HALIEVTICA. || (a) *Ccepit mundus legē, dedit arma per omnes* || stb. 19^b l. M. AVRELII OLYMPII NEMESIA= || NI, POETAE CARTHAGINIEN- || SIS CYNEGETICO[^] N LIBER. || (u) *Enandi cano mille uias; hilares'q; labores*, || stb. 25^a (D jelzésű és 20. számú) l. M. AVRELII OLYMPII NEMESIA= || NI, POETAE CARTHAGINIEN || SIS ECLOGA PRIMA || stb. 30^b l. 10. sor: DE AVRELIO OLYMPIO NEME- || SIANO EX PETRO CRINITO. || *Aurelius Olympius Nemesianus Afer genere, pa* || *tria* stb. 31^a (26. számú) l. 18. sor: *De T. Calphurnio* || T. Calphur. *ficulus, ut inscriptiones ueterum codicū pro-* || *bant* stb. 31^b l. T. CALPHVRNII SICVLI BVCO- || CVM (sic) CARMEN AD NEMESIA- || NVM CARTHAGINIENSEM. || stb. 45^a (40. számú) l. ADRIANI CARDINALIS S. CHRYSO || GONI AD ASCANIVM CARDI- || NALEM S. VITI. VICECAN || CELLARIVM VENATIO. || (e) *Ia sur-* || *gite: nunquid excitauit* || stb. 52^a (47. számú) l. *Venetijs, in*

¹ Helyesen 11. számú.

aedibus hæredum Aldi Manutij, & Andreae soceri, M. D. XXXIII
Mense Februario.

8-r. Lapnagyság: 14·5 × 9·3 cm. Ívek jelzése: A—G. Lapok száma: 6 számozatlan és 46 számozott levél (1—47.), a 2. lap tévedésből 1-gyel van jelölve; 11. számú lap pedig nincsen.

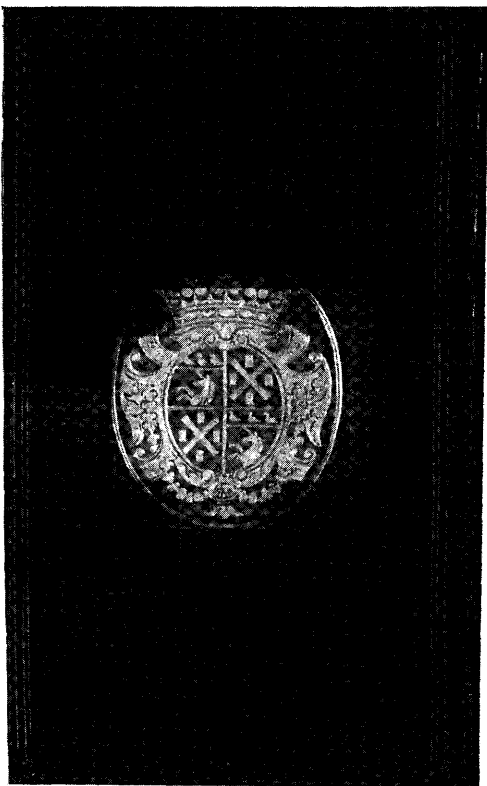
Példányunk kötése írással borított hártya. Könyvtári jegye:
A. lat. 1012.

1535.

50. Juvenalis, Persius Satirae. Venetiis, 1535.

1^a (számozatlan) l. IVVENALIS. || PERSIVS. || [Nyomtató-jegy.] || M. D. XXXV || 1^b l. ALDVS MANVTIVS SCI- || PIONI CARTEROMA= || CHO SVO S. || I. *Iuuenalis, et A. Persij Sa'tyras ut commodius te || neri* stb. 2^a (Aij jelzésű és 2. számú) l. IVNII IVVENALIS AQVINA- || TIS SATYRA PRIMA. || (s)EMPER EGO AVDITOR || stb. 66^a l. Kolofon: VENETIIS, IN AEDIBVS || ALDI, ET ANDREAE || SOCERI. 66^b l. üres. 67^a (a jelzésű és számozott) l. AVLI FLACCI PERSII IN || SATYRAS PROLOGVS: || (n)EC FONTE *labra prolui caballino*: || stb. 78^a l. kolofon: VENETIIS, IN AEDIBVS HÆRE || DVM ALDI, ET ANDREAE || SOCERI, MENSE MAR- || TIO, MDXXXV. 78^b l. üres.

8-r. Lapnagyság: 15·2 × 9 cm. Ívek jelzése: A—H, a—b. Lapok

9. ábra. Lambert de Thorigny czímeres kötése.

száma: 78 levél, az 1. lap számozatlan, 2—78. rendesen számozva. A címfeliratok, kolofonok és a verssorok kezdőbetűi antikva nagybetűkkel szedvék, a többi szöveg szedése kurziv. Az egyes költemények kezdőbetűjének üres hely van hagyva, középtűt egy kis segédbetűvel. Sorok száma oldalanként 31.

Példányunk címlapján e bejegyzés olvasható: *Z. Kulenkamp* 1787. A könyv első előzéklapján fent e bejegyzés olvasható: *Sigis. Pap de Szathmár m. pr. Comp. Göttingae 1796.* Ugyane lap alján látható bejegyzés szerint *Farkas* Lajos könyvtárából került e mű a M. N. Múzeumba. Kötése borjúbőr a XVIII. század első feléből; díszített háttal, lapjain háromsoros aranyvonallal, középtűt Nicolas Lambert de *Thorigny* címerével, belül tulipántos csipkekeret (9. ábra). Könyvtári jegye: **A. lat. 1881.**

1543.

51. Viaggi fatti da Vinetia, alla Tana, in Persia, in India et in Constantinopoli etc. In Vinegia, 1543.

1^a l. VIAGGI FATTI DA || VINETIA, ALLA TANA, IN PER= || SIA, IN INDIA, ET IN CONSTANTI || NOPOLI: *con la descriptione particolare di Città, || Luoghi, Siti, Costumi, et della* PORTA del || *gran TVRCO: & di tutte le* Intra= || *te, spese, & modo di governo || suo, & della ultima* Im= || *presa contra* Por= || *oghesi,* || [Nyomtatójelvény.] || IN VINEGIA M. D. XLIII. 1^b l. TVTTI LI VIAGGI CHE SI CON= || TENGONO NELL' OPERA. || *Viaggio del Magnifico Messer Josaphat Barbaro Am= || basciatore* stb. 2^a (Aij jelzésű és 2. számú) l. *Al Magnifico messer Antonio Barbarigo, che fu || del Clarissimo messer Giouan Luigi. || Antonio Manutio. || (g)Randissima obligatione ueramente ha oggi= || di* stb. 3^a (Aiiij jelzésű és 3. számú) l. QVI COMMINCIANO LE COSE VE= || *dute & udite per me Iofaphat Barbaro cittadi || no di Vinetia: in due Viaggi che io ho || fatti; uno alla Tana; & || uno in Persia. || (l)A TERRA || secondo quello che || stb. 24^a (24. számú) l. QVIVI COMINCIA LA SECONDA || PARTE CHE APPARTIENE AL || VIAGGIO CHE IO IOSA= || PHAT BARBARO FE || CI IN PERSIA || COME AMBA || SCIATORE. || (e)SSENDO *la nostra illustrissima || stb. 108^a (Oiiij jelzésű és 108. számú) l. VIAGGIO DI COLOCVT DESCRIT || to per messer Giouāni Venetiano, || nelquale narra le mirabil forze, provincie, ter= || re & città del**

gran Signore Sophi, et come || *pafsò infiniti spagnuoli in foccorfo di effo* || *Signore contra Turchi: & etiam* || *narra le marauigliose Ifole che* || *producono Oro & pietre* || *preciofe; cosa inuero* || *molto curiofa di* || *intendere.* || (V)ANNO. M. D. XXIX. Ritro= || *uandomi* stb. 121^a (Q jelzésű és 121. számú) l. LIBRI TRE DELLE || COSE DE TVRCHI. || *Nel primo fi descriue il uiaggio da Venetia à Costanti=* || *nopoli, con gli nomi de luochi antichi & moderni:* || *Nel seconde la Porta, cioè la corte de Soltan Soley=* || *mano, Signor de Turchi:* || *Nel terzo il modo del reggere il stato & imperio fuo.* || LIBRO PRIMO. || (p)OI che il *signore Iddio mi ha conce* || *duto* stb. 158^b l. üres. 159^a l. VIAGGIO DI ALESSANDRIA || NELLE INDIE. || MDXXXVI. ADI VIII || DI OTTOBRE. || (f)CRI-VERO' *uno Viaggio fatto,* stb. 180^a l. kolofon: IN VINEGIA NELL' ANNO || M. D. XLIII. || NELLE CASE DE FI || GLIVOLI DI ALDO. || 180^b l. [Nyomtatójegy.]

8-r. Lapnagyság: 10·1 × 15 cm. Ívek jelzése: A—Z. Lapok száma: 180 számozott levél (360 oldal). A sorok átlagos száma oldalanként: 29. A szöveg olasz tipussal, az élő oldalczímek majuszkulákkal vannak szedve. A kisbetűvel előnyomatott iniciaiszámára 4—5 sor magas közök hagyattak üresen. Őrjel minden ív 8-ik lapjának versóján látható.

Jó karban fentartott példány XVI. századi izlésesen préselt borjubörkötésben, elől-hátul 16—16 hozzákötött fehér lappal s itt-ott marginális jegyzetekkel. Czimlapján a nyomdászjelvény körül e kézirati bejegyzés: *Conuentus — Leucensis* || *O. E. — S. F. A.* || *Lit. G. — fc. 3.* || *n° — 29.* || Az elülső tábla belső felületére keskeny nyomtatott papirszalag van ragasztva e felirással: *Ex Bibliotheca Conuentus Leucensis ad* || *SS. Nicolaos Ord. Erem. S. P. Augustini* Könyvtári jegye: **It. 1208g.**

1546.

52. Ammonii Hermiae in Aristotelis de interpretatione librum commentarius. Venetis, 1546.

1^a l. AMMONI'ΟΥ ΤΟΥ ΕΡΜΕΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ || ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ || ΥΠΟΜΗΝΑ. || AMMONII HERMIAE IN ARI= || STOTELIS DE INTERPRE || TATIONE LIBRVM COM || MENTARIVS. || [Nyomdászjelvény] || VENETHIS. M. D. XLVI. || 1^b l. üres. 2^a (AAAii jelzésű s 2. számú) l. A'MMONI'ΟΥ

ΤΟΥ ΕΡΜΕΙΟΥ ΕΙΣ || ΤΟ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ || ΠΕΡΙ
ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ || ΥΨΟΜΝΗΜΑ. || (π)ΟΛΙ¹ ΜΕΝ ΕΝ ΣΟ² || φ³ο⁴σι,
stb. 188^a l. kolofon: VENETIIS, APVD ALDI FILIOS. || M. D.
XXXXVI. || 188^b l. [Nyomtatójelvény.]

8-r. Lapnagyság 10·3 × 14·8 cm. Ívek jelzése: AAA—ZZZ,
&&&; valamennyi kvaternió, az utolsót kivéve, mely duernio.
Lapok száma: 1 számozatlan, 187 számozott (2—188-ig), összesen
188 levél, 376 oldal. Sorok száma oldalankint átlag 30. Élő oldal-
címek vannak; ürjelek nincsenek.

Mint az ívjelzésből kitűnik, e mű ugyane szerzőnek egyidejű-
leg megjelent két más művével¹ egy testet alkot, melyek azonban
nincsenek meg gyűjteményünkben. Az erősen rongált puha velin-
kötésű példány *Jankovich* gyűjteményéből került a M. N. Muzeumba.
Könyvtári jegye: **A. gr. 1946.**

1546.

53. Scipionis Capicii de principiis rerum libri duo. etc.
Venetiis, 1546.

1^a l. SCIPIONIS CAPICII || DE PRINCIPIIS RERV || LIBRI
DVO. || EIVSDEM || DE VATE MAXIMO || LIBRI TRES || [Nyomtató-
jegy, reneszánsz keretben.] (10. ábra.) || VENETIIS, M. D. XLVI. ||
1^b l. PETRVS BEMBV CARDINALIS || SCIPIONI CAPICIO S. P.

10. ábra. Aldus keretelt nyomtatójegye.

D. || (p)Oema de principiis
rerum tuum, heroicis || stb.

2^a l. *Ad Illustriffimam Saler-
nitani principis coniugem,* ||
ISABELLAM VILLAMARI-
NAM, || *In Scipionis Capi-
cij libros, de principiis
rerum || duos, de vate maximo
tres, Pauli Manu² || tij, Aldi
filij, præfatio.* || (E)X omni-
bus rebus humanis cum nihil
fit li³ || teris stb. 3^a (Aii⁴
jelzésű) l. SCIPIONIS CAPI-

¹ In Quinque voces Por-
phyrii commentarius és In Praedi-
camenta Aristotelis commentarius.

CII DE PRIN= || CIIPII RERV, || AD PAVLVM TERTIVM PONT. || MAXIMVM. || (N)Aturæ mundi, cano quæ femina primum, || stb. 33^a l. SCIPIONIS CAPICII DE VATE || MAXIMO || LIBRI III. || 33^b l. ANTONII THIBALDAEI. || *Quum nequeam ipse tuo munus par reddere, grates* || stb. 34^a (Eij jelzésű) l. SCIPIONIS CAPICII DE VATE || MAXIMO || LIBER PRIMVS || (E)gregium iuuenem, terris qui numine missus || stb. 62^a l. kolofon: APVD ALDI FILIOS. || VENETHIS, M. D. XLVI. 62^b és 63^a l. üres. 63^b l. [Nyomatatójegy reneszánsz keretben.]

8-r. Lapnagyság: 15·6 × 9·6 cm. Ívek jelzése: A—H. Lapok száma: 3 számozatlan, 29 számozott (4—32), 2 számozatlan, ismét 27 számozott (35—61) s végül két számozatlan, összesen 63 lap (126 oldal). A szöveg dőlt betűkkel, a fejezetfelírások és élő oldalczímek öregbetűkkel vannak szedve. Őrjel minden iv utolsó (16-ik) oldalán látható. A kezdőbetűk nagy szövegbetűkkel vannak előnyomatva s részükre 3 sornyi tér hagyatott üresen.

Elég jól konzervált példány, melynek két utolsó lapját kissé megrágtá a szű. *Andreae Dactii Patricii et Academici Florentini Poemata*. Florentiae, MDXLIX. cz. művel puha pergamenkötésbe egybekötve. Ez utóbbinak, mint a kolligátum első darabjának címlapján a következő két bejegyzés: *Dom Prot. S. I. . . . Anno 1695* s alul, jóval régibb kézzel: *Wolf. a Saurau. A Jankovich-könyvtárból származó kolligátum könyvtári jegye: P. o. lat. 1355.*

1551.

54. Petri Bembi Cardinalis Historiae Venetae libri XII. Venetiis 1551.

1^a l. PETRI BEMBI || CARDINALIS HISTO- || RIAE VENETAE || LIBRI XII. || [Fametszetű medaillon, közepén Mercur és Minerva ölelkező alakjával.] (l. 11. ábra). || Cum priuilegiis. || VENETHIS M. D. LI. || 1^b l. *Julij III. Pont. Max. Caroli V. Imp. Henrici Gallo=* || rum stb. 2^a (*ii jelzésű) l. AD ILLVSTRISSIMVM AC || fapientiffimum Venetiarum Principem, || Franciscum Donatum, || in historias Petri || Bembi præfatio. || [M]VLTAE sunt artes, Illustriffime Princeps, || stb. 5^a (A jelzésű és 1. számú) l. PETRI BEMBI RERV VE- || NETARVM HISTORIAE || LIBER PRIMVS, || [V]RBIS Venetæ res annorum quatuor & || stb. 207^b l. REGISTRVM. ||

|| 208^a l. ERRATA || alul a kolofon: VENETHIS APVD ALDI || FILIOS. M. D. LI. || 208^b l. középütt: [Reneszánsz keretű nyomtatójegy.]

2-r. Lapnagyság: 29,5 × 20 cm. Ívek jelzése: *, A—Z, a—z, Aa—Ee. Lapok száma: 4 számozatlan, 202 számozott (1—203), ismét 1 számozatlan, összesen 208 lap (416 oldal). A szöveg

11. ábra. Vignetta Bembi *Historiae Venetae* 1551. címlelapjáról.

antikvával van szedve, kivéve a címlelap verzőjén található privilegium-kivonatokat, melyek dőlt betűkkel szedettek. Őrjel minden lap verzőjén látható. A fejezetek kezdőbetűi 3,5 cm. magas fametszetek. Sorok átlagos száma oldalanként 36.

Széles margójú, tiszta példány, melynek csupán címlelapját s első 3—4 levelét rágta meg a szű. Kötése egykorú, görgetővel préselt disznóbőr; háta javítva. Könyvtári jegye: **H. rel. 21.**

1554.

55. Oribasii Sardiani Synopseos ad Eustathium filium libri novem etc. Venetiis, 1554.

1^a l. ORIBASII SARDIANI || SYNOPSEOS AD EVSTATHIVM || FILIVM LIBRI NOVEN: || QVIBVS TOTA MEDICINA || IN COMPENDIVM REDA= || CTA CONTINENTVR: || JOANNE BAPTISTA RASARIO || NOVARIENSI MEDICO || INTERPRETE. || [Nyomdászjelvény.] VENETIIS, CVM PRIVILEGIIS || *Pontificis max. Regis Galliaë, Senatus Veneti.* || et *Ducis Florentiaë, in annos X.*
1^b l. üres. 2^a (Aij jelzésű) l. COSMO MEDICI ILLV= || *striss. & excellentiss. Duci Florentiaë, || Ioannes Baptista Rasarius Noua= || riensis medicus S. P. D.* || (c)VM *mihi ab ineunte ætate per sua= || siffem* stb. || 4^a (Aiiij jelzésű) l. PRIMI LIBRI ARGVMENTVM. || *Primo libro continentur ea, quæ ad bonam uale= || tudinem* stb. 5^a (5 számú) l. ORIBASII SARDIANI COMPENDII || *ad Eustathium filium, Liber Primus.* || *Ioanne Baptista Rasario Nouariensi || medico interprete.* || (c)VM *Diuus Julianus Imperator no= || bis* stb. 216^b l. kolofon: VENETIIS, APVD PAVLVM MANVTIVM, ALDI FILIVM, || M. D. LIII.

8-r. Lapnagyság: 10·1×16·2 cm. Ívek jelzése: A—Z, AA—DD. Lapok száma: 4 számozatlan és 212 számozott (5—216), összesen tehát 216 levél (432 oldal). Az olasz tipussal szedett könyv sorainak átlagos száma oldalanként 30. Az élő oldalcímek, valamint a fejezetek kezdőszavai öregbetűkből szedvék. A kisbetűvel előnyomatott inicziálék számára 5—6 sor magas ür hagyatott. Őrjelet csupán az ívek utolsó (8-ik) lapjának verzóján találunk.

A *Jankovich*-gyűjteményből származó példányunk igen jó karban van tartva, csupán egykorú egész bőrkötése rongálódott meg erősebben. Czimlapján a nyomdászjelvény alatt ez a bejegyzés olvasható: *ex libris Jos. Baith.* Könyvtári jegye: **A. gr. 2703.**

1554.

56. Demosthenis orationum pars prima . . . pars secunda . . . pars tertia . . . Venetiis, 1554.

Első rész: 1^a l. ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΛΟΓΩΝ || ΤΗΗΜΑ ΠΡΟΤΟΝ. || DEMOSTHENIS ORATIONVM || PARS PRIMA: || IN QVA DELIBERATIVAE || fexdecim eius orationes, una cum exordiis ||

deliberatiuis, & duae demon- || stratiuae continentur. || [Nyomtató-
jegy.] CORRIGENTE PALO MANVTIO, || ALDI FILIO. || VENETHIS,
M. D. LIII. || 1^b l. üres. 2^a l. ΠΑΥΛΟΣ ΑΛΔΟΥ ΜΑΝΟΥΚΙΟΣ ΤΩ ||
αἰδεσιμωτάτῳ πατρὶ, λουδοῦρικῳ βεκαῖελ= || λιφ, τῷ ῥαβέλλου ἐπισκόπῳ, ἀπο- ||
στολικῷ ἐνετίῃσι: ληγά= || τῳ, χαίρειν. || (Ο)ΣΟΝ μὲν ὁ πατήρ ὁ ἐμὸς εἰς
τὴν || stb. 3^b l. üres. 4^a l. ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΠΡΟΣ ΑΝ- || θύπατον
μὲντιον ἀξιῶσαντα αὐτὸν γράφαι: οἱ τόντε δεμωσθένους βιον, καὶ τὰς
ἀπάν- || των τῶν λόγων αὐτοῦ || ὑποθέσεις. || (Ε)ΠΕΙΔΗ κράτιστε ἀνθυ-
πάτων μεν= || τιε stb. 6^b l. ΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΣΥΜΒΟΙ= ||
λευτικῶν ἑκαταδεκα, καὶ ἐπιδεικτικῶν || δύο λόγων πίναξ || stb. 7^a l. ΛΙΒΑ-
ΝΙΟΥ ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ || ὀλυθιακοῦ πρώτου λόγου. || (Ο)ΛΥΝΘΟΣ
ἦν πόλις ἐπὶ θράκης, ἐλ= || ληρικὸν stb. 8^b l. üres. 9^a l. ΔΗΜΟΣΘΕ-
ΝΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥ || ΡΗΤΟΡΟΣ ΟΛΥΝΘΙΑ- || ΚΟΣ ΛΟΓΟΣ, Α. ||
(Α)ΝΤΙπολλῶν ἀν ὧ ἀνδρες ἀθηναῖοι || stb. 130^b l. üres. 131^a l.
DIVERSAE LECTIONES PRI= || mae huius partis orationū Demos-
thenis, quæ || in aliquibus codicibus reperiuntur. || stb. 132^a l.
kolofon: VENETHIS, IN AEDIBVS || PAVLI MANVTII ALDI FILII, ||
M. D. LIII. || 132^b l. üres.

Második rész: 1^a l. ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΛΟΓΩΝ || ΤΜΗΜΑ
ΔΕΥΤΕΡΟΝ. || DEMOSTHENIS ORATIONVM || PARS SECVNDA :
IN QVA IVDICIALES NOVEM || EIVS PVBLICAE ORATIONES ||
CONTINENTVR. || [Nyomtatójegy.] CORRIGENTE PAVLO MANV-
TIO, || ALDI FILIO. || VENETHIS, M. D. LIII. || 1^b l. üres. 2^a l.
ΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΔΙΚΑΝΙΚΩΝ || ἑννέα λόγων δημοσίων
πίναξ. || 2^b l. üres. 3^a l. ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ || περὶ τοῦ στεφάνου
λόγου. || (Τ)Εἰχος μὲν ὁ ῥήτωρ ὑπὲρ ἀθηναίων || stb. 4^a l. ΕΤΕΡΑ (sic)
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΑΝΟΝΥΜΟΥ || ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ || ΛΟΓΟΝ. || (Α)θηναῖοι
καὶ θηβαῖοι πολεμοῦντες || stb. 5^b l. üres. 6^a l. ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ
Ο ΠΕΡΙ ΤΟΥ || ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΛΟΓΟΣ. || (Π)Πῶτον μὲν, ὧ ἀνδρες ἀθη-
ναῖοι, || stb. 249^a l. Diuersae lectiones secundae huius partis ora-
tionum Demosthenis, quae in aliqui- || bus codicibus reperiuntur:
quae in libro notatae afte- || risco sunt. || stb.

Harmadik rész: 1^a l. ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΛΟΓΩΝ || ΤΜΗΜΑ
ΤΡΙΤΩΝ. || DEMOSTHENIS ORATIONVM || PARS TERTIA: ||
QVAE IVDICIALES TRES, ET || TRIGINTA PRIVATAS ||
EIVS CONTINET || ORATIONES. || [Nyomtatójegy.] || CORRI-
GENTE PAVLO MANVTIO, || ALDI FILIO || VENETHIS, M. D. LIII. ||
1^b l. ΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΔΙΚΑΝΙΚΩΝ || λόγων τριῶν καὶ

τριάκοντα ἰδιωτικῶν πίναξ || 2^b l. ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΑΦΟΒΟΥ || ἐπιτροπῆς λόγου. Δημοσθένης ὁ παιανιεὺς δημοσθένους τοῦ ῥήτορος πατήρ || stb. 3^a l. ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΚΑΤΑ' Α'ΦΟ'- || ΒΟΥ ΛΟΓΟΥ ΠΡΩ' ΤΟΣ. || (E)I' ME'N ἐβούλετο ἀφῶβος, ὃ ἄν= || ἄρες stb. 245^b l. DIVERSAE LECTIONES || tertiae orationum Demosthenis partis, || quae in aliquibus codicibus || reperiuntur. || stb. 247^a l. kolofon: VENETIIS, APVD PAVLVM MANVTIVM, || ALDI FILIVM. || M. D. LIII. || 247^b l. [Nyomdászjelvény.]

8-r. Lapnagyság: 9·8 × 14·4 cm. Ívek jelzése az első részben: *, a—q; a második részben: A—Z, aa—ii; a harmadik részben: 2 lap jelzés nélkül és A—Z, AA—FF, G, H. Lapok száma az első részben: 8 számozatlan, 122 számozott és 2 számozatlan, összesen tehát 132 levél (264 oldal); a második részben: 248 számozott és 3 számozatlan, összesen tehát 251 levél (302 oldal); a harmadikban 2 számozatlan, 243 számozott s ismét 2 számozatlan, összesen tehát 247 levél (494 oldal). A sorok száma laponként 31. Őrjelek csupán az iverk utolsó levelének verzóján láthatók. A lapfelírás görög kisbetűkkel van szedve. A fametszetű, egyszerű vonaldíszű kezdőbetűk 7 sor magasak.¹

Erősen körülvágotó példány, itt-ott görög széljegyzetekkel; az első rész címlapján a delfin s 2^a lapján az O inicziálé zöld festékkal van kifestve. Kötése kemény pergament, vörös szelmetszéssel. *Jankovich* Miklós gyűjteményéből került a Múzeumba. Előző tulajdonosok ismeretlenek. Könyvtári jegye: **A. gr. 2064.**

1558.

57. I diece circoli dell' imperio etc. Academia Venetiana, 1558.

1^a (cím-) lap. I DIECE CIRCOLI || DELL' IMPERIO, || Con l' entrate de Prencipi, & de gli stati della || Germania, || Con le contributioni, fi della Caualleria, come || della Fanteria, || Con una particular deferittione della Republica || di Norimbergo. || LE RINVNIE de gli stati patrimoniatati fatte da || Carlo V. Imperatore al Sereniss. fuo figliuolo. || Et il gouerno dell' Imperio lasciato al Sereniss. || fuo fratello. || [Rézmetszetű nyomtatójegy, mely bal

¹ Az egységes stílusban tartott inicziáléktól eltér az E betű alakos ábrázolása, mely alighanem a latin ábécéből pótoltatott.

lábával gömbön álló, trombitáló angyalt ábrázol] (12. ábra). || NELL' ACADEMIA VENETIANA, || MDLVIII. || 1^b l. üres. 2^a (a₂ jelzésű) l. AL REVERENDISS. || MONS. IL SIG. PIETRO LANDO, || ARCIVESCOVO DI CANDIA, || SIG. MIO OSSERVAN- DISS. || LE TANTE, & cofi honorate, & utili || stb. 3^b l. üres. 4^a (A jelzésű) l. I DIECI || CIRCOLI || DELL' IMPERIO || nella Germania stb. 42^b l. NELL' ACADEMIA || VENETIANA, || M. D. LVIII 43^{ab} l. üres.

4-r. Lapnagyság: 15·7 × 19·4 cm. Ívek jelzése: a—a₂, A—I₂. Lapok száma: 3 számozatlan, 39 számozott (1—39) s 1 számozatlan, összesen 43 levél

12. ábra. Az academia nyomtatójegye.

(86 oldal). A szöveg antikva betűkkel, a fejezetek kezdőszavai öregbetűkkel vannak nyomtatva. A sorok átlagos száma oldalanként: 33. Minden lap élő oldalczimmel s őrjellel van ellátva.

A *Jankovich*-gyűjteményből származó ép és tiszta példány, több más munkával egy félpergamén kötésben egyesítve. Ez a kötet harmadik darabja. Könyvtári jegye: **Germ. 3266.**

1558.

58. Le institutioni dell' Imperio stb. Academia Venetiana, 1558 (a címlapon 1559).

1^a l. LE INSTITVTIONI || DELL' IMPERIO || CONTENVTE NELLA || BOLLA D ORO, || nuouamente dalla latina nella uolgar || lingua tradotte. || [Rézmetszetű nyomtatójelvény, mely az előzőtől főleg kerete útján különbözik.] (13. ábra). || NELL' ACADEMIA VENETIANA || M. D. LIX. 1^b l. üres. 2^a (A₂ jelzésű) l. AL SERENISS. PRINCIPE || CARLO ARCIDVCA || D'AVSTRIA. || (L)E gratie, che l' Altezza Vostra ha dall' omni- || potente etc. 3^b l. üres. 4^a (B jelzésű és 1 számú) l. LE INSTITVTIONI || DELL' IMPERIO, ||

contenute nella Bolla d'Oro. || (N)EL nome della fanta & indiuiduo Trinità. || stb. 62^b l. 3-ik sor: NELL' ACADEMIA || VENETIANA, || MDLVIII. 63^{ab} l. üres.

4-r. Lapnagyság: 15·7 × 19·4 cm. Ívek jelzése: A—Q₂. Lapok száma: 3 számozatlan, 59 (1—55) számozott¹ s 1 számozatlan, összesen 63 levél (126 oldal). A szöveg antikva betűkkel, a fejezetek kezdőszavai öregbetűkkel vannak szedve. A sorok átlagos száma oldalanként 24. Minden lap élő oldalczimmel s őrjellel van ellátva. Ép és tiszta példány, mely az előző nyomtatványnyal együtt egy kolligátumban szerepel, mégpedig az ötödik helyen. Könyvtári j.: Germ. 3266.

13. ábra. Az academia venetiana nyomtatójege.

1559.

59. Victoris Fausti Veneti Orationes quinque. — Venetiis, 1559.

1^a l. VICTO-

RIS || FAVSTI || VENETI || Orationes quinque, || Eius amicorum cura quàm fieri potuit || diligenter impressæ. || [Nyomtatójege.] || Ne quis librarius has orationes impune suis ty- || pis imprimat, alibiue impressas uendat, || ampliffimi Senatus Veneti decre- || to || cautum est. || VENETIIS M. D. LIX. || 1^b l. üres. 2^a (*ii jelzetű) l. Petro FRANCISCO || CONTARENO THADAEI F. || Paulus Rhammifius. || (N)On temere aut casu contigisse, sed || stb. 6^a l. Orationum Index. || 6^b l. üres. 7^a (A jelzésű és 1. számozású) l.

¹ 9—10—11—12 lapszám nincs, ellenben 17—18—19—20 és 45—46—47—48 számok kétszer szerepelnek egymás után.

VICTORIS || FAVSTI ORATIO || QVA GRATIAE AGVNTVR
 PROIM- || PETRATO GRAECE PROFI- || TENDI HONORE. ||
 [Q]VOD fæpe à diis immor | talibus stb. 90^a (84. számú) l. APVD
 ALDI FILIOS. || VENETHIS. || M. D. LIX. || 90^b l. [Nyomtatójegy.]

4-r. Lapnagyság: 18·5 × 14·1 cm. Ívek jelzése: *, A—L.
 Lapok száma: 6 számozatlan, 84 számozott, összesen 90 levél
 (180 oldal). Szövegszedés cziczero nagyságú antikva. Fejezetcímek
 s élő oldalcímek nagybetűkkel vannak szedve. Az előszó kezdő-
 betűje egész egyszerű két sor magas nagybetű. Az első beszéd
 fametszetű inicziáléja 3·5 cm magas; a többi valamivel kisebb.
 Őrjelet minden iv utolsó oldalán találunk. Sorok átlagos száma
 oldalanként 26.

Jól konzervált példány, több más olasz és német kiadvány-
 nyal pergamen kötésű kolligátumban egybekötve; ez a *Jankovich-*
 gyűjteményből származó kolligatum első darabja. Cím lapján e
 vörös tintával írt bejegyzés olvasható: *Bibliothecæ P.P.: Trini-*
tariorum Viennæ. Az első őrlapon pedig e bejegyzés látható:
Ex Bibliotheca || Ord. Pp: Trin: Redempt. || captiv. || Könyvtári
 jegye: **P. O. lat.899.**

1560.

60. Dionysii Halicarnassei de Thucydidis historia iudicium
 Venetiis, 1560.

1^a l. DIONYSII || HALICARNASSEI || DE THVCYDIDIS ||
 HISTORIA IVDICIVM, || Andrea Duditio Pannonio interprete, ||
 AD ILL.^{MVM} ET REVER.^{MVM} || ARCHIEPISCOPVM || STRIGONIEN-
 SEM. || [Nyomtatójegy.] || VENETHIS, M. D. LX. 1^b l. üres. 2^a (A₁ jel-
 zéstű) l. ILLVSTRISS. AC || REVERENDISS. D. D. || NICOLAO
 OLAHO, || Achiepiscono Ecclesie Metropolitanæ || Strigonienfis,
 Legato nato, Primati || Hungariæ, ac facratiss. Cæfareæ || Regiæq.
 Maieftatis fummo || Secretario, Cancellario || ac Confiliario &c. ||
 Principi optimo atquæ || ampliffimo || ANDREAS || DVDITIVS ||
 S. P. D. (M)AGNOS uiros in omni æta- || te stb. 9^b l. üres. 10^a
 (C₂ jelzéstű) l. DIONYSII HALICAR- || NASSEI DE THVCYDIDIS ||
 HISTORIA IVDICIVM, || AD Q. AELIVM || TVBERONEM, || Andrea
 Duditio, Præposito Therma- || rum superiorum Budensium || &
 Canonico Strigonienfe || interprete. || (I)N IIS LIBRIS, Q. Aeli Tu ||
 bero stb.

4-r. Lapnagyság: 14·15 × 20 cm. Ívek jelzése: A—Z. Lapok száma 94 levél (188 oldal); valamennyi számozatlan. Sorok száma oldalanként átlag: 22. Valamennyi oldal őrjellel és majuszkulákkal nyomtatott élő oldalczímmel van ellátva. Az utolsó, 94^b lapon csupán a Series chartarum áll. A nagybetűkkel előnyomatott inicziálék számára csupán három sor magas tér hagyatott.

Példányunk XX. században készült márványozott borjuféltör kötésében, elég jó állapotban maradt fenn, csupán a címlapon s néhány első levelén vannak vízfoltok. A M. N. Múzeum könyvtára 1903. április 21-én vásárolta meg 40·50 koronáért *Szelinszki Györgytől* (Bécs). Könyvtári jegye: **H. ant. 162.**

1564.

61. Canones et decreta . . . concilii Tridentini . . . Romae, 1564.

1^a I. CANONES, ET DECRETA || SACROSANCTI OECUMENICI, || ET GENERALIS CONCILII || TRIDENTINI || SVB PAVLO III, IVLIO III, PIO IIII, || PONTIFICIBVS MAX. || Index Dogmatum, & Reformationis || [Nyomtatójegy.]¹ ROMAE, || Apud Paulum Manutium, Aldi F. || M D LXIII. || In Aedibus Populi Romani. 1^b I. MOTVS PROPRIVS || PII IIII, PONT. MAX. || [M]orv proprio &c. cum nuper nos dilecti filij Pauli Manutij, cui librorum || stb. 2^a (A₂ jelzésű és III. számú) I PAVLVS MANVTIVS PIO LECTORI S. || (Q)VI de Catholica fide recte sentiunt, fatentur omnes uti- || liffimum stb. 2^b I. üres. 3^a (A₃ jelzésű és V. számú) I. BVLLA INDICATIONIS || SACRI OECVMENICI || ET GENERALIS CONCILII || TRIDENTINI, || SVB PAVLO III. PONT. MAX. || [P]AVLVS EPISCOPVS, feruus fer- || uorum stb. 8^a (B₂ jelzésű és XV. számú) I. SESSIO PRIMA, || SACROSANCTI OECVMENICI, || ET GENERALIS CONCILII || TRIDENTINI || SVB PAVLO III, PONT. MAX. || CELEBRATA DIE XIII MENSIS DEC. || ANNO DOMINI MDXLV. || Decretum de inchoando Concilio. || [P]LACET ne uobis, ad laudem & gloriam sanctæ & in- || diuiduæ stb. — Végén csonka: a 120. l. hiányzik.

¹ A szokásos szigony köré tekerődő detfin, csakhogy 12·75 cm magas kivitelben.

2-r. Lapnagyság: 20·3 × 28·8 cm. Ívek jelzése: A—V. Lapok száma: 120 kétoldalt (II—CCXL) számozott levél (240 oldal). A szöveg antikva betűkkel nyomatott, oldalanként átlag 37 sorral. Az élő oldalczímek öregbetűkkel szedettek. Őrjel minden oldal alján található. A kezdőbetűk részben előnyomattak, részben fekete alapon fehér arabeszkcses fametszetekkel nyomattak. A fametszetek 2 cm magasak, kivéve a bevezető bulla kezdő P betűjét, mely 5 cm magas és különösen díszes.

Modern félbörkötésű példány, melynek 39., 40. és utolsó (120-ik) levele hiányzik, a két első kéziratilag pótoltatott. A 16-ik, valamint a 36-ik lap alsó, rendkívül széles margója ollóval kivágott. A címlapon látható bejegyzésekből megtudjuk, hogy e példány 1617-ben a tállyai Jézus-társasági kolostor tulajdona volt, 1624-ben azonban a jezsuiták kiüzetvén onnan, *Cserey* János birtokába került. Az idevonatkozó bejegyzések a következők: »*Hic codex pertinet ad libra—riam Mona||sterij Tallensis Anno sa—lutis 1617 || Catalogo inscriptus — S. Demb.*« és »*Sum unus ex libris Joannis Csereij A. salutis 1624 die 21 Martij.*«. *Renouard* szerint¹ ez a munka Manutius Pál által Rómában s fia által Velenczében 1564-ben 9—10-szer lenyomatott, a kiadások megjelölése nélkül. Leírt példányunk, mely *Jankovich*-gyűjteményével került a M. N. Múzeumba, az első római fóliókiadás és ugyancsak *Renouard* szerint² rendkívül ritka és becses. Könyvtári jegye: **Conc. 75.**

1564.

62. Canones concilii Tridentini. Venetiis, 1564.

1^a l. (címlap) CANONES, || ET DECRETA || SACROSANCTI OECVMENICI || ET GENERALIS CONCILII || TRIDENTINI || SVB PAVLO III, IVLIO III, || PIO IIII. PONTIFICIBVS MAX. || [Nyomtató-jelvény.] || VENETHIS, M. D. LXIII. || 1^b l. üres. 2^a (A₂ jelzésű) l. PAVLVS MANVTIVS || PIO LECTORI S. || [Q]³ VI *de Catholica fide recte sentiunt*, || stb. 3^a (A₃ jelzésű és 3. számú) l. BVLLA INDICATIONIS || SACRI OECVMENICI || ET GENERALIS CONCILII || TRIDENTINI || SVB PAVLO III. PONT. MAX. || [P]⁴ AVLVS

¹ Id. m. 346. l.

² Id. m. 347. l.

³⁻⁴ Négy sor magas kezdőbetű.

EPISCOPVS, feruus stb. 11^a (B₃ jelzésű és 11. számú) I. SESSIO PRIMA || SACROSANCTI OECVMENICI || stb. 183^b I. ACCLAMATIONES PATRVM || IN FINE CONCILII || CARDINALIS A LOTHARINGIA. || Beatissimo Pio Papae, & Domino nostro, || stb. 185^a (AA jelzésű és 185. számú) I. CONFIRMATIO CONCILII. || [N]¹ OS Alexander, S. Lauren- || tii stb. 186^b I. közepén a nyomdászjelvény.

16-r. Lapnagyság: 15 × 10,5 cm. Ívek jelzése: A—Z, AA. Lapok száma 186 levél, melyek közül az első kettő számozatlan, a többi 3—186-ig számokkal van ellátva. Czimlap, feliratok és kezdőszavak különböző nagyságú latin majuszkulákkal vannak szedve; az egyes fejezetek reneszánsz-stílusú kezdőbetűi négy sor magasak; a többi szöveg az antikvával szedett acclamatio és confirmatio kivételével, kurziv betűkkel van nyomtatva. A sorok száma laponként 29; minden oldal felzettel és kusztosszal van ellátva.

A *Jankovich*-gyűjteményből való példányunk kötése erősen rongált préselt borjubőr, előlapján 1564 évszámmal. Az előbb leírt utánnomata. E példány első ismert tulajdonosa Lampertus *Pöllinger* volt, a ki, az első tábla belsejére ragasztott őrlapon olvasható följegyzés szerint, Christophorus *Felber* hitszónoknak ajándékozta a könyvet. Ugyanezen őrlap alján látható *Felber* sajátkezű aláírása, mely a czimlapon megismétlődik az 1.5.70. évszám kíséretében. A czimlapon a nyomtatójegy fölött ez a bejegyzés olvasható: *Ex Bibliotheca Reisachorum || H. R. 1804.* A mozgó őrlap első oldalára Johann Conrad *Feuerlein* nürnbergi törvénytudós és városi tanácsos címeres exlibrise van felragasztva a XVIII. század közepéről. Jelenlegi könyvtári jegye: **Conc. 405.**

1566.

63. Q. Horatius Flaccus, ex fide atque auctoritate decem librorum manuscriptorum, opera Dionysij Lambini Monstroliensis emendatus stb. Venetiis, 1566. Két rész.

Első rész: 1^a I. Q. HORATIVS || FLACCVS, || EX FIDE ATQVE AVCTORITATE || *decem librorum manuscriptorum,* || *opera* || Dionysij Lambini Monstroliensis || *emendatus: ab eodemq; Commentarijs* || *copiosiss. illustratus.* || His adiecimus IO. MICHAELIS BRVTI || in quatuor libros Carminum, atque in librum ||

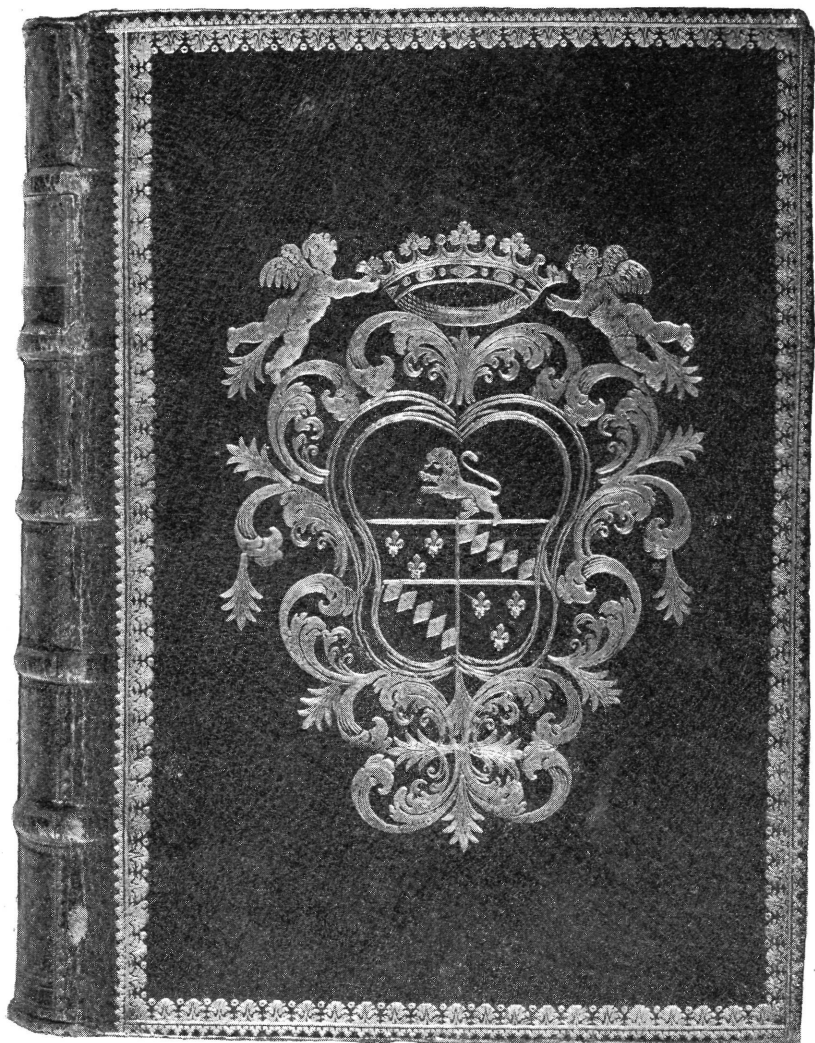
¹ Négy sor magas kezdőbetű.

Epodon explicationes. || *Index rerum, & verborum memorabilium* || [Nyomatatójegy.] Venetijs, apud Paulum Manutium, Aldi F. || ∞ DLXVI. 1^b l. üres. 2^a (*2 jelzésű) l. [Fejléc.] || D. LAMBINVS || CAROLO NONO || GALLORVM REGI || POTENTISSIMO, || ET CHRISTIANISSIMO || S. D. || [S]I quis unquam puer excelso loco natus, || stb. 6^a l. [Fejléc.] || IO. MICHAEL BRVTVS || FRANCISCO RAINERIO || ANDREAE FILIO, OPTIMAE SPEI || atque indolis adolescenti. S. D. || [Q]VANTA (FRANCISCE) *mea in te beneuo-* || *lentia* stb. 7^a l. DIONYSIVS LAMBINVS || LECTORI S. D. || [E]VM tibi poëtam commandare non debeo, humaniffime le- || ctor stb. 8^b l. IO MALVDANVS || DE DIONYSII LAMBINI || MONSTROLIENSIS || IN QV. HORATIVM || *Flaccum commentarijs.* || 9^a (A jelzésű) l. [Fejléc.] || CARMINVM LIB. I. || AD MAECENATEM. Ode I. || Alios alijs rebus duci: fe lyricorum verfuum studio teneri. || [M]AECENAS *ataris edite Regibus,* || stb. 210^b l. [Fejléc.] || EPODON LIBER. || Diü, multumq; dubitai, & quaeiui: neque dum dubitandi finem feci, quamo- || brem stb. 248^a (240. h. 24. számú) l. 9-ik sor: CARMEN SAE- || CVLARE. || [P]HOEBE, ^a *filuarumq; potens Diana,* || stb. 251^a (HH₃ jelzésű) l. INDEX RERVM, ET VERBORVM : obseruatione digniorum, quæ his commen- || tarijs continentur. 262^b l. 29-ik sor: Errata sic corrigito.¹

Második rész: 1^a l. Q. HORATII || FLACCI || SERMONVM LIBRI QVATTVOR, || SEV, || SATYRARVM Libri duo || EPISTOLARVM Libri duo. || A Dionyfio Lambino Monstrolienfi || *ex fide decem librorum manu scriptorum* || *emendati, ab eodemq; Commentarijs copiofiß. illustrati.* || [Nyomdászjelvény.] Venetijs, apud Paulum Manutium, Aldi F. || ∞ DLXVI. 1^b l. üres. 2^a (†₂ jelzésű) l. [Fejléc.] Dionyf. Lambinus Monstrolienfis || FRANCISCO TVRNONIO, || SAPIENTISS. ET CLARISS. || viro, amplifsimique Cardinalium || collegij primario, || S. D. || [Fleuron.] || [C]VM fortunati mihi uidentur ij fuisse || stb. 5^a (A jelzésű) l. [Fejléc.] || SATIRARVM ,

¹ Példányunkban itt még egy INDEX RERVM ET VERBORVM következik, mely 7 levélből áll s hhh—hhh₂ jelzéssel van ellátva. Az index utalásai oly természetűek, hogy kétségkívül megállapítható, miszerint e néhány lap valamely más Aldinából került a könyvkötő gondatlansága folytán a két rész közé. Érdekes különben, hogy ez idegen töredéklap nagysága nem egyezik teljesen a könyvvel: a hosszanti oldalon 1.5 cm, a felső széleken 0.4 cm-rel van igen ügyesen kiegészítve.

LIBER PRIMVS. || [Fleuron]. || SATYRA I. || [q]VI fit, *Mæcenas, ut nemo, quam sibi fortem* || stb. 110^a l. [Fejlécz.] || EPISTOLARVM ||

14. ábra. XVIII. sz. olasz kötés.

LIBER PRIMVS. || [Fleuron.] AD MAECENATEM. I. || [P]RIMA
dicte mihi, summa dicende camena, stb. 189^b l. AD PISONES

DE ARTE | POETICA. || Scio, uiros huiufce ætatis doctiffimos & scripffiffe, & edidiffe in hunc librum || stb. 215^a l. INDEX RERVM, ET VERBORVM || obferuatione digniorum, quae his commen- || tarijs continentur. 221^a l. [Nyomdászjelvény.]

4-r. Lapnagyság 14,5 × 20 cm. Ívjelzés: az első részben *, A—Z, AA—II₃; a második részben +, A—Z, AA—δE. Lapok száma: az első részben 8 számozatlan, 242 számozott és 12 számozatlan, tehát mindössze 262 levél (524 oldal); a másodikban 4 számozatlan, 210 számozott és ismét 10 számozatlan levél, vagyis együttvéve 224 levél (448 oldal). A mű nyomtatásánál vegyest használtattak különböző nagyságú antikva és olasz típusok; a versek szövege mindkét részben dőlt betűkkel van szedve, az oldaljegyzetek az első kötetben ugyancsak dőlt, de egy ponttal kisebb betűkkel van nyomtatva, míg a második részben antikvával, viszont a kommentárok mindkét részben különféle nagyságú antikva típusokkal szedettek. A szöveg átlagos sorszama laponként 40; a széljegyzeteké és kommentároké oldalanként 49. Az egyes részek élét fametszetű reneszánsz lécz s a szöveg első sorát négy sor magas inicziálé díszíti; a dedikációknál használt inicziálék különösen díszesek és 10 sor magasak.

Igen jó karban lévő példányunk XVIII. századi piros marokén kötésben pompázik, melynek hátlapját gazdag aranyozás, két aranyos léczekkel keretelt tábláját pedig gépnymású czímerkép ékíti. A kissé nehézkes barokk kacsaringókkal körülfont czímer leírása: öt részre osztott, alul négyelt paizs, a paizsfőben ágaskodó oroszlán, az első és harmadik mezőben három liliom, a második és negyedik mezőben pedig jobbharánt rutás pólya látható; a czímer fölött lebegő angyalok ötágú, négy gyönggyel diszitett koronát tartanak (14. ábra.) Mint az elülső őrlap belső oldalán látható autogramm mutatja, e példány *Batsányi*. (15. ábra) könyvtárából került a M. N. Múzeum Széchényi Orsz. Könyvtárába. Könyvtári jegye: **A. lat. 558e.**

15. ábra.

TÁRCZA.

JELENTÉS

A MAGY. NEMZ. MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1907. ÉV UTOLSÓ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 2403 db, ajándék útján 263 db, vétel útján 516 db, áttétel útján 24 db, összesen 3206 dbbal gyarapodott. Ezenfelül köteles példány czimén beérkezett: gyászjelentés 1270 db, zárszámadás 214 db, egyházi körlevél 80 db, perirat 13 db, hivatalos irat 152 db, műsor 165 db, alapszabály 234 db, színlap 1418 db, falragasz 1372 db, vegyes 1063 db, összesen 5981 db apró nyomtatvány.

Vételre fordított 3940·57 korona, 90 márka és 381·80 lira.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Abauj-Torna vármegye alispánja Kassa, Abo Stads Hist. Museum, A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége, Bigoni Guido Genova, Bibliotheca national Rio de Janeiro, Budapest főváros statisztikai hivatala, Budapesti kereskedelmi akadémia, de Gerando Antonia Kolozsvár, Divald Kornél, Dunántúli ág. h. ev. püspök Pápa, Fiók Károly Debreczen, Fővárosi Közmunkák Tanácsa, Fraknoi Vilmos, özv. Gaal Danielné, Gazdasági akadémia Magyaróvár, Gulyás Pál, Györy Tibor, Horváth Géza, Hubert Emil, Iványi István Szabadka, Izraelita hitközség Homonna, Kais. Akademie der Wissenschaften Wien, Képviselőházi iroda, Kerekes Pál, Kiskunhalasi gimnázium igazgatósága, Kungl. bibliotheket Stockholm, Kungl. vetenskaps societeten Upsala, gr. Kuun Gézáné Kolozsvár, Letényi Aladár Újpest, br. Lévay József, br. Lévay Lajos, Library of the Brocklyn institute, Liepmannsohn Leo Berlin, Magyar kir. állatorvosi főiskola, Magyar

Nemzeti Múzeum igazgatósága, Magyar Tud. Akadémia, Mahler Ede, Medits Nándor, Olasz közoktatásügyi miniszterium Róma, Pálffy Gyula Pécs, Petrits Ákos, Prónai Antal, Rogues Mario Páris, Samassa János, Speiser Ferencz Kalocsa, Statist. Zentral-Kommission Wien, Szalay Imre, Szeleczky Margit, Szeremlei Samu Hódmezővásárhely, Szilágyi István-kör Máramarosssziget, Taraba Mihály, Thallóczy Lajos Wien, Vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszterium, Várdai Béla, Weiss Emil Hosszúmező.

Nevezetesebb szerzemények: 1. Enyedi Georgius Explicatio-nes locorum veteris et novi testamenti. Kolozsvár, 1598. 2. Selyei Balog István: Utitárs. Várad, 1657. 3. A következő három töredék: a) Kanisai P. János. Egymással való beszélgetése Ur Krisztusnak. b) Kalendarium 1625. c) Kalendarium. Eszterházy Miklós-nak ajánlva.

Fel kell még említeni azon nagyfotosságú és nagyértékű munkák megszerzését is, a melyek régen érzett hiányt pótolnak könyvtárunkban s a melyek közül a következők már be is érkeztek: 1. Migne J. P. Patrologiae cursus completus. Series latina. Parisiis, 1878. Tom. 1—221. (2042 kor., 60 fillér.) 2. Bollandus Joannes. Acta Sanctorum. Tom. 1—63. Parisiis. (1976 kor.) 3. Mansi Joh. Sacrorum conciliorum collectio. Tom. 1—35. Florentiae, 1759. (2150 kor.) 4. Litta P. Famiglie celebri Italiane. Tom. 1—6. Milano, 1819. (720 kor.)

A könyvtár helyiségeiben a lefolyt évnegyedben 12,947 egyén 33,399 kötet nyomtatványt használt; kölesönzés útján pedig 804 egyén 1199 kötetet.

A lefolyt évnegyedben 2555 munka osztályoztatott, amelyekről összesen 3332 czédula készült. Kötés alá készítettett 497 munka 607 kötetben.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe ezen idő alatt 577 csomag érkezett; ugyaninnen 552 levél expediáltatott, a miből 148 reklamálás volt. Az 1897: XLI. t.-czikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen peres eljárás megindítása nem kéretett. A már megelőzőleg megindított peres eljárások eredményeként pénzbüntetés és kártérítés fejében 10 esetben 188 korona és 34 fillér folyt be.

II.

A *kézirattár* ajándék útján 4 zeneművel, 67 irott kötetel, 57 irodalmi levéllel és 1 db irodalmi analektával; — vétel útján pedig 1 középkori kodexszel, 10 kodex-töredékkal, 2 zeneművel, 52 irott kötetel, 1 kötetes levélgyűjteménnyel, 6 irodalmi levéllel és 44 db irodalmi analektával gyarapodott. A gyarapodás darab-száma 245.

Az ajándékozók közül Bajza Aladár, Bajza József 5 versének eredeti kéziratát, 50 irodalmi levelét, Goethe Mignon-dalának Bajza Jenőtől származó fordítását és Beniczkyné-Bajza Lenke műveinek 14 kötetre terjedő eredeti kéziratát és 16 kötetre terjedő javított másolatát. Claparède Sándor pedig a Histoire de la Révolution de Hongrie cz. mű oly példányát ajándékozta, mely Césare de Saussure, II. Rákóczi Ferencz rodostói udvartartása tagjának a fejedelemtől irt emlékiratával és kéziratos jegyzeteivel van kiegészítve. Ajándékoztak továbbá: A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége 8 db szláv kéziratot, Fazekas nővérek a Jolly-féle »The flight of Haynau« cz. angol galop két írott példányát, Győry Tibor Fischer Dániel önéletrajzának másolatát, Horánszky Lajos Bacsányi János ama levelezésének és pöriratainak 5 kötetre terjedő másolatait, a melyeknek eredeti az osztrák cs. k. belügyminiszterium levéltárában őriztetnek; Major J. Gyula »Balaton« cz. symphoniai költeményének eredeti kéziratát, Medits Nándor 4 kéziratot imakönyvet, Melich János egy »Brevis cynosura juris hungarici« cz. XVIII. századi latin kéziratot, özv. Petőfi Istvánné néhai férjének 5 levelét és férje 5 versének eredeti kéziratát, végül Szelezky Margit Tóth Antalnak 9 kötetre terjedő Horatius-, Cicero-, Juvenalis-, Martialis-, Lucanus-, Lucretius- és Anakreon fordításait.

Vételre összesen 1147-10 kor. és 100 márka fordítottatott. A vásárolt anyagból különösen kiemelendő Petőfi Sándornak Tárkányi Bélához 1844 február havában írott levele Tárkányi Béla tájékoztató soraival és a levéllel megajándékozott Reményi Ede levélborítékával; továbbá Kazinczy Ferencznek ama legutolsó levele, a melyet hirtelen elhunytá alkalmával íróasztalán találtak. A vásároltak közt szerepel még egy XV. századi magyarországi latin biblia, Fáy András »A pándi csuda, 1817.« cz. eredeti kézírata, Nagy Ivánnak a Gyöngyösi-családra vonatkozó adatgyűjteménye, 56 db sűgőkönyv, id. Felsőbüki Nagy Pál levelezése a Széchenyi grófokkal s végül Haydn J. és Liszt Ferencz 1—1 levele.

A kéziratár bútorozása bevégeztetett s nyomban megkezdett a kéziratok áthelyezése, valamint a felszaporodott szerzemények fokozatos feldolgozása is.

Az évnegyed folyamán 13 esetben kikölcsönözöttetett 48 kézirat, 57 kutató pedig 132 kéziratot és 12 irodalmi levelet használt.

III.

A *hírlap-osztály* gyarapodása: A) köteles példányok: a) nyomdai kimutatással érkezett csomagokban 135 évfolyam, 47,988 szám; b) számonként 6033 szám; összesen 135 évf., 54,021 szám; B) vásárlás (Pfeifer Ferdinándtól 60 fill.) 1 évf.

3 szám; C) ajándék: Rio de Janeiro Nemzeti könyvtárától 1 évf. 303 szám; dr. Lázár Bélától 1 évf. 41 szám; a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségétől 11 hírlap 47 évf. 2464 szám; gr. Andrassy Dénestől 39 hírlap mintegy 12,500 szám; a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszteriumtól 65 szám; összesen 49 évf. 15,373 szám; D) áttétel a könyvtár levéltári osztályából 6 évf. 19 szám. Végösszeg: 191 évf. 69,416 szám.

A könyvtár helyiségében 1262 olvasó 2135 kötet hírlapot, házon kívül 23 olvasó 65 kötetet használt; összesen 1285 olvasó 2201 hírlapkötetet.

Átnézett 146 évf., 41,637 szám. Czéduláztatott 319 évf.; ebből új hírlap 12.

A nyomdai kimutatással érkezett köteles példányok első ízben a növedéknaplóba jegyeztettek, minden alkalommal pedig külön nyilvántartó czédulákra. A számonként érkezettek hetenként beosztattak a betűrendben tartott teljes anyagba.

IV.

A *levéltár* a lefolyt évnegyedben vétel útján 1077 db, ajándék útján 165 db, letét útján 68 db, a kéziratárból való áttétel útján 1 db, összesen 1311 dbbal gyarapodott.

Vételre fordított 1974 korona és 98 márka.

A családi levéltárak száma a lefolyt évnegyedben nem gyarapodott. A már letéteményezett családi levéltárak közül a Péchy család levéltára nyert kiegészítést 68 darabbal, melyeket Fest Lajos tétteményezett le.

Ajándékaikkal a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége, Szegedy-Maszák Hugó, Szeleczky Margit és Torma György gyarapították a levéltár anyagát.

A törzsgyűjtemény gyarapodásából a középkori iratokra esik 4 db, az újabbkori iratokra 170 db, az 1848/49 és emigráció korabeli iratokra 958 db, a czimereslevelek csoportjára 29, a gyászjelentések csoportjára 83, a czéhlevelekre 1 db.

A czimereslevelek és nemesi iratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott:

1. 1411. október 14. Pozsony. Zsigmond király czimereslevele a Hideghéthy család részére, a szöveg és czimerkép egyszerű másolata.
2. 1415. május 19. Konstancz. Zsigmond király czimereslevele Tamásfalvi Gergely fia György részére.
3. 1547. május 14. Gyulafehérvár. Izabella királyné czimereslevele Somosdi Székely Balázs részére.
4. 1549. január 5. Bécs. I. Ferdinánd czimereslevele Szentmártoni Márton és Körmendi János deák részére.
5. 1549. december 28. Bécs. I. Ferdinánd czimereslevele Sámbock Péter részére.
6. 1559. szeptember 28. Bécs. I. Ferdinánd

czimereslevele Fejéregyházi Tóth Tamás részére. 7. 1569. április 25. Bécs. Miksa császár birodalmi czimereslevele Gebhardt Keresztély és Konrád részére. 8. 1594. augusztus 30. Regensburg. II. Rudolf czimereslevele Felsőgyőri Nagy János részére. 9. 1608. december 18. Bécs. II. Mátyás czimereslevele Gesztherédy Zsigmond részére. 10. 1623. szeptember 11. Ebersdorff város. II. Ferdinánd czimereslevele Gönczy Szabó György részére. 11. 1627. márczius 28. Bécs. Liebenthal Keresztély palotagróf czimereslevele Proy János részére. 12. 1648. december 10. Gyulafejérvár. II. Rákóczy György czimereslevele Marussi András részére. 13. 1655. január 23. Bécs. III. Ferdinánd czimereslevele Zanchi Antal részére. 14. 1661. május 13. Vécsvára. Kemény János czimereslevele Bojér János és László részére. 15. 1662. július 29. Pozsony. I. Lipót czimereslevele Gaal másképp Szabó György részére. 16. 1682. február 10. Fülek. Nógrád vármegye nemesi bizonyítványa a Felsőgyőri Nagy család részére. 17. 1684. május 5. Linz. I. Lipót czimereslevele Pavkovics Mátyás részére. 18. 1716. április 30. Losoncz. Nógrád vármegye nemesi bizonyítványa Nagy György részére. 19. 1716. április 30. Losoncz. Ugyanaz. Nagy János részére. 20. 1717. márczius 8. Bécs. VI. Károly czimereslevele Laich János György részére. Mellékelve a címérkérő folyamodvány. 21. 1722. szeptember 23. Szécsény. Nógrád vármegye nemesi bizonyítványa Nagy János, László és Ferencz részére. 22. 1733. július 6. Bécs. VI. Károly bizonyáglevelé az Eitlperg János Henrik által letett indigenatusi esküről. 23. 1763. május 31. Bécs. Mária Terézi czimereslevele Vinárszky János és Polster Károly részére. 24. 1772. december 2. Bécs. Mária Terézia bárói diplomája Dávid Károly részére. 25. 1819. november 20. Balassagyarmat. Nógrád vármegye nemesi bizonyítványa Nagy József részére (2 db). 26. 1831. október 27. Bécs. I. Ferencz császár osztrák nemesi oklevele Gyurkovich József részére. 27. 1846. augusztus 19. Jászapáti város nemesi bizonyág levele Nagy József részére. 28. XIX. sz. évn. Vivenot Rudolf és Eduard folyamodványa az országgyűléshez indigenátusért.

A lefolyt évnegyedben 34 kutató 7562 db iratot használt. Kikölcsönözöttetett 6 térítvényen 254 db irat, 3 pecsétmásolat és 4 fénykép.

A rendes gyarapodás feldolgozásán kívül bevégeztetett a gr. Barkóczy levéltár rendezése, mely 1 db XIII, 3 db XIV, 20 db XV és 14 db XVI. századi mohácsi vész előtti eredeti oklevelet, 13 db középkori oklevél másolatot, 243 db XVI. századi mohácsi vész utáni, 1446 db XVII, 7808 db XVIII, 4623 db XIX. századi iratot, 523 db genealogiát, 946 elenchust, 277 kéziratot és térképet, összesen 15,817 dbot tartalmaz. A Péchy levéltár gyarapodása: 8 db XVIII, 59 db XIX, és 1 db XX. századi

iratot, összesen 68 dbot tartalmaz. Folyamatban van jelenleg a Szunyogh-levéltár rendezése, valamint megkezdett újból a gyászjelentések szaporulatának feldolgozása.

A levéltár helyiségében a nyár folyamán eszközölt butorzás befejeztetvén, a levéltár karzatán a levéltár 1848/49-es iratainak valamint az ezekkel összefüggő iratok gyűjteménye, a XIX. és a XVIII. századi iratok egy része nyertek elhelyezést. Ez által a levéltár földszinti helyiségeiben egy szoba felszabadulván, ott családi levéltárak helyeztetek el.

SZAKIRODALOM.

Hinneberg Paul: *Die Kultur der Gegenwart. Teil I. Abteilung. I. Die Allgemeinen Grundlagen der Kultur der Gegenwart.* Berlin és Leipzig. 1906. B. G. Teubner. 4-rét, XV, 671 l. Ára vászonkötésben 18 M.

A *Deutsche Literaturzeitung* közismert szerkesztője, Karl *Hinneberg* vezetésével B. G. *Teubner* kiadásában megindított nagyszabású vállalat első kötetében, mely a jelenkori közművelődés általános alapjait ismerteti, három fejezetével illik folyóiratunk kereteibe.

Az első a *Das Zeitungswesen* című fejezet (481—517), Karl *Bücher* tollából. A dolgozat első pontjában szerző röviden kifejti, hogy az ujság az állami szervezetből, a társadalmi tényezőkből s az egyéni törekvésekből kisarjadzó szükségletek eredménye; ezután a második pontban az ujságírás történeti fejlődését vázolja, kezdve a római köztársaság utolsó korszakában kifüggesztett *acta diurnán* s a Kr. u. VIII. századig visszavezethető kínai állami ujságon és folytatva a XV. századig olasz *scrittori d'avisi* által divatba hozott írott ujságokkal, melyek rendszeresen hetenkint egyszer küldettek szét, s a legújabb politikai és társadalmi eseményekre szorítkozva, meglehetősen szűk olvasókörnek készültek. A nagy tömegeket érdeklő eseményekről nyomtatott röpiveket bocsátottak ki, melyek legrégibb példái a XV. század nyolczvanas éveig nyúlnak vissza, míg a legfiatalabbak a XVIII. századból valók. Virágkoruk a XVI. és a XVII. század. Jobbára sokatmondó hosszas címfelírásokkal vannak ellátva s hol prózában, hol meg versben vannak írva. Néha több egymásután következő röpvív folytatólagosan tárgyal valamely kimagasló eseményt, de a röpivek egyöntetű kiadásáról, sor- és lapszámozásáról még szó sincs.

A fejlődés egy magasabb fokán állanak a XVI. század utolsó évtizedeiben meginduló periodikus sajtótermékek, melyek évenként, vagy félevenként rendszeresen megjelentek s főleg az elmúlt időszak politikai eseményeit jegyezték föl. A leghíresebb a frankfurti vásári híradó, mely 1628 óta császári kiváltságlevél védelme alatt állott s szakadatlan sorozatban egész a múlt századba belenyúlik.

A nyomtatott hetilap német eredetű »találmány«. A legrégebbi ránk maradt ily hetilap Strassburgban készült 1609-ben s innen indult világhódító körútjára. Angliában 1622-ben, Franciaországban 1631-ben s Itáliában 1636-ban indultak meg hasonló vállalatok. E lapok hírei semmi kritikával sem készültek s minden pártállástól tartózkodtak. A szerkesztők sajátos pártállása mindössze bizonyos hírek kihagyásában, fejlődésük pedig legfeljebb gyakoribb megjelenésükben nyilvánult. Egyik-másik hetilap csakhamar átalakult hetenkint 2-szer, 3-szor, 4-szer, végül naponta megjelenő vállalattá, anélkül, hogy lényegesebb formai változásokon ment volna keresztül. Az első német napilap az 1660-ban alapított *Leipziger Zeitung* volt, melyet Angliában a *Daily Courant* 1701-ben s Franciaországban a *Journal de Paris* csak 1777-ben követett. A híreket tartalmazó lapocskák mellett csakhamar hirdetések közlésére szolgáló időszak kiadványok is megindultak. A legelső ilyenmű vállalatot a párisi Bureau d'adresses et de rencontres indította meg 1633-ban. Később a hirdetések lapok (*Feuilles d'avis*, *Intelligenzblatt*) rövid híreket is fölvettek hasábjaira, viszont a politikai újságok is kezdenek szórványosan hirdetéseket leközlölni. Legelőször szórványosan Angliában kezd jelentkezni a XVII. század közepe táján, de a hirdetés egész a XVIII. század végéig a politikai lapoknál nevezetesebb szerepre nem vergődhetett.

A politikai újságocskák megbízhatatlansága már a XVII. század közepén komolyabb politikai havi lapok keletkezését vonta maga után, melyeket az 1665-ben megindult *Journal des Savants*-nal az élen a tudományos folyóiratok kiadása is követett. A XVIII. század elején lépnek fel a szépirodalmi heti és folyóiratok, melyek főleg Angliában, Franciaországban s Németországban virágoztak. Az újságírás modern formája, mely az események regisztrálása mellett a politikai tények egyéni megbírálására is kiterjed, az angol újságírásból nőtt ki, a hol már *Milton* felvetette a sajtószabadság eszméjét.

E rövid, de mesterien megrajzolt vázlat után *Bücher* dolgozata harmadik pontjában a modern újságírást jellemzi. S itt nemcsak az újságkészítés technikai és eszmei részét ismerteti, de társadalmi és kulturális hatását s közgazdasági jelentőségét is röviden megvilágítja.

A kötet második, bennünket érdeklő cikke a könyvről szól s Richard *Pietschmann*-nak, a göttingeni egyetemi könyvtár igazgatójának tollából való. E dolgozat öt pontra osztva adja a könyv rövidre szabott történetét. A természeti állapotban élő népek kezdetleges mnemotechnikai segédeszközein kezdű s elvezet a gyorssajtó és rotációsgép termékeihez.

A klasszikus ókorról szóló részben elmondja, hogy a görögök már a Kr. e. XI. században szívesen vásárolták az egyiptomi

papyrust, az ókori könyveknek ezen sokáig kizárólagos anyagát, melyet tekeresalakban őriztek meg, szabadon álló polczokra fektetve, vagy külön e célra készült hengeres tartályokba zárva. A papyrus-tekereset a Kr. u. III. és IV. században lassankint kiszorítja az állati bőrből készített pergamen-kodeksz, melynek térfoglalását *Pitschmann* is a keresztény egyház szertartásaival hozza kapcsolatba.

A harmadik fejezet a középkori könyvről szól, kiemeli azt a szoros kapcsolatot, mely ez időben a könyvek elkészítése és a szerzetesi élet közt fennállt. Röviden jellemzi az irországi, angol-szász s a Karoling-korabeli könyvmásolói iskolát s bővebben kitér a XII. század vége felé, valamint a humanisták korában a kézirat-másolás terén mutatkozó föllendülésre. A fejezetet a középkori könyv elterjedtségére vonatkozó fejtegetések zárják be.

A negyedik fejezet azon alaki és anyagi változásokat jellemzi, melyeken a könyv az újkor hajnalán ment keresztül. Legbővebben természetesen a legfontosabb változtatással, a könyvnyomtatás feltalálásával foglalkozik, anélkül azonban, hogy a könyvsajtó eredetének, első kísérleteinek problémákban gazdag kérdését megoldani törekednék.

A dolgozat befejező része czíme szerint a jelenkori könyvnek van szentelve, valójában azonban a könyv művészi díszítésének rövid áttekintését tartalmazza s a befejező sorokban a következőkép foglalja össze a művészi könyvkiállítás szabályait: »Immer allgemeiner wird anerkannt, dass die aufgabe sein wird, papier, type, satz, inhalt, buchschnitt, einband, alles auf e i n e n eindruck zu stimmen, um als höchstes erzeugnis der buchkunst das buch zu einer künstlerischen einheit zu gestalten. Das problem ist hier dasselbe, dem unsere kunst in allen lebensäußerungen gegenübergestellt ist, das problem eines zeitgemessen stils, einer uns eigensten kunst. Möge der schöpferische geist sich finden, dem der grosse wurf gelingt.«

A kötet utolsó, folyóiratunk körébe vágó fejezete Fritz *Milkau*, a greifswaldi egyetemi könyvtár igazgatójának dolgozata a könyvtárakról. Ez a dolgozat négy pontra oszlik.

Az első pont az írott emlékeknek általános kulturális jelentőségét s a könyvtáraknak ez emlékek fennmaradása érdekében kifejtett szolgálatait értékeli. Hogy a régi irodalomból, habár töredékesen is, de annyi fennmaradt, az *Milkau* szerint elsősorban a közkönyvtáraknak köszönhető. Igaz, hogy anyagi csapások, a kezelők tudatlansága s a használók vandalizmusa itt is okozhat károkat, de mégis a könyvtáraknak elsőrangú szerepük van a régibb irodalom konzerválásában. »Schon dadurch, dass sie (i. e. die bibliotheken) in ihrer existenz unabhängig sind von leben und tod, entrücken sie das buch, den sie unterkunft gewährt haben, tausend gefahren.

Laune, wechsel der neigung und änderung der wertschätzung, überdruss am besitz und was weiter ihm gefährlich werden kann, solange der einzelne darüber verfügt, das alles ist hier ausgeschaltet. Hier kann er in ruhe abwarten, bis seine zeit gekommen ist. Hier ist er im hafen, nicht vor alle stürmen geborgen, aber doch im hafen.«

A második pontban szerző a könyvtárak keletkezésének történetét vázolja. Nem nyúl vissza a legendás időkig, hanem *Asinius Pollion* kezdi vázlatát, a ki tudvalevőleg a Libertas templomában állította fel az első közkönyvtárat. A római birodalom bukása, a szép számban fejlődő közkönyvtárakat is elsöpörte s töredékeikből csak azok a részek maradtak meg, melyek a kolostorok és templomok mellett elszaporodó egyházi könyvtárakban találtak menedéket. A nyilvános közkönyvtár modern formájának a reneszánsz korában Cosimo de' *Medici* vetette meg alapját, midőn 1444-ben, mint Niccolò *Niccoli* végrendeleti végrehajtója megnyitja a Marcianát a tudós kutatók részére. A XVI. században a bibliotheca publica intézménye erősen terjed a nyugati államokban, de a bizalmatlanság még nagy az olvasókkal szemben, s rendszeres fejlesztésről, nyitási napokról egyelőre még szó sincs. Hogy mily szűkkeblűek voltak ez időben a nyilvános könyvtárak, azt *Milkau* az 1602-ben alapított Bodleianán mutatja ki, melyből házi használatra senki sem kölcsönözhetett ki könyveket s a melynek helybeli használata is csupán az oxfordi egyetem vizsgáttett hallgatói s az alapító családja részére volt megengedve. Ezután *Milkau* a párisi Bibliothèque Mazarine, a berlini választófejedelmi könyvtár, s a wolfenbütteli »Augusta« keletkezését, majd az egyetemi s fejedelmi könyvtárak kialakulását foglalja össze s *Leibniz*-nek, a modern közkönyvtár gondolata egyik legelső képviselőjének méltatásával rekeszti be a XVII. századi könyvtárügy történetét. A XVIII. századra térve át, *Milkau* elsősorban a németországi viszonyokra van tekintettel. Dolgozata e részében főleg a göttingeni egyetemi könyvtárt tolja előtérbe, mint amely az által, hogy már »keletkezése (1735) pillanatától fogva kizárja az akkori könyvtárügy két uralkodó hatalmát, a közönbösséget és a véletlent, a világ legelső modern könyvtára címére tarthat igényt«. Azonban e fényes példától eltekintve, bizvást mondhatjuk, hogy a könyvtári ügy a XVIII. század folyamán lényegesebb változáson nem ment keresztül. Ezt csakis a század végén mutatkozó társadalmi és politikai ujjaalakulás volt képes előidézni. Ez új, szabadabb áramlat egyik kerékkötője azonban *Milkau* szerint a könyvtárosok személyében keresendő, a kik a legtöbb esetben a kutya féltékenységgel örködtek a rájuk bízott kincsekre s hihetetlenül szűkkeblűeknek mutatkoztak a közönség irányában. De a fejlődés menetét a közfelfogás is hátráltatta

mely a könyvtárosi foglalkozásban sokáig nem akart külön szak-képzettséget, tudományos készültséget igénylő szakot látni. Az első, a ki a hagyományos nézettel szembe szállt s szakképzett könyvtári tisztviselők alkalmazását sürgette, Robert von *Mohl* volt, a kinek fejtegetései azonban sokáig nem találtak visszhangra. Végre a múlt század hetvenes évei óta Németországban mindjobban átment a köztudatba e tétel igazsága s elsősorban ennek köszönhető, hogy a könyvtári élet olyannyira föllendült.

A harmadik pontban *Milkau* azokra az eredményekre mutat rá, melyeket a könyvtári ügy Németországban elért s röviden jellemzi a könyvtárak épülete, felszerelése, rendes javadalmazása terén manap található viszonyokat.

Az utolsó részben azután azokra a követelményekre mutat rá, melyek e téren még megvalósításra, fejlesztésre várnak, nem feledve el azokat a tanulságokat sem, melyeket a tudományos köz-könyvtárak a népkönyvtárak eredményeiből vonhatnak le. E fejtegetéseiből figyelemre legméltóbb az a rész, melyben a könyvtárakban divó mai munkafelosztás czélszerűtlenségét ostorozza. Az egyetemi végzettségű, tudományos tisztviselők mellett feltétlenül szükségesnek tartja egyszerű kezelő tisztviselők (mittelbeamten) alkalmazását, a kik levonnék amazok vállairól azon technikai munkálatok terhét, melyek ma a tudományos tisztviselő java erejét fölemészitik s minden magasabb feladatra képtelenné teszik, vagy legalább is elkedvetlenítik. »Erst wenn diese voraussetzung erfüllt ist, werden die geistigen kräfte, die in dem wissenschaftlichen personal vorhanden sind, bei der gegenwärtigen ordnung der dinge aber zu einem guten teil brach liegen, in vollem umfange für die bibliothek frei werden. Erst dann sind die grundlagen dafür geschaffen, dass der bibliothekar zur regel wird, der jetzt die ausnahme ist: der mit gesundem ehrgeiz und starkem verantwortlichkeitsgefühl die ihm übertragene abteilung arbeitend und beaufsichtigend zum besten des institutes zu machen strebt, der die ganze bibliothek mit dem auge des herrn, nicht des mietlings ansieht und ungeheissen hilft und bessert, wo die gelegenheit sich bietet, der nicht in die gefährliche andacht der quisquillien versinkt, sondern mit freiem blick das grosse vom kleinen zu scheiden weiss, der nicht an der schablone klebt, sondern nachdekend und aufmerksam den standpunkt des kritikers auch den bestehenden einrichtungen gegenüber festhält, und der schliesslich, wie sich das für den hüter und verwalter wissenschaftlicher schätze von selbst verstehen sollte, musse und frische genug aus dem dienste rettet, um für seinen teil auf bescheidenem haualtar die flamme der wissenschaft zu nähren».

Igaz szavak, melyek megszivvelését a mi kulturpolitikusainknak is melegen ajánlhatjuk.

Dr. Gulyás Pál.

Essai de bibliographie pratique. Aide-Mémoire du libraire et de l'amateur de livres. Répertoire d'ouvrages rares ou curieux en tous genres anciens, et modernes, éditions originales, livres à gravures des XVIe, XVIIe et XIXe siècles, impressions rares, etc. Avec l'indication de leur valeur dans le commerce par un Ancien Libraire. Paris, 1906. Aide-Mémoire du libraire et de l'amateur de livres. (Ny. Mâcon, Protat frères). 8-r. 4, 443 l. Ára 20 fr.

A francia könyvgyűjtők s antikváriusok klasszikus kézikönyvének *Brunet* Manueljének, tekintve a legutolsó kiadása óta lefolyt hosszú időközt, egy nagy fogyatkozása van: az egyes könyvek mellé kitett árak jórésze ma már nem áll érvényben. Az izlés változása, mely az árak kialakulására oly döntő befolyással van, az utóbbi ötven esztendő alatt gyökeresen megváltoztatta a régi könyvpiacz árait s ezekre szöktette azon kötetek értékét, melyek *Brunet* idejében néhány száz frankért voltak kaphatók, míg másokat, főleg az Elzevriereket, Aldinákat, Estienneket leszorította régi áruk magaslatáról. Örömmel kell tehát üdvözlönnünk minden olyan kísérletet, mely az újabb áralakulások repertorizálására vonatkozik, még akkor is, ha e kísérlet igen távol áll a tökéletesség és megbízhatóság azon magaslatától, melyre *Brunet* egykor emelkedett.

Ily hasznos, bár fogyatkozásokkal telt kísérlet, az előttünk fekvő kötet is, mely betűrendben több ezer, szinte kizárólag francia nyelvű munkát sorol fel, igen rövid címekkel s a manap szokásos árak megjelölésével. Francia bíráló szemére vetették, hogy igen sokfélélt ölel föl, s ezzel nagyon is érezhetővé válik hiányossága, továbbá, hogy a tulajdonképeni ritkaságok mellett sok olyan munkára is kiterjeszkedik, melyek legfeljebb azért kerülnek ritkábban a könyvpiaczra, mivel senki sem keresi őket. E fogyatkozásokhoz járul még számos sajtóhiba s a cikkek beosztásánál tapasztalható sokszor bosszantó félreértés is, a mi szintén használhatósága rovására van. Mindezeknél érzékenyebb hátránya azonban a műnek, szerintünk, abban rejlik, hogy a könyvek értékelésénél semminemű idézettel (árverés, könyvkereskedői jegyzék stb.) nem dokumentálja eljárását s a dolgozat használójának mintegy vakon kell hinnie a névtelen szerző ítéletében. Már pedig, hogy ez ítélet mennyire ingadozó, azt egy sajtóhiba folytán kétszer szereplő munka eléggé bizonyítja. A *Histoire de la ville de Châlons-sur-Marne* u. i. *Barbat* és *Barbot* nevű szerző alatt is szerepelvén, az első esetben 60—65 frankra, a másodikban viszont 80—90 frankra van téve.

A munka tehát csak a legnagyobb óvatossággal használandó.

Briquet, C. M. *Les filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600. Avec 39 figures dans le texte et 16.112 fac-similes de filigranes.* Paris, 1907. Alphonse Picard & Fils. 4-r. Négy kötet. I. köt. XXIV, 234 l. Pl. A—Ch. Facs. 1—3646; II. Ci—K (4), 235—426 l. Facs. 3648—7877; III. L—O (4), 427—620 l. Facs. 7878—12.395; IV. P—Z (4), 621—836 l. 12.396—16.112. Ára 160 fr.

A papiros-vízjegyekről, melyek jelentősége felől olvasóink *Szényi* I. Lászlónak folyóiratunk mult évi folyamában megjelent tanulmányából szerezhetnek tájékoztatást, ez értekezéssel egyidőben jelent meg C. M. *Briquet*-nek a kérdés eddigelé legalaposabb ismerőjének négykötetes összefoglaló munkája, mely az összes ily irányú régibb kutatásokat antikválja.

Briquet kutatása a következő országokra terjedt ki: Itália, Franciaország, Németország, Ausztria-Magyarország, Svájc, Belgium és Németalföld. A terület illetén korlátozását a kutatás számára fölvetett korhatár (1600) szabta meg, miután a többi európai államokban ez idő előtt papirgyárak nem működtek. A kutatás mintegy 1000 kötet nyomtatvány, 30.840 okmánykötet, 1432 iratsomag ívről-ívre való átvizsgálására terjedt ki s eredménye 44.000 vízjegy-hasonmás összegyűjtése volt, melyet 65.000 alkalommal másolt le. E nagy gyűjteményből természetesen mindenekelőtt a másodpéldányok selejteztek ki, azután azok, melyek 1600-on túli évekből fordultak elő. De még így is, a hasonmások akkora tömege maradt fenn, hogy valamennyiök közzététele merő lehetetlenségnek mutatkozott. *Briquet* tehát válogatni volt kénytelen. A válogatásnál minden vízjegy-csoport legrégebb képviselőjét s legfőbb, legjellegzetesebb változatait vette fel. Minthogy e változatok sokszor igen szép számot képviselnek (a ratisbonnei papirgyár pl. 59 évi időközben a város czímerét 26 változatban használta fel), *Briquet* munkája még e válogatás daczára is 16.112 hasonmást tartalmaz. A hasonmások eredeti nagyságban tétettek közzé. Elrendezésük az ábrázolt tárgyak francia elnevezésének betűrendjében történt, szindulús leírásuk is, mely utóbbi a papiros méretein kívül előfordulásuk évét s a kiadvány megnevezését is feltünteti. A betűrendes elrendezés igen megkönnyíti *Briquet* művének használatát, főleg akkor, a midőn valamely okmányon előforduló vízjegyet akarunk meghatározni.

A vízjegyek tudományos jelentősége, mint ismeretes, abban áll, hogy segélyükkel valamely keltezetlen okmány vagy nyomtatvány hozzávetőleges korát megállapíthatjuk. *Briquet* egy-egy vízjegy korhatárát a rendes alakú papirosoknál 15, a nagyalakúaknál 30 esztendőre teszi, *Likhacsev*-vel szemben, a ki 10 évet vesz

fel. E korhatáron belül annál inkább szűkül a felvehető időköz, minél több datált dokumentumon szerepel egy és ugyanazon vízjegy. Ha egy keltezetlen okmányon pl. oly vízjegy szerepel, mely csak egy, mondjuk 1481-ből datált ügyiraton fordul elő, ebből azt kell következtetnünk, *Briquet* szerint, hogy az illető keltezetlen okmány akár az 1481-et megelőző, akár az azt követő 15 esztendőből való, tehát 1466 és 1496 közé helyezendő. Ha egy második támpontunk is van, pl. egy 1486-ból datált okmány alakjában, akkor a korhatár ekként módosul: 1486—15 és 1481+15, v. i. 1471 és 1496 között. De ha oly szerencsések vagyunk, hogy a szóban forgó vízjegyet, tegyük fel, 24 esetben jegyeztük ki az 1478 és 1490 évek közti időközből, nagy valószínűséggel állíthatjuk, hogy a huszonötödik, keletnélküli okmány is ez évekből való.

Briquet munkájához terjedelmes bevezetést is írt, melyben a papirgyártás rövid történetét, technikáját s a vízjegyek összefoglaló jellemzését adja. Ennek ismertetésére, miután *Szőnyi* I. László fentemlített dolgozata bőven szolt e tárgyról, főlegesen kiterjeszkednünk.

Briquet nagy fáradsággal és sok költséggel előállított munkáját úgy levéltárosainknak, mint a XV. és XVI. századi nyomtatványokkal foglalkozó bibliografusainknak melegen ajánljuk: datálatlan darabok kormeghatározásánál nélkülözhetetlen segéd-eszköz, mely a paleográfiai és tipográfiai kritériumokkal összeegyeztetve becses eredményekhez vezet.

Dr. Gulyás Pál.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

Deutsche Literaturzeitung. XXVIII. évfolyam 40. szám (1907. október 5.): Emil *Jaeschke*, Volksbibliotheken (Bücher- und Lesehallen), ihre Einrichtung und Verwaltung. (Gottlieb Fritz). — E. S. *Mittler* und Sohn, königliche Hofbuchhandlung und Hofbuchdruckerei. 1789. — 41. szám (október 12.): L. *Adam*, Über die Unsicherheit literarischen Eigentums bei Griechen und Römern. (Wilhelm Cönert). — 42. szám (október 19.): A *Hortzschansky*, Bibliographie des Bibliotheks- und Buchwesens. 3. Jahrg.: 1906. (Gottfried Zedler). — A. E. *Schönbach*, Über Lesen und Bildung. 7. Aufl. — 43. szám (október 26.): Ernest *Rahir*, La bibliothèque de l'amateur. Guide sommaire à travers les livres anciens les plus estimés et les principaux ouvrages modernes. — 48. szám (november 30.): Ludwig *Schemann*, Die Gobinausammlung der kaiserlichen Universitäts- und Landesbibliothek zu Strassburg. (Bernhard Groethaysen). — 50. szám (december 14.): J. *Popp*, Literarischer Ratgeber für die Katholiken Deutschlands. VI. Jahrg. — 51—52. szám. (december 21.): A. *Dreyer*, Bücherverzeichnis der Zentralbibliothek des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins. (Richard Böhme). — R. *Focke*, H. *Hermelink*, G. *Witkowski*, R. *Wuttke*, Das Buchgewerbe und die Kultur.

La Bibliofilia. IX. évfolyam 6—7. szám (1907. szeptember—október): Enrico *Filippini*, Per una *Visione* francescana del trecento. — E. *Spadolini*, Il *Portolano* di Grazioso Benincasa. (Folytatólagos közlemény). — Leo S. *Olschki*, La caccia al libro in Italia. — G. *Boffito*, Saggio di bibliografia aeronautica italiana. Correzioni ed aggiunte tratte dalle schede del chmo. dott. Diomede Buonamici bibliofilo livornese. (Folytatólagos közlemény). — D. *Ciàmpoli*, Gli Statuti di Galeotto d' Oria per Castel Genovese ne' Frammenti di un Codice Sardo del secolo XIV. (Folytatólagos közlemény). — Arnaldo *Bonaventura*, Un *Breviarium* del secolo XIII. — Sidney J. A. *Churchill*, Bibliografia Celliniana. (Befejező közlemény). — 8. szám (november): Attilio *Mori*, Le carte della Toscana di D. Stefano Buonsignori. — Arnaldo *Bonaventura*, Antiche *Suites* orchestrali Francesi. — E. *Spadolini*, Il *Portolano* di Grazioso Benincasa. (Folytatólagos közlemény). — D. *Ciàmpoli*, Gli Statuti di Galeotto d' Oria per Castel Genovese ne' Frammenti di un Codice Sardo del secolo XIV. (Folytatólagos közlemény). — G. *Boffito*, Saggio di Bibliografia aeronautica italiana. Correzioni ed aggiunte tratte dalle schede del chmo. dott. Diomede Buonamici bibliofilo livornese. (Befejező közlemény). — 9. szám (december): G. *Boffito*, Di un codice miricato di Macrobio appartenente al sec. XV. — A. B., Ancora del Codice Scarlattiano. — Giulio *Guicciardini*, La più antica traduzione in volgare della *Batracomiomachia*. — D. *Ciàmpoli*, Gli statuti di Galeotto d' Oria per Castel Genovese ne' Frammenti di un Codice Sardo del secolo XIV. (Befejező közlemény). — **Állandó rovatok:** Notizie. Pubblicazioni di carattere bibliografico e intorno alla storia dell' arte tipografico. Vendite pubbliche. Cataloghi notevoli. Necrologio.

Mitteilungen des Österr. Vereins für Bibliothekswesen.

XI. évfolyam 4. füzet (1907. október—deczember): Gustav *Leibinger*, Domenico Vallarsi's Hieronymus-Ausgaben. — Ferdinand *Mencik*, Eine Sammlung von Einblattdrucken. — Bernhard *Seuffert*, Beiträge zur Wieland-Bibliographie. — *Literarische Besprechungen*: Dr. Isaak Collijn, Katalog öfner Västerås Läroverksbibliotheks Inkunabler. U. a. Katalog der Inkunabeln der kgl. Universitätsbibliothek zu Uppsala. (C—II). Campbell Dodgson, Catalogue of early German and Flemish woodcuts preserved in the Department of prints and drawings in the British Museum. Vol. I. (H. R.) J. A. Farrer, Literarische Fälschungen. (—ü—) Konrad Stefan, Geschichte der Entstehung und Verwaltung der k. k. Studien-Bibliothek in Laibach. (—w—). Paul Lacombe, Livres d'heures imprimés au XVe et au XVIe siècle conservés dans les bibliothèques de Paris. (H. Bohatta). — Karl Junker, Festschrift zur Feier des hundertjährigen Bestehens der Korporation der Wiener Buch-, Kunst- und Musikalienhändler. (—w—). Rudolf Pindtner, Die Inkunabeln in der Fidei Kommissz-Ribliothek des Fürsten Dietrichstein auf Schlosz Nikolsburg. — *Állandó rovatok*: Aus österreichischen Bibliotheken. Vereins-Nachrichten. Personal-Nachrichten. Vermischte Nachrichten.

Rivista delle biblioteche e degli archivi. XVIII. évfolyam 9. szám (1907. szeptember): Luigi *Gabrielli* La biblioteca comunale di Grenoble. — Curzio *Mazzi*, Le gioie della Corte Medicea nel 1566. — *10—11. szám* (október—november): Guido *Biagi*, Di un esemplare dell'edizione di Jesi della »Divina Commedia« appartenuto a Ugo Foscolo. — Giuseppe *Fumagalli*, I cento migliori libri italiani. — Giuseppe *Graziano*, Per l'igiene delle biblioteche. — Giorgio *Rossi*, Appunti sulla composizione del »Cicerone« de lettere inedite di G. C. Passeroni. — Curzio *Mazzi*, Le gioie della Corte Mediceo nel 1566. — *Állandó rovat*: Notizie.

Revue des bibliothèques. XVII. évfolyam. 7—9. szám (1907. július—szeptember): André *Lemoisne*, Notes sur l'évolution du portrait enluminé en France du XIIIe au XVIIe siècle, à propos de l'Exposition de la Bibliothèque Nationale. — Mario *Schiff*, Editions italiennes des oeuvres de Jean-Jaques Rousseau. — *Bibliographie*: Maurice Gossart, Catalogue des incunables d'origine néerlandais conservés à la bibliothèque communale de Lille. (A. Boinet.) Paul Delalain, Les libraires et les imprimeurs de l'Académie Française de 1634 à 1793. Notices biographiques. (A. B.) Stephan Beissel, Geschichte der Evangelienbücher in der ersten Hälfte des Mittelalters. (A. Boinet.) Charles Schmidt, Les Sources de l'histoire de France depuis 1789 aux Archives Nationales. (A. B.) Henri Marul, Henry Bouchot, Ernest Babelon, Paul Marchal, Camille Couderc, La Bibliothèque Nationale. (A. Binet.) Etienne Deville, Inventaire sommaire d'un fragment de cartulaire de l'abbaye du Bec, Conservé à la Bibliothèque Nationale. (R. N. Sauvage.) Archives du Cognier (J. Chappéo — Le Mans), publiées avec le concours de l'abbé L. J. Denis. (Etienne Deville.) Pierre Champion, Le manuscrit autographe des poésies de Charles d'Orléans. (Léon Dorez.) Miscellanea storico-letteraria a Francesco Mariotti nel cinquantésimo anno della sua carriera tipografica.

(Léon Dorez.) — *Chronique des bibliothèques*: Allemagne. Autriche-Hongrie. Belgique. France. Italie. — *Melléklet*: Henri *Dehérain*, *Catalogue des Manuscrits du fondser. Cuvii*

The library journal XXXII. kötet 10. szám (1907. október): Grace *Thompson*, On the selection of books for Children. — Samuel H. *Ranck*, The public library as a part of the municipal government. — John Russel *Hayes*, Ainhust college library. — Frances L. *Rathborne*, Picture bulletins practically applied. — Esther *Crawford*, A. L. A. Subject headings. — *New-York*. civil service examination for library organizer. — *Cort* of *New-York* city libraries. — *Free* public libraries under municipal control. — *Public* libraries and Mr. Andrew Carnegie. — *Book-begging* by small libraries. — *Contagion* through books. French suggestions. — *Some* canons of classification. — *Brooklyn* central library plans. — *Eighth* conference of german librarians. — *Reviews*: Ernest A. Baker, History in fiction, a guide to the best historical romances, sagas, novels and tales. 2 köt. (J. N. Larned.) James Duff Brown, Manual of library economy. Emil Jaeschke, Volksbibliotheken. (J. I. W.) — *11. szám* (november): W. N. Chattin *Carlton*, College libraries in the mid-nineteenth century. — Walter B. *Briggs*, Reference Work in public and in college libraries: a comparison and a contrast. — C. Alex. *Nelson*, The college study at Columbia. — The *Boston* Athenaeum centenary. — Euphemia K. *Corwin*, Berea College and its library. — Esther *Crawford*: A. L. A. subject headings. II. — *American* library institute. — *Duty-free* importation by college and incorporated libraries. — *Confiscated* periodicals. — *Reading* room statistics. — *Women* in libraries. — *12. szám* (december): *Publisher's* note. — *Staff* meetings: their organization, methods and results. — Theresa *Hitchler*, The succesfull loan-desk assistant. — P. F. *Farrow*, Staff conferences. — Esther *Crawford* A. L. A. Subject headings. III. — *Sex-Ratio* of library users. — *Government* statistics of libraries: suggestions for improvement. — *Legislation* reference work in Baltimore. — *Report* of the librarian of Congress. — *Association* of medical librarians. — *Proposed* international congress of librarians and archivists. — *American* library institute. — *Michigan* state teachers' association. — *Southern* educational association, department of libraries. — *Reviews*: Thomas Lindsley Bradford, The bibliographer's manual of American history. (Caroline M. Hewins.) O. G. Sonneck, Early concert life in America. 1731–1800. (Edwin M. Jenks.) — **Állan d ó r o v a t o k**: Editorials. — American library association. — State library commissions. — State library associations. — Library clubs. — Library schools and training classes. — Library economy and history. — Gifts and bequests. — Practical notes. — Librarian. — Cataloging and classification. — Bibliography. — Anonyms and pseudonyms. — Notes and queries. — Humors and blunders.

Zeitschrift für Bücherfreunde. XI. évfolyam 1907/1908. 7. szám (1907. október): Hans Wolfgang *Singer*, Die Kleinmeister. I. — O. *Ulrich*, Eine bisher unbekannte Originalradirung Goethes. — Klemens *Löffler*, Das Schrift- und Buchwesen der Brüder vom gemeinsamen Leben. — M. *Maas*,

Aus einer babylonischen Tempelschulbibliothek. (2000 v. Chr.) — 8. szám (november): Hans Wolfgang Singer, Die Kleinmeister. II. — Franz Heinemann, Schillers »Wilhelm Tell« in der Musikgeschichte des XIX. Jahrhunderts. — Axel Anthon Björnbo, Ein Beitrag zum Werdegang der mittelalterlichen Pergamenthandschriften. — Hans Landsberg, Der Hund des Aubri. — 9. szám (december): Hans Wolfgang Singer, Die Kleinmeister. III. — Friedrich Dencken, Norwegische Buchkunst. — W. L. Schreiber, Frau Venus und der Verliebte. Ein Holzschnitt aus dem XV. Jahrhundert. — Állandó rovat: Chronik.

Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXIV. évfolyam 10. szám (1907. október): Karl Esselborn, Die Pflichtlieferungen im Grossherzogtum Hessen. (Folytatólagos közlemény.) — 11. szám (november): Karl Esselborn, Die Pflichtlieferungen im Grossherzogtum Hessen. (Befejező közlemény.) — E. Sieg, Verzeichniss der Bibliotheca Indica und verwandter Indischer Serien nach Werken und Nummern. — 12. szám (december): Adolf Schmidt, Das älteste gedruckte deutsche Beichtbüchlein. — Joseph Hilgers S. J., Zur Bibliographie des Quietismus. — Otto Clemen, Bibliographica zur Reformationsgeschichte. — **Literaturberichte und Anzeigen:** Ludwig Schmidt, Katalog der Handschriften der königl. öffentlichen Bibliothek zu Dresden. Bd. 3. (P. Gabriel Meier.) Hermann Schöne, Supplementum auctorum graecorum. Repertorium griechischer Wörterverzeichnisse und Speziallexika. (H. Krause.) — **Állandó rovatok:** Umschau und Nachrichten. Neue Bücher und Aufsätze zum Bibliotheks und Buchwesen. Antiquariatskataloge. Bücherauktionen. Personalmeldungen. Berichtigung. Bekanntmachung.

A MAGYAR BIBLIOGRAFIAI IRODALOM AZ 1907. ÉV UTOLSÓ NEGYEDÉBEN.

Összeállította: HORVÁTH IGNÁCZ.

BIBLIOGRAPHIA, Társadalomgazdaságtani —. II. évfolyam. 1907. Cöthen, 1907. Dünnhaupt Pál kny. 8-r. Október 577—632 l. November 633—696 l. December 697—752 l. (Közgazdasági Szemle melléklete.)

CATALOGUL cărților aflătoare în biblioteca »Reuniunii învățătilor români greco-cat. din jurul Gherlei — Szamosújvár.« Szamosújvár, 1907. Todoran Endre »Aurora« kny. 8-r. 16 l.

CZÍMJEGYZÉKE, A budapesti pinceszék szak- és munkaközvetítő egyesületének (kávéssegédek) könyvtári —. Budapest, 1907. »Világosság« kny. Kis 8-r. 55 l. Ára 20 fill.

CZÍMJEGYZÉKE, A kolozsvári Máv. altiszti kör könyvtárának —. Kolozsvár, 1907. Szent Bonaventura kny. 8-r. 33 l.

CZÍMJEGYZÉKE, A magyar királyi honvéd-főreáliskola könyvtárának —. 1907. Sopron, 1907. Romwarter Alfréd kny. 8-r. VII, 256 l.

CZÍMJEGYZÉKE, Az egyesületi könyvtár. Katalog der Bibliothek des Fachvereines, Budapest, 1907. »Világosság« kny. 8-r. 62 l. (Magyarországi Könyvnyomdászok és betűöntők Szakegyesülete.)

CZÍMJEGYZÉKE, A székesfővárosi tisztviselők és hivatalnokok otthona könyvtárának —. Kiadja a székesfőv. tisztviselők és hivatalnokok otthona. Budapest, 1907. Székesfőváros házi nyomdája. 8-r. 64 l.

ÉRTESÍTŐJE. A fővárosi könyvtár —. Szerkeszti dr. Thirring Gusztáv igazgató. (A »Fővárosi Közlemények a statisztika és közigazgatás köréből« melléklete). I. évf. 1907. december hó. 3—4. szám. Bulletin de la bibliothèque municipale de Budapest stb. Budapest, 1907. Székesfőváros házi nyomdája. 8-r. 2, 81—116 l.

FERENCZ ÁRPÁD. A kolozsvári magy. kir. dohánygyári dalkör könyvtárának tartalomjegyzéke. Kiadja: A m. kir. dohánygyári dalkör választmányja. Összeállította — könyvtárnok. Kolozsvár, 1906. Szent Bonaventura kny. 8-r. 35 l. Ára 20 fill.

HAVI KÖNYVÉSZET, a magyar könyvkereskedelemben megjelent és megjelenőben levő újdonságokról. 1907. 9—11. sz. szeptember—november. Budapest, 1907. Nagy Sándor kny. 8-r. 71—114. l.

JEGYZÉK a magyar királyi tud.-egyetemi nyomda igazgatóságánál készletben tartott tan- és vezérkönyvek, tudományos és egyéb művek, tanszerek, utasítások, szabályrendeletek és nyomtatványokról. Budapest, 1907. M. kir. tudomány-egyetemi nyomda. 4-r. 58 l.

JEGYZÉKE, A Budapest-Margitkörüti Sz. Ferencz-rendiek kéziratok könyveinek —. Kolozsvár, 1906. Sz. Bonaventura kny. 8-r. 31 l.

JEGYZÉKE, A Budapest székesfővárosi »Felső Krisztina-körüti Casino« könyvtári —. 1907. évi első kiadás. Budapest, 1907. Weiss L. és F. kny. 8-r. 19 l.

JEGYZÉKE, A felsőkismartonhegyi »kath.-polgári-kör« könyvtárának —. 1907. Verzeichniss der Bücherei des »K.-Bürger-Vereines« zu Felsőkismartonhegy 1907. Kismarton, 1907. Dick Ede kny. 8-r. 32 l. Ára 20 fill.

JEGYZÉKE, A múzeumok és könyvtárak országos tanácsának hatáskörébe tartozó népkönyvtárak — az 1907-ik évben. Budapest, 1907. Athenaeum kny. 8-r. 65 l.

JEGYZÉKE, A nagybecskereki közs. főgimnázium ifjúsági könyvtárának — 1906—1907. (Megjelent a Kegyes-tanítórend vezetése alatt álló nagybecskereki községi főgimnáziumról az 1906—1907. tanév végén kiadott értesítő 54—86. lapjain.)

JEGYZÉKE, A székelykeresztúri unitárius gimnázium ifjúsági könyvtárának —. Székelykeresztúr, 1907. Szabó Kálmán kny. 8-r. 56 l.

JEGYZÉKE, A Szent-István-társulat —. III. Ifjúsági iratok, népies olvasmányok, szépirodalmi művek. Budapest, 1907. Stephaneum kny. 8-r. 54 l.

KAÁN GÉZA. A VIII. ker. józsefvárosi kör könyvtári jegyzéke. Összeállította alberti —, könyvtárnok. Budapest, 1907. Szent-László kny. 8-r. 22 l.

KATALOG der öffentlichen Leihbibliothek über ungarisch-deutsche und französische Literatur des Alexander Árvay jun. in Szeged, Kárász-Gasse Nr. 10. Catalogue des oeuvres littéraires hongrois, allemand et français de la bibliothèque publique de Alexandre Árvay jun. à Szeged, Kárász-utca 10. Szeged, 1907. Schulhof Károly kny. 8-r. 45 l. Ára 20 fill.

KATALÓGUSA, A pozsonyi kereskedelmi és iparkamara könyvtárának —. Pozsony, 1906. Augermayer Károly kny. 4-r. XIV, 342 l.

KÖNYVECSKÉJE, A »Szentesi Református Kör« könyvtári kiviteli — kortag részére. Szentes, 1907. Vajda B. utóda kny. 8-r. 48 l. Ára 40 fill.

KÖNYVJEGYZÉKE az alsó-dabasi evangélikus református egyház tulajdonát képező könyvtárnak. Gyoma, 1907. Kner Izidor kny. 8-r. 15 l.

KÖNYVJEGYZÉKE, A besztercebánya-egyházmegyei róm. kath. tanítók egyesülete könyvtárának kezelése és használása szabályai és —. Besztercebánya, 1907. Machold Fülöp kny. 8-r. 26 l.

KÖNYVTÁRJEGYZÉKE, A »Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület« —. Budapest, 1907. Nagy Sándor kny. 8-r. 7 l.

KÖNYVTÁRJEGYZÉKE A »Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület« —. Budapest, 1907. Nagy Sándor kny. 8-r. 3 l.

KÖNYVJEGYZÉKE, A földesi olvasó-kör —, Debreczen, 1907. Hoffmann és Kronovitz kny. 8-r. 20 l.

JEGYZÉKE, A körmőczbányai áll. főreáliskola ifjúsági könyvtárának —. Körmőczbánya, 1907. Paxner J. és Biron H. kny. 8-r. 61 l.

KÖNYVJEGYZÉKE, A pancsovai m. kir. állami főgimnázium ifjúsági könyvtárának —. A IV---VIII. oszt. tanulók számára. Pancsova, 1907. Kohn és Krausz kny. 8-r. 41 l.

JEGYZÉKE, A pápai református főisk. ifjúsági képzőtársulat könyvtárának —. Pápa, 1907. Főiskolai kny. 8-r. 146, 2 l.

KÖVENDI DÉNES, A Kunmadarasi egyházi népkönyvtár könyvjegyzéke. 1907. Debreczen, 1907. Városi kny. 8-r. 14 l.

LELTÁRA, A czeplédi ipartestület könyvtárának — 1907, november hó. Czepléd, 1907. Sárík Gyula kny. Kis 8-r. 24 l.

MÁSOLATA, A »Mohácsi Casino-Egyesület« könyvtár katalógusának —. Mohács, 1907. Blandl János kny. 8-r. 28 l.

V. NACHTRAG zum Catalog der Bibliothek des Militärwissenschaftlichen und Casino-Vereines in Budapest. Berichtigt vom 1. Oktober 1905. bis 30. September 1907. Budapest, 1907. Kertész József kny. 8-r. 27 l.

OSZTÁLYA, A budapesti V. ker. m. kir. állami főgimnázium ifjúsági könyvtárának J. —. Budapest, 1907. Fritz Ármin kny. 8-r. 28 l.

PÓTLÁSA, A szekszárdi casino könyvtár-jegyzékének — 1906. Szekszárd, 1907. Báter János kny. 8-r. 17 l.

TARTALOM-JEGYZÉKE, A diósgyőri m. kir. vas- és aczélgyári »Jószerencse« dal- és műkedvelő-egylet könyvtárának —. Összeállítottat: 1907 augusztus hóban. Miskolcz, 1907. László Adolf kny. 8-r. 38 l.

TARTALOM-JEGYZÉKE, A salgótarjáni aczélgyári olvasó-egylet könyvtárának — az 1907. évben. Salgótarján, 1907. Friedler Ármin kny. Kis 8-r. 60 l.

VARGHA LAJOS, A szombathelyi felső kereskedelmi iskola ifjúsági könyvtárának betűsoros jegyzéke. Összeállította — tanár, könyvtáros. 1907—1908. Szombathely, 1907. Geist Márton kny. 8-r. 16 l.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Szana Tamás †. A magyar bibliofil-irodalmat számottevő veszteség érte Szana Tamásnak ez év február 11-én történt elhunytával. Annak a sajnos nálunk még mindig igen kicsiny gárdának volt egyik oszlopos tagja, mely a vérbeli bibliofil szeretetével gyűjti és dédelgeti a könyveket s színesen, élvezetesen tud is írni kedvenceiről. 1844 január elsején született a heves-megyei Tiszafüreden, a hol alsóbb iskoláit is végezte. A jogot Debreczenben, Kassán és Budapesten hallgatta, a kiegyezés esztendejében ügyvédi oklevelet is szerzett, de mint gyakorló ügyvéd sohasem működött, hanem teljesen az irodalomnak a művészeteknek szentelte életét. Irodalomtörténeti és művészeti dolgozatai mellett a bibliofilia köréből vett tanulmányokkal is gazdagította irodalmunkat. Legjelentősebb alkotása e nemben *A könyv régen és most* című 1888-ban megjelent kötetkéje, mely ezen a téren irodalmunkban első s máig is egyetlen kísérlet. Nyolcz fejezetben mondja el benne Szana azokat a tudnivalókat, melyek a szenvedélyes bibliofil érdekkelhetik, jobbra francia forrásművek alapján. E csinos dolgozat méltó párja az a cikksorozata, melyet 1899-ben gyűjtött össze *Egy amateur naplójából* címen, szerény, de izléses kiállítású kötetben. Az utóbbi kötet egyik legsikerültebb fejezetéből, *Az amateur*-ből bemutatjuk azt a kedves anekdotát, mely magáról az elhunyt-ról szól s legfényesebben jellemzi bibliofil lelkületét. Szana a bibliofilek egyik legkeresettebb cikkéről *Dorat Les Baisers* című verskötetéről beszél, mely tudvalevőleg 1770-ben *Eisen* rajzaival illusztrálva látott napvilágot kétféle kiadásban, úgy mint közönséges és nagyobb szélű, merített papíroson:

»Egy napon Sz. barátom, ki a hazai régi nyomtatványokat gyűjti nagy szakértelemmel, azzal a hírrrel lep meg, hogy *Dorat* egyik művét megvásárolta, s minthogy könyvtárában nincsenek francia szépírók, a könyvet hajlandó nekem átengedni. Pár napig azonban várakoznom kell, mert cserét ajánlott egy antikváriusnak s míg attól választ nem kap, a könyv felett nem rendelkezhetik.

»— Nálad van a *Dorat*? — kérdeztem lázas kíváncsisággal s az igenlő válaszra, már karomat a karjába fűzve, vonszoltam őt a lakására.

»A kötet az asztalon hevert; alakjáról rögtön felismertem. Izgatottan vettem kezembe; a mit sejtettem, csakugyan megvalósult: a könyv a *Baisers* ritka kiadása volt. Szerény köntöst viselt ugyan, hihetőleg valamely régi német könyvkötő ruházta; de metszetei hámulatosan frissek, egyes lapjai meglepően tiszták valának. Csakis egy-két helyen mutatkoztak könnyen eltávolítható, kisebb vízfoltok.

»Az első meglepetésből csak nagynehezen tudtam magamhoz térni. Hogy kerülhetett hozzánk ez a szép példány? Vajjon ki lehetett első tulajdonosa? Azután egyszerűen hónom alá csaptam a könyvet s minden szó nélkül távozni akartam vele.

»Barátom csak nagy nehezen tudta megértetni, hogy az adott szó a bibliofilt, az amatőrt is kötelezi, s az a két-három nap, a meddig várakoznom kell, éppenséggel nem örökkévalóság.

»De nekem örökkévalóság volt. Nyugalmamat, munkakedvetem elveszítettem s azt óhajtottam, vajha annak az antikváriusnak az emlékezetéből minden bibliográfiai ismeret kiesnék egy rövid pillanat alatt. Pogányabb, embertelenebb gondolatom már nem támadhatott volna.

»És az amatőrök védő szelleme ezúttal pártomra állott. Az antikvárius egy gyöngye pillanatában ki engedte karmai közül siklani az értékes könyvet.

»*Dorat* Baisers-je az enyém lett.

»De boldogságom még nem volt teljes. A könyv nem maradhatott falusiasan szerény köntösében és a vízfoltos lapokat is tisztogattatnom kellett. Vajjon a mosás nem okoz-e kárt a papirban, vajjon az én *Gottermayer* barátom tudja-e a könyvet majd úgy ruházni, hogy nagyvilági társai mellett pirulás nélkül megjelenhessen?

»Ez a gondolat kísért, üldözött mindenütt; íróasztalom mellett ép úgy, mint sétáimban.

»Ott voltam a foltos lapok fűrésztésénél, órákat töltöttem a könyvkötőműhelyben s magam választottam ki a vörös maroquint ép úgy, mint az apró bélyegzőket, melyeket a könyv aranyozásánál alkalmaztatni kívántam.

»A könyv végre elkészült s én egy szép *Dorat*-kötet boldog tulajdonosa lettem. Olyan példányé, melyet nemcsak a hozzám hasonló szegény ördögök, hanem az amatőrökké változott pénzeszsákok is megírgyelhetnek.«

Íme ilyen volt néhai jó *Szana* Tamás mint bibliofil s ilyen volt mint író.

Σ

A Kassai Múzeum új miniszteri biztosa. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr márczius havában kelt leiratával *Varjú* Elemér m. n. múzeumi segédőrt bízta meg miniszteri biztosi minőségben a Kassai Múzeum igazgatásával. A mily nehezünkre esik *Varjútól*, mint intézetünk egyik legképzettebb s legrokonszenvesebb tagjától megválnunk, szintoly örömmel látjuk őt oly munkakörbe helyezve, melynek betöltésére sokoldalú képzettsége, őszinte ügyszeretete annyira alkalmassá teszik. Őszintén kívánjuk, hogy Felső-Magyarország e máris jelentős intézete, melyet elődje *Mihalik* József oly sok ízléssel és szerencsével rendezett be, az ő kezei alatt hatalmasan megizmosodva, teljesítse azt a fontos kulturális szerepet, melyre hivatva van.

A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének előadója. Ő felsége 1908 február hó 12-én kelt legmagasabb elhatározásával *Mihalik* József királyi tanácsos, orsz. felügyelőt, a főfelügyelőség előadójává megtöltött kinevezni. *Mihalik*, a ki mint a Kassai Múzeum miniszteri biztosa,

szerzett magának elismerést múzeumi körökben, az előadói tisztet helyettesként 1907 január 1-től kezdve töltötte be.

Dante Divina comediájának 1472-ben Jesiben megjelent kiadása, mely tudvalevőleg Frederigo de Conti da Verona sajtóján nyomtatott, a legritkább nyomtatványok egyike. Megvan a M. N. Múzeum Széchényi orsz. könyvtárában is s az állandó kiállítás VI. szekrényében 74. sz. a. közszemlére is ki van állítva. A kiállítási katalógusban (II. kiadás 1903. 28—29. l.) azt olvassuk e kiadványról, hogy csupán »három példánya ismert«. Ezzel szemben Guido Biagi a *Rivista delle Biblioteche e degli archivi* mult évi október—novemberi számában e kiadás egy példányáról értekezve, azt állítja, hogy hét példánya ismeretes. E hét példány a következő: egy van Olaszországban, a *Trivulzianó*-ban; egy van a manchesteri *Rylands library*-ben, a hová Lord Spencer gyűjteményéből került; kettő van a *British Museum*-ban, ezek egyikét Antonio Panizzi 1847-ben 90 £-ért vásárolta meg Asher berlini könyvkereskedőtől, másikat pedig Panizzi utóda, Jones vásárolta kevéssel azután, amannak kiegészítésére; kettő van magántulajdonban: Alfred H. Huth, illetve báró Sidney Sonnino bibliophilek gyűjteményeiben. Végül a hetedik példány, mely egykor Andréé Tessier tulajdona volt, 1900-ban vétel útján a magyar állam tulajdonába került s jelenleg könyvtárunk egyik büszkesége.

Dr. G. P.

A kapronczai biblia. A Széchényi országos könyvtár 1907. évi szerzeménycínek egyik legbecsesebbje az a XV. századi biblia-kézirat, mely eddig a Bars-megyei Kaproncza község egyházának tulajdonában volt. A magyar irodalomtörténetet főleg azon szempontból érdekli, mert másolója magyar ember. A kézirat 8^a lapján megnevezi magát: 1478. *Et sic est finis huius glossarii magni Alberti tocus bibliae per manus Johannis Mayer de Crennicio.*

A kézirat első nyolcz lapja az egyes könyveknek distichonokba foglalt rövid tartalmát foglalja magában; a néhol egészen az érthetlenségig rövidített szavak alá a másoló magyarázó rövid megjegyzést írt. A szentírás könyvei a ma érvényben levő sorrendben következnek egymás után; az a csekély hiba valószínűleg a bekötőtől ered, hogy a bírák könyvének egy lapját az apocalipsis után tette. A szöveg majdnem teljesnek mondható, néhány kivágott laptól eltekintve. Az írás jól olvasható, az inicziálék egyszerűek, a fejezetek címei vörös tintával íratlak, az itt-ott látható kezdetleges díszítés pedig vörös és kék tintával történt. A szöveg szélén néhol rövid magyarázó jegyzet található a kevésbbé ismert helynevekről, mértékekről s effélékről. Egy-két helyen a szöveg kitoldását fellelhetjük, kétségtelenül a másolat összeolvasásának és javításának eredményeként.

Az értékes kézirat a XV. század közepén készülhetett. 1496-ban a kötés első táblájára írt feljegyzés szerint, *Kunsnyder* János hagyatékából került mint kegyes ajándék a kapronczai egyház birtokába. Kötés egykorú, rongált. A sarokszögek megvannak rajta, kapcsai azonban már elvesztek.

Bártfai Szabó László.

A Carnegie-féle könyvtárakról. Napilapjainkban több ízben olvashattunk azokról a nagyszerű közkönyvtárakról, melyekkel *Carnegie* András amerikai dollárfejedelem szinte elhalmozza az Északamerikai Egyesült-Államok s az Egyesült királyság boldog lakosait. Robert *Johnson* egy nemrég megjelent cikkében, mely a *Library Journal* m. é. októberi füzetében is napvilágot látott, arról győzi meg az olvasót, hogy a *Carnegie* alapította könyvtárak túlnyomó része — legalább Angliában — több kárt, mint hasznot hajt. A dollárkirály bőkezősége ugyanis csupán odáig terjed, hogy csinos könyvtár-épületet emeltessen, melynek főekessége — magának az alapítónak bronzból készült mellképe. A könyvanyag beszerzéséről s az épület további jókarban tartásáról, valamint a kezelési költségekről azonban elfeled gondoskodni. Azt hiszi, ez irányban eleget tesz azzal a kikötésével, hogy a község tartozik behozni a könyvtári adót, de azzal már nem törődik, hogy ez az adó tényleg elégséges lesz-e a felmerülő szükségletek fűdőzésére. Már pedig az adó, tekintve, hogy annak összege törvény által van korlátozva, kisebb községekben alig 2—3 száz fontot tesz ki, vagyis oly nevetségesen csekély összeg, melyből a könyvtár fentartásával s fejlesztésével járó költségeket fedezni tisztára képtelenség. *Carnegie* ez eljárása tehát inkább kárára, semmint hasznára van a könyvtárak ügyének. A cifra épületekbe rendesen selejtes könyvanyag kerül, melynek gyarapítása ötletszerű és hiányos, kezelése pedig botránnyosan kezdetleges. Megfelelő anyagi eszközök híján ugyanis szó sem lehet arról, hogy a város képzett könyvtári tisztviselőt szerződtethessen, hanem be kell érnie »az élet valamely hajótöröttjével, egy letört irtokkal, kiérdemesült rendőrrel vagy megbukott theologussal«, a ki hajlandó a »vakolómunkás bérével egyenlő« díjazásért reggel 9-től este 10-ig kiszolgálni a város mívelődni vágyó közönségét. S hiába tolmácsolták ezt a nyomorúságos állapotot *Carnegie* előtt: ép oly lehetetlen volt megértetni vele, hogy a könyvtárról épület emelésével még koránt sincs gondoskodva, mint a mily lehetetlen volt rávenni arra, hogy már létező, de szegény könyvtárak fejlesztésére akár egy garast is adjon. Íme így fest közelről a világszerte ünnepeit fáradhatatlan könyvtáralapító.

Observer.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE. — REVUE BIBLIOGRAPHIQUE HONGROISE.

Publiée par la bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois
Directeur: M. François Kollányi.

Quatre livraisons par an; prix du volume Nouvelle série. XV. volume. 4^e
6 couronnes = 6 francs = 5 marcs. livraison. Octobre—Décembre 1906.

SOMMAIRE.

	Page
Elemér de Varjú. Deux manuscrits de Corvin. (Avec 2 planches et 3 vignettes)	1
Les bibliothèques de province hongroises en 1906.	26
Dr. Paul Gulyás. Catalogue descriptif des Aldines de la bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois. (Ve partie, avec 8 vignettes)	51
Indicateur officiel. Rapport sur l'état de la bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois au dernier trimestre de 1907	73
Littérature. Hinneberg Paul: Die Kultur der Gegenwart. I. 1. Par le <i>dr. Paul Gulyás.</i> — Essai de bibliographie pratique. Par Σ. — Briquet C. M. Les filigranes. Par le <i>dr. Paul Gulyás.</i> — Revue des périodiques étrangers	79
La littérature bibliographique hongroise au dernier trimestre de 1907. Par <i>Ignace Horváth</i>	90
Notices. Thomas Szana †. (Σ.) — Le nouveau émissaire ministériel du Musée de Kassa. — Référendaire de l'Inspection supérieure des musées et des bibliothèques. — L'édition de Jesi de 1472 de la Divina commedia du Dante. (<i>Dr. G. P.</i>) — La Bible de Kaproncza. (<i>Ladislav Szabó de Bártfa.</i>) — Des bibliothèques Carnegie. (<i>Observer.</i>)	
Appendice: Les imprimeries hongroises en 1907.	1—20

Siège de la rédaction et de l'administration: *Magyar Könyvszemle*
Budapest, Musée National Hongrois.

A HAZAI NYOMDÁK 1907-BEN.

Abaujszántó:

Baksy Barna.

Abaujszepsi:

*Tóth István.

Abony:

*Ruber István.
Szerdahelyi János.

Abrudbánya:

Róth Ferencz.

Ada (Bács-Bodrogh m.):

Berger L.

Alsókubin:

*Fried Dávid.
Trnkóczy József.

Alsó-Lendva:

*Balkányi Ernő.

Apatin:

Gasz Mátvás.
Szavadill József.

Arad:

*»Arad és Vidéke« kny.
Aradi nyomda r. társaság.
Bloch Henrikné.
*Első aradi amerikai gyorsajtó ny.
(Tul. Keppich Zsigmond.)
Gör. kel. román egyházm. kny.
Gyulai István nyomdatársaság mint
szövetkezet (vezető: Kalmár).
*Kalmár Nándor és Társai.
Losonczi Zoltán és Társai.
Nichin György »Tribuna« kny.
Réthy Lipót és fia.
*Simtion Péter.
Weisz Félix.

Aranyosmaróth:

»Dóczi« könyvnyomda. (Tul. Némedi
László.)
Mercur kny. (Tul. Kohn Bertalan.)

Aszód:

*Grósz Sámuel.

Baán (Trencsén m.):

Back Ármin.
Fuchs Vilmos.
*Hertzka Ármin.

Bácsalmás:

Horváth Mátvás.

Bácsszenttamás:

Marinkov Szvetozár.

Bácstopolya (Bács-Bodrogh m.)

Wilheim Miksa.

Baja:

Kazal József.
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Rajkovics Károly.

Balassagyarmat:

Balassagyarmati könyvny. r. társ.
*Darvai Ármin.
Halyák István.
Pozsonyi Gábor.
*Wertheimer Zsigmond.

Balászfalva:

Gör. kath. papnövelde ny.

Bánffyhunad:

Ábrahám Mór.
*Lévai Ignác.

Barcs (Baranya m.):

Skribanek Géza.
*Szilágyi György.

Baróth:

Rozsondai János.

Battonya:

Gallovich István,
*Ruber István.

Bazin:

Klein Alfréd.

Bártfa:

Blayer M.
Felsőársosi nyomda. (Tul. Salgó M.)
Horovitz Menasche Chasskel.

A csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve.

Belényes:

Süssmann Lázár.

Beregszász:

Engel Jenő.

*Klein Sámuel.

*Rubin és Österreicher.

*Szóbel Mór.

Berettyóújfalu:

*Adler Béla.

Beszterce:

Balkirs Hirsch Leib.

Botschar Tivadar.

Csallner Károly.

Mathieu György.

*Sadler Albert.

*Sternhell H.

Besztercebánya:

Hungária kny. (Tul. Sonnenfeld Mór.)

Machold Fülöp.

Havelka József.

Bethlen:

*Schönfeld Dávid.

Békés:

Br. Drechsel Géza.

*Véver Oszkár.

Békéscsaba:

*»Békésmegyei Függetlenség« kny.

»Corvina« nyomda. (Tul. Szihelszky József.)

Galli Béla.

Lepage Lajos.

Povázsay testvérek.

*Tevan Adolf.

Bonyhád:

Raubitschek Izor.

*Weisz Jakab.

Borosjenő:

Ungár J.

Borossebes:

*Avarfi és Pelcz.

Brád:

*Roth Ferencz.

Brassó:

Brassói Lapok nyomdája. (Tul.

Trautner H. és tsai.)

Ciureu és társa.

Gött János fia.

*Gust A.

Herz és tsá.

Lehmann Gottlieb.

Dr. Muresian Aurél.

Schneider és Feminger testvérek.

Breznóbánya:

Kreisler József.

Budafok:

*Leopold és Klein.

Budapest:

*Ádám Hermann.

I., Krisztina-körút.

Adler Károly.

VI., Laudon-u. 4.

Államnyomda. (Magy. kir.)

I., Nándor-tér 1.

*Államvasutak menetjegy-ny. (M.k.)

VI., Csengery-u. 33.

»A Nap« ujságvállalat.

VIII., Rökk Szilárd-u. 9.

Andai Gyula.

VI., Szondy-u. 11.

*Ang-nyomda. (Tul. Alpár József.)

VIII., Baross-u. 47.

*Árpád kny. (Tul. Kronstein és Téri.)

VII., Valero-u. 9.

Athenaeum irod. és ny. vállalat r. t.

VII., Rákóczi-ut 54.

Auer Ignác.

VIII., Rákóczi-ut 11. sz.

Ausländer Lajos és társai.

VI., Eötvös-u. 47.

Babits Sándor József.

VIII., Reviczky-tér 1.

Bagó Márton és fia.

II., Ponty-u. 4.

*Bakács Albert.

VI., Szerecsen-u. 3.

Balassa Béláné, szül. Weissberger

Emilia.

VIII., Baross-u. 69.

*Barcza József.

IV., Váci-u. 66.

Bárd Jakab.

VII., Miksa-u. 17.

*Baross-nyomda.

VI., Gr. Zichy Jenő-u. 6.

Bartalits Imre.

III., Remetehegy.

Bata Iános.

VIII., Nap-u. 19.

Bauer Adolf.

VI., Vörösmarty-u. 74.

Bauer Ferdinánd.

VII., Thököly-ut 28.

Bauer Ignác.

VII., Csányi-u. 13.

Bendtnér Győző.

V., Zoltán-u. 11.

Benes Sándor.

VI., Dávid-u. 4.

Budapest (folytatás):

- Berger Árminné szül. Neuwald előbb
Friedmann Malvina és Bokor De-
zsóné szül. Kleinann Ludovika.
VIII., Üllői-út 48.
- Berger Géza.
VIII., Baross-u. 4.
- Berger Zsigmond és Schimek Ferencz.
VII., Thököly-ut. 28. (Jókay kny.)!
- Berkovits János.
VI., Teréz-körút 40.-42.
- Bichler Ignác.
III., Lajos-u. 94.
- Bielitz Bertalan.
VII., Rombach-u. 8.
- Biraucz Döme és társa.
VIII., István-út 11.
- Biró Albert.
VII., Klauzál-u. 35.
- Böhm Lajos.
IV., Királyi Pál-u. 6.
- Breuer Ármín.
VI., Uj-u. 33.
- Breuer Gyula és Mihály.
VI., Lovag-u. 2.
- Brózsza Ottó.
VI., Váci-körút 17.
- Bruck Ferenczné sz. Weiner Berta.
VI., Nagymező-u. 5.
- Bruckner Gyula.
VI., Király-u. 10.
- *Budapesti helyi érdekű vasút
nyomdája.
V., Lipót-körút 22.
- Budapesti Hirlap ny.
VIII., Rökk Szilárd-u. 4.
- Budapesti Napló ny.
IX., Üllői-út 25.
- Buschmann F.
IV., Koronaherceg-u. 8.
- Corvin-nyomda. (Tul. Fischer
József.)
VIII., Baross-u. 4.
- Csicsáky János.
VIII., Tavaszmező-u. 10.
- Czeisler Béla.
VIII., Rökk Szilárd-u. 9. sz.
- Czettel és Deutsch.
V., Bálvány-u. 12.
- Damborschitz Vilmos.
VII., Murányi-u. 45.
- Dann Jenő.
II., Zsigmond-u. 13.
- Deutsch József.
VII., Károly-körút 7.

Budapest (folytatás):

- Deutsch M.
VII., Dob-u. 3.
- Donát Izidor.
VIII., Baross-u. 47.
- *Eberle József és társa.
IV., Mária Valéria-u. 2.
- Eckstein Bernát és fia utóda: Elek
Lipót.
VII., Kertész-u. 20.
- Egyetemi nyomda. (M. kir. tud.)
I., Iskola-tér 3.
- Ehrenstein Mór.
VI., Laudon-u. 4.
- Eichenbaum Mór.
VII., Dohány-u. 29.
- Einzig Mór.
VIII., Luther-u. 2.
- Eisner Géza és társai.
V., Honvéd-u. 10.
- Első kőbányai kny. (Tul. Gold-
schmied Alfréd.)
X., Belső Jászberényi-út 1.
- *Engel S. Zsigmond.
VI., Vörösmarty-u. 56.
- Engel Simon.
VI., Szondy-u. 23.
- Erbeck György.
V., Sölyom-u. 16.
- *Erzsébetvárosi kny.
VII., Dohány-u. 29.
- »Európa« nyomda r. t.
VI., Ó-u. 12.
- Express-nyomda.
VI., Váci-körút 39.
- Farkas Lajos és Jakab.
V., Nádor-u. 19.
- Farkas és Tsa (Farkas Jenő és
Krausz Jakab).
VI., Eötvös-u. 29.
- Fichner A. és fia.
VII., Thököly-út 13.
- Fisch Fülöp és társa.
VIII., Baross-u. 66-68.
- Fiszbach Károly.
IV., Városház-tér, plébánia-épület.
- Fleischmann Frigyes.
VI., Csengery-u. 86.
- Fleischmann Simon.
VII., Rottenbiller-u. 66.
- Fortuna ny. (Tul. Pollák M. Miksa
és Tsa.)
V., Bálvány-u. 21.
- Fővárosi nyomda r. t.
VI., Podmaniczky-u. 39.
- Franklin-társulat kny.
IV., Egyetem-u. 4.

Budapest (folytatás):

- Fried és Krakauer.
VII., Dohány-u. 10.
- *Özv. Fried Ignáczné.
VIII., József-u. 14.
- Fried S.
VIII., József-u. 17.
- Friedmann Áron.
VI., Gyár-u. 54.
- Fritz Ármin.
VIII., Nap-u. 13.
- Fuchs Ármin.
VI., Szabolcs-u. 4.
- Fuchs Samu.
VI., Teréz-körút 43.
- Füredi Lipót.
VII., Munkás-u. 13.
- Galitzenstein H. (Tulajd. Salvendy
Ferencz és Fried Adolf.)
VII., Kertész-u. 25.
- Garai Mór.
VII., Károly-körút 3.
- Gárdos Miksa.
VII., Valero-u. 12.
- Gelléri és Székely.
VII., Rákóczi-út 34.
- *Gergely Miksa.
VI., Lázár-u. 2.
- Globus kny. (Beer E. és társa.)
VI., Aradi-u. 8.
- Goldberger Ignác.
II., Fő-u. 23.
- Goldfaden Márkné sz. Mandl Eleonora
VII., Dohány-u. 29.
- Goldschmidt Mór.
VI., Révay-u. 6.
- Goldstein Albert és Bruck Zsigmond.
VII., Kertész-u. 35.
- *Goszler Gyula.
IV., Aranykéz-u. 1.
- Gottlieb Izidor.
VI., Szerecsen-u. 13.
- Grafikai intézet és számlakönyvek
gyára r. t. (Üzletv. Czettel Ödön.)
VII., Nagydíófa-u.
- Gross Jakab és Grünhut Mór.
VI., Jósika-u.
- Grosz Izrael.
VII., Valeró-u. 14.
- Gruber Károly.
VII., Lövölde-u. 1.
- Grund V. utódai.
IV., Zöldfa-u. 23.
- Grünhút Vilmos és Steiner Ármin.
VI., Vörösmarty-u. 75.
- Grünwald Ödön.
VII., Wessclényi-u. 4.

Budapest (folytatás):

- Guttmann Ignác.
IV., Hajó-u. 5.
- Özv. Györfly Józsefné.
V., Nádor-u. 82.
- Hamburger és Birkholz.
V., Csáky-u. 13.
- Hapta Bernát.
IX., Soroksári-u. 49.
- Harsány Emil.
IX., Lónyay-u. 17.
- Hatschek Jenő és Kunst Gyula (fele-
lős üzletvezető Kunst Gy.)
VI., Podmaniczky-u. 71.
- Hatsko Antal és Gyöngyösi József.
IV., Mária-Valéria-u. 2.
- Hatton Nelly.
V., Zoltán-u. 12.
- Hedvig Imre.
VII., Wessclényi-u. 9.
- Hedvig Sándor.
VII., Dohány-u. 12.
- Hegedűs Márton.
VI., Dessewffy-u. 18.
- Heisler Jaroslav.
II., Várkert-rakpart 1.
- Helios ny. (Tul. Hőnig Lajos.)
VI., Gyár-u. 62.
- Hell J. Ede.
VIII., Luther-u. 4.
- Hercz Ármin.
VII., Izabella-tér 5.
- *Hermes könyvdai r. társ.
V., Baró Atzél-u. 2.
- *Herrmann Ignác.
VI., Szerecsen-u. 2.
- Hornyánszky Viktor.
VI., Aradi-u. 14.
- *Hungaria könyvnyomda.
V., Váci-körút 34.
- Hunnia ny. (Tul. Sebők Lipót és
Münz Móréné.)
VI., Teréz-körút 3.
- Jancsó Dezső.
VIII., Mária-u. 7.
- Jedlovsky István.
IX., Ferencz-körút 17.
- Jermányi Lajos és Sallay Gyula.
VIII., Bezerédy-u. 9.
- Jermányi Samu.
VI., Dessewffy-u. 47.
- Juhász Zsigmond és Haas Mórné.
V., Tükör-u. 5.
- Kalmár Mór.
V., Zoltán-u. 11.
- Kállai Ármin.
V., Bálvány-u. 18.

Budapest (folytatás):

- *Kálmán M. és társa.
V., Vadász-u. 32.
- *Kanitz C. és fiai.
V., Vadász-u. 26.
- Kápolnai Adolf.
VI., Teréz-körút 5.
- Karczag Vilmos Benjamin.
VI., Dávid-u. 8.
- Károlyi György.
V., Kálmán-u. 5.
- Károlyi Ödön.
IX., Ferencz-körút 28.
- *Kassino Jakab.
VI., Király-u. 26.
- Kaufmann Béla.
V., Mérleg-u. 6.
- Kaufmann és Woititz.
VI., Vörösmarty-u. 52.
- Keller Dániel.
I., Attila-u. 63.
- Kellner Albert.
VII., Csányi-u. 13.
- Ifj. Kellner Ernő.
VI., Csáky-u. 9.
- Kellner és Mohrlüder.
VI., Gyár-u. 29.
- Kellner Gerzson.
VI., Csányi-u. 13.
- Kellner Gerzson.
VII., Rombach-u. 3.
- Kertész József.
V., Mária Valéria-u. 11.
- Kilián István, Vojtkó Mihály, Sas-
sara Kajetan és Ruhland Lipót.
V., Honvéd-u. 10.
- Klein Ignác.
VI., Lovag-u. 13.
- Klein Samu.
V., Zoltán-u. 10.
- *Klein Vilmos.
VIII., Rákóczi-ut 73.
- Klősz György és fia.
VII., Városligeti Fásor 49.
- Kogutovicz Manó.
V., Rudolf-rakpart 8.
- Kohn Ágostonné sz. Funk Aranka.
VI., Gr. Zichy Jenő-u. 38.
- Kohn és Grünhut.
VII., Hársfa-u. 1.
- Kohn Simon kézi sajtója.
VIII., József-körút 10.
- Kollmann Fülöp.
V., Arany János-u. 34.
- *Korvin Testv.
VI., Révay-u. 14.

Budapest (folytatás):

- Kossuth Lajos ny. (Tul. Laufer
Jakab és Holländer József.)
VIII., Tisza Kálmán-tér 5.
- Kövéér János.
VI., Révay-u. 8.
- Közművelődési nyomda.
VI., Izabella-u. 70.
- Krammer Lipót és Ehrhardt József.
VII., Csömöri-út 44.
- Krausz Lajos.
VI., Ó-utca 50.
- Krausz S. és T.
V., Báthory-u. 16.
- Kronstein Amália.
VII., Valeró-u. 9.
- Kunoss Vilmos és fia.
VI., Teréz-körút 33.
- Kunstädter Vilmos.
VII., Thököly-út 91.
- Lajner Joachim.
VI., Vörösmarty-u. 60.
- *Langer Ede és fia.
IV., Párisi-u. 1.
- László (Lefkovic) Béla
VII., Valeró-u. 9.
- Légrády testvérek.
V., Váci-körút 78.
- Leitersdorfer Józsefné.
VII., Rombach-u. 4.
- Lengyel Lipót.
V., Vadász-u. 35/a.
- Leopold Dávid és Pollák Ignác.
VII., Üllői-út. 10.
- Leopold Mihály.
VI., Ó-u. 8.
- Lichtmann Róza.
VI., Vörösmarty-u. 52.
- Lipinszky Lipót.
IX., Kinizsy-u. 25.
- *Löbl Dávid és Fia.
VI., Andrásy-u. 19. és Nagymező-u. 26.
- Löbl Dávidné sz. Messinger Jeanette,
Löbl Mór és Löbl Ödön.
- Löbl Mór.
VII., Király-u. 27.
- Löblovitz Zsigmond.
VII., Thököly-út 40.
- Lőrincz Károly.
X., Gyűjtőfogház.
- *Lőw Ede.
V., Váci-körút 80.
- Lusztig Mór.
VII., Kertész-u. 35.
- Lusztig Tivadar.
VII., Rombach-u. 3.

Budapest (folytatás):

- *Magyar Hirlap nyomdája.
V., Honvéd-u. 10.
- Magyar sz. korona orsz. vasutas
Szövetsége (ú.-v. Krammer Lipót).
VI., Podmaniczky-u. 27.
- Magyar Sajtó nyomdája.
V., Nádor-u. 74.
- Magyar Ujságkiadó r.-t. kny.
IV., Vármegye-u. 11.
- Maksyskó József.
VI., Dessewffy-u. 36.
- Marián György.
VII., Rottenbiller-u. 56.
- Marjas József, Hirsch.
V., Alkotmány-u. 7.
- Markovits és Garai.
VII., Rombach-u. 11.
- Márkus Géza és Márkus Pál.
V., Báthory-u. 20.
- Meisel Sándor.
VII., Erzsébet-körút 34.
- Mercur kny. (Tul. Berger Géza.)
IV., Királyi Pál-u. 9.
- Merendiák Károly.
X., Liget-tér 4.
- Merényi József.
VII., Károly-körút 19.
- Mermelstein Fülöp.
VII., Wesselényi-u. 11.
- Minerva kny. (Tul. Gansl Zs.)
VI., Szerecsen-u. 7-9.
- Molnár Ede.
V., Alkotmány-u. 7.
- Morgenstern Gábor.
VIII., Nap-u. 19.
- Muresián Domitian.
V., Báthory-u. 15.
- Munk Lipót.
V., Árpád-u. 12.
- Muskát Béla és Friedmann Samu.
VI., Szondy-u. 4.
- Muskát Miksa.
V., Hold-u. 27.
- Müller K.
II., Albrecht-u. 3-5.
- Műszaki irod. és nyomdai r. társ.
(Üzletvezető: Brett Zsigmond.)
VIII., Conti-u. 38.
- *Nagel István.
VII., Vörösmarty-u. 17.
- Nagy Mór.
VIII., Rökk Szilárd-u. 28.
- Nagy Sándor.
IV., Papnövelde-u. 8.

Budapest (folytatás):

- Nádasch Ignác.
VI., Dessewffy-u. 26.
- Nadel Jakabné szül. Neumann
Gizella.
VII., Károly-körút 7.
- Náftáli Áron.
VIII., Népszínház-u. 22.
- *Narodna Recs nyomdája.
VII., Dohány-u. 104.
- *Nemzetközi kny.
VIII., Futó-u. 44.
- Neuwald Illés utóda.
VIII., Üllői-út 48.
- Orsz. községi központi nyomda r.-t.
VI., Váci-körút 61.
- *Otthon-nyomda.
VIII., Mária-u. 42.
- *Pallas irod. és könyvny. r. társ.
V., Kálmán-u. 2.
- Pannonia nyomda.
VII., Rombach-u. 8.
- Pap Manó és Schwartz László.
VI., Podmaniczky-u. 35.
- Pátria irod. és nyomd. r. t. (Üzlet-
vezető: Korzinec József Ferencz.)
IX., Üllői-út 25.
- Perl Rezső.
VII., Vörösmarty-u. 20.
- Pesti könyvnyomda r. t.
V., Hold-u. 7.
- Pesti Lloyd-t. ny.
V., Dorottya-u. 14.
- Pestuka János Alfréd.
VII., Murányi-u. 44.
- Piatnik Nándor és fia.
VII., Rottenbiller-u. 17.
- Pintér és Seidner.
VII., Vörösmarty-u. 19/b.
- Pless Ignác.
VI., Váci-körút 39.
- Id. Poldini Ede és Társa. (Tul.
Kerner Istvánné.)
IV., Irányi-u. 1.
- Pénzüntézeti és irodai felszerelések
műintézete r. t. (Üzletv. Légrady
Géza).
V., Váci-út 74.
- *Pollák Elkán.
V., Nagykorona-u. 21.
- Pollák Jakab.
VI., Aradi-u. 15.
- *Pollák M. Miksa és tsa.
V., Akadémia-u. 15.
- Pór József és Koch János Frigyes.
VIII., Mária Terézia-tér 18.

Budapest (folytatás):

- Posner K. Lajos és fia.
VI., Csengery-u. 31.
- *Posta- és távirada igazg. kny. (M. k.)
IV., Főposta épület.
- *Postatakaréképéztár kny. (M. kir.)
V., Széchényi-u. 2.
- Preszburg Frigyes utóda Schwarz
Lajos.
V., Arany János-u. 14.
- Pressler Mihály.
VII., Dob-u. 87.
- Propper Leó.
VII., Erzsébet-körút 35.
- Quitner József.
IV., Károly-körút, Közp. városház.
- Radenkovits Dragulin és Krisztics
Irénn Anna.
IX., Rákos-u. 11.
- Radó Gyula és Radó Jenő.
V., Szemere-u. 19.
- Radó Izor.
VI., Szerecsen-u. 13.
- Radó Vilmos.
VI., Ó-u. 2.
- Radványi Ábrahám.
VII., Rottenbiller-u. 66.
- Rampott Károly.
I., Mészáros-u. 3.
Fióküzlet: I., Döbrentei-u. 3.
- Reich Ármin.
VII., Dohány-u. 84.
- *Reform kny.
VI., Csengery-u. 9.
- Révai és Salamon.
IX., Üllői-út 18.
- Rigler József Ede.
VI., Rózsa-u. 55.
- Rosenbaum Bendel.
VII., Wesselényi-u. 49.
- Rosenthal Gyula.
VI., Próféta-u. 5.
- *Róth Mór és tsa.
VII., Kertész-u. 23.
- *Róth József.
IV., Sarkantyus-u. 14.
- Róthberger Miksa és Weisz Fülöp.
VI., Szondy-u. 11.
- Rózsa Izidor.
VI., Ó-utca 2.
- Rózsa Izidor és Müller József.
VIII., Rökk Szilárd-u. 20.
- Rózsa Kálmán és neje.
VIII., Szentkirályi-u. 30.
- Rubin Izidor.
VII., Király-u. 15.

Budapest (folytatás):

- Saphir Ármin Árpád.
II., Fő-u. 45.
- Schlesinger Vilmos.
V., Honvéd-u. 2.
- Schmelz Izidor.
VI., Izabella-u. 70.
- Schmidl Sándor.
VI., Szerecsen-u. 6.
- Schultz Ábrahám.
VIII., Baross-u. 81.
- Schwarcz László és tsa.
VI., Podmaniczky-u. 35.
- Seidner Emil.
VII., Vörösmarty-u. 19/b.
- Sinay Gáosztávné sz. Adler Katalin.
VII., Damjanich-u. 19.
- Singer Lipót.
IV., Károly-körút 24.
- Singer és Spenn.
VI., Szondy-u. 11.
- Skopper József.
VII., Kertész-u. 34.
- Soponsek Alajos.
VII., Király-u. 25.
- Sós Izidor és Klein Herman.
VIII., Csepreghy-u. 2.
- Spatz Henrik.
VII., Dob-u. 55.
- Spinner Adolf.
VI., Dessewffy-u. 43.
- *Spitzer Márk.
VIII., Bérkoecsis-u. 16.
- Stanca Sebestyén.
VII., Rózsa-u. 7.
- Stephaneum.
VIII., Szentkirályi-u. 28/a.
- Stern Adolf.
VII., Munkás-u. 14.
- Stern Péter.
VII., Kazinczy-u. 35.
- Stohauzl Ede József.
VI., Lehel-u. 5.
- Süsz Dávid.
IV., Váci-útca 79.
- Szántó József.
VI., Gróf Zichy Jenő-u. 21.
- Szántó József és Singer Olga.
VI., Gróf Zichy Jenő-u. 51.
- Székely Albert (Ábrahám).
VI., Gr. Zichy Jenő u. 38.
- Székely Arthur.
VIII., Mária-u. 11.
- Székely Béla.
VII., Aréna-út 19.

Budapest (folytatás):

- Székely Viktor.
VI., Ó-u. 15.
- *Székesfővárosi házi nyomda.
IV., Központi városház.
- Szent László ny.
VIII., Rökk Szilárd-u. 28.
- Szrpszke Novoszty kny. (Tul. Krnyác János.)
IX., Lónyay-u. 12.
- Taslan Octáv.
IV., Molnár-u. 10.
- Téri Áron.
VII., Valeró-u. 9.
- Thália-nyomda. (Tul. Faludi Gábor.)
V., Csáky-u. 2/b.
- Timár János Mihály.
V., Bálvány-u. 24.
- »Turul« ny.
IV., Eskü-út, Klotild-palota.
- *Ullmann Vilmos.
IV., Régi posta-u. 4.
- Ungár Selig.
V., Nádor-u. 58.
- Unio-kny. (Tul. Bachrach Ludmilla és Vig Emil).
VI., Gr. Zichy Jenő-u. 7.
- »Univers« kny. (Lőrincz I.-féle.)
X., Gyűjtőfogház.
- »Uránia« kny.
VIII., Mária-u. 11.
- Özv. Várnai Fülöpné és Várnai Dezső.
IV., Régi posta-u. 3.
- Vas Manó.
V., Klotild-u. 16.
- Özv. Vas Tivadarné sz. Nagel Ilona.
V., Alkotmány-u. 7.
- Vaskó Dezső.
VII., Dob-u. 63.
- Vigyázó Tivadar.
VI., Vácz-körut 39.
- »Világosság« kny. (Üzletvez. Pollák Simon).
VI., Szondy-u. 37/b.
- *Vincze és Bartók.
V., Bálvány-u. 15.
- Wagner Ferencz.
VIII., Futó-u. 44 és IX., Tompa-u. 14.
- Weissenberg Ármin.
VIII., József-körut 16.
- Weisz Adolf.
VI., Király-u. 15.
- Weisz Ármin.
VII., Rombach-u. 5.
- Weisz Bernát.
V., Zoltán-u. 9.

Budapest (folytatás):

- Weisz Ignác.
VI., Csengery-u. 58.
- Weisz Lipót.
VI., Ó-u. 39.
- *Weisz L. és F.
V., Csáky-u. 3.
- Wellesz Béla és fia.
VI., Gr. Zichy Jenő-u. 37.
- Wiesenger József.
VII., Wesselényi-u. 30.
- Winkler Ármin és Bromberger Jakab.
VII., Dob-u. 69.
- Wimmer Márton.
II., Serfőző-u. 10.
- Wodianer F. és fiai.
IV., Sarkantyús-u. 3.
- Wottitz Vilmos.
IV., Kossuth Lajos-u. 1.
- Yost írógép r.-t. ny. (Üzletvezető Káldor Marczell.)
VII., Erzsébet-körut 9—11.
- *Zawadil E.-féle menetjegy ny. (Tul. Christoph Paula és Jirschik András.)
V., Zoltán-u. 13.
- Zeisler M.
VII., István-tér 17.
- Buziás :**
*Ifj. Brach József.
Ullmann Ferencz.
- Csacza :**
Braun Rezső.
- Csákova :**
*Chudy testvérek utóda Grádl Péter
- Csáktornya :**
Fischel Fülöp (Strausz Sándor).
- Csepreg :**
*Menyhárt Julia.
- Cservenka :**
Welker Ádám.
- Csikszereda :**
Gyönös Gyula.
*Létz János.
Székelység kny. (Tulajd. Szvoboda Miklós.)
Szvoboda János.
- Csongrád :**
Bozó és Justin.
Tiszavidék nyomdája. (Tul. Silber János.)
Weisz Márk.

- Csorna:**
Kokas István és Neumann Samu.
- Csurgó:**
Vágó Gyula.
- Czegléd:**
*Nagy Elek
*Sárik Gyuláné.
Sebők Béla.
- Dárda:**
*Frank Béla.
- Debreczen:**
*Adler Józsefné.
*Beck Izidor.
Csokonai nyomda. (Tul. Lengyel Imre és társa.)
*»Debreczeni Reggeli Ujság« kny.
*»Debreczeni Ujság« kny.
Debreczen sz. kir. város kny.
*Gyürki Sándor.
Hegedűs és Sándor.
*Herczeg Sándor.
Hoffmann és Kronovitz.
Horovitz Zsigmond.
*Komáromi József.
Kutasi Imre.
*Liebermann József.
*Mihályi Sámuel.
*Pongrácz Géza.
*Protestáns ny.
- Deés:**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
Pollák Vilmosné sz. Weinberger Matild. (Üzletvez. Pollák Vilmos.)
- Derecske:**
Friedmann Henrik.
- Detta:**
*Tringl és Kirsch.
- Déva:**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
*Laufer Vilmos.
- Devecser:**
Rosenberg Zsigmond.
Vörösmarty-könyvnyomda. (Tulajd. Huss Gyuláné.)
- Dicsőszentmárton:**
*»Erzsébet« kny. (Tul. Dosztál Kálmán.)
Jeremiás Sándor.
- Dombóvár (Tolna m.):**
Dombóvári kny. (Tul. Bruck Sándor.)
*Polgár Ignác.
- Dunaföldvár:**
Somló Manó.
- Dunaszerdahely:**
Adler Netti.
Goldstein Józsu.
- Eger:**
Baross-nyomda. (Tul. Paunz Sándor.)
Egri nyomda részv. társaság.
Érseki lyceum ny.
Lőw Béla.
*Lőw Sámuel.
Schwartz Ilka.
- Enying:**
Poltzer Jenő.
- Eperjes:**
Kösch Árpád.
Pannonia nyomda. (Tul. Kahn Mór.)
*Stehr József.
- Érmihályfalva:**
Beck Adolf.
- Érsekujvár:**
Kohn Samu.
*Pálincás J. Géza.
Winter Zsigmond.
- Erzsébetfalva:**
*Matkovich A.
- Erzsébetváros:**
Erzsébetvárosi kereskedelmi szövetkezet kny.
- Esztergom:**
Özv. Buzárovits Gusztávné.
»Hunnia« nyomda. (Tul. Gerenday József.)
Laiszky János.
*Szabadság kny.
- Facset:**
Izsák Dávid.
- Fehérgyarmat:**
*Kossuth-ny.
- Fehértemplom:**
Kuhn Péter.
Wunder Gusztáv.
Wunder Gyula.
- Felső-Eőr (Vas m.):**
Schodisch Lajos.

Felső-Vissó (Máramaros m.):
Schiffmann Chána Taube.

Félegyháza:
Feuer Illés.
Vesszősi József.

Fiume:
Battara Pietro.
Hönig E.
Jerouscheg Luigi.
Martich A.
Mohovich Emidio.
Novi List ny.
Unio nyomda. (Tul. Hegyi Jenő.)

Fogaras:
Thierfeld Lipót.
*Popp Konstantin.

Galántha:
Első galánthai kny. (Tul. Neufeld Samu.)

Galgóc:
*Bródy Simon.
Szold Jakab.
Sternner Adolf.

Gálszécs:
*Berkovits R.
*Birnbaum Lázár.

Gödöllő:
»Erzsébet« kny.
*Schulz J.

Gyergyó-Ditró:
*Létz János.

Gyergyószentmiklós:
*Létz János.
*Sándory Mihály.

Gyoma:
Kner Izidor.

Gyöngyös:
*Breuer M. Mihály.
Herczog Ernő Ármin.
*Hevesmegyei Lapok ny.
Sima Dávid.

Gyönk (Tolna m.):
Engel József.

Győr:
Dobos Ignác.
Gross Testvérek.
Győr-egyházmegyei nyomda.
Heckenast György.
Mercur-kny. (Tul. Láng Jakab Jenő.)

Győr (folytatás):
Nitsmann József.
»Pannonia« könyvny. (Tul. Szávay Gyula és Raáb Béla.)

Győrsziget:
*Gross Gusztáv.

Gyula:
»Corvina« nyomda. (Tul. Weinstein Arnold.)
Dobay János.

Gyulafehérvár:
*Keresztes Nagy Imre.
*Papp György.
Püspöki lyceumi nyomda. (Bérlő Schäser Ferencz.)

Hajdúböszörmény:
Szabó Ferenczné.

Hajdúdorog:
Grünfeld Mózes.

Hajdúnánás:
Bartha Imre.

Hajdúszoboszló:
Plón Gyula.

Halmi:
*Friedmann H.

Hátszeg:
Hátszeg és Vidéke ny. (Tul. Klafter Ignác.)
Mester János.

Hatvan:
Hoffmann M. L.

Heves:
Adler József.

Hódmezővásárhely:
Dura Lajos.
Hmyvásárhelyi nyomda részv.-társ.
(Üzletvezető Róth Antal.)
Kun Béla.
*»Reggeli Ujság« kny.
Róth Antal.
»Vásárhely és Vidéke« nyomdája.
(Tul. Endrey Gyula, üzletvezető Aradi Lajos.)
Vásárhelyi Híradó nyomdája. (Tul. Tabacsák Győző és Kenéz Sándor.)

Hódságh:
Pfiszter József.
Raab Jánosné sz. Speizer Teréz.

Holics :

Malovani József.

Homonna :

*Fejes Jakab.
Waller H. és tsa.

Hosszufalu :

*Jancsó János.

Huszt :

*Ausländer Ignác.
*Husztai nyomdavállalat.
Mermelstein Fülöp.

Igló :

Ferencz Dávid,
»Szepesi Lapok nyomdavállalat«
kny. (Tul. Telléry Gyula.)
Tátra-nyomda. (Tul. Stein Ignác.)

Ipolyság :

Neumann Jakab.
Polgár Ignác.

Jánosháza :

*Rubin Salamon.

Jászapáti :

*Galamb Zoltán.
*Id. Imrik József.

Jászberény :

Balázs Arnoldné sz. Schwarcz
Regina.
Hay Géza és Grün Hermann.
Takáts Hermann.
Vértés Adolf.

Kalocsa :

Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.

Kaposvár :

Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancsovicz Gyuláné.
*Kéthelyi L. és tsa.
*Részvény-nyomda.
Singer Lipótné.
Szabó Lipót.

Kapuvár :

Buxbaum József.
Décsy György.

Karánsebes :

Fleissig Lipót.
Gör. kel. román egyházmegye kny.
Jakobovits József.

Karczag :

Klein József.
*Magyar evangéliumi kny.
*Simon Sándor.
Szódi S.

Kassa :

*Breitner Mór.
*Corvina-ny.
*Gutenberg ny. (Tul. Lukács G.)
Koczányi Béla.
László Béla.
*Maczner Samu.
Schwarcz Alfréd.
*Sz. Erzsébet-ny.
Vitéz A. utóda (Schillinger Zoltán.)
Vulkán Ábrahám.
Werfer Károly.

Kecskemét :

Első kecskeméti hirlapkiadó és
nyomda r.-t.
Eötvös Nagy Lajos.
*Fischl Dávid.
*Függetlenségi-ny.
*Galanthai Ferencz Mihály.
*Gichner Gábor.
*Nagy Imre.
Pestmegyei Hirlap ny.
Steiner Mihály.
Szappanos István.
Széll Nándor.
Sziládi László.
Tóth László-féle ny. (Tul. Fekete Mih.)

Keszthely :

Farkas János.
Fischl Salamon.
Mérey Ignác.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.

Késmárk :

Altmann Dávid.
Szauter Pál.

Kézdivásárhely :

Kézdivásárhelyi kny. r.-t.
*Turóczy István.

Királyhelmeccz :

Klein Gyula.

Királyhida :

Brandweiner Vilmos.

Kisbér :

Haftl Kálmán.

Kisczell :

Dinkgreve Nándor.

Kisjenő :Gallovics és Liebermann. (Tul.
Gallovics Dezső.)

*Rosenthal Pál.

Kiskőrös :

Kalisch Ignáczné.

Kiskunhalas :

*Horváth Gyula.

Práger Eerencz.

Kiskunmajsa :

*Schwarcz A.

Kismarton :

Dick Ede.

Gabriel Jakab.

Kispest :

*Bercsényi kny. r.-t.

Első kispesti könyvnyomda. (Tul.
Fischhof Henrik.)**Kisszeben :**

*Stehr G. és J.

Kisújszállás :

*Platz Ferencz.

Szekeres József.

Kisvárdá :

Berger Ignácz.

Ifj. Klein Gyula.

Preisz Vilmos.

Kolozsvár :

*Boskovitz József.

*Breszler és Ferdinánd.

*Carmen kny. (Tul. Barițiu P. Péter.)

»Ellenzék« nyomdája. (Tul. Magyary
Mihály.)

*Fuhrmann Miklós.

Gámán János örököse.

*Laskai Árpád.

Lepage Lajos.

Liczeum-nyomda. (Tul. Gombos Fe-
rencz.)Magyar Polgár nyomdája. (Tul. Ajtay
K. Albert.)

Polcz Albert.

Schaberl József.

*Stief Jenő és tsa.

Sz. Bonaventura kny.

Ujhelyi M. és T.

Weinstein Béni.

Komárom :

Hacker Richárd.

Hungária kny. (Tul. Freisinger Mór.)

»Pannonia« kny. (Tulajd. Ehrenfeld
Dezső.)

Schönwald Tivadar.

Spitzer Sándor.

Szénássy János.

Korpona :

Ruzsinák Antal.

Kovászna :

Szabó Friderika.

Körmend :

*Bertalanffy József.

*Katona Imre.

Körmendi könyvnyomda részvény-
társaság.

*Slavik Ferenc.

*Weiner J.

Körmöczbánya :

Paxner J. és Biron H.

Kőszeg :

Feigl Frigyes.

Feigl Gyula.

Kula :

Berkovits Márk.

Kúnhegyes :

*Balla Sándor.

Künszentmárton :

*Bozóky G.

*Özv. Csanádi Józsefné.

*Közérdek kny.

Lajtaszentmiklós :

*Stiborszky Fülöp.

Lakompak (Sopron m.):

Krausz Henrik.

Léva :

Dukesz Lipót.

Nyitrai és társa.

*Schultz Ignácz.

Lippa :

*Máhr Emil.

Rafila Demeter.

*Zeitler Lajos.

Liptószentmiklós :

*Klimes és Pivkó.

Steier Izidor.

Losonc:

*Bicskei Zoltán.
Kármán Zsigmond.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.

Lőcse:

Reiss Tivadar József.
Singer Elek.
Szepesvm. közig. kny. (Tul. Braun
Fülöp.)

Lugos:

Husvéth és Hoffer kny.
Szidon József.
Tipografia Heres. (Tul. Belle szül.
Bersan Julia.)
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.

Magyarkanizsa:

*Bruck P. Pál.

Magyarláros:

Páneth Leopold és Schönfeld Zsigm.

Magyaróvár:

Czéh Sándor-féle kvnyomda. (Tul.
Czéh Lajos.)
*Ligeti István.

Magyarpécska:

Ruber István.

Makó:

Kovács Antal.
»Makói Hirlap« ny. (Tul. Neumann
József.)
*Makói Újság r.-t. kny.
»Maros« nyomda. (Tul. Gaál László.)

Malaczka:

Wiesner Alfréd.

Mándok:

Klein Lajos.
Silberstein Bernát.

Mármarosziget:

*Berger Miksa.
Blumenfeld és Dávid.
*Jókai-ny.
*Kaufmann A. és fiai.
Mármarosi könyvny. és kiadó r.-t.
Wider Mendel fia.
*Wisner és Dávid.

Marczali:

*Mizsúr Ádám.

Margitta:

*Hungária kny. (Tul. Pollák Lajos.)

Marosludas:

Glück József.

Marosujvár:

*Wugrinetz M.

Marosvásárhely:

Adi Árpád.
Ev. ref. kollegium-nyomda. (Bérlő
Benkő László.)
*Hirsch Mór.
Grün Vilmos.
*Komáromi Sándor.
*Kossuth-ny. irod. és hirlapklad.
váll.
Révész Béla.
Vincze és Leopold.

Mátészalka:

Weisz Antal.
Weisz Zsigmond.

Medgyes:

Reissenberger G. A.

Mezőkövesd:

Balázs Ferencz.

Mezőtúr:

*Braun Juda.
Gyikó Károly.
Török és Takács.

Miava:

Haas Mór.
*Pazsiczky Dániel.

Mindszent:

*Horváth Antal.
Weisz Ignác.

Miskolcz:

*Berger Bernát.
Boros Benő.
*Braun Henrik.
*Klein és Ludvig.
*László Adolf.
*Löwy József fia.
Schwarz Soma.
Stamberger Bernát.
Szelényi és Társa.

Misztótfalu:

Simon Aurél és társa.

Módor:

*Rohacsek Simon.

Módos:

Hoffmann Béla.

Mohács :

Blandl János.
Rosenthal Márk és fia.

Monor :

Pestvármegyei ny. (Tul. Molnár Sándor.)

Moór :

Reszler Jakabné.

Moson :

Grünfeld Ignác.

Munkács :

*Grósz testvérek.
Grünstein Mór.
*Kahn és Fried.
Kroó Hugó.
*Meisels Bernát.
*Pannonia-ny.

Muraszombat :

Balkányi Ernő.

Nagyabony :

*Müller Mór.

Nagybánya :

Morvay Gyula.
Nánásy István.
Weinberger Lajos.

Nagy-Becskerek :

»Libertas« kny.
»Mercur« kny. (Gresics Svetozár és fia Izidor.)
Pleitz Fer. Pál utóda. (Dr. Brajjer L. és Mayer R.)
Seprős Valter.
*Toliczki S.

Nagyberezna :

Deutsch Hermanné és Steiger Sámuel.

Nagyenyed :

*Keresztes Nagy Imre.
Nagyenyedi kny. és papíráru gyár r.-t.

Nagykálló :

Sarkady József.

Nagykanizsa :

Farkas és Kraus.
Fischel Fülöp.
Fischer Ernő.
Münz Jenő és Balog Oszkár.
*Ofenbeck és Hartman.
Ifj. Wajdits József.
Weiss L. és F.

Nagykároly :

*Gellis Jakab.
Kölcsey ny. r.-t. (Üzlv. Varga Endre.)
Sarkadi Nagy Zsigmond.
Szatmármegeyi központi közigazgatási kny. (Tul. Manyák és Tóth.)

Nagykáta :

*Nagykátai és monori kny. (Tul. Molnár S.)

Nagykikinda :

*Gain és Milenkovics.
Kiadói kny. r.-t.

Nagykikinda (folytatás):

Pannonia-ny. (Tul. Balázs Jenő.)
Radák János.
*Sonderling Károly.

Nagykőrös :

Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.

Nagylak :

*Weisz Márk.

Nagymarton :

Gellis Henrik.
Kohn József H.
Schön Samu.

Nagymihály :

Landesman B.

Nagyrócze :

*Büchler Béla.
*Lévai Izsó fiókja.

Nagyszalonta :

Pick Gáspár.
Reich Jakab.
*Sichermann Mór.
Székely I.

Nagyszében :

Drotleff József.
Görög keleti főegyházmegeyi ny.
Krafft Vilmos.
*Roth Frigyes.
Steinhausen T. utóda (Reissenberger Adolf).
Tipografia nyomda. (Tul. Meltzer Henrik.)

Nagysurány :

Rimstein Ábrahám.

Nagyszentmiklós :

Wiener Nánán.

Nagyszombat :

Fiebig József.
 Haas sz. Kohn Katalin. (Üzlv. Haas Mór.)
 Goldmann Miksa özvegye.
 Horovitz Adolf.
 *Pannonia-ny.
 Vider Jakab.
 Ifj. Winter Salamon.
 Winter Zsigmond özvegye.

Nagyszöllős :

Rochlitz Géza.
 *Ugocsa közp. könyvny.
 Zala Mór.

Nagytapolcsány :

Platzko Gyula.
 Schreiber Mór.

Nagyvárad :

Ifj. Berger Sámuel.
 *Boros Jenő.
 »Esti Ujság« kny. (Tul. Gyagyovszky József.)
 Helyfi László.
 Hönig Józsefné.
 Láng József.
 Laszky Ármin.
 Magyar György.
 Neumann Vilmos.
 »Rákos Szabadság« kny. (Tulajd. Rákos Ferike.)
 Rákos Vilmos utóda (Adler Béla).
 Rubinstein Vilmos.
 Sebő Izsák Imre.
 Sonnenfeld Adolf.
 Sz.-László ny. (Bérlő Csávássy Gyula.)
 Verő Ede és Tsa kny. (Tul. Verő Ede és Weisz Vilmos.)
 Vidor Manó.

Námesztó :

*Kornheiser Ferdinánd.
 *Schein M.

Naszód :

*Schwartz Mór.

Németbogsán :

Rosner Adolf.

Németpalánka :

Kristólek József és Blazsek Józsefné.

Nezsider :

Horváth Julia.

Nyirbátor :

Friedmann Lipót.
 Klein József.

Nyiregyháza :

*Borbély Béla.
 Jóba Elek. (Tul. özv. Jóba Elekné.)
 Klawter Ignác.
 Piringer János. (Tul. özv. Piringer Jánosné.)
 Tóth József és tsa.

Nyirmada :

*Grosz J.

Nyitra :

Huszár István.
 Iritzer Zsigmond.
 Kapsz Győző és Kramár Vilmos.
 *Lőwy Antal.
 Neugebauer Nándor.
 Risnyovszky János.

Óbecse :

Lévai Lajos.

Ókanizsa :

Bruck P. Pál.

Ólubló :

Zauberer Simon.

Oravicza :

*Káden J.
 Kehrer L.
 *Weisz Félix.
 Wunder Károly.

Orosháza :

G. Szabó Lajos.
 Pless N.
 Veres Lajos.

Orsova :

Handl A.
 *Handl József.
 Tillmann R.

Ószivacz :

Sonnenfeld Ármin.

Paks :

Rosenbaum Miksa.

Palánka :

Csernicsek Imre.

Pancsova :

*Horovitz A. és fia.
 Jovanovics testvérek.
 *Kohn Samu.
 Koszánics Miklós.
 Vig Simon.
 Wittigschlager Károly.

Fankota:

Bod József.

Pápa:

Ev. ref. főisk. ny. (Bérlő Kis Tivadar.)
Goldberger Gyula.
Nobel Armin.
*Stern Rezső.

Pásztó:

Első pásztói kny. (Tul. Sima Dávid.)
*Nigrinyi Ferencz.

Pécs:

*Engel Izidor.
Hochrein J.
Klein Ferencz.
*Minerva-ny.
Pécsi irod. és könyvnyomdai r.-t.
Püspöki lyc. kny. (Bérlő Madarász B.)
Taisz József.
Wessely és Horváth.

Perjámos:

*Hungária kny.
Pirkmayer Alajos.
Reimholz Ferencz.

Petrozsény:

Figuli Antal.
*Steiner R.

Pozsony:

Alkalay Adolf.
Ifj. Angermayer Károly és Angermayer Lajos.
Eder István.
Freistadt Mór.
Grünfeld Lipót.
Hauser Samu.
Katholikus irodalmi részv.-társaság.
Kohn Mór.
Lichtenfeld Salamon.
Löwy Gusztáv.
Mandl testvérek.
Nasch Jakab.
Natali Magdolna.
Persiwofsky János.
Richter Károly.
Schönberger Bernát.
»Westungarischer Grenzbote«
nyomdája. (Tul. Simonyi Iván.)
Wigand F. K. (Stromszky Emil.)

Pöstyén:

*Gipsz H.
Kohn Bernát.

Predmér:

*Links M. utóda: Rosenzweig H.

Privigye:

*Gubits Bernát.

Puchó:

Reismann Mór J.

Putnok:

Gärtner Ignác.

Ráczekeve:

Csery István.
*Pilisér Simon.

Rákospalota:

Deutsch Mózes.
*Fischer Dezső.

Resicza:

Weisz Adolf.

Rimaszombat:

*Falvi Jenő.
Lévay Izsó.
Náray János Albert.
Rábely Miklós.

Rózsahegy:

Kohn Adolf.
*Komor Testvérek.
Salva Károly.

Rozsnyó:

*Falvi Jenő.
*Görbics és Bauer.
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája. (Tul. Hermann Istváné.)

Ruttka:

*Böhm Albert.
*Felvidéki Magyarság kny.

Salgótárján:

Boros Róza.
Friedler Ármin.

Sárbogárd:

Spitzer Jakab.

Sárospatak:

Ev. ref. főiskola ny. (Tul. Radill Kár.)

Sárvár:

Jakoby B. utóda Stranz János.

Sátoraljaiújhegy:

Hegyalja ny. (Tul. Alexander V.)
Landesmann Miksa és tsa.
Lóvi Adolf.
Pannonia ny. (Tul. Ócskay László.)
Zemplén-nyomda. (Tul. Ehlert Gy.)

Segesvár:

- *Becsek D. fia (fióküzlet).
- Horeth Frigyes.
- Jördens testv.
- *Krafft Vilmos.

Selmeczbánya:

- Joerges Ágost özv. és fia.
- *Grohman Gyula.

Sepsiszentgyörgy:

- Jókai nyomda részv. társ.
- *Kossuth kny. r.-t.
- *Móricz István és Vajna Lajos.

Siklós:

- Harangozó József.
- *Minerva ny. (Tul. Klein F.)
- Wessely és Horváth.

Siófok:

- Weisz Lipót.

Somorja:

- *Goldstein József.

Sopron:

- Breiner E. fia.
- Gellis Mór.
- Petőfi-nyomda. (Tul. Zsombor Géza.)
- Romwalter Alfréd.
- Röttig Gusztáv.
- Török Kálmán és Kremszner Károly.
- *Ungár József.

Stájerlak:

- Hollschütz Frigyes.

Sümeg:

- Horvát Gábor.

Szabadka:

- Bittermann József.
- Braun Adolf.
- Hirth Lipót és tsa.
- Horvát István és Tsa.
- Krausz és Fischer.
- Szabados Sándor.
- *Szabadkai ny. és hirlapkiad. váll.
- *Szántó Lajos.
- Székely Simon.

Szokolca:

- Teszlik és Neumann.

Szalárd:

- Kertész Márton.

Szamosujvár:

- Aurora-nyomda (tul. Todorán Endre).
- Gör. kath. egyházmegyei kny.

Szarvas:

- Danszky Sándor.
- Dóka Gyula.
- *Dolesch József.
- *Kovács Károly.
- *Müller Károly.
- Sámuel Adolf.

Szatmárnémeti:

- *Boros Adolf.
- *Gross és Oesterreicher.
- *Kalik és Szerémi.
- *Kölcsény-nyomda.
- Morvai János.
- Nagy Lajosné.
- *Nemes András.
- Pázmány-sajtó.
- »Szabadsajtó« ny. (Tul. Litteczky E.)

Szász-Régen:

- Burghardt Dezső.
- Schebesch Károly.

Szászsebes:

- *Hientz József.
- Stegmann János.
- Winkler Gusztáv.

Szászváros:

- Minerva-nyomda r.-t.
- *Szászvárosi kny. r.-t.
- *»Tipografia Nova«.

Szeged:

- *Bartos Lipót.
- *Bruckner Dezső.
- *Csapik Gyula.
- *Dugonics-ny. r.-t.
- Endrényi Imre.
- Endrényi Lajos.
- Engel Lajos.
- Gönczi J. József.
- *Leopold Ignác.
- Schulhof Károly.
- Traub B. és társa.
- Várnai Lipót.
- *Wesselényi Géza.

Szeghalom:

- Kovács Antal.
- *Riegel Zoltán.

Szegzárd:

- *Árva J.
- Özv. Báter Jánosné.
- *Kaszás Sándor.
- Lengyel Pál.
- *Perl Dániel.
- Ujfalussy Lajos utóda Molnár Mór.

- Szempcz :**
Fischer Náthán.
- Szenicz :**
Bezso János és tsa.
Löffler József.
- Szentendre :**
Szent-Endre és vidéke ny. (Tul.
Schwarz J.)
- Szentes :**
Farkas Eugénia.
Kecskeméti Szabó Kálmán és Vajda
Ernő.
»Szentes és Vidéke« I. könyv-
nyomda r.-t.
*Untermüller Ernő.
*Vajda B. utóda.
- Szentgotthárd :**
Ifj. Wellisch Béla.
- Szepesváralja :**
Buzás Dénes.
- Szepsi :**
Tóth István.
- Szered :**
Neufeld Samu.
*Schreiber Mór.
Sternér Dávid.
- Szerencs :**
Simon József.
*Winternitz Lajos.
- Szécsény :**
Glattstein Adolf.
- Székelyhid :**
Kohn Sámuel.
- Székelykeresztur :**
Szabó Kálmán
- Székelyudvarhely :**
Becsek D. fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár :**
Csitári G. E.
*Debreczeni István.
*Eisler Adolf.
*Egyházmegyei ny.
Glück Mór.
*Kaufmann F. utóda.
*Kovács J. Adolf.
Lurja Aladár. (Üzletv. Gróf Gyula.)
Singer Ede.
Számmer Kálmán.
- Szigetvár :**
Corvina ny. (Tul. Fried Dávid.)
Kozáry Ede.
- Szikszó :**
Blank Simon.
- Szilágy-Cseh :**
Berger Bernát.
- Szilágy-Somlyó :**
Bölöni Sándor.
Brüll és Heimlich.
Heimlich Weisz Katalin.
»Victoria« ny. (Tul. Lázár János.)
- Szinyérváralja :**
Vider Jakab.
- Szolnok :**
Bakos István.
*Faragó Sándor.
Fuchs Lipót és fia.
*Hay és Grün (Várm. ny.).
Jász-Nagykún-Szolnokmegyei Lapok
nyomdája. (Tul. Vezéry Ödön.)
*Róth Dezső.
Wachs Pál.
- Szombathely :**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvnyomda.
Gábrriel Ágoston.
*Geist Márton.
*Langer K. János.
*Lövy Gusztáv.
Seiler H. utóda : Szele és Breitfeld.
*»Vasvármegye« kny.
- Tab :**
*Perl P. Pál.
*Zuckermándel Jakab.
- Tapolcza :**
Lóvy B.
- Tasnád :**
Löwinger Lipót.
- Tata :**
Engländer József és társa.
*Lindenberg Adolf.
Nobel Adolf.
- Temeskubin :**
*Oberläuter Róbert.
- Temesvár :**
Beyer Róbert.
Csanádegyházmegyei könyvny.
Csendes Jakab.

Temesvár (folytatás):

- *Csendes Lipót.
- Délmagyarorsz. könyvnyomda.
- *Dévai és Reif.
- Freund Gyula.
- *Heim Antal.
- *Klein Frigyes.
- Lackinger Károlyné sz. Justh Rózsa.
- *Lehner György.
- Mangold Sándor.
- *Messinger Sándor utóda.
- Moravetz és Weisz.
- Muresian Döme könyvnyomda.
- Pátia ny. (Tul. Csatóry Rezső és ifj. Ádám Ferencz.)
- Rodina János és Társai.
- *Rosenberg Lajos.
- Steger Ernő utóda.
- *»Temesvárer Zeitung« kny. (Tul. Heim Antal.)
- Uhrmann Henrik.
- Unio-könyvnyomda. (Tul. ifj. Steiner Károly.)
- Veres Sámuel utóda.

Tenke:

- Mandel Ferencz.

Técső:

- *Szabó Lipót.

Tiszafüred:

- Goldstein L.
- Kemény Arnold.
- Weiszmann Samu.

Titel:

- Szuboticski Szimó.

Tokaj:

- *Gestetner Adolf.

Tolcsva:

- *Friedmann Béni.

Tolna:

- Weltmann Ignác.

Tolnatamási:

- Jeruzsálem Ede.

Torda:

- *Fodor Domokos.
- *Füssy József.
- *Undy Domokos.

Torna:

- *Glancz Izsák.
- *Rosenblüth Simon.

Tornallya:

- *Künstler J.

Törökbecse:

- *Jovanovits Gergely.
- Radák Jánosné.

Törökkanizsa:

- *Bruck P. Pál.
- Szegyakov Sándor.

Törökcszentmiklós:

- Rubinstein Sándor.

Trencsén:

- Gansel Lipót.
- Skarnitzl X. Ferencz.
- Szold Henrik.

Trencsén-Teplicz:

- *Sándor Ferencz.

Trsztena:

- *Schein Samu.

Turkeve:

- Ózv. Fölföldy Györgyné.

Turócszentmárton:

- Gasparik József.
- Magyar nyomda. (Tul. Moskóczi Ferenczné.)
- Turócz-szt.-mártoni könyvny. r. t.

Ujarad:

- Mayr Lajos.

Ujfehértó:

- Guttmann Kálmán.

Ujpest:

- *Fuchs Antal és József.
- *Krömer Alajos.
- Salgó testvérek.
- *Szabadság kny. (Tul. Hirschbein Regina.)
- *Wagner Jenő.

Ujverbász:

- Boros György.
- Kovács János.

Ujvidék:

- »Branik« r.-t. kny.
- *Dokovits György.
- Fuchs Emil és társa.
- Hirschenhauser Benő.
- Hungária-ny. (Tulajdonos Friedmann Sándor.)
- Ivkovics György.
- Miletics Szvetozár.
- Popovics testvérek.

Ungvár:

- Földesi Gyula.
- Gellis Miksa.

Ungvár (folytatás):

Székely és Illés.
Ungmegyei kny. r. t.
Unio-kny. r. t. (Igazg. Kaminczky G.)

Vasvár:

*Singer Mór és fia.

Vác:

*Katzburg D.
*Kir. orsz. fegyintézeti nyomda.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
*Pestvidéki ny.

Vágújhely:

Brück Soma.
Horovitz Adolf.
*Lówysohn Manó.
Steinmann Jakab.

Verebély:

Hungaria kny. (Tul. Neufeld Sándor.)

Versecz:

*Anwender H.
*Glaser Sándor.
*Guttman Nándor.
Kehrer Lajos.
Özv. Kirchner J. E.
*Neumann Henrik.
Petko-Pavlovics Milán.
Veronits József.
*Wettel testvérek.

Veszprém:

Czigány Pál.
Dunántuli kny. (Tul. Köves Béla és
K. Paur Ödön.)
Egyházmegyei könyvnyomda.
*Fodor Ferencz.
Krausz Ármin fia.
Népakarat nyomdája. (Tul. Takács
Szilveszter.)
*Pósa Endre.

Zalaegerszeg:

Breisach Sámuel.
Kakas Ágoston.
Unger Antal.

Zalaszentgrót:

Nagy Sándor.

Zenta:

Barna János.
Beretka Imre.
Fekete Sándor.
Kabos Ármin.
Pléstitý és Horvát.
Straub Ödön.

Zilah:

Krausz E. és tsa. (Tul. Nadler Bé-
niné Krausz Eszter és Krausz
Lajos. Czégvezető Nadler Béni.)
Nadler Béni.
Seres Samu.
»Szövetség« kny. (Tulajd. Török
János, Szabó Lajos, Fejérdy Béla.
Üzletvezető Szabó Lajos.)

Zircz:

*Szigethy Ákos.

Zólyom:

Bertán Ede.
Nádasy Ferencz.
Schlesinger Ignác.
*Zólyom és Vidéke kny.

Zombor:

Baits Vladimír.
*Bikár P. M. és T.
Bittermann Nándor és fia.
*Bosnyák Ernő.
Kollár József.
Oblát Károly.

Zsolna:

Bjel József és Jellinek József.
*Braun Rezső.
*Glasel Samuné.
Horner Ferencz.
*Nürnberg Ármin.

Zsombolya:

Perlstein Fanny.

A HAZAI HIRLAPIRODALOM 1907-BEN.

Térkimelés céljából nem a teljes bibliográfiát adjuk ez évben, hanem csak a múlt évi kimutatásunk óta beállott változások adatait. A »Megszűnt lapok« rovatába soroztunk olyan hirlapokat is, a melyek még 1906-ban befejezték pályafutásukat, de megszűntükről még nem volt tudomásunk a bibliografia közlésekor. Az »Új lapok« ellenben mind az 1907. év folyamán indultak meg. Egyebekben az 1906. évi hirlapjegyzék érvényben maradt.*

I.

Hirlapirodalom.

Összeállította KERESZTY ISTVÁN.

A) Megszűnt hirlapok.

I.

Magyar nyelvűek.

I. POLITIKAI NAPILAPOK.

BUDAPESTEN.

Budapesti Értesítő. (Könyomatú.)
Hirmondó. (Könyomatú.)
Magyar Laptudóstó. (Könyomatú.)
A Nép.
Világbéke.

Összesen 5.

VIDÉKEN.

Bácsmezei Napló. (Szabadka.)
Bácsország. (Szabadka.)
Békésmezei Híradó. (B.-Csaba.)
Brassói Hírlap. (Brassó.)
Debreczeni Ujság. (Debreczen.)
Ellenőr [ezelőtt Független Székelység].
(Marosvásárhely.)
Előre. (Nagyvárad.)
Erdélyi Hírlap. (Kolozsvár.)
Északmagyarország. (Rózsashegy.)
Fiume. (Fiume.)
Fiumei Hírlap. (Fiume.)
Független Szabolcsi Ujság. (Nyíregyháza.)
Győri Friss Ujság. (Győr.)

Győri Napló. (Győr.)
Híradó. (B.-Csaba.)
Magyar Tengerpart. (Fiume.)
Nagyvárad Friss Hírek. (Nagyvárad.)
Népakarat. (Sopron.)
A Népért. (Komárom.)
Az Ór. (Kolozsvár.)
Reggeli Ujság. (Kolozsvár.)
Szeged és Vidéke. (Szeged.)
Szegedi Kis Ujság. (Szeged.)
Székely Hírlap. (Marosvásárhely.)
Székesfehérvári Független Ujság. (Székes-
fehérvár.)

Vásárhely és Vidéke. (Hódmezővásárhely.)
Vásárhelyi Híradó. (Hódmezővásárhely.)

Összesen 27.

II. POLITIKAI HETILAPOK.

BUDAPESTEN.

Ellenőr.
Ferencz- és Józsefváros.
Földművelő.
Fővárosi Értesítő. (Könyomatú.)
Független Hírlap.
Nagy-Magyarország.
Nemzeti Szemle.

* Azon hirlapok és folyóiratok vétettek fel, melyek mint köteles példányok 1907-ben megszüntek érkezni, illetve 1907-ben érkeztek először a Magyar Nemzeti Múzeumba. — Ez összeállítás, mely 1894-ig a Vasárnapi Ujságban jelent meg, az 1895. évtől kezdve a Magyar Könyvszemlének rendes melléklete.

Pénzüntézeti Közlöny.
A Tudósító. (Könyomatú,
 Úttörő.
Városi Hírlap.
A Vasárnap. (Könyomatú.)

Összesen 12.

VIDÉKEN.

Alföldi Ellenzék. (Szentés.)
Bajai Hírlap. (Baja.)
Czeplédi Ujság. (Czepléd.)
Csikvármegye. (Gyergyó-Szent-Miklós.)
Dési Hírlap. (Dés.)
Független Ujság. (Zilah.)
Gömöri Hírlap. (Rimaszombat.)
Hajduzászló. (Debreczen.)
Hunyadvármegye. (Déva.)
Jászberény és Vidéke. (Jászberény.)
Kecskemét. (Kecskemét.)
Liptó. (L. Szent-Miklós.)
Magyar Határőr. (Nagy-Szeben.)
Máramarosmegye. (M. Sziget.)
A Mi Lapunk. (Lugos.)
Nagy-Kunsági Hírlap. (Karczag.)
Nép és Igazság. (Sátoralja-Ujhely.)
Nyitra megyei **Ellenőr.** (Nyitra.)
Nyitra megyei **Független Hírlap.** (Nyitra.)
Paraszt-Ujság. (Békés-Csaba.)
Rábaközi Ujság. (Kapuvár.) **A Rábaközi**
 Közlöny-be olvadt. (Csorna.)
Ráczekevei Hírlap. (Ráczekeve.)
Radikális Ujság. (B.-Csaba.)
Somogy. (Kaposvár.)
Székely Nemzet. (Sepsi-Szt.-György.)
Székelység. (Csikszereda.)
Székely Ujság. (Székely-Udvarhely.)
Székesfehérvári Hírlap. (Sz.-Fehérvár.)
Szepesi Ellenőr. (Lőcse.) **A Szepesi**
 Lapok-ba olvadt.
A Tisza. (Máramaros-Sziget.)
Tokaj-Hegyalja. (Szerencs.)
Torontáli Közlöny. (N.-Kikinda.)
Török-Kanizsa és Vidéke. (T.-Kanizsa.)
Vácsi Hírlap. (Vác.)
Zászlónk. (Gödöllő.)
Zemplénmegye. (Sárospatak.)

Összesen 35.

III. VEGYESTARTALMÚ KÉPES LAPOK.

BUDAPESTEN.

Magyarország És A Nagy Világ.
Az Olló. (Könyomatú.)
Regénytár.

Összesen 3.

VIDÉKEN.

Asszonyokról Asszonyoknak. (Árad.)
Kassa Vidéke. (Kassa.)
Kis Tükör. (Kolozsvár.)
Tulipán. (Szabadka.)

Összesen 4.

IV. VALLÁS- ÉS NEVELÉSÜGYI S IFJUSÁGI LAPOK.

BUDAPESTEN.

Evangelikus Órálló.
Görög Katholikus Hírlap.
Magyar Pestalozzi.
Magyar Tanügy.
Mesemondó.
Mese-Ujság.
Páduai Szent Antal Lapja.
Papok Lapja.
Tanítók Szava.
Tanulók Lapja.
Uj Korszak.
Zsidó Híradó.

Összesen 12.

VIDÉKEN.

Diákok Lapja. (Nagyvárad.)
Dunántúli Református Családi Lap. (Kör-
 mend.)
Erdélyi Protestáns Lap. (Kolozsvár.)
Görög Katholikus Szemle. (Ungvár.)
Győregyházmegyei Kath. Tanügy. (Győr.)
Jogászélet. (Debreczen.)
Keresztván Szövetség. (Makó.)
Kolozsvári Egyetemi Lapok. (Kolozsvár.)
Néptanoda. (Pécs.)
Református Családi Lap. (Körmend.)
Sárospataki Lapok. (Sárospatak.)
Szombati Ujság. (Miskolcz.)
Tanítók Lapja. (Hajdú-Böszörmény.)
Üres Órák. (Szécsény.)
Világnyelvek. (Debreczen.)

Összesen 15.

V. SZÉPIRODALMI ÉS VEGYESTARTALMÚ LAPOK.

BUDAPESTEN.

Attila.
Jövendő.
Katholikus Magyarország. (Folytatása
 lett: Szent József Lapja.)
Liget.
Magyar Hazafiak Lapja.
Magyar Világ.

Összesen 6.

VIDÉKEN.

Fáklya. (Kolozsvár.)
Fejlődés. (Pozsony.)

Összesen 2.

VI. HUMORISZTIKUS LAPOK.

VIDÉKEN.

Dongó. (Debreczen.)
Fulánk. (Kassa.)
Karikás. (Debreczen.)
Menyki. (Szabadka.)
Pardon! (Esztergom.)
Rakéta. (Szabadka.)
Rendezett Tamás. (Újpest.)
Tyúk Márton. (Csongrád.)
Virgács. (Hódmezővásárhely.)

Összesen 9.

VII. SZAKLAPOK.

BUDAPESTEN.

Állatorvosi Közlöny.
Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok. —
És melléklapja: Baromfitenyésztési Lapok.
Általános Műszaki Értesítő. (Allg. Technischer Anzeiger.)
Általános Pénzügyi Szemle.
Az Aranyműves.
Bírák Lapja.
Bortermelők Lapja.
Daltársulatok Lapja.
Éttermi Segédek Szaklapja.
Favorit.
Felsőbírósi Értesítő.
Forgalmi Ujság.
Gazdasági Mérnök.
Gazdasági Titkár.
Gazdasági Tudósító.
Gépészeti Szemle. (Előbb: Gépkezelők Lapja.)
Grill-féle Döntvénytár. (Folytatása lett: Egyetemes Döntvénytár.)
Gyakorlati Közigazgatási Könyvtár és Döntvénytár.
Gyógyszerészek Lapja.
Hazai Ipar.
Herkules.
Hitelezők Lapja.
Ipar és Kereskedelem.
Iparfejlesztés.
Jegyzők Lapja.
Justicia.
Kávéssegédek Szaklapja.
Kerámia.

Kerékpár- és Motorsport.
Kereskedőifjak Lapja.
Kivándorlási Értesítő. (Magyar és horvát ny.)
Klub-Élet. (Könyomatú.)
Kocsigyártó Ipar.
Könyvkereskedők Lapja.
Közegészség. (Ez évben szünetelt; 1908-ban újra megindult.)
Közforgalom.
Közigazgatási Közlöny.
Központi Mercure. Central-Mercure. (M. és német.)
Községi Bíró.
Magyar Ásványviz- és Fürdőszemle. (Folyóirattá vált.)
Magyar Biztosító.
Magyar Fém- és Gépipar.
Magyar Festőipar.
Magyar Gépipar.
Magyar Iparosok Lapja.
Magyar Ipartechnika.
Magyar Kísíparos. (Folytatása lett a Magyar Ipartechnika.)
Magyar Kő- és Márványújság.
Magyar Közgazdaság.
Magyar Külkereskedelmi Szemle. Export-Courrier.
Magyar Lisztkereskedő.
Magyar Malom- és Gazdasági Értesítő.
Magyarországi Borbély- és Fodrászsegédek Szaklapja.
Magyar Posta. (Folytatása lett: Magyar Posta és Közlekedés.)
Magyar Posta és Közlekedés.
Magyar Sütők Lapja.
Mezőgazdasági Gépész.
Műszaki Világ. (Könyomatú.)
Nagy-Budapest.
Országos Kereskedelmi Közlöny.
Országos Táncztanítók Közlönye.
Orvosi Közlöny.
Összetartás.
Pénzügyi Tisztviselők Lapja.
Pénz-Ujság.
Pinezér Munkás.
A Rajz.
Rendőri Lapok. (Folytatása: Közbiztonság.)
Sirius Időjós.
Szabadalmi Értesítő.
Szabadalmi Ujság.
A Szinpad.
Szövetkezzünk. (Beleolvadt az Uj Lap vasárnapi kiadásába.)
Szövetségi Értesítő.
Takarékpénztári Közlöny.

Technologiai Lapok.
A Természet.
Tűzrendészeti Közlöny. (Havi folyóirattá változott.)
Vásárcsarnoki Híradó.
Vaskereskedők Lapja.
A Vegyészeti Munkás. (Havi folyóirattá lett.)
Vendéglősök és Kávésok Közlönye.
Világosság.

Összesen 82.

VIDÉKEN.

Cséplőiparosok Lapja. (B.-Csaba.)
Délmagyarországi Kereskedők Lapja. (Temesvár.)
Gazdák Lapja. (Szatmár.)
Iparos Lap. (Szatmár.) (Folytatása lett: Szabadság.)
Iparosok Lapja. (Nagy-Károly.)
Jó Szerencsét. (Selmezbánya.)
Kéményseprő Segédek Hirlapja. (Pápa.)
Kerületi Értesítő. (Ruttka.)
Magyar Iparosok Lapja. (Debreczen.)
Magyar Műkertész. (Szeged.)
Munka. (Ózd.)
Nyugatmagyarországi Gazda. (Szombathely.)
Palánkai Sportlap. (Palánka.)
A Pinczér. (Nagyvárad.)
Ref. Zeneközlöny. (Sárospatak.) (Folytatása: Protestáns Zeneközlöny.)
Rendőri Lapok. (Szatmár.)
Sütőmunkások Szaklapja. (Szeged.)
Székely Iparos. (Marosvásárhely.)

Összesen 18.

VIII. NEM POLITIKAI TARTALMÚ
LAPOK.

BUDAPESTEN.

Az Erzsébetváros.
Kültelek.
Magyar Ujság.
Székesfőváros.

Összesen 4.

VIDÉKEN.

Abauj-Szántó és Vidéke. (A.-Szántó.)
Adai Néplap. (Ada.)
Ada-Moholi Közlöny. (Ada.)
Alföldi Hírlap. (Szolnok.)
Aradhegyalja. (Borosjenő.)
Aszód és Vidéke. (Aszódi.)

Bács-Kulai Hírlap. (Kula.)
Bács-Topolyai Hírlap. (B.-Topolya.)
Balatonmelléki Lapok.
Balatonsarok. (Somogy-Kéthely.)
Barsi Ellenőr. (Aranyos-Marót.)
Barsi Hírlap. (Aranyos-Marót.)
Békésmegyei Hírlap. (B.-Csaba.)
Bereg. (Beregszász.)
Beregi Ujság. (Beregszász.)
Budafok és Vidéke. (Budafok.)
Czeglédi Hírlap. (Czegléd.)
Csongrádi Ujság. (Csongrád.)
Csongrádi Lap. (Csongrád.)
Csongrádmegyei Hírlap. (Szentes.)
Csurgó és Vidéke. (Csurgó.)
Délvidék. (Versecz.)
Dunántúli Közlöny [Mezőföldi Hírlap]. (Siófok.)
Felső-Borsod. (Sajó-Szent-Péter.)
Felvidék. (Besztercebánya.)
Felvidéki Hírlap. (Eperjes.)
Felvidéki Ujság. (Zsolna.)
Fiumei Szemle. (Fiume.)
Fogaras és Vidéke. (Fogaras.)
Gödöllő és Vidéke. (Gödöllő.)
Határvidék. (Karánsebes.)
Hatvan és Vidéke. (Hatvan.)
Hatvani Hírlap. (Hatvan.)
Heves és Vidéke. (Heves.)
Homonna és Vidéke. (Homonna.)
Kis-Küküllő. (Dicső-Szent-Márton.)
Kispest és Vidéke. (Kispest.)
Kispesti Napló. (Kispest.)
Kispest-Szentlőrinczi Lapok. (Kispest.)
Közérdek. (Kun-Szent-Márton.)
Közérdek. (Újpest.)
Kunszentmárton és Vidéke. (Kun-Szent-Márton.)
Magyar Paizs. (Zala-Egerszeg.)
Marczali. (Marczali.)
Margitta és Vidéke. (Margitta.)
Marosujvár és Vidéke. (Marosujvár.)
Mezőföldi Hírlap. (Székesfehérvár.)
Folytatása lett: Dunántúli Közlöny.
Monor és Vidéke. (Monor.)
Nagybánya és Vidéke. (Nagybánya.)
Nagysomkút-Erdőd Vidéke. (Nagysomkút-Nagybánya.)
Nyíregyházi Hétfői Hírlap. (Nyíregyháza.)
Nyírvidéki Hírlap. (Nyíregyháza.)
Orsovai Hírlap. (Orsova.)
Országos Ellenőr. (Kecskemét.)
Ózd és Vidéke. (Ózd.)
Ózdi Hírlap. (Ózd.)
Palánka. (Palánka.)
Pápai Lapok. (Pápa.)
Rácskevei Közlöny. (Rácskeve.)

Rákos Vidéke. (R.-Szent-Mihály.)
 Szabadság. (Székesfehérvár.)
 Szarvas és Vidéke. (Szarvas.)
 Székelykeresztúr. (Székelykeresztúr.)
 Szentés Vidéke. (Szentés.)
 Testvériség. (Szombathely.)
 Tiszavidék. (Csongrád.)
 Tiszavidék. (Szolnok.)
 Tordai Hírlap. (Torda.)
 Vajdahunyad és Vidéke. (Vajda-Hunyad.)
 Folytatása lett: **Vajdahunyad.**
 Vas megyei Szemle. (Szombathely.) Foly-
 tatása lett: **A Munka.**
 Veszprémi Ellenőr. (Veszprém.)
 Visó és Vidéke. (Felső-Visó.)
 Zemplén-Tokaji Ujság. (Tokaj.)
 Összesen 73.

IX. HIVATALOS LAPOK.

BUDAPESTEN.

A Budapesti M. Kir. Államrendőrség
 Hivatalos Lapja.
 Büntügyi Értesítő.
 Összesen 2.

X. HIRDETÉSI LAPOK.

BUDAPESTEN.

Budapesti Szobaujság.
 Jegyesek Lapja.
 Magyar Pályázati Közlöny.
 Magyar Vas- és Gép-Piacz. Ung. Eisen-
 und Maschinen-Markt.
 A Mulató Budapest.
 Vásár-Ujság.
 Összesen 6.

VIDÉKEN.

A Béka. (Pécs.)
 Szegedi Express-Hirdető. (Szeged.)
 Ingatlanok Vásárja. (Szászváros.)
 Szentesi Hirdető Ujság. (Szentés.)
 Összesen 4.

XI. VEGYES MELLÉKLAPOK.

BUDAPESTEN.

Artista-Lap. (Főlapja volt: **Das Artisten-
 blatt.**)
 Baromfitenyésztési Lapok. (Főlapja volt:
Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok.)

Budapesti Vásárcarnok-Ujság. (Főlapja
 volt: **Nagy-Budapest.**)
 Egészségügyi Mérnök. (Főlapja volt:
Magyar Ipartecnika.)
 Közlekedés. (Főlapja volt: **M. Posta.**)
 Magyar Pályázati Értesítő. (Könyomatú;
 főlapja volt: **Magyar Pályázati Közlöny.**)
 Összesen 6.

VIDÉKEN.

Aradvármegyei Gazdasági Egyesület Fo-
 gyasztási és Értekesítő Szövetkezetének
 Üzleti Értesítője. (Főlapja volt: **Aradi
 Gazda.**) (Arad.)
 Politikai Ellenőr. (Főlapja volt: **Országos
 Ellenőr.**) (Kecskemét.)
 Összesen 2.

XII. ALKALMI LAPOK.

BUDAPESTEN.

Nemzeti Turf.
 Az Ügyeletes. (Könyomatú.)
 Összesen 2

VIDÉKEN.

Lugosi Színházi Lapok. (Lugos.)
 Péczel. (Péczel.)
 Pöstyén. Pistryan. (Pöstyén.)
 Színészet. (Nyiregyháza.)
 Színház. (Kolozsvár.)
 Színház. (Makó.)
 Színházi Ujság. (Nagyvárad.)
 Színházi Ujság. (Szarvas.)
 Tátrafürdők. (Igló.)
 Trencsén-Teplitz. (Trencsén-Teplitz.)
 Összesen 10.

TÖBBNYELVŰ LAPOK.*

BUDAPESTEN.

Általános Műszaki Értesítő. (Allg. Tech-
 nischer Anzeiger.) [Magyar és német.]
 Az Építőmunkás melléklapja: **Staviteľ'ský
 Robotník.** [M. és tót.]
 Igazság. Gerechtigkeitt. [M. és n. című;
 tartalma német.]
 Kivándorlási Értesítő. [M. és horvát.]

* Fel vannak véve fő nyelvük hírlapjai közé;
 a létszámot e rovat nem gyarapítja.

Központi Mercur. Central-Mercur. (M. és n.)

Magyar Festőipar. [M., n. és francia.]

Magyar Kő- és Márványújság. Ung. Stein- und Marmorzeitung. [M. és n.]

Magyar Külkereskedelmi Szemle. Export-Courrier. [M., n., francia és angol ny.]

Magyar Lisztkereskedő. Der Ung. Mehlhändler. [M. és n.]

Magyarország és A Nagy Világ. Ungarn und die Weite Welt. [M. és n.]

Magyar Sütők Lapja. [M. és n.]

Magyar Vas- és Gép-Piacz. Ung. Eisen- und Maschinen-Markt. [M. és n.]

Vásáresarnoki Híradó. [M. és N.]

Vásár-Ujság. Marktzeitung. [M. és n.]

Összesen 14.

VIDÉKEN.

Fiumei Szemle. (Fiume.) [Magyar és olasz.]

Palánka. (Palánka.) [M. és n.]

Pöstyén. Pistryan. (Pöstyén.) [M. és n.]

Trencsén-Teplitz. (T.-Teplitz.) [M. és n.]

Összesen 4.

II.

Német nyelvűek.

a) POLITIKAI TARTALMÚAK.

VIDÉKEN.

Der Freie Bürger. (Sopron.)

Neue Werschetzer Zeitung. (Versecz.)

Ruthenische Revue. (Bécs—Sopron.)

Werschetzer Gebirgsbote. (Versecz.)

Összesen 4.

b) SZAKLAPOK ÉS VEGYESTARTALMÚAK.

BUDAPESTEN.

Budapester Anzeiger. (Könyomatú.)

Der Feldarbeiter.

Die Finanzielle Wacht.

Oest.-Ung. Journal. (Az Ung. Handelsblatt és a Finanzielle Blätter lenyomata.)

Ungarisches Handelsblatt.

Ungarische Medizinische Presse.

Volks wirtschaftliche Sonntags-Revue.

Volks wirtschaftliche Zeitung.

Zur Börsenlage.

Összesen 9.

VIDÉKEN.

Alibunarer Wochenblatt. (Alibunár—Versecz.)

Balneologische Revue. (Sopron.) Főlapja volt: **Internationale Mineralquellen-Zeitung.**

Der Chauffeur. (Pozsony.)

Die Ehrechtsreform. (Lajta-Ujfalu.)

Der Floh. (Versecz.)

Hódságer Zeitung. Hódsági Ujság. (Hódság.)

Karansebeser Wochenblatt. (Karánsebes.)

Oesterreichische Briefmarken-Zeitung.

(Bécs—Pozsony.)

Oesterreichisch-Ungarisches Leder-Blatt.

(Bécs—Sopron.)

Perjamos und Umgebung. (Perjámos.)

Pharmazeutische Rundschau. (Bécs—Sopron.)

Progress. (Sopron.)

Unser Kind. (Bécs—Sopron.)

Wetterkalender für Ungarn. (Liptó—Rózsahegy.)

Összesen 14.

III.

Horvát nyelvűek.

a) POLITIKAI LAPOK.

VIDÉKEN.

Novi List. (Fiume.) Folytatása: **Riecki Novi List.**

Összesen 1.

IV.

Szerb nyelvűek.

a) POLITIKAI TARTALMÚAK.

BUDAPESTEN.

ИРПЕТЕЧА.

Összesen 1.

VIDÉKEN.

НАШЕ ДОБА. (Ujvidék.)

САДАШЊОСТ. (Nagykikinda.)

Összesen 2.

b) SZAKLAPOK ÉS VEGYES TARTALMÚAK.

VIDÉKEN.

НАРОДНИ ГЛАС. Népszava. Volksstimme. (Ujvidék.)

Összesen 1.

V.

Román nyelvűek.

a) POLITIKAI TARTALMÚAK.

VIDÉKEN.

Controla. (Temesvár.)
Drapelul. (Lugos.)
Gazeta di Dumineca. (Szilágy-Somlyó.)
Tovarasia. (Vajda-Hunyad.)

Összesen 4.

b) SZAKLAPOK ÉS VEGYES TARTALMÚAK.

VIDÉKEN.

Banatul. (Lugos.)
Deşteptarea. (Brassó.)
Dreptatea. (Brassó.)
Meseriașul. (Lugos.)
Renașterea. (Karánsebes.)

Összesen 5.

B) Uj hirlapok.

I.

Magyar nyelvűek.

I. POLITIKAI NAPILAPOK.

BUDAPESTEN.

A Hír. Fel. szerk. Braun Sándor. Tul. ny. »A Nap« ujságvállalat. I. évf. Ára 16 kor.

Összesen 1.

VIDÉKEN.

Flumei Napló. (Fiume.) Szerk. Ny. Mohovich Emőd. I. évf. Ára 14 kor.
Flumei Ujság. (Fiume.) Fel. szerk. Csoór Gáspár. Kiadótul. saját lapvállalat. Ny. Novak Arthur. I. évf. Ára 10 frank.
Független Szabolcsi Ujság. (Nyiregyháza.) Fel. szerk. Inczedy Lajos; segédsz. Hollósi Ödön. Tul. Inczedy és Jóba László. Ny. Jóba Elek. I. évf. Ára 12 kor.
Komárom és Vidéke, Független Hirlap. (Komárom.) Fel. szerk. Teller Kálmán. Tul. ny. »Pannonia« I. évf. Ára 8 kor.
Szabolcsvármegye. (Nyiregyháza.) Szerk. tul. Vajda Dezső. Ny. Tóth Sándor és Tsa. I. évf. Ára ?

Összesen 5.

II. POLITIKAI HETILAPOK.

BUDAPESTEN.

1837. Fel. szerk. dr. Halmi Elemér. Ny. »Orsz. Központi Községi kny.« I. évf. Ára 20 kor.
A Hétfő. Fel. szerk. Petri Arthúr. Ny. »Globus«. I. évf. Ára 4 kor.
Munkaadó. Szerk. Dóri Ottó. Kiadó: A Magyar Építőiparosok Orsz. Szövetsége. Ny. a »Molnárok Lapja« ny. I. évf. Ára ?

Nagy-Magyarország. Szerk. tul. Szemző A. János. Ny. »Pátria«. I. évf. Ára 6 kor.

A Tudósító. Főszerk. Koch Arnold; fel. szerk. Pogány Jakab. **Könyomatú;** ny. ? I. évf. 2 szám ára 200 kor.

Uj Szemle. Főszerk. Blaskovich Sándor. Fel. szerk. Ambrus Zoltán. Ny. »Franklin« társ. I. évf. Ára ?

Összesen 6.

VIDÉKEN.

Hajdúzászló. (Debreczen.) Fel. szerk. Rostkovitz Artúr. Ny. a város kny. I. évf. Ingven.

A Hétfő. (Arad.) Szerk. Honig Ottó. Tul. Mahos Ágoston. Ny. Zlinszky István. I. évf. Ára 8 kor.

Lugosi Hirlap. (Lugos.) Fel. szerk. Tóth Elek. Tul. saját lapvállalat. Ny. a »Südüngarn« ny. I. évf. Heti 2 szám. Ára 12 kor.

Magyar Határőr. (Nagyszében.) Fel. szerk. Cseh Lajos. Ny. [Kolozsvár:] Gombos Ferencz. I. évf. Ára 8 kor.

A Mi Lapunk. (Lugos.) Szerk. tul. Teleki András. Ny. a »Südüngarn« ny. (= Husvéth és Hoffer.) I. évf. Heti 2 szám. Ára 12 kor.

Órszem. (Csikszereda.) Szerk. dr. Ujfalusi Jenő. Ny. Létz János. I. évf. Ára 8 kor.

Szakolczai Határőr. Felsőmagyarországi Lapok. (Szakolcza.) Fel. szerk. dr. Gyikos Mihály. Kiadó: Weisz Sámuel. Ny. [Nyitra:] Löwy Antal. I. évf. Ára 8 kor.

Tiszavidéki Ujság. (Szolnok.) Szerk. Szücs Géza. Ny. Wachs Pál. I. évf. Ára 8 kor.

Vasmegyei Hirlap. (Szombathely.) Szerk. tul. Gaszner Imre N. Ny. Gabriel Ágoston. I. évf. Ára 10 kor.

Összesen 9.

III. VEGYESTARTALMÚ KÉPES LAPOK.

BUDAPESTEN.

Hazám. Főszerk. Sinay Gusztáv; fel. szerk. Gelsei Bíró Zoltán. Ny. a »Hazám« és a »Bírószági Szemle« ny. I. évf. Félhavi. Ára 20 kor.

A Kor. Szerk. Kogutowicz Károly. Tul. Demjén Lajos. Ny. Hornyánszky Viktor. I. évf. Félhavi. Ára 16 kor.

Az Olló. Szerk. kiadó Bátsi Balla Jenő. Könyomatú.

Szocializmus. Szerk. Garami Ernő. Ny. »Világosság.« I. évf. Félhavi. Ára 7 kor. Összesen 4.

IV. VALLÁS- ÉS NEVELÉSÜGYI S IFJÚSÁGI LAPOK.

BUDAPESTEN.

Magyar Diákok. Szerk. Görög Kálmán. Tul. saját lapvállalat. Ny. [Czellömölk:] Dingreuve. I. évf. Minden második szombaton. Ára 6 kor.

Összesen 1.

VIDÉKEN.

Gyermekvilág. (Kolozsvár.) Szerk. »Gáspár bácsi.« Ny. Ujhelyi-féle ny. I. évf. Heti. Ára 4 kor.

Ifjúsági Lapok. (Szombathely.) Összeállítják: Herman György és Somogyi Géza. Ny. Geist Márton. I. évf. Havi 2 szám. Ára ?

Üres órák. Szünidei lap. (Szécsény.) Szerk. Barcza Ferencz. Ny. Glattstein Adolf. I. évf. Heti. Ára: 10 szám 2 kor.

Világnyelvek. (Debreczen.) Szerk. »egy növendék.« Ny. Hoffmann és Kronovitz. I. évf.

Összesen 4.

V. SZÉPIRODALMI ÉS VEGYES TARTALMÚ LAPOK.

BUDAPESTEN.

Budapesti Pósta. Fel. szerk. dr. Vértés József. (Gépirású.) Hetilap.

Gondolatsarnok. Szerk. Jancsó Béla. Ny. Nagel István. I. évf. Heti. Ára 12 kor.

A Jelen. Szerk. Radnai Rudolf és Hajós Béla. Ny. »Jókai« ny. I. évf. Félhavi. Ára 8 kor.

Szent József Lapja. (Előbb: **Katholikus Magyarország.**) Fel. szerk. Szentesy Alfonz.

Ny. »Athenaeum«. V. évf. Félhavi. Ára 12 kor.

Liget. Fel. szerk. Baán Jenő. Ny. »Urania«. I. évf.

Összesen 5.

VIDÉKEN.

Hangulat. (Kolozsvár.) Szerk. Makkos-Hettyei Settner Tamás. Ny. Ajtai Kovács Albert. I. évf. Heti. Ára 14 kor. 40 fill.

Összesen 1.

VI. HUMORISZTIKUS LAPOK.

BUDAPESTEN.

Deres. Fel. szerk. Huszár Károly. Ny. »Stephaneum«. I. évf. Heti. Ára 12 kor.

Összesen 1.

VIDÉKEN.

Bomba. (Szabadka.) Fel. szerk. »Lámpás«. Ny. Lipsit és Tsa. I. évf. Heti. Ára 3 kor.

Dongó. (Hódmezővásárhely.) Fel. szerk. »Fullánk«. Ny. és kiadja a »Vásárhelyi Reggeli Ujság« ny. I. évf. Heti. Ára 5 kor.

Dunántúli Puska. (Szekszárd.) Szerk. »Vízipuskás«. Tul ny. Kaszás Sándor. I. évf. Heti. Ára 4 kor. 80 fill.

Fulánk. (Kassa.) Főszerk. »Darázs«, fel. szerk. »Dongó«. Ny. Werfer Károly. I. évf. Heti. Ára 3 kor.

Kalapács. (Maros-Vásárhely.) Fel. szerk. Csunogi Leo. Ny. Hirsch Mór. I. évf.

Menyű. (Szabadka.) Szerk. Kepes Tibor. Ny. (Palánka) Csernicsek Imre. I. évf. Heti. Száma 4 fillér.

Paprika Jancsi. (Arad.) Szerk. »Szóke bácsi.« Ny. Kalmár Nándor és Társai. I. évf. Heti. Száma 2 f.

Rendezett Tamás. (Újpest.) Szerk. »Polgár és Magyar«. Ny. »Szabadság« ny. I. évf. Heti. Ára 12 kor.

Szegedi Paprika. (Szeged.) Szerk. Damó Oszkár és Tóth Zoltán. Ny. Endrényi Imre. I. évf. Heti. Ára 6 kor.

Összesen 9.

VII. SZAKLAPOK.

BUDAPESTEN.

Általános Pénzügyi Vállalat. Fel. szerk. Weisz Vilmos. Ny. ? I. évf.

Budapesti Tejgazdasági Lapok. Fel. szerk. Szalai Oszkár. Ny. Márkus Samu. I. évf. Havi 2 szám. Ára 4 kor.

Egyetemes Döntvénytár. [Ezelőtt: Grill-féle Döntvénytár.] Szerk. dr. Gyomai Zsigmond és Edvi Illés Károly. Ny. »A Nap« ny. I. évf. Félhavi. Ára 10 kor.

Fazekas-Ipar. Szerk. tul. Illés József. Ny. »Athenaeum«. I. évf.

A Földmunkás. Főszerk. Mezőfi Vilmos; fel. sz. Ladányi J. Kiadó: Orsz. Munkásvédő Szövetség. Ny. »A Nap« ny. I. évf. Heti. Ára 4 kor. 80 fill.

Handicap. Fel. szerk. Deutsch Zsigmond. Kiadó Vágó Géza. Ny. Löbl Dávid. I. évf. Ára 20 kor.

Ház- és Telektulajdonosok Lapja. Szerk. Balázs József. Tul. saját vállalat. Ny. Neuwald Illés. I. évf. Heti. Ára 10 kor.

Hellos. Mozgófényképipari és színházak érdekeit felölő szaklap. Szerk.? tul.? Ny. »Thalia«. I. évf. Félhavi. Ára 12 K.

Kisbirtokosok Lapja. Szerk. Huszár Jenő. Tul. Földes Béla. Ny. Wodianer F. és Fiai. I. évf. Heti. Ára ?

Konyhaművészet. Szerk. Hevessy Adolf. Ny. »Jókai« ny. I. évf. Havi 2 szám. Ára ?

Könyvkereskedelem. Szerk. kiadó Lőrincz Ernő. Ny. Wodianer F. és Fiai. Félhavi. Ára 6 kor.

A Magyar Bútor. Fősz. Gyömrői M. Manó. fel. sz. Göde Jenő. Kiadó a Butorkereskedők Orsz. Egyesülete. Ny. »Jókai« ny. I. évf. Félhavi. Egyzl. tagoknak ingyen; különben ára 5 kor.

A Magyar Fogtechnikus. (Der Ungarische Zahntechniker cz. melléklappal.) Főszerk. Róna Imre; fel. sz. Dick János. Kiadó: Budapesti Fogművészek Egylete. Ny. »Urania«. I. évf. Egyzl. tagoknak ingyen.

Magyar Föld. Szerk. tul. Kövesdy Jenő. Ny. [Nagy-Kanizsa] Fischel Pülöp fia; utóbb [Bpest] Weiss L. és fia. I. évf. Félhavi. Ára 10 kor.

Magyar Iparteknika. (Előbbi czime: Magyar Kísiparos.) II. évf.

Magyar Magántisztviselő. Szerk. Székely Imre. Kiadó: a Magántisztviselők Otthona. Ny. »Globus« ny. I. évf. Félhavi. Ára 4 kor.

Magyar Rendőri Ujság. Fel. szerk. Parlaghy Aladár. Ny. »Anglo« ny. I. évf. Heti. Ára 20 kor.

Munkásbiztosítási Közlöny. Szerk.? Kiadja a M. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal. Ny. a »Pesti kny. r.-társ.« I. évf. Heti. Ára 10 kor.

Országos Forgalmi Közlöny. Szerk. Radó Sándor. Ny. Fritz Ármín. I. évf. Kétheti. Ára 10 kor.

Szabad Művészet. Szerkesztik: Benczo Ferencz és Szalkay Gusztáv. Ny. Wisinger J. Félhavi. Ára 8 kor.

A Szinpad. Szerk.? Ny. »Bercsényi« ny. I. évf.

Szövetségi Értesítő. Szerk. Szentiványi Károly; tul. az Orsz. Kath. Szövetség. Ny. »Stephaneum«. I. évf. Kétheti. Ára 10 kor.

Társadalmi Forradalom. Szerk. Kaszás Ferencz. Ny. »Jókai« ny. I. évf. Havi 2 szám. Ára 2 kor. 40 fill.

Zsidó Élet. Fel. szerk. Bokor Ármín; szerk. dr. Singer Leo. Ny. Fried és Krakauer. I. évf. Heti. Ára 10 kor.

Összesen 24.

VIDÉKEN.

Debreczen Este. (Debreczen.) Szerk. és kiadók Pálffy József és Dezső Ernő. Ny. a város ny. I. évf. Napilap. Ára ?

Előre. (JÚpest.) Szerk. Békefi Sándor. ny. »Szabadság.« I. évf. Heti. Ára 12 kor.

Az Erdő. (Temesvár.) Szerk. Török Sándor. Kiadó az Orsz. Erdészeti Egyesület Ny. Uhrmann Henrik. I. évf. Félhavi lap. Ára 4 kor.

Iparos Lap. (Szatmár.) Főszerk. Glatz József. Fel. sz. Polonyi Albert. Ny. Nemes András. I. évf. Heti. Ára 6 kor. — Folytatása: **Szabadság.**

Iparosok Lapja. (Nagy-Károly.) Fel. szerk. Simkó Aladár. Tul. ny. Sarkadi N. Zsigmond. I. évf. Heti. Ára 5 kor.

Jegyzői Közlöny. (Lugos.) Fel. szerk. a Krassó-Szörényvármegyei Községi és Körjegyzők Egyesületének elnöksége. Ny. Sziklay Lajos. I. évf. Havi 2 szám. Ára 4 kor.

Jó Szerencsét. (Selmezbánya.) Szerk. Litschauer Lajos. Ny. Grohmann Gyula. I. évf. Heti. Ára 12 kor.

Kassai Munkás. (Kassa.) Fel. sz. Porosz Mihály. Kiadó a Felsőmagyarországi Szociáldemokrata Párt. Ny. László Béla. I. évf. Ára 3 kor.

Katonai Ujság. (Szeged.) Fel. szerk. Ujlaki Antal. Ny. Várnay Lajos. I. évf.

Közjegyzői Segédek Közlönye. (Nagylak.) Fel. szerk. tul. Babinszky Adolf. I. évf. Félhavi. Ára 12 kor.

Magyar Gambinus. (Nagybánya.) Szerk. Singer Jakab. Kiadó a M. Sörkereskedők Orsz. Egyesülete. Ny. Morvay Gyula. I. évf. Félhavi. Egyzl. tagoknak ingyen; különben ára 10 kor.

Magyar Könyvujság. (Debreczen.) Szerk. tul. Balassa Sándor. Ny. Hoffmann és Kronovitz. I. évf. Félhavi. Ára 6 kor.

A Magyar Szent Korona Országai Vasutas Szövetsége Miskolczi Kerületének Hivatalos Közlönye. (Miskolcz.) Fel. szerk. Gyurkovics Béla. Ny. »László« ny. I. évf. Havi 2 szám. Ára ?

A Munka. (Szombathely.) Szerk. Nagy József; kiadó: Orsz. Iparospárt. Ny. a »Vasvármegye« ny. I. évf. Heti. Ára 12 kor.

Szabadság, iparoslap. [Előbbi czíme: **Iparoslap.**] (Szatmár.) Fel. szerk. Polonyi Albert. Ny. »Pázmány-sajtó«. Heti. Ára 6 kor.

Összesen 15.

VIII. NEM POLITIKAI TARTALMÚ LAPOK.

BUDAPESTEN.

Budapest Környéke. Fel. szerk. Csics Ödön; kiadó nemes Hoffmann Móricz. Ny. Markovits és Garai. I. évf. Heti. Ára 10 kor.

Szabad Sajtó. Fel. szerk. Tóth Pál. Kiadó: »Szabad sajtó« irod. r.-társ. Ny. Wagner Ferencz, utóbb az »Árpád« kny. Félhavi. Ára

Virradás. Szerk. dr. Szakoleczai Árpád. Kiadó: Orsz. Polgári Radikális Párt. Ny. »Urania«. I. évf. Heti. Ára 3 kor.

Összesen 3.

VIDÉKEN.

Csángó Ujság. (Hosszúfalu.) Fel. szerk. dr. Kozma Miklós. Ny. Jancsó János. I. évf. Heti 2 szám. Ára 4 kor.

Dunamellék. (Eresi.) Fel. szerk. és kiadó-tul. Fehér Márkus. Ny. Fehér Miklós. I. évf. Félhavi. Ára 8 kor.

Dunántúli Közlöny. [Mezőföldi Hirlap.] (Siófok.) Főszerk. ifj. Kohn Gyula; fel. szerk. Bókefi Sándor. Ny [Sz.-Fehérvárott] a »Székesfehérvár és vidéke« kny.

Egyesüljünk. (Gyöngyös.) Fel. szerk. Babus József. Tul. 30-as bizottság. Ny. Sima Dávid. I. évf. Heti. Ára 4 kor. 20 fill.

Hajdúnánási Ujság. (H.-Nánás.) Fel. szerk. dr. Berencsy János. Ny. Bartha Imre. I. évf. Heti. Ára 8 kor.

Halas. (Kis-Kun-Halas.) Főszerk. Kozics István; fel. sz. Nagy Szeder István; kiadó Kóvári Antal. Ny. Prager Ferencz. I. évf. Heti. Ára 4 kor.

A Hétről. (Kis-Jenő.) Fel. szerk. dr. Szimonisz László; társsz. Sófalvi Ferencz. Ny.

özv. Gallovich Dezsóné [Kis-Jenő—Erdő-hegy.] I. évf. Heti. Ára 8 kor.

Jánosháza és Vidéke. (Jánosháza.) Fel. szerk. dr. Marton Adolf; segédsz. Novák Pál. Ny. [Czell-Dömölk] Dinkgreve Nándor. I. évf. Heti. Ára ?

Kőrösvölgy. (Boros-Sebes.) Szerk. Hajdu József. Tul. ny. »Urania«. I. évf. Heti. Ára 8 kor.

Magyar Tenger. (Siófok.) Szerk. Tompa Béla; tul. ny. Weisz Lipót. I. évf. Heti. Ára 8 kor.

Nagyatádi Hirlap. (N.-Atád.) Szerk. dr. Neubauer Ferencz. Ny. Benyák János. I. évf. Heti. Ára 8 kor.

Nyitra. (Nyitra.) Szerk. kiadó Miklós Tibor. Ny. Kapsz Géza és Kramár Vilmos. I. évf. Napi. Száma 4 fill.

Az Őrség. (Csikszercseda.) Szerk. Zöldy Lajos. Ny. Szvoboda József. I. évf. Félhavi. Ára 6 kor.

Pásztói Hirlap. (Pásztó.) Főszerk. Láng János; fel. szerk. Szabó Károly. Ny. Nigrinyi Ferencz. I. évf. Heti. Ára 8 kor.

Pöstyéni Lapok. (Pöstyén.) Szerk. Szabó Lajos. Ny. [Nyitra:] Löwy Antal. I. évf. Heti. Ára 8 kor.

Privigye és Vidéke. (Privigye.) Szerk. Szabó Lajos. Ny. [Nyitra:] Löwy Antal.

Sárbogárd és Vidéke. (Sárbogárd.) Szerk. Nagyöblöni Bakó Bálint. Ny. Spitzer Jakab. I. évf. Heti. Ára

Sárospatoki Ujság. (Sárospatok.) Szerk. tul. Radil Károly. Ny. a sárospatoki főiskola betűivel Radil K. I. évf. Heti. Ára 8 kor.

Szamosujvár és Vidéke. (Szamosujvár.) Szerk. tul. dr. Gopcsa Jakab. Ny. »Aurora« (= Todorán Endre). I. évf. Heti. Ára 8 kor.

Szenicz-Miava és Vidéke. Felsőmagyarországi Lapok. (Szenicz.) Szerk. dr. Gyikos Mihály. Ny. [Nyitra:] Löwy Antal. I. évf. Heti. Ára ?

Törökbecse. (Törökbecse.) Szerk. Zászló B. Benő. Ny. Jovanovits Gida. I. évf. Heti. Ára 8 kor.

Törökbecse és Környéke. (Törökbecse.) Szerk. Varga Ferencz. Ny. [N.-Kikinda:] Kiadó ny. = Szegyakov Iván. I. évf. Heti. Ára 8 kor.

Ujpest. (Ujpest.) Szerk. Negyedi-Szabó Béla és Miklós Móricz. Ny. »Szabadság«. I. évf. Heti. Ára 6 kor.

Ujvidéki Hirlap. (A Paláncai Hirlap le nyomata.) Szerk. ny. [Palánka:] Csernicsek Imre.

Összesen 24.

IX. HIVATALOS LAPOK.

VIDÉKEN.

Kiállítási Lapok. (Temesvár.) Szerk. dr. Bodor Antal. Ny. Csendes Jakab. I. évf. . . .

Összesen 1.

X. HIRDETESI LAPOK.

BUDAPESTEN.

Hirdetők Lapja. Szerk. Ribényi Antal. Tul. Holbesz József. Ny. Müller Károly. I. évf. Heti. Ára 4 kor.

Magyar Pályázati Ertesítő és Munkaközvetítő. Főszerk. Bleyer Vilmos; fel. szerk. Biró Adolf. Ny. ifj. Kellner Ernő. I. évf. Heti. Ára

Összesen 2.

VIDÉKEN.

Erdélyrészi Kereskedelmi Tudósító. (Kolozsvár.) Szerk. kiadó Sölyom Dezső. Ny. »Szt. Bonaventura« kny. I. évf. Félhavi. Ára 6 kor.

Ingyen Ujság. (Szombathely.) Szerk. ? Ny. a »Vasvármegye« kny. I. évf. Megjelenési ideje? Ára ?

Összesen 2.

XI. VEGYES MELLEKLAPOK.

VIDÉKEN.

Az »Uj Lap« Kolozsvári Melléklete. (Kolozsvár.) Szerk. P. Trefan Leonard. Ny. »Szt. Bonaventura« ny. I. évf. Napi.

Az »Uj Lap« Pécsi Melléklete. (Pécs.) Ny. Wessely és Horváth. I. évf. Napi.

Összesen 2.

XII. ALKALMI LAPOK.

BUDAPESTEN.

Fodor és Vidéke. Főszerk. Kereszty István, fel. szerk. Ánisz Aladár. Ny. »Világosság«. Egyetlen szám.

Hüvösvölgyi Legfrissebb Ujság. Fel. szerk. »Director«. Ny. Bichler I.

A János. Szerk. »Valaki«. Ny. »Világosság« ny.

Revolvero Di Carnevale. (Kőbánya.) Szerk. »Signore Febrero«. Ny. »Első Kőbányai kny.« Goldschmied A. Egyetlen szám.

Összesen 4.

VIDÉKEN.

Eleven Ujság. (Hajdu-Szoboszló.) Szerk. Nagy Zoltán. Kiadó a Szoboszlai Nőegylet. Ny. Plósz Gyula. Egyetlen szám. Ára 20 fill.

Eleven Ujság. (Zilah.) Szerk. dr. Szász Antalné. Ny. Seres Samu. Egyetlen szám. Ára 1 kor.

Komáromi Lapok. (Komárom.) Szerk. dr. Kiss Gyula. Ny. Spitzer Sándor. Egyetlen szám.

Stószfürdői Vészkürt. (Stósz fürdő.) Szerk. »Józsika«. Ny. [Kassa:] Koczányi Béla. Egyetlen szám. Ára ?

Tiszafüredi Emléklap. (T.-Füred.) Főszerk. Milesz Béla; fel. szerk. Laszozik Gyula. Ny. Goldstein L. Egyetlen szám.

Világvasár Kézönye. (Kecskemét.) Szerk. a közönség; kiadó a »Rongyos Egyesület«. Ny. »Első Kecskeméti Hirlapkiadó és Ny. R.-Társ.« Egyetlen szám.

Összesen 6.

TÖBBNYELVŰ LAPOK.

BUDAPESTEN.

Budapesti Tejgazdasági Lapok. [Magyar és német.]

A Magyar Fogtechnikus. [Német melléklapja: *Der Ungarische Zahntechniker.*]

Magyar Rendőri Ujság. [M., n., esetleg több nyelven is.]

Igazság, Gerechtigkei. [M. és n. czímmel; tartalma csak német.]

Összesen 4.

VIDÉKEN.

Fiumei Napló. (Fiume.) [Magyar és olasz.] **Stószfürdői Vészkürt.** (Stószfürdő--Kassa. [M. és tót.]

Összesen 2.

II.

Német nyelvűek.

a) POLITIKAI TARTALMÚAK.

VIDÉKEN.

Torontaler Nachrichten. (Perjámos.) Fel. szerk. dr. Eisenstein Rudolf. Ny. »Hungaria«.

Összesen 1.

b) SZAKLAPOK ÉS VEGYES
TARTALMÚAK.

BUDAPESTEN.

Abendblatt des Alt-Pester Gemeindeboten. Szerk. ? Tul. az »Alt-Pester Gemeindeg.
Ny. Kellner Ernő. Alkalmi lap.

Fachblatt der Müller und Mühlenarbeiter.
Szerk. Schwarz Rikárd; tul. Komjáti
Gyula. Ny. Bichler J. I. évf. Havi 2 szám.
Ára 4 kor.

Finanz-Telegraph. Szerk. Geiger Vilmos;
kiadó: Weiss Adolf és Tsa bankcézég. Ny.
»Pallas«. I. évf. Havi 2 szám. Ára ?

Foto-Optik. Szerk. ? Ny. »Corvina«. I.
évf.

Igazság. Gerechtigkeit. Szerk. Brunner
József. Ny. »Árpád« ny. I. évf. Félhavi.
Ára 6 kor.

Sportsman. Szerk. Halász Zsigmond. Ny.
»Globus«. I. évf. Heti, futamok idején napi-
lap. Ára ?

Összesen 6.

VIDÉKEN.

Bürger-Zeitung. (Pozsony.) Szerk. Wink-
ler-Heiling Ferdinánd. Ny. Alkalay Adolf
és Fia. I. évf. Heti. Ára számonként
4 fill.

**Erste Wiener Knaben- und Mädchenhort-
Zeitung.** (Bécs.) Szerk. Breier Rudolf. Ny.
[Sopron:] Röttig Gusztáv. I. évf. Havi
2 szám. Ára 4 kor.

Die Hautitze. (Temesvár.) Főszerk.
Juhász E.; fel. szerk. tul. »36 főhadnagy«.
Ny. a Temesvarer Zeitung ny. Alkalmi lap;
száma 2 kor.

Hermannstädter Arbeitgeber. (Nagy-Sze-
ben.) Szerk. Buertmes Frigyes. Ny. Meltzer
Henrik. I. évf. Heti. Ára 5 kor.

Die Karpathen. (Brassó.) Szerk. Meschen-
dörfer Adolf; kiadó Hiemesch Ny.
Schneider és Feminger. I. évf. Félhavi.
Ára 16 kor.

Moderne Reklame. (Temesvár.) Szerk.
Weintraub Ármin. Ny. a »Délmagyar-
ország« ny. (= Csirovits D. Toma). I. évf.
Napi. Ára 90 kor.

Die Notwehr. (Bécs.) Szerk. Raab, Hans;
kiadó Raab, S. Ny. [Pozsony:] Alkalay
Adolf és Fia. I. évf. Havi 2 szám. Ára
8 kor.

Összesen 7.

III.

Horvát nyelvűek.

POLITIKAI LAPOK.

VIDÉKEN.

Naše Novine. (Szabadka.) Szerk. dr.
Mamužić Joso. Ny. saját kiadótársulat.
I. évf. Heti. Ára 3 kor.

Riecki Novi List. (Fiume.) A **Novi List**
folytatása, X. évf.

Összesen 2.

IV.

Szerb nyelvűek.

a) POLITIKAI TARTALMÚAK.

VIDÉKEN.

НАШЕ РОДНО. (Zombor.) Szerk. dr.
Vujits Branko. Ny. Bajits P. Vladimir.
I. évf. Heti. Ára 6 kor.

ЦПРКНИ ГЛАС. (Nagy-Kikinda.) Szerk.
dr. Jaksits Száva; tul. saját lapvállalat.
Ny. Milenkovits Sztevan.

Összesen 2.

b) SZAKLAPOK ÉS VEGYES
TARTALMÚAK.

VIDÉKEN.

НОВОСАДСКЕ ХОБИНЕ. (Ujvidék.)
Szerk. tul. dr. Szubotits Kamenko. Ny.
Povovits M. Testv. I. évf. Heti. Ára ?

СТАРМЛАДН. Képes élelzap. (Uj-
vidék.) Szerk. Krsztonosits Péter; kiadja
Krsztonosits M. Ny. a »Branik« társ. I. évf.
Félhavi lap. Ára ?

Összesen 2.

V.

Román nyelvűek.

a) POLITIKAI TARTALMÚAK.

BUDAPESTEN.

Lupta. Fel. szerk. Pleșoianu George. Ny.
a »Poporul Roman« ny. I. évf. Napi. Ára
24 kor.

Összesen 1.

VIDÉKEN.

Țara Noastră. (Nagy-Szeben.) Fel. szerk.
Gritta O.; kiadó Goga Octavian. Ny. Fő-
egyházmegeyi ny. I. évf. Heti. Ára 5 kor.

Piparus. (Arad.) A »Tribuna« mellék-lapja. Fel. szerk. Ustura Toma; kiadó tul. Urzica Stan. Ny. Nichin George. I. évf. Havi 2 szám. Ára 6 kor.

Ungaria. (Kolozsvár.) Szerk. tul. dr. Mol-dován Grigorin. Ny. Ajtay K. Albert. I. évf. Napi. Ára 16 kor.

Összesen 3.

**b) SZAKLAPOK ÉS VEGYES
TARTALMÚAK.**

VIDÉKEN.

Economia. (Karánsebes.) Szerk. kiadó Diaconovich Sándor. Ny. Egyházmegyei ny. »III.« évf. Félhavi. Ára 4 kor.

Nuncitorul Român. (Temesvár.) Főszerk. Rodina Joan, fel. szerk. Ponta Petrü; kiadó tul. Pescariu Joan. Ny. a lap ny. I. évf. Heti. Ára 4 kor. — Mellék-lapja:

Soacra. Fel. szerk. »dr. Susitorul«.

Progresul. (Oravicza.) Fel. szerk. Pur-gariu Alexandru. Kiadó tul. Jianu Ghe-veghe; ny. Boldureanu N. »Progresule« ny.

Zavodul. (Kolozsvár.) Szerk. tul. Podoaba Basiliu. Ny. »Előre« kny. I. évf. Félhavi. Száma 20 fill.

Összesen 5.

VI.

Tót nyelvűek.

a) POLITIKAI TARTALMÚAK.

VIDÉKEN.

Nasa Zastava. (Eperjes.) Főszerk. dr. Dessewffy István, f. szerk. Zsebráczky Géza. Kiadó ny. Kósch Árpád. I. évf. Heti. Ára 4 kor.

Naše Noviny. (Besztercebánya.) Fel. szerk. Bobok Arnold. Ny. Machold T. I. évf. Kétheti. Ára 2 kor. 80 fill.

Összesen 2.

**b) SZAKLAPOK ÉS VEGYES
TARTALMÚAK.**

VIDÉKEN.

Obzor. (Miava.) Szerk. dr. Filberger Gyula. Ny. Paňický Dániel. I. évf. Heti. Ára 4 kor.

Összesen 1.

VII.

Olasz nyelvűek.

POLITIKAI TARTALMÚ.

VIDÉKEN.

Corriere. (Fiume.) Fel. szerk. Ferri L. Ny. Dobrovich Giuseppe. I. évf. Napi. Ára 12 kor.

Összesen 1.

Statiztkai összefoglalás.

MAGYAR NYELVŰ HIRLAPOK :		Megszüntek	Ujak	Különbözet
I. Politikai napi:	Budapesten	5	1	— 4
	vidéken ..	27	5	— 22
II. Politikai heti:	Budapesten	12	6	— 6
	vidéken ..	35	9	— 26
III. Vegyestartalmu képes:	Budapesten	3	4	+ 1
	vidéken ..	4	—	— 4
IV. Vallás- és tanügyi:	Budapesten	12	1	— 11
	vidéken ..	15	4	— 11
V. Szépirod. és vegyestart.:	Budapesten	6	5	— 1
	vidéken ..	2	1	— 1
VI. Humorizstikus:	Budapesten	—	1	+ 1
	vidéken ..	9	9	0
VII. Szaklapok:	Budapesten	82	24	— 57
	vidéken ..	18	15	— 3
VIII. Nem politikai:	Budapesten	4	3	— 1
	vidéken ..	73	24	— 49
IX. Hivatalos:	Budapesten	2	—	— 2
	vidéken ..	—	1	+ 1
X. Hirdetési:	Budapesten	6	2	— 4
	vidéken ..	4	2	— 2
XI. Melléklapok:	Budapesten	6	—	— 6
	vidéken ..	2	2	0
XII. Alkalmi:	Budapesten	2	4	+ 2
	vidéken ..	10	6	— 4
Összesen Budapesten		140	51	— 89
vidéken ..		199	78	— 121
Együttvéve		339	129	— 210
NEM MAGYAR NYELVŰEK :				
Német:	politikai, Budapesten	—	—	0
	vidéken ..	4	1	— 3
nem politikai,	Budapesten	9	6	— 3
	vidéken ..	14	7	— 7
Horvát:	politikai, Budapesten	—	—	0
	vidéken ..	1	2	+ 1
Szerb:	politikai, Budapesten	1	—	— 1
	vidéken ..	2	2	0
nem politikai,	Budapesten	—	—	0
	vidéken ..	1	2	+ 1
Román:	politikai, Budapesten	—	1	+ 1
	vidéken ..	4	3	— 1
nem politikai,	Budapesten	—	—	0
	vidéken ..	5	5	0
Tót:	politikai, Budapesten	—	—	0
	vidéken ..	—	2	+ 2
nem politikai,	Budapesten	—	—	0
	vidéken ..	—	1	+ 1
Olasz:	politikai, vidéken ..	—	1	+ 1
	Összesen Budapesten	10	7	— 3
vidéken ..		31	26	— 15
Együttvéve		41	33	— 18
Végösszeg.....		380	163	— 227

II.

Folyóiratok.

Összeállította HORVÁTH IGNÁCZ.

A) Megszűnt folyóiratok.

I.

Magyar nyelvűek.

- Álföldi Közgazdasági Lapok.** (Debreczen.)
Államgazdasági Szemle. (Budapest.)
Az állami tanítók országos egyesületének értesítője. (Gyöngyös.)
Állategészség. (Budapest.)
Amateur Útmutató. (Nagyvárad.)
Baromfiudvar. (Szarvas.)
Budapesti Építészeti Szemle. (Budapest.)
Budapesti Háztartás. (Budapest.)
Debreczeni Katholikus Lap. (Debreczen.)
Délmagyarország. Južna Ugarska. (Vajszka.) (Magyar-horvát.)
Délmagyarországi Méhészeti Lapok. (Szabadka.)
Egyházi Zene. (Magyar-Kimle.)
Erdészeti Lapok. (Budapest.)
F. M. K. E. (Nyitra.)
Fényképészeti Szemle. (Budapest.)
A Festő Munkás. (Ujpest.)
Fuvarozó Munkás. (Budapest.)
Gazdasági Értesítő. (A Komáromi Ujság melléklete.) (Komárom.)
Gyakorlati Pedagogia. (Szeged.)
Gyógyszerészet. (Misztótfalu.)
Haladás. (Budapest.)
Havi Közlöny. (Temesvár.)
Ház- és Földbirtokosok Pénzügyi Közlönye. (Budapest.)
Ipari és szellemi tulajdon. (Budapest.)
A Jövő. (Nagyvárad.)
Kalászkok. (Békéscsaba.)
A katolikus írók és hírlapírók országos Pázmány-egyesületének hivatalos közlönye. (Budapest.)
Kávé Ujság. (Fiume.)
Kelet. (Budapest.)
- A Kertészeti Közlöny.** (Sepsiszentgyörgy.)
Kerületi Értesítő. (Nagybecskerek.)
Korcsmáros. (Budapest.)
Kőfaragó. (Budapest.)
Könyvkereskedők Lapja. (Budapest.)
Közgazdasági Ügyelő. (Budapest.)
Köztisztasági Közlöny. Közegészségi és városrendezésügyi szaklap. (Budapest.)
A Lakatosmunkások Havi Értesítője. (Budapest.)
Magyar Evezős Sport. (Budapest.)
Magyar Fa- és Szénkereskedelem. (Budapest.)
Magyar Földhittel-Ujság. Közgazdasági Tudósító. (Budapest.)
Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle. (Budapest.)
Magyar Kalapos Ujság. (Első magyar kalapos ujság.) (Budapest.)
Magyar Közlöny. (Budapest.)
A magyar turista-egyesület budapesti osztályának értesítője. (Budapest.)
Méhkas. (Budapest.)
Mészáros- és Hentesegédek Lapja. (Budapest.)
Modern Művészet. (Budapest.) Egybeolvadt a »Jövendő«-vel.
Molnárok és Malommunkások Lapja. (Budapest.)
Művészi Ipar. (Budapest.)
Nemzeti Szövetség. (Budapest.)
Népszerű Ismertetés. (Budapest.)
Nevelés. (Máramarosi Tanügy.) (Máramarossziget.)
Nyugatmagyarországi Iparlap. »Westungarische Gewerbezeitung«. (Sopron.)
Óbecse. (Óbecse.)
Országos Orvosszövetség. (Budapest.)
Önképzőkör. (Zalatna.)

Pénzügyi Tanácsadó. (Budapest.)
Pincézér-Munkás. (Budapest.)
Polgári-iskolai Közlöny. (Budapest.)
Pozsony-városi Közlöny. (Pozsony.)
Régi Okiratok és Levelek Tára. (Debreczen.)
Szabó-iparosok Közlönye. (Budapest.)
Szabó Kisiparos. (Budapest.)
Szentlőrinczi Czellövészet Lapja. (Budapest.)
A Szobrász. (Budapest.)
Szólóban. (Gyöngyös.)
Szövegplap. (Németbogsán.)
Táncművészet. (Komárom.)
Tanoncz Ujság. (Vác.)
Tanügyi Ertesítő. (Győr.)
Tanügyi Ertesítő. (Komárom.)
Telekkönyv. (Szeged.)
Tornaügy. (Budapest.)
Udvarhely-vármegyei Községi és Körjegyzők Közlönye. (Székelyudvarhely.)
Az Uj Század. (Kolozsvár.)
Unitárius Közlöny. (Kolozsvár.)
Vakok Ügye. (Budapest.)
Vasuti díjszabási és közlekedésügyi közlöny. (Budapest.)
Vasuti Universum. (Budapest.)
Vasuti Universum. (Budapest.)
Vezérünk. (Budapest.)
Világosság. (Budapest.)
Zentai Gyorsíró. (Zenta.)

Összesen : Budapesten 46.

Vidéken 36.

II.

Idegen nyelvűek.

Adeverul. (Budapest.)
Advocatul Poporal. (Temesvár.)
Berith am. (Budapest.)
Calicul. (Nagyszeben.)
Chit-Chat. (Budapest.)
Délmagyarország. Južna Ugarska. (Vajszka.) (Magyar-horvát.)
Dobry Pastier. (Békéscsaba.)
Handels-Anzeiger. (Sopron.)
Kartel-Rundschau. (Sopron.)
Die Kritik. (Sopron.) (Jelenleg egy hónapnál kisebb időközökben jelenik meg.)
Lederarbeter. (Budapest.)
Lucrul. (Karánsébes.)
Monatlicher Anzeiger des christlichen Vereins junger Männer. (Budapest.)
Musa Romana. (Balázsfalva.)
Nachrichten des Oedenburger Comitats-Agrikultur-Vereines. (Sopron.)
Orizontul. (Kolozsvár.)
Pharmaceutische Mittheilungen der Reichspalatin-Apotheke. (Budapest.)
Politiché élanky. (Besztercebánya.)
Školszki Liszt. (Zombor.)
Spiritus-Revue. (Sopron.)
Spomenak. (Pancsova.)
Szrpszka Vjezilja. (Versecz.)
Ungarische pädagogische Revue. Revue pädagogique hongroise. (Budapest.)

Összesen : Budapesten 7.

Vidéken 16.

B) Uj folyóiratok.

I.

Magyar nyelvűek.

Az Absztinens. Az alkohol ellen küzdő szocziáldemokrata munkásegyletek hivatalos közlönye. Szerk. Fenyves Jenő. Budapest. Nyom. »Világosság« r.-t. kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 2 kor.

Az Alkoholizmus ellen. Az »Alkoholelennes szövetség« havi folyóirata. Szerk. Szabó György. Nagyernye. Nyom. Hirsch Mór, Marosvásárhelyt. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 2 kor.

Állami Népoktatás. Csongrád vármegyei tanítóegyesület csongrádi járáskörének s a tanonciskolai tanítók országos egyesülete szervezőbizottságának hivatalos közlönye.

Szerk. Blázsik Mihály. Csongrád. Nyom. Bozó és Justin. I. évf. 1907. Megjelenik havonta. Ára 5 kor.

Állategészségügyi Közlemények. Szerk. Ströszner Ödön. Budapest. Nyom. »Jókai« kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 6 kor.

Badacsony és Vidéke. Szerk. Széplaki Nagy Zoltán. Badacsony. Nyom. Mérei Ignác, Keszthelyen. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 2 kor.

Égészséggyőr. Betegszállítás, fertőtlenítés, állategészségügyi, valamint egyéb egészségügyi kérdéseket tárgyaló szaklap. Szerk. Fodor G. Géza. Budapest. Nyom. Bercsényi ny. r.-t. Kispeszt. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 5 kor.

Égi Világosság. Spiritisztikai folyóirat. Szerk. Havas Andor. Budapest. Nyom.

Benes Sándor. IX. évf. 1907. Megjelenik havonként. Egyes szám ára 90 fill.

Érdélyi Zenevilág. Szerk. Zsigmond Ferencz. Kolozsvár. Nyom. Gámán J. örököse. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 6 kor.

Értesítő. A »Mozdonyfűtők országos egyesülete« hivatalos közlönye. Szerk. Jancsny István kny. Budapest. Nyom. Löbl Mór kny. Megjelenik havonként. Tagoknak ingyen.

Fáklya. Ujságárusok és lapkihordók érdekeit védő gazdasági és társadalmi lap. Szerk. Tóth István. Budapest. Nyom. »Jókai« kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 2 kor.

Fehérneműtisztító Munkások Szaklapja. A fehérneműtisztító iparban alkalmazott munkások és munkásműködő szak- és társadalmi közlönye. Szerk. Kállai Sándor. Budapest. Nyom. »Világosság« r.-t. kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára számonként 10 fill.

A Filadelfia magyar diakonissza-szövetség híradója. Szerk. Biberauer Richárd. Budapest. Nyom. Nagy Sándor. I. évf. 1907. Megjelenik évenként négyszer. Ára ?

A Fővárosi Könyvtár Értesítője. A »Fővárosi közlemények a statisztika és közigazgatás köréből« melléklete. Szerk. Thirring Gusztáv. Budapest. Nyom. Székesfővárosi házi-nyomda. I. évf. 1907. Megjelenik évenként. Ára ?

Fővárosi közlemények a statisztika és közigazgatás köréből. Szerk. Thirring Gusztáv. Budapest. Nyom. Székesfővárosi házi-nyomda. Megjelenik évenként. Ára 4 kor.

Gazdasági és ipari szövetkezés. »Felső-dunai szövetkezetek szövetségé«-nek hivatalos lapja. Szerk. Székely Antal. Komárom. Nyom. »Pannonia« kny. I. évf. Megjelenik havonként. Ára 2 kor. 40 fill.

Gazdasági Önállóságunk. Gazdasági folyóirat. Szerk. Kun István. Debreczen. Nyom. Hoffmann és Kronovitz. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára ?

Hamvasztás. A fakultatív halotthamvasztás eszméjét terjesztő folyóirat. Szerk. Wilhelm Frigyes. Budapest. Nyom. »Pátria« kny. r.-t. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 4 kor.

Hangszerkészítők Szaklapja. A magyarországi hangszerkészítők hivatalos lapja. Szerk. Dobó József. Budapest. Nyom. Gelléri és Székely. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 8 kor.

Havi Könyvészet. A magyar könyvkereskedelemben megjelent és megjelenőfélben levő újdonságokról. Összeállította és kiadja Toldi Lajos. Budapest. Nyom. Nagy Sándor. I. évf. 1907. Megjelenik évente 12 szám. Ára 1 kor.

A Házi Fogorvos. Ismeretterjesztő havi-lap. Szerk. Margittai Szaniszló. Budapest. Nyom. »Turul« kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 2 kor.

Hivatalos Értesítő. Kiadja a cs. kir. szab. kassa—oderbergi vasut. Budapest. Nyom. Kertész József. 1907. Megjelenik ? Ára ?

Hölgyek Lapja. Szerk. R. Hány Margit. Budapest. Nyom. Hornyánszky Viktor. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 6 kor.

Hunczut Ujság. Szerk. a zombori iparos dalárda. Zenta. Nyom. Bittermann N. és fia. I. évf. 1907. Megjelenik ? Ára ?

Husipari Munkások Lapja. Szerk. Reisz Mór. Budapest. Nyom. »Világosság« r.-t. kny. II. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 2 kor. 40 fill.

Az Idő. Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes havi folyóirat. Szerk. Kállai Emil. Szeged. Nyom. Schulhof Károly kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 6 kor.

Kalocsai J. t. Stefaneum levelező lapja. Főszerk. P. Biró S. J. Kalocsa. Nyom. Jurcsó Antal. I. évf. 1907. Megjelenik évenként kétszer. Ára ?

Katholikus Nevelés. Szerk. Aubermann Miklós. Budapest. Nyom. Stephaneum kny. I. évf. 1907. Megjelenik évenként tizszer. Ára 8 kor.

Katholikus Népszövetség. Szerk. Szentiványi Károly. Budapest. Nyom. Stephaneum r.-t. kny. I. évf. Megjelenik havonként. Ára 1 kor.

Kávémérők Közölyne. A székesfővárosi kávémérő ipartársulat hivatalos lapja. Szerk. Hergár V. Budapest. Nyom. Spitzer Márk. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Tagoknak ingyen.

Keresztény Élet. Szerk. Kádár Géza. Zilah. Nyom. Seres Samu. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára ?

Keresztény Magyarország. Politikai, közgazdasági és társadalmi havi lap. Az országos 48-as függetlenségi keresztény szociálistapárt hivatalos lapja. Szerk. Csikós Ádám és Nagy János. Budapest. Nyom. Anglo-nyomda. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 1 kor.

Kertgazdaság. A hivatásos kertészek és a kertészettel foglalkozók lapja. Szerk. Papp Samu. Piskitelep. Nyom. »Békésmegyei függetlenség« kny. Békéscsaba. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 2 kor.

Kocsigyártó Ipar. Műszaki szakközlöny. Kocsigyártó iparosok orsz. szövetségének hivatalos lapja. Szerk. Bodolló Endre. Budapest. Nyom. »Coronia« kny. V. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 10 kor.

A Magántisztviselő. A magyarországi magántisztviselők egyesületének hivatalos lapja. Szerk. Dömötör Miklós. Budapest. Nyom. Krausz S. és Társa. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 2 kor. 40 fill.

A Magyar Fogtechnikus. A budapesti fogművészek egyletének hivatalos lapja. Szerk. Dick János. Budapest. Nyom. »Urania« kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára ?

Magyar Gyufagyárosok Lapja. A gyújtó-és vegytechnikai ipar és kereskedelem közlönye. Szerk. Wainzer Jenő. Budapest. Nyom. Pénzintézetek műintézete. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 18 kor.

A Magyar Kereskedelmi Csarnok Közleményei. Kiadja a magyar kereskedelmi csarnok titkári hivatala. Budapest. Nyom. Weiss L. és F. I. évf. 1907. Megjelenik időhöz nem kötve évenként többször. Tagoknak ingyen.

Magyar Székesfőváros. Közigazgatási, várospolitikai és közgazdasági lap. Szerk. Bartha Sándor. Budapest. Nyom. »Jókai« kny. X. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 12 kor.

Magyar Táncmester. Magyarország vidéki táncztanítók egyesületének hivatalos közlönye. Szerk. Urbán Lajos. Kisújszállás. Nyom. Platz Ferencz. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 6 kor.

Magyar Tisztviselők Lapja. A tisztviselők takarékpénztára részvénytársaság hivatalos lapja. Szerk. Gorovy Miksa és Dencs Gyula. Budapest. Nyom. Elek Lipót. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 8 kor.

Magyar Uszósport. A »Magyar uszóegyesület« hivatalos lapja. Budapest. Nyom. Zeisler M. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára növendék tagoknak 2 kor.

Magyar Zenetudomány. Szerk. Major J. Gyula és Herrmann Antal. Budapest. Nyom. »Thália« kny. I. évf. Megjelenik havonként. Ára ?

Mária-Kongregáció. Szerk. Bús Jakab. Budapest. Nyom. Stephaneum kny. I. évf. 1907—1908. Megjelenik havonként. Ára 2 kor.

A Mi Iskoláink. Szerk. Rombauer Emil. Budapest. Nyom. Károlyi György. I. évf. 1907. Megjelenik háromhavonként. Ára 2 kor.

Miskolczi Ifjúság. Szerk. Földes Lajos. Miskolcz. Nyom. Schwarcz Soma. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 1 kor. 20 fill.

Modern Háztartás. Szerk. Sik Béláné. Budapest. Nyom. Légrády testvérek. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ingyen.

Muzeumi és Könyvtári Értesítő. Szerk. Mihalik József. Budapest. Nyom. Stephaneum kny. I. évf. 1907. Megjelenik évenként 4 füzet. Ára 10 kor.

Műkedvelő Fényképezők Lapja. A debreczeni műkedvelő fényképezők egyesületének hivatalos közlönye. Szerk. Vise Kálmán. Debreczen. Nyom. Városi kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 4 kor. Tagoknak ingyen.

Művészeti Album. Kizárólag magyar művészek alkotásai. Budapest. Nyom. Országos központi községi kny. 1907. Megjelenik évenként 6 füzet. Ára ?

Nagybecskerekéi Értesítő. A magyar szent korona országai vasutas szövetsége nagybecskerekéi kerületének közlönye. Szerk. Kovács Konrád. Nagybecskerek. Nyom. »Libertas« r.-t. kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 4 kor.

Népakarat. Társadalmi és politikai havi ap. »A magyar nemzeti szociális párt« hivatalos lapja. Szerk. Csikós Ádám és T. Nagy János. Budapest. Nyom. Neuwald Illés utóda. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 2 kor.

Népek Hazája. Kisiparosok érdekeit védő havi lap. Szerk. ifj. Köteles Károly. Gyöngyös. Nyom. Sima Dávid. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 1 kor. 60 fill.

Népszövetség. Politikai és közgazdasági folyóirat. Szerk. Kunéry Kálmán. Nagytarna. Nyom. Boros Adolf, Szatmár. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 5 kor.

A Nő és a Társadalom. Szerk. Bedy-Schwimmer Rózsa. Budapest. Nyom. »Athe-neum« r.-t. kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 6 kor.

Objektív. A fényképész-munkások lapja. Budapest. Nyom. »Világosság« r.-t. kny. II. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára számonként 80 fill.

Olajág. Szerk. Garzó Gyula és Harsányi Pál. Gyoma. Nyom. Kner Izidor. I. évf. 1907—1908. Megjelenik havonként. Ára ?

Országos Forgalmi Közlöny. Általános közgazdasági lap. A »Közgazdasági hitel- és áruforgalmi részvénytársaság« hivatalos lapja. Szerk. Radó Sándor. Budapest. Nyom. Fritz Ármin. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 10 kor.

Az Országos paedagogiai könyvtár és tan-szermuzeum hivatalos értesítője. Kiadja a m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministe-rium. Budapest. Nyom. Franklin-Társ. kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 3 korona.

Az Országos polgári radikális pártnak értesítője. Szerkeszti? Budapest. Nyom. Márkus Samu. 1907. Megjelenik? Ára?

Paedagogiumi Ifjuság. Szerk. Fülep Kál-mán. Budapest. Nyom. Barcza József kny. VI. évf. 1906—1907. Megjelenik havonként. Ára 3 kor.

Protestáns Világ. A magyar protestantiz-mus érdekeit képviselő egyházi, politikai és társadalmi lap. Szerk. ifj. Lukáts Gyula. Budapest. Nyom. Weissenberg Ármin. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 3 kor.

Somogy megyei gazdasági egyesület havi értesítője. Szerk. Bogvay Emil. Kaposvár. Nyom. Hagelman Károly. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 4 kor.

Sporthírek. A magyar testgyakorlók köre hivatalos értesítője. Szerk. Vida Henrik. Budapest. Nyom. ifj. Kellner Ernő. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Tagoknak ingyen.

A Szabadtanítás magyar országos kongresszusának értesítője. Szerk. Pályi Sándor és Vörösváry Sz. Ferencz. Budapest. Nyom. Franklin-Társulat kny. Megjelenik időközönként. Ára egyes számonként 40 fill. Tagoknak ingyen.

A Szabász. Szerk. Hipp Károly. Budapest. Nyom. Révai és Salamon. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 6 korona.

Természetes Életmód. Szerk. Nagy Sándor. Tolna-Ozora. Nyom. »Szabadság« kny., Uj-pest. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 4 korona.

Ujságárusok és Lapkihordók Szaklapja. Szerk. Spiegelhalter Sándor. Budapest. Nyom. Rothberger és Weisz. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 2 kor.

Világítási Munkások Szaklapja. A »Vilá-gítási munkások országos szövetségé« nek hivatalos közlönye. Szerk. Schmidt Lipót. Budapest. Nyom. »Világosság« kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 4 kor. 80 fill.

Világosság. Társadalmi és vallásos folyó-irat. Szerk. Gergely Antal és Lencz Géza. Mezőtúr. Nyom. Török Ignác. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára?

Összesen: Budapesten 48.
Vidéken 21.

II.

Idegen nyelvűek.

Amtliche Nachrichten. Kiadja a cs. kir. szab. kassa—oderbergi vasút. Budapest. Nyom. Kertész József. 1907. Megjelenik? Ára?

Die Biene. Zeitschrift für finanzielle und commerciale Angelegenheiten. Budapest. Nyom. »Európa« kny. I. évf. 1907. Meg-jelenik havonként. Ára?

Die Freie Warte. Monatschrift für Wissen-schaft, Kunst, Literatur und Politik. Szerk. Blümmel E. K. Wien. Nyom. Alkalay Adolf és fia, Pozsony. I. évf. 1907. Meg-jelenik havonként. Ára 6 kor.

Glasul poporului. Foaie politică, socială și economică. Szerk. Cristea Aurél. Buda-pest. Nyom. »Világosság« r.-t. kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 2 kor.

Katholischer Volksverein. Szerk. Szent-iványi Károly. Budapest. Nyom. Stephaneum r.-t. kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 1 kor.

Naša Zastava. Szerk. Lichard Milan. Budapest. Nyom. »Uránia« kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 3 kor. (»Slovenski Tyždenik« melléklete.)

Revista Teologică. Organ pentru știința și viața bisericăescă. Szerk. Bălan Miklós. Nagyszeben. Nyom. Főegyházmegyei kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 6 kor.

Slovenský Obzor. Szerk. Štefáněk Anton. Budapest. Nyom. »Uránia« kny. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 3 kor.

Société littéraire française de Budapest. Budapest. Nyom. »Athenaeum« r.-t. kny. 1907. Megjelenik? Ára?

Svigar. Szerkeszti? Ujvidék. Nyom. Mile-tic Svetozár. 1907. Megjelenik? Ára?

Szmichasz noflim. Szerk. Weinberger Vigdor. Nagyszeben. Nyom. Kaufman Á. és fia, Máramarossziget, 1907. Megjelenik négyszer évente. Ára negyedévre 1 kor.

Ungarische Musikologie. Beiblatt der Monatschrift »Magyar Zenetudomány«. Szerkesztik Hermann Antal és Major J.

Gyula. Budapest. Nyom. »Thália« kny. I. évf. Megjelenik havonként. Ára ? (Német-francia.)

Vatra școlara revista pedagogică. Szerk. Șpau Péter. Nagyszeben. Nyom. Meltzer Henrik. I. évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 6 kor.

La Verda Standardo. (Esperanto.) Budapest. Nyom. Nagy Sándor. I. és II. évf. »Esperanto« címen jelent meg. I. (III.) évf. 1907. Megjelenik havonként. Ára 4 kor.

Összesen: Budapesten 9.
Vidéken 5.

Statiztikai összefoglalás.

MAGYAR NYELVŰ FOLYÓIRATOK:

	Megszűntek	Újak	Különbözet
Budapesten	46	48	+ 2
Vidéken.....	36	21	— 15
Együttvéve	82	69	— 13

NEM MAGYAR NYELVŰEK:

Német:	Budapest	3	4	+ 1
	vidéken ..	6	1	— 5
Angol:	Budapest	1	—	— 1
Francia:	Budapest	—	1	+ 1
Horvát:	vidéken ..	1	—	— 1
Szerb:	vidéken ..	3	1	— 2
Román:	Budapest	1	1	0
	vidéken ..	5	2	— 3
Tót:	Budapest	—	2	+ 2
	vidéken ..	2	—	— 2
Héber:	Budapest	1	—	— 1
	vidéken ..	—	1	+ 1
Esperanto:	Budapest	—	1	+ 1
Összesen:	Budapest	6	9	+ 3
	vidéken ..	17	5	— 12
Együttvéve		23	14	— 9
Végösszeg		105	83	— 22

FÜGGELÉK.

A magyar nyelvű hirlapok és folyóiratok statisztikája 1780-tól 1907-ig.

ID. SZINNYEI JÓZSEF nyomán.

Az első magyar hirlap 1780 jan. 1-én jelent meg Pozsonyban (Rát Mátyás *Magyar Hírmondó*-ja). Budapesten 1788 okt. 8-án szerdán indult meg az első magyar rendes hirlap *Magyar Mercurius* címmel, hetenként kétszer járt, és Paczkó Ferencz betűivel nyomtatott Pesten. A második lap Pesten az 1806 jul. 2-án keletkezett *Hazai Tudósítások*: szerk. Kulcsár István. Ez volt az első magyar hirlap, mely 4-rét alakban jelent meg és hosszabb életű volt.

1830-ban 10 magyar hirlap és folyóirat jelent meg.

1840 elején 26 magyar lap volt hazánkban.

1847-ben 33.

1848—49-ben 86 magyar hirlap jelent meg.

1850 elején 9 lap adatott ki a magyar nyelven.

1854 márcz. 5-én, mikor a *Vasárnapi Ujság* megindult, ezzel együtt 20 magyar hirlap és folyóirat jelent meg.

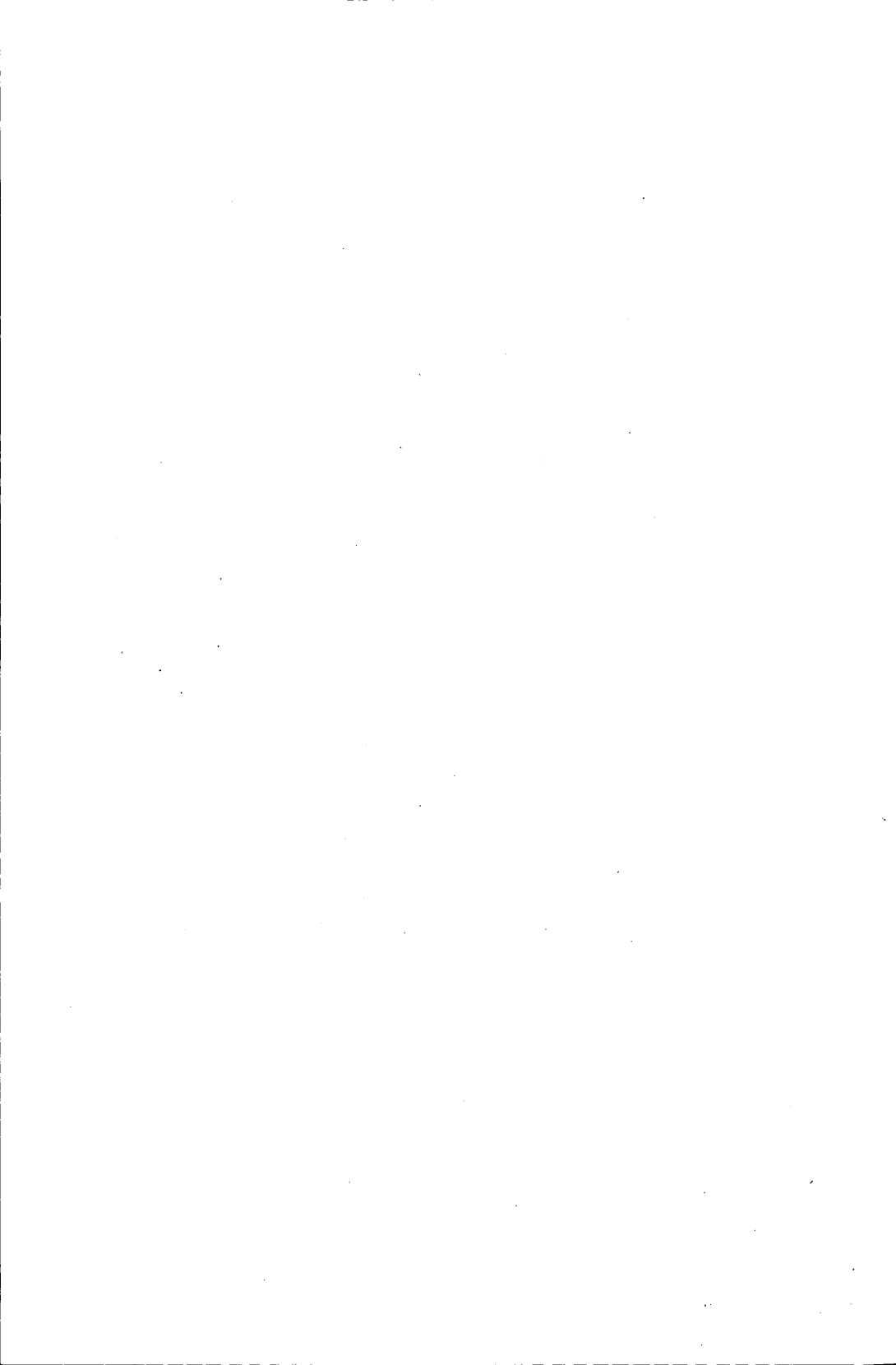
1861 elején, midőn az első évi rendes hirlapkimutatást a *Vasárnapi Ujság* közli, 52 volt a magyar hirlapok és folyóiratok száma.

1862-ben	65	1885-ben	494
1863-ban	80	1886-ban	516
1864-ben	70	1887-ben	539
1865-ben	75	1888-ban	561
1866-ban	81	1889-ben	600
1867-ben	80	1890-ben	636
1868-ban	140	1891-ben	645
1869-ben	163	1892-ben	676
1870-ben	146	1893-ban	699
1871-ben	164	1894-ben	735
1872-ben	198	1895-ben	806
1873-ban	201	1896-ban	801
1874-ben	208	1897-ben	1100
1875-ben	246	1898-ban	1207
1876-ban	240	1899-ben	1103
1877-ben	268	1900-ben	1132
1878-ban	281	1901-ben	1156
1879-ban	321	1902-ben	1216
1880-ban	368	1903-ban	1262
1881-ben	356	1904-ben	1330
1882-ben	412	1905-ben	1615
1883-ban	427	1906-ban	2292
1884-ben	482	1907-ben	2069

hirlap és folyóirat jelent meg magyar nyelven.

A Magyar Könyvszemle új folyama.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára 1893-ban a Magyar Könyvszemle új folyamát indította meg.

A folyóirat, mint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának hivatalos kiadványa s a magyar bibliografia egyedüli szakközlőnye, 1876 óta áll a hazai tudomány érdekeinek szolgálatában. Első sorban a múzeumi könyvtár érdekeinek előmozdítására lévén hivatva, ismerteti annak egyes csoportjait; beszámol az évi gyarapodásról, a végzett munkáról és teljes megbízható képet ad a könyvtár belső életéről. Ismerteti a hazai és külföldi könyv- és levéltárakat, kiváló figyelmet fordítva ezek magyar és különleges bibliografiai vonatkozású anyagának felkutatására és közzétételére. Számot ad a hazai és külföldi könyvészeti irodalom termékeiről s figyelemmel kíséri a külföldi irodalom hazánkra vonatkozó kiadványait.

A Magyar Könyvszemle évnegyedes füzetekben, évenként márczius, június, szeptember és december hónapokban jelenik meg 24—26 ívnyi terjedelemben több műmelléklettel. Előfizetési ára egész évre 6 korona, a könyvtárosi forgalomban 8 kor.; egy-egy füzet ára 2 kor.

Az előfizetési pénzeket a **Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatala** fogadja el; a folyóirat szellemi részét érdeklő közlemények a **szerkesztő czimére** a **Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába** küldendők.

A Magyar Könyvszemle régi és új folyamainak kötetei kaphatók *Ranschburg Gusztáv* könyvkereskedésében, Budapest, *IV. Ferencziek-tere 2.* A régi folyam 2—16. kötetének ára kötetenkint 4 korona, az új folyam 1—15. kötetének ára kötetenkint 8 korona. Az előfizetések ezentúl is a *Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatalához* küldendők.

Megjelent és a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában kapható: *A hazai hírlapirodalom 1906-ban. I. A magyar hírlapirodalom, Zászló Jánostól. II. A nem magyar nyelvű hírlapirodalom, Kereszty Istvántól. III. Folyóiratok, Horváth Ignácztól. Függelék: A magyar nyelvű hírlapok és folyóiratok statisztikája.* Ára 1 kor. 10 fillér. Kiegészíti: *A hazai hírlapirodalom 1907-ben. I. Hírlapok Kereszty Istvántól. II. Folyóiratok Horváth Ignácztól.* Ára 50 fillér.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE. — REVUE BIBLIOGRAPHIQUE HONGROISE.

Publiée par la bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois
Directeur: M. François Kollányi.

Quatre livraisons par an; prix du volume Nouvelle série. XVI. volume. 4-e
6 couronnes = 6 francs = 5 marcs. livraison. Octobre—Décembre 1908.

SOMMAIRE.

	Page
Dr. Paul Gulyás. Systèmes bibliographiques (Première partie)	289
Dr. Elemér Császár. La bibliothèque d'Alexandre Kisfaludy en 1795. ...	314
Étienne Kereszty. La littérature de la musique dans la bibliothèque ...	319
Indicateur officiel. Rapport sur l'état de la bibliothèque Széchényi du Musée Nat. Hongrois dans le III ^e trimestre de 1908	342
La bibliothèque de l'Académie hongroise des Sciences en 1907	345
La bibliothèque du Musée National de Transylvanie en 1907	347
Littérature. G. Petrik, Bibliographie hongroise 1886—1908 I. Par le dr. <i>Paul Gulyás</i> . — H. Albert, Medizinische Literatur- u. Schrift- steller-Vademecum 1907—1908. Par Σ . — Catalogus bibliothecae musaei nat. hungarici III. — W. Weinberger, Beiträge zur Hand- schriftenkunde I. Par le dr. <i>Paul Gulyás</i> . — A. Rejtő, Détermina- tion de la solidité du papier. Par <i>G-l</i> . — British Museum: Repro- ductions from illuminated manuscripts. S. III. Par — <i>sp</i> —. — C. Davenport, The book, its history and development. Par Γ . II. — E. Morócz, Vingtcing années. Par — <i>sp</i> —. — H. E. Greve, Das Problem der Bücher- u. Lesehallen. Par le dr. <i>Paul Gulyás</i> . — Revue de périodiques étrangers	356
Ignace Horváth. La Littérature bibliographique hongroise au III ^e trimestre de 1908	380
Notices. Dr. Ladislas Fejérpataky au congrès historique de Berlin. Victor Récei †. Voyage d'étude des bibliothécaires. Assemblée géné- rale de l'Association nationale des Musées et des Bibliothèques. De la conférence internationale de bibliographie (Σ). Les chroniques d'Antoine Vramecz (<i>ch</i>). Casiers de fer modernes	382
Changements dans l'état des imprimeries hongroises du 1. septembre au 31. octobre 1908	391
Table des noms et des matières	392

Siège de la rédaction et de l'administration: *Magyar Könyvszemle*
Budapest, Musée National Hongrois.